

ספר

מל ולא פרע

משנה הלכות

תשובות להלכה בענין מילה ופריעה בבת אחת
וקצת ביאורים בעניני מילה שלא כדינה

אשר חנן ה' את עבדו מקים מעפר דל

מנשה הקטן

אבדק"ק אונגוואר וראש ישיבת בית שערים בברוקלין נוא יארק

בן לאאמו"ר הקדוש חסיד ועניו מרן ר' אליעזר זאב

שנהרג ונשרף עקה"ש, הי"ד

Ⓢ הוצאה חדשה עם כמה תיקונים והוספות Ⓢ

יוצא לאור ע"י

מכון משנה הלכות גדולות

שנת תשס"ב לפ"ק

Published by

Mishne Halachoth Gedoloth Institute

Under the leadership of

Rabbi Menashe Klein

of Ungvar

Dean of Yeshiva Beth Shearim

1578 53rd Street

Brooklyn, NY 11219

לרכוש ספר זה או תקליטור תורני של כל הספרים

עם תוכנית חיפוש ובתבנית צילום, להתקשר:

To purchase printed copies of this volume or a Compact Disk
containing all the volumes in searchable text files & PDF format,
contact:

ארה"ב (888) 498-8642 Toll Free

ניו יורק (718) 851-0806 New York

ארץ ישראל (02) 587-0613 Israel

MishnaHalachos@mail.com

תרומתכם תאפשר לנו להמשיך בהפצת תורה בישראל

Your financial contribution is appreciated as it will help us continue to spread torah
through publishing seforim and making them available on computer.

נא לשלוח תרומתכם החשובה:

Please send your generous donations to:

Machon Mishne Halachos

3301 W. Strathmore Ave.

Baltimore, MD 21215

USA

כל הזכויות שמורות תשס"ד

Copyright © 2004

הקדמה

ישמחו השמים ותגל הארץ בשמחת התורה

ויהי אברם בן תשעים שנה ותשע שנים וירא ה' אל אברם ויאמר אליו אני א-ל-ש-די התהלך לפני והי' תמים ואתנה בריתי ביני ובינך וארכה אותך במאד מאד (בראשית י"ז א-ב). ובגמ' אמר רבי גדולה מילה שכל המצות שעשה אברהם אבינו לא נקרא שלם עד שמל שנאמר התהלך לפני והי' תמים (נדרים ל"א ע"ב) ותניא ר' יהושע בן קרחה אומר גדולה מילה שכל זכיות שעשה משה רבינו לא עמדו לו כשנתרשל מן המילה שנאמר ויפגשהו ה' ויבקש המיתו (שמות ד') וכו' ד"א גדולה מילה שאלמלא היא לא ברא הקב"ה את עולמו שנאמר כה אמר ה' אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי וברש"י עה"ת ואתה בריתי ברית של אהבה וברית הארץ להורישה לך ע"י מצוה זו.

והנה מאז נצטווה אברהם אבינו על המילה קבלו עליהם בניו אחריו למול את בניהם כיום השמיני בשמחה ועד למסירת נפש וכמ"ש ז"ל מה דכתיב כי עליך הורגנו כל היום זו מצות מילה (גיטין נ"ז ע"א) והיו העכו"ם הורגין מהם על שמלו את בניהם וגזרו גזירה אחר גזירה ובזמן חשמונאים גזרו על המילה ומצאו אשה שמלה את בנה ותלו אותה ואת בנה על העץ ועוד כמה גזירות ובזמן ר"ג הנשיא גזרו על המילה (ע"ז יו"ד) ואלמלא אמו של אנטונינוס הי' נהרג רבינו הקדוש ועוד כמה וכמה זמנים ולא אחד בלבד עמד עלינו לבטל מאתנו מצוה יקרה אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו ח"ו לבטל מלימוד תורה ומצות ה' והקב"ה מצילנו מידם.

והיות כי מחמת עול הגלות וטלטול הדרך נתמעטו המוחות ולימוד התורה פוחת והולך ונתקיימה בעו"ה נבואת עמוס (ה') הנה ימים כאים נאם ה' אלקים והשלחתי רעב בארץ לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע דברי ה' וכתוב ונעו מים עד ים ומצפון ועד מזרח ישוטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו ואמרו ז"ל שבת קל"ח ע"ב עתידה תורה שתשתכח מישראל ודרשו דבר ה' זו הלכה דבר ה' זה הקץ דבר ה' זו נבואה ותניא רבי שמעון בן יוחי אומר חס ושלום שתשתכח תורה מישראל שנאמר כי לא תשכח מפי זרעו (דברים ל"א) אלא שלא ימצאו הלכה ברורה ומשנה ברורה במקום אחד ופרש"י הלכה ברורה בטעמים שלא יהא בה מחלוקת ע"ש. ומה"ט אמרו לן חז"ל לסמוך על הקבלה

בקיום המצות ולא לשנות ממה שמסרו לנו רבותינו ז"ל כי כל קבלתם אמיתית היא עד משה רבינו ע"ה, ועד שאמרו משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה וכן מהם דור אחר דור עד דורנו אנו אשר נמסר לנו קבלה אמיתית מפי אבותינו ורבותינו ועד אברהם אבינו כדכתיב כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט, ועיין רמב"ן עה"ת פ' בא עה"פ ולטוטפות בין עיניך בד"ה ועתה אומר לך כלל בטעם מצות רבות וכו' שנעשה תמיד זכרון ואות לאשר ראו עינינו ונעתיק הדבר אל בנינו ובניהם לבניהם לדור אחרון ע"ש, ובכל מקום שנמצא מחלוקת בין החכמים הקבלה מכרעת ואפילו הקבלה מפי ע"ה וכמ"ש (בכורות מ"ה) פוק חזי מאי עמא דבר ובפרט בענין קיום המצות ומעשיהם שאין אתנו יודע עד מה באופן קיומם רק ממה שקבלנו מאבותינו ואבות אבותינו מדור דור. והרבה פעמים אנו סומכים על הקבלה אפילו נגד גמרא שלן שמפורשת להיפך מ"מ סומכין אקבלה שקבלו אבותינו קבלה אמיתית לסמוך בזה על ספרים חיצונים וכמ"ש בזה להדיא הראשונים בתוס' פסחים ע"ב ד"ה אבל בא"ד וז"ל ובכמה דברים אנו סומכין על ספרים חיצונים ומניחין גמרא שלנו דבפ"ב דמגילה (ל"ח ע"ב) אמרי' ר"ת אב שחל להיות בשבת מפטירין חדשיכם ומועדיכם דהיינו חזון ישעיהו ואנו מפטירין השמים כסאי וכן הוא בפסיקתא ובפרשת ויחל אנו קוראין בתענית שלנו אע"ג דתנן במגילה (שם) שקורין בתעניות בקללות וברכות ואנן סומכין על מס' סופרים (פי"ז הי"ז) ע"כ וכ"כ בא"ז הגדול ועוד כמה מהראשונים ז"ל.

ופשוט שאם יבא מי שהוא כהיום וירצה לשנות לקרות בתענית צבור ברכות וקללות לא נשמע ולא נאבה לו ואם יתריס כנגדן נדונו כזקן ממרא ואילו הי' בזמן הבית הי' נהרג הגם שבא יבא בטענה שעושים נגד הגמרא שלנו כי כבר קבלו אבותינו לקרות ויחל, וכן הוא פשוט ג"כ לענין קיום מצות מילה וכבר העיד לן הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהל' מילה מנהג ישראל כיצד מוהלין בחתוך הערלה ואח"כ בפריעה בצפורן וכתב שם וכבר נהגו כל ישראל בסכין ע"ש לומר דבחתוך בסכין והפריעה בצפורן וכל המשנה הרי זה משנה במצוות מילה ומנהג ישראל ועיין בסמוך.

ובגמ' פסחים דף ס"ו בהלכה שנתעלמה מפי בני בתירה ומפי הלל הזקן ששאלוהו במי ששכח ולא הביא סכין מע"ש לשחוט את פסחו בע"פ שחל להיות בשבת כיצד ינהוג ואמר להן הלל הזקן הלכה זו שמעתי ושכחתי אלא הנח להן

לישראל אם אין נביאים הן בני נביאים הן למחר מי שפסחו טלה תוחבו בצמרו מי שפסחו גדי תוחבו בין קרניו ראה מעשה ונוכר הלכה ואמר כך מקובלני מפי שמעי' ואבטליון, גם בעיקר הקרבת ק"פ שנשתתחה מפי בני בתירה לא רצו לסמוך על דרשת עצמם ולא על ק"ו של הלל עד שאמר להם גז"ש שקבל מרבתי מפי שמעי' ואבטליון. ובס' או"ז הגדול באלפא ביתא אות למ"ד מ"ם נו"ן כי תורה שבקבלה שקבל מרבתי הוא עיקר והביא מהא מעשה דהלל ומירושלמי פסחים פ"ו ר' זעירא בשם ר' אלעזר כל תורה שאין לה בית אב אינה תורה כלומר כל תורה שאין לה קבלה אינה תורה לסמוך עליה למעשה אלא הקבלה היא העיקר למעשה ולא מסברא אע"ג דסברא נמי דאורייתא היא כדאמר איבע"א קרא איבע"א סברא אפ"ה הקבלה היא העיקר, ויש לאדם לומר הקבלה אפילו קבלה מקטן ממנו כדאמר בירושלמי וכל השומע מפי הקטן מישראל כשומע מפי משה רבינו ע"ה ומפי הגבורה כביכול ע"ש.

וביכמות ק"ב אם יבא אליהו ויאמר חולצין במנעל אין שומעין לו שכבר נהגו בסנדל ובתוס' מנחות כ' ע"ב ד"ה נפסל כתבו מנהג אבותינו תורה הוא ובמדר"ש כ"ח מנהג שעשו אבותינו אל תשנה אותו ובירושלמי פסחים ורש"י מגילה כ"ה ע"ב דאפילו מנהג נשים תורה הוא וכ"כ הרשב"א בתש' סי' שכ"א ובתה"א דף ל"ד מדפי הספר, ועיין טח"מ סי' שס"ה בשם רש"י וברבינו בחיי עה"ת בבארות שסתמום פלשתים וחזר יצחק וחפרן ויקרא להן שמות כשמות שקרא אביו אברהם אמר הגאון הטעם שמזכיר שקרא להן שמות אלו לכבוד אביו שאפילו שם הבאר שקרא אביו אל ישנה וכ"ש וק"ו שלא לשנות שום מנהג או קבלה מאביו ע"ש. ועיין סוכה (ל"ב ע"ב) רב אחא מהדר אתרי הואיל ונפק מפומי דר"כ. ועיין מנחות י"ח כמדומה אלינו שעד עכשיו לא כיוונו שמועתינו עד עתה אמר לו הן ר' הן אלא שר' יהודה פסול שנה לי וחזרתי לי אבידתי ולגו עיניו דמעות של ר' אלעזר בן שמוע אמר אשריכם ת"ח חביבין אליכם וכו', הא מפני שר' יהודה בנו של ר' אלעאי ורבי אלעאי תלמידו של ר' אליעזר לפיכך שנה לך משנת רבי אליעזר וכו' ע"ש ומצינו בהלל שאמר הין מפני שחייב אדם לומר בלשון רבו.

והרמב"ם פ"ב מהל' מילה ה"א כתב הכל כשרין למול וכו' ומצוה מן המובחר למול בברזל בין בסכין בין במספרים ונהגו כל ישראל בסכין והנה שאע"פ שמצוה מן המובחר למול בברזל בין בסכין ובין במספרים ואפ"ה כתב הרמב"ם ונהגו כל ישראל בסכין ופשוט שאם יבא מוהל ויאמר שבמספרים יותר טוב למול

ומצוה מן המובחר ולכן ישנה למול מסכין למספרים יעבור על מנהג ישראל שנהגו כל ישראל בסכין והגם שהוא מצוה מן המובחר מדין מנהג אין לשנות ופשוט וק"ו הוא בשאר ענינים, למשל פריעה שמצותה לקרוע בצפורן ולהחזירה לכאן ולכאן לאתר הקריעה שאם משנה הרי הוא משנה קבלת ומנהג אבותינו והיינו אפילו אם לא הי' בזה רק משום מנהג אבותינו.

ופוק חזי כמה צווחו קמאי על המציצה כפה שכמה מוהלים זלזלו בה שאמרו שאין זה ממצות מילה אלא לשם בריאות ועכשיו נשתנו הטבעים והכו על קדקדם בדורות שלפנינו שגם היום מוהל שאינו מוצץ מעבירין אותו כמ"ש בגמ' להדיא האי אומנא דלא מייץ מעבירין אותו והגם דליכא פסול בעצם המילה שהרי לא אמרו על אומנא דלא מייץ כאלו לא מל. וכמו שאביא בעזה"י תקנות על זה.

ועתה קמו איזה מוהלים אשר חכמים הם בעיניהם ופשוטו יד בעיקר העיקרים במצוה הראשונה החביבה עלינו זו מצות מילה שלא לקיים מצות פריעה כלל לא בצפורן ולא בכלי כמו שרצו המתחדשים שלפנינו ולא די בזה מה שרצו לשנות המשכילים מדורות שלפנינו והגם ששינו קבלת אבותינו ורבותינו מדור דור שגם על זה יש בה סטיה מדרכי אבות אלא שינו לגמרי אופן קיום מצוה זו ממה שקבלנו אופן קיומה למול בסכין ולפרוע בצפורן והם מבטלים לגמרי מצות פריעה ע"י שחותכין עור הפריעה לגמרי יחד עם עור הערלה ואפילו על מה שרצו איזה מוהלים רק לפרוע עור הפריעה במספריים ולא בצפורן כמה צווחו ומחאו מחאה אחר מחאה ואמרו שיש בזה ביטול קבלת משה מסיני כמבואר בשו"ת בנין ציון (ח"א סי' פ"ח) וכל הבאים אחריו ער שבטלו המנהג הרע הזה וכ"ש במוהלים האלו שלבטל מצוות פריעה כולה יצאו רק לחתוך עור הפריעה ולא רק מצות צפורן רק כל אופן קיום המצוה מבטלים בשאט נפש.

והנה פשוט דהרמב"ם והרמב"ן והרשב"א והרא"ש והטור והב"י והש"ך והט"ז והפמ"ג והגרע"א והח"ס ותלמידיו והבעש"ט ותלמידיו והגר"א ותלמידיו והחידושי הרי"ם מגור והגר"ת ובניו והד"ת והת"ח והכת"ס והבית שערים והדר"ת והמנח"א ואבותינו ורבותינו ואנחנו אחריהם גם הם נימולו כמונו בחתוך קודם ואח"כ פריעה בצפורן כמו שמקובל לנו מפי אבותינו ורבותינו עד הלמ"מ כלנו בעזה"י נמולו כפי שקבלנו מרבותינו בחתוך הערלה ובפריעת הקרום הך בצפורן הנקרא פריעה וגם המוהל או מוהלים שהם עכשיו שינו סדר המילה ומבטלין הפריעה לגמרי לא שמבטלין פריעה בצפורן אלא שמבטלין הפריעה

לגמרי ע"י שחזתכין כל עור הפריעה גם הם נמולו כמונו וחתוך קודם ואח"כ פריעה בצפורן כמו שמקובל לנו מאבותינו ורבותינו עד הלמ"מ והאיך לא יבושו המוהלים האלו מרבותינו ומאבותינו שבטלו מצות פריעה בישראל או שיאמרו שהם ידעו יותר טוב היאך למול מהם והיינו אפילו אי מצד הדין לא הי' בזה איסור רק מצד הקבלה והמנהג הי' די בזה שלא לשנות סדר ואופן המילה.

ובגמ' (עירובין י"ט ע"א) אמר רשב"ל פושעי ישראל אין אור של גיהנם שולטת בהן ק"ו ממוכת הזוהב וכו' אלא הא דכתיב עוברי בעמק הבכא ההוא דמיתייבי האי שעתא בגיהנם ואתי א"א ומסיק להו ומקבל להו בר מישראל שבא על בת עובד כוכבים דמשכה ערלתו ולא מבשקר ליה פרש"י אברהם אבינו אינו מכירו שהוא יהודי דמשכה ערלתו ודומה לו כמי שאינו נימול ועיין יו"ד סי' רס"ג ס"ה ברמ"א ואסור למול עו"כ שלא לשם גירות אפילו בחול וכתב הט"ז הטעם כיון שאמרין דאברהם אבינו עומד ומבחין מי הוא שנימול שאינו מניחו לגיהנם וזה שמל את העו"כ מבטל סימן המילה בישראל והש"ך שם סק"ח כתב דמשום איסור מילה בעו"כ נגעו בה וכן משמע בב"י סי' רס"ו ע"ש ולכאורה במל ולא פרע אלא שחתך עור הפריעה לגמרי מי יודע אם מחשב זה אברהם למצות מילה שיעלהו א"א מגיהנם דבעי עכ"פ שיכירהו שהוא נימול כמו שצריך והרי חסר ליה מצות פריעה בצפורן ולא מבשקר ליה וממילא לא יסיק להו ויניחם לגיהנם ומי יודע מה עוד גרם להו ע"י חתוך עור הפריעה הזה ע"י קלקול הפריעה שלו.

משל למה הדבר דומה לראובן שהי' לו קופסה של בשמים קטנה בירושה ובכל יום בבקר נכנס לראות את הקופסה פעם אחת לקח הקופסה לבדקה ונפלה מידו ונשבר הדלת ונפלה רוחו בקרבו ותיכף הלך לאומן אם יוכל לתקנו. האומן כשראה שהקופסה ישנה מאד כמעט אין שויון אמר לראובן לתקן את זה יעלה לך לערך 25 דינרין ואני אתן לך קופסה חדשה בעד 15 זוז וזרוק את זה, השיבו ראובן לא, אני אשלם לך רק שתבטיח לי שתתקן כמו שהי'. לקח האומן שנית בידו ואמר אם תתן לי תמשים זוז אתקן הוציא ראובן תמשים זוז מכיסו ונתן לו רק שתעשה כמו שהי' בלי שום שינוי כלל. לשבוע ימים חזר ראובן וראה את הקופסה שתקן ממש כמו שהי' ולקחה ומחמת שמחתו לא יכול להתאפק והתחיל לרקד בפני האומן אז שאלו האומן מה זו אתה עושה דברים משונים עם קופסה זו השיב לו ראובן דע לך ידידי יקירי קופסא זו הוא אצלנו ירושה מדורי דורות עד אברהם אבינו ואבי ז"ל קודם מיתתו מסר לי הקופסה הזו ואמר לי שכל זמן שלא תשבר הקופסה אני בטוח שיש לי שייכות והמשך עם כל זקני דורי דורות

עד א"א ואם ח"ו ישתבר הקופסה אז אדע שזה סימן שח"ו נפסק השלשלת ואין רוצים להתיחס עמדי עוד.

והנה לפני שבוע בשעה שלקחתי את הקופסה ונפלה מידי ונשברה הרגשתי ממש שח"ו נפסק החבל ומאסו כי אבותי וזקני והן אני נשארתי לבדי ונצטערתי על זה מאוד והתעניתי תעניתים ושבתתי לה' והתפללתי לו כדת מה לעשות והנה אבי מורי בחלומי אמר לי אל תצטער יותר בני כי שמע ה' לתפלתך ועתה לך אצל האומן ותתקן את הקופסה ואם יתקן לך כראוי אז תדע כי סר עונך ותטאתך תכופר ושוב נתקשרת בחבל הזהב והי' זה סימן אם יתקן ממש כמו שהי' זה סימן שעדיין הקשר קיים אבל אם ישונה משהו אין זה הקשר הראשון ועתה שאני רואה שתקנת ממש כמו שהי' זה סימן שע"י אני מתקשר להחבל עם דורי דורות עד א"א אבל אם היית משנה בזה או היית נותן לי קופסה אחרת אין זה הקופסה של אבי ז"ל ונפסק החבל ח"ו.

והי' ברית מילה אנו מברכין אקב"ו להכניסו בבריתו של א"א ויש לנו המשך בכל יום שאנו נזכרים מברית מילה עי"ו אנו נזכרים מהחבל הזהב שנתקשרנו עם אבינו הזקן עד א"א ע"ה ולכן בא א"א על פתחו של גיהנם וכל מי שמכיר בו שמל הרי הוא נקשר בו אז אין מניחו לילך לגיהנם אבל מי שמשנה מצות מילה ממה שנצטוינו אז אברהם אבינו לא מבשקר ליה כלומר אינו מכיר אותו שזה מבני בניו כי אין זה מצות המילה שבני בניו מקיימין אלא חושב שזה מילה של איזה גוי ערבי או ישמעאלי שהם מלין וחותרין העור לגמרי ודי ואין עושין פריעה בצפרנים דוקא שיוכר שהוא לשם מצות השם אלא לשם מורנא וכיוצא בו ואין זה מצות מילה המקשרת אותנו לא"א.

ולכן פלא שבשום מצוה לא מצינו לברוכי על שם א"א רק במצות מילה שהגם שמצוה זו נמי אין אנו מקיימין אותה אלא ממה שנצטוינו מפי משה רבינו כמ"ש הרמב"ם בפיה"מ ב' גיד הנשה וגם בתשובה הובא בספר כתבי הרמב"ם ובנו ר' אברהם (אגרות הרמב"ם למר יוסף בן גאבר) וז"ל שם וזכרת לנו ג"כ שתפשו עלינו אמרנו שהמילה אמנם אנחנו נצטוינו בה על ידי משה רבינו ולא ע"י אברהם אבינו, ואמרו שאלו י"ג בריתות שנגזרו עליה אמנם הי' עם אברהם, וזה המאמר מאמרו סכלות גדולה וראי' עליו שלא ידע דבר מעקרי הדת ומאמרינו הוא אמת שאין בו ספק שתרי"ג מצוות שנאמרו למשה בסניני בכללם הוא המילה וגה"נ כמו שאמרו ז"ל נכתב במקומו ואמנם אנחנו הולכים אחר מה שנצטוינו

בסיני שנזכר לנו איסור גיה"נ המוקדם והמילה המוקדמת וי"ג בריתות הנזכרים במילה ראוי לשאול אלו הסומים שרוצים להדמות לבעל העינים לומר להם אם הכתובים שיש באותה הפרשה י"ג בריתות נאמרו לאברהם וזכרם אברהם וכתבם וכשבא משה רבינו העתיק אותם הפסוקים שכתבם אברהם וכתבם בתורה כמו שכותבים שאר בני אדם דברי זולתם וחרוזי זולתם או אם אלו הכתובים הנזכרים בתורה נאמרו למשה מפי הגבורה.

וכל מי שלא יאמין שאלו הפסוקים עם כל התורה כולה נאמרו למשה מפי הגבורה הוא בכלל האומר אין תורה מן השמים ומאין היינו אנחנו יודעים אילו לא ידע משה רבינו מה שנאמר לא"א בעת שנצטוו על המילה. ואמנם נודע ממשה מסיני א"כ עיקר זו המצוה וחיובה ממשה, ואלו הי"ג בריתות ממשה נצטוינו ממה שהודיעו השם וכו' ואין בתורתנו חלוק תורה צוה לנו משה כולה מורשה מהשי"ת וכל מה שיש בה ממה שקדם לזולתו כמו ז' מצות לנח ומילה לאברהם לא להאמין בו אנחנו מפני שהדבר זה מוקדם אלא מפני הצווי האחרון המיוחד בנו אנחנו קהילת יעקב עכ"ל ע"ש.

ומ"מ הגם שהחיוב שנצטוינו עליה הוא ממשה מסיני מ"מ אנו מברכין להכניסו בבריתו של א"א שזה הוא החבל המקשר אותנו עם הראש צורים אב הראשון הזקן אברהם אבינו ע"ה וכל מי שממשיך בדרכיו ואינו משנה ממה שנצטוינו בהל' מילה הרי הוא נקשר בא"א ובאם משנה בה אין זה מצות מילה ח"ו.

וכל זה אי לא הוה רק ענין של מנהג אבל באמת יש בזה איסור לחתוך עור הפריעה מדינא דהלכה, דאפשר דהו"ל חותך העור ועי"ז מבטל ממש מצות פריעה ונשאר הבן בדין מל ולא פרע דהו"ל כאלו לא מל דחסר מצות פריעה וכבר אמרתי לפרש לשון כאילו לא מל הרי באמת לא מובן והו"ל מל ולא פרע אינו כלום או הרי זה לא מל ולשון כאילו בכ"ף הדמיון משמע כאילו לא מל אבל באמת מל, והלא זה אינו, ולהנ"ל י"ל דמיירי במל וחתך עור הפריעה ונמצא דלא נשאר לו אותו העור, וא"כ ערל לא הוי ומיהו לא קיים מצות מילה וז"ש מל ולא פרע כאילו לא מל ומיושבת בזה קושיית תוס' שבת דמאי קמ"ל הא כבר ידוע כיון דהגיד מכוסה לא הוי מילה ולהנ"ל אתי שפיר דהא קמ"ל, וק"ל.

עוד אחת מה שרציתי להעיר להמתחדשים במצות מילה הנה באמת רוב מצות במשך הגלות נשתכחו מינן פעמים עיקר המצוה ופעמים אופן קיומה ולמשל

מצות תפילין וכתיבת ס"ת ומזוזה שישנם בזה כמה מחלוקות בכשרותן וכתיבתן בפתוחות וסתומות וחסירות ויתירות עד שפסקו בשי"ע מי שמתנהג בחסירות להניח שני תפילין רש"י ור"ת ויש מניחים גם שימושא רבה ומצות אתרוג יש חשש משום מורכב מצה יש ספק בשיעורין מרור אי דאורייתא או דרבנן במאכלות כמה ספיקות ובקיאות בכמה עינים שאין אנו בקיאין תק"ש ספק בתרועה וכו' אם היא גנוחי גנח או ילולי יליל ולכן עמד ר' אבהו ותקן לתקוע כלהו וגם באלו מחמת רבוי הגלות ועונותינו גרמו השכחה ויש מספקים בקולות אם הוא ג' קולות או ט' או י"ח כידוע מצות ציצית חסר תכלת וכן עוד הרבה מצות ממצות התורה אשר נוהגין בזה"ז ואפ"ה יש מספקין בזה.

אבל מצות מילה הוא מצוה אחת אשר עדיין מקיימין אותה כנתינתה למשה רבינו מסיני חותך בסכין ופורע בצפרנים ומוצץ בפה בלי שום שינוי וכמה פעמים התחכם השטן גם על מצוה יקרה זו ורצה לבטלה או לשנותה ממה שקיימה מעולם ופעמים גזרו לבטלה לגמרי וכשראה השטן שלא הצליח יצא בתחבולות לבטל הפריעה שלא לקרוע העור התחתון וכך להורידו תחת העטרה כמעשה דהמנהיג כמובא בפנים הספר, עד שבא בעל המנהיג ובטלה ופעמים רצה לבטל עכ"פ המציצה ולפעמים רצו לבטל הפריעה בצפרנים רק שיפרעו במספרים במקום הצפרנים וגם על עצם הפריעה שלא לפרוע כלל שהי' זמנים שמלו ולא פרעו וכעת התחכם לחתוך עור הפריעה ולבטל המצוה לגמרי כלומר לבטל הפריעה בצפרנים ולחתוך עור הפריעה עד שלא תתקיים עוד מצות פריעה.

והנה כבר הי' לעולמים כאלו לערך לפני שתי מאות שנים קמו איזה מוהלים והמציאו שינוי במצות מילה כעין מה שעושין היום המתחדשים והצליחו קצת וסמכו עצמם על כותל רעוע וקנה רצוץ על מכתב שהמציא אחד שהי' נכתב בלשון יון והעתיקו ללשון הק' ושהוא מכתב רב האי גאון והבינו בו שבימיו הי' מנהג בבבל למול באופן זה ועמדו חכמי האמת שבדורם ובטלום וחמת המלך שככה ונשתכח הענין עד שבא מי שהוא בדור שלפנינו וג"כ רצה להתחכם כזה והכה על קדקדו הגר"מ שפירא בספרו אור המאיר כמובא ג"כ בפנים.

ועכשיו קמו שנית המתחדשים באמעריקא לשנות סרר ואופן המילה ממה שקבלו אבותינו וזה לי לערך שלשים שנה שנודעתי מזה וכתבתי כמה תשובות בזה שאסור לשנות אפילו שינוי כ"ש ודברתי עם כמה גאוני הזמן שיחיו ולהבחל"ח ששקבו לן חיים זיעועכ"י וכולם שוים לבטל מנהג רע הזה הן מטעם מנהג והן

מטעם קבלה והן מצד הלכה, ובקשו ממני חברי ומרבתי לאסוף הדברים בחיבור אחד.

והיות כי זיכני השי"ת ג"כ להיות אמצעי להכניס ילדי ישראל לפני אבינו שבשמים במצוות מילה, ולאחר שראיתי מהנעשה נתעוררתי יותר ממעשה השחתה ושינוי הזה ודיברתי עם מוהל אחד שעושה מילה בלי פריעה ובלי מציצה רק חותך עור הפריעה עם עור הערלה ושאלתי האם בעירו שהוא בא משם גם כן מלו כן ואמר לאו ושאלתי אם הוא בעצמו נימול כן ואמר לאו אלא מלו אותו ופרעו בצפורן ועשו מציצה בפה ושאלתי על אבותיו ורבתי אם נימולו בהמצאה החדשה שלו ואמר לאו אלא שבכל מדינות פולין וליטא ורוסיה ובכל העולם כולו מלו בחיתוך הערלה ואחר כך פריעה הצפורן ומציצה בפה ואז שאלתי אם כן מי נתן לך רשות לשנות מצות מילה שנהגו אבותינו ואבותיך ורבתינו ורבתיך ואבות אבותינו מדורי דורות והם קיבלו אופן קיום המצות. ובפטרטי דברים השיב שכן יותר טוב ויותר נאה ושאלתי א"כ ח"ו משה רבינו והבאים אחריו לא ידעו שכן יותר טוב ויותר נאה.

ובאמת לא ידענו מה בין זה המשנה ומבטל מצות פריעה ומציצה מהרפורמים המבטלים יו"ט שני של גלויות וכיוצא בהם חלק מחלקי המצוות ושאר חלקי התורה ואדרבה אם לדון הרי יו"ט שני של גלויות אינו אלא איסור מדברי סופרים מכח מנהג ששלחו מתם הזהרו במנהג אבותיכם שבידיכם שמא תחזור הדבר לקלוקלו וישתכחו החשבון הגם שאנן עכשיו בקיאים בקביעי דירחי [ואף שח"ו לדידן אין נ"מ לבטל במזיד בין דרבנן לדאורייתא כי כבר אמרו בעירובין דף כ' בני הזהר בדברי סופרים יותר משל תורה שדברי תורה ולא תעשה והעובר על דברי תורה חייב מיתה] אבל לבטל מצות פריעה היא איסור דאורייתא ובשבת יש בו משום חילול שבת כמו שנתבאר אי"ה בפנים הספר לבד מהשינוי שעושה במצוה גדולה מצות מילה.

וידעתי גם ידעתי מך ערכי ומיעוטי ידיעתי בתורה אף על פי כן יצאתי ללקוט בשושנים ולחבר ענינים האמנם דברים פשוטים הם ומלוקטים מספרים אחרים אשר יותר מלאכה מחכמה ולא להוסיף על תורת משה ולא לגרוע ממנה באנו אלא להביא מה שכתבו רבותינו בענין זה ואפילו אילו היה הדבר שקול או ספק היה לנו לאסור השינוי הזה כמו שכתב הרמב"ם באגרות הרמב"ם למר יוסף בן גאבר מאנשי בגדאד נרפס בכתבי הרמב"ם ובנו ר' אברהם עמ' 16 מדפי הספר.

ולענין להוסיף על שני בדי ערבה וזה לשונו, ואמנם הערבה אני רואה שאין ראוי להוסיף בה על שני בדים כמו שאין ראוי להוסיף על לולב אחד ואתרוג אחד וזולתנו מן הגאונים מתירים הוספות הערבה כמו שמותר להוסיף בהדס ואנחנו אין דבריהם אצליהם חזק אלא הוספת ההדס מצאנוה כתוב ר"ל בהושענה וכל דבר שלא נמצא כתוב בכיאור לחכמים שהיא מותר נשאר אותו על גבולו בלי תוספות וגרעון מפני שאין הפרש אצלינו בין התוס' על הדבר המוגבל או בין החסרון ממנו וכשלא נעשה אלא שני בדים קיימנו מצוה מן המובחר ר"ל שאין בה חשש תוספות ולא גרעון זו היא דעתנו ומי שרצה להלך אחריה ילך ע"ש. והנה שהיו מן הגאונים שהתירו להוסיף על בדי הערבות מ"מ כתב הרמב"ם דכל דבר שלא נמצא כתוב בכיאור נשאר על גבולו ואפילו לא נמצא לאיסור אין להתיר וכ"ש דבר שמפורש להיפך והקבלה מכרעת שכן נהגו זה אלפים שנה שבודאי ישאר על גבולו ולא לשנות ח"ו.

עוד נשאל הרמב"ם בתשובה סי' ז' הנ"ל אם מותר לרקום פסוקים על טלית והשיב כי המעשה הזה היא חדש לא שמענו כמות מעולם ע"כ ומבואר כי על מעשה חדש אף אם לא ראה שום איסור בדבר מ"מ כיון שהוא חדש אין לנהוג חדשות בתורה וכבר ידוע פסקו של מרן הח"ס ז"ל חדש אסור מן התורה ומצאנו לו רב רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל.

עוד יש טעם על ליקוט החיבור הזה לפי מה שכתבו ז"ל שבת י"ד ע"א בגזירות י"ח דבר הבא ראשו ורובו במים שאובין וטהור שנפל על ראשו שלשה לוגין מים שאובים פריך בגמ' מאי טעמא גזרו ביה רבנן טומאה אמר רב כיבי אמר רב אסי שכתחילה היו טובלין במי מערות מכונסין מסריחין והיו נותנין עליהן מים שאובים התחילו ועשאוים קבע גזרו עליהם טומאה מאי קבע אמר אביי שהיו אומרים לו אלו מטהרין אלא אלו ואלו מטהרין אמר ליה רבא מאי נ"מ הא קא טבלו בהנך אלא אמר רבא שהיו אומרין לא אלו מטהרין אלא אלו מטהרין ופירש"י שהתחילו לומר דלא מי מקוה מטהרין אלא השאובין וחיישינן דלמא אתי לביטולי תורת מקוה וטובלין בשאובין והתורה אמרה אך מעין ובור מקוה מים ע"כ ע"ש.

במצוות מילה נמי אם נשתוק יאמרו לאחר שהתחילו ועשאוים קבע כמה מוהלים וכמה מהדור הצעיר כבר נימולו כן והתחילו לומר שהמל כפי מה שמהלו אבותינו הרי הוא משנה מנהג ישראל שהרי כבר המנהג לחתוך עור הפריעה

בסכין ויאמרו על המוהלים על פי הקבלה שהם משנים המנהג לפרוע בצפורן
ודבר זה כבר יש לו אזנים וקצתם אומרים שזה דרך ומנהג חסידים למול ומנהג
המתנגדים לחתוך עור הפריעה ולא למצוץ ולכן למען מצות מילה ולמען שמו
הגדול אספתי ענינים אלו כדי לעורר דעת יודעי דת ודין שיש בזה שינוי במצוות
מילה הן מצד הדין והן מצד המנהג ולא יאמרו מדשתקו רבנן ש"מ מינח ניחא
להו והמוהלים ששינו על דעת עצמם עשו כן ואל אחינו בנו ישראל הכשורים בני
תורה היקרים והמסולאים מפז אפנה להכין ולהשכיל בדברים שבפנים ולהכיר
דברי אמת למי החותמת בהכרת החותם ואל מי הפסולים.

ואחר הדברים האלה קמתי אני הקטן בישראל ושינסתי את מתני הוודיע בשער
בת רבים שאסור לשנות מצות מילה כפי הנהגת בישראל מימות משה רבינו ועד
דורינו אנו שמסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים בקבלה אמיתית על
ידי חיתוך הערלה באיזמל ואחר כך פריעה העור הרך והדק בצפורן דוקא וכל
המשנה מהיום והלאה אופן המילה ממה שקבלנו מאבותינו ורבותינו הקדושים
הרי הוא בכלל מבטל מצות פריעה בצפורן הניתנה לנו מסיני וע"י יהושע ואסור
לשום בר ישראל ליתן ילד למול למוהל כזה וצריכים להעביר אותו מאומנותו
תיכף ומיד ואם יחזור בו כשגגה יחשב לו ושב ורפא לו.

הנני עוד להעיר דמוהל או מוהלין שנהגו עצמן עד היום למול באופן הנ"ל
חייבים לבקש מחילה מכל הנימולים ההם עד היום על שחבלו בהם בחתיכת עור
הפריעה מה שאסור מן התורה לחבול בנפש ישראל וגם ביטלו מהם מצות פריעה
בצפורן שאפשר הם בכלל מל ולא פרע ובעבירה שבין אדם לחבירו אין יום
הכיפורים מכפר עד שימחול לו חבירו ונימולים לא יהיו אכזרים וימחלו להם
בלב שלם, ומהיום והלאה כל יהין איש להרים ידו נגד שום דבר שבקדושה
וקיום המצוות שנהגו אבותינו ורבותינו הן מצד הדין והן מצד המנהג אלא יקיימו
הכל כפי הקבלה והמסורה המסורה לנו מסיני.

אלה דברי אסקופה הנדרסת תחת רגלי חכמי התורה האמיתיים ומתאבק בעפר
רגליהם והרחמן הוא ישלח לנו הולך תמים בזכות חתן למולות דמים ויבשר
בשורות טובות וניחומים לעם אחד מפורז ומפורד בין העמים. המצפה לישועת
ה' כהרף עין בלב ונפש,

מנשה הקטן

ב' לסדר זאת חקת התורה התדש"ם

דברים אחדים להוצאה חדשה

ב' לסדר להזהיר גדולים על הקטנים

למען אחי ורעי החרדים למצות ה', המול לכם כל זכר

שוב ח"ו מצות מילה בסכנה להבטל מאחינו בני ישראל, וזאת הפעם דוקא הסכנה לא מן העכו"ם שרוצים לבטלה, אלא מן המתחדשים שרוצים לעקור מצות פריעה, שנתנה ליהושע, כלומר לחתוך יחד עור הערלה עם עור הפריעה, ולא כמו שעשו אבותינו שחתכו עור הערלה באיזמל וקרעו עור הפריעה בצפרנים וגילו העטרה והחזירו עור הפריעה לכאן ולכאן אחורי העטרה. הנה זה לנו מצוה ראשונה שנצטוו אבינו הזקן במצות מילה כדכתיב התהלך לפני והיה תמים, ואין לנו עוד מצוה מתרי"ג מצות שמברכין על עשייתן אקב"ו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו, ובגמ' נדרים ל"א ע"ב גדולה מילה שנכרתו עליה שלש עשרה בריתות, ר' יוסי אומר גדולה מילה שדוחה את השבת החמורה, ר' יהושע אומר גדולה מילה שלא נתלה לו למשה הצדיק עליה מלא שעה, ר' נחמי' אומר גדולה מילה שדוחה את הנגעים, רבי אומר גדולה מילה שכל המצות שעשה אברהם לא נקרא שלם עד שמל וכו'. ובמשנה (כריתות ב') שלשים ושש כריתות ל"ד כולם לאוין והפסח והמילה מ"ע, ובגמ' נזיר מ"ח ע"ב אחותו למה לי סד"א כי שרא רחמנא לטמא למ"מ נזיר וכהן דאיסורי לאוי הוא אבל מילה ופסח דכרת לא יטמא למ"מ קמ"ל. ובגמ' עירובין י"ט ע"א אפי' פושעי ישראל שמת עובר בעמק הבכא ומחייבי ההיא שעתא בגיהנם ואתי אברהם אבינו (בפתחו של גיהנם) ומסיק להו ומקבל להו בר מישראל שבא על בת עו"כ דמשכה ערלתו ולא מבשקר ליה. פרש"י אינו מכיר ליה שהוא נימול.

הנה דגדולה מילה שמצלת אפי' פושעי ישראל מגיהנם ואברהם אבינו בכבודו ובעצמו יושב על פתחו של גיהנם להצילים, אבל בא על נכרית משכה ערלתו ואף שנימול משכה ערלתו ולא מכיר שזה נימול, ולכאורה צ"ב דמ"ש הבא על העריות דנמשכה ערלתו והלוא ראינו שלאחר מעשה החטא ערלתו לא נשתנה ולא נמשכה, ועיין מחלוקת הט"ז והש"ך בטעם דאסור למול את העכו"ם וכתב שהוא ענין רוחני דנמשכה ערלתו ועיין ריקנטי מש"כ בזה.

והנה בני ישראל עם קדושים קבלו מאבותינו ואבותינו מאבותינו עד משה רבינו

ואברהם אבינו ע"ה אופן המילה ולכן כשמלין אנחנו מברכין להכניסו בבריתו של אברהם אבינו דוקא מילה זו אנו רוצים כי אחרת אם נשנה במילה זו ממה שמל אברהם אבינו שוב לא יכיר את המילה שזו הברית מילה שנצטוו עליה אלא יחשוב שזה מה שכרת איזה עכו"ם מהערלה אעפ"כ אינו נקרא נימול והיות כי כלנו בני איש אחד אנחנו וכלנו מזרע אברהם אבינו ורוצים להיות במחיצתו, לכן פלא שבאו כמה מתחדשים ורצו לשנות מצות מילה ולחתוך גם עור הפריעה, וחץ ממה שיזיק לו לענין פ"ו אפשר עוד שגבטל מצות מילה ולא יכירונו אברהם אבינו וח"ו מי יודע כמה אלפים מבני ישראל ח"ו יפלו לגיהנם מפני שלא נמולו כהוגן אלא שינוי סדר ואופן המילה ממה שמבואר בגמ' וגם יחסרו מצות מילה. וכבר מבואר ברמב"ם ובטוש"ע (יו"ד סי' רס"ד ס"ג) סדר המילה שיחתוך את הערלה, ואח"כ פורע את עור הפריעה שהוא עור רך תחת הערלה, וז"ל כיצד מוהלין חותכין את כל העור החופה את העטרה עד שתתגלה כל העטרה ואח"כ פורעים את הקרום הרך שלמטה מן העור בצפורן ומחזירו לכאן ולכאן עד שיראה בשר העטרה. ופשוט דלא יחתוך את העור הרך אלא יקרע ויחזור אותו וישכלל וישאר שם ואח"כ מוצץ המילה בפה ואח"כ עושה ומשים מיני רפואות, וכבר הארכתי בזה בכמה מקומות, וב"ה עשיתי וכתבתי חבור קטן על מצוה זו הנקרא מל ולא פרע אמנם היות כי שמעתי ששוב נתפשטה המחלה זו לשנות מצות מילה, לכן החלטתי בעוה"י לחזור ולהדפיס הספר הנ"ל וגם לפרסם החתימות שקבלתי אז מגדולי ישראל שח"ו לשנות ממצות מילה שקבלנו אלא להחזיק מצות מילה כמו שעשו אבותינו ובזה נתקשר בקשר חזק עם אברהם אבינו אשר מברכים בשעת מילה להכניסו בבריתו של א"א, ונזכה לחיים ארוכים בעוה"ז ולביאת משיח צדקינו בב"א ולעוה"ב בג"ע.

העתקנו פה מצוות המילה מספר מצות המלך

(א) מצות פריה ורביה (מ"ע א')

צוה הקב"ה לאדם לפרות ולרבות, שנאמר (בראשית א' כ"ח) ויאמר להם אלקים פרו ורבו, ואיכא דיליף לה מואתם פרו ורבו (בראשית ט' ז'), ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ולא בנקבות.

משרשי המצוה שהשם ב"ה חפץ בישוּבו של עולם כדכתיב לא תהו בראה לשבת יצרה, ומתוך כך יודע עזו ותכליתו יתבדך שמו ואמונתו, כי ברוב עם הדרת מלך, והיא מצוה גדולה שבה תלוי קיום התורה והמצות כי לבני אדם ניתנו ולא למלאכי השרת, וגורם לשכינה שתשרה בישראל, גם שישאיר אחריו מי שיקיים התורה והמצות במקומו ולא ימחה שמו

משנה הלכות

זמן החיוב. חיוב המצוה מכן י"ח שנה, עד כי יכול להשהות שימצא הגונה לו, עברו עליו עשרים שנה עובר על מצוה זו בכל יום.¹ ואם חשקה נפשו בתורה ואין יצרו מתגבר עליו זכור לטוב עד כ"ה שנה,² וי"א אפילו כל ימיו כבן עזאי רק שיהא בטוח בעצמו, ואין זה נמצא בזמן הזה.³

פרטי דינים. אשה שנתעברה כאמבטי או בהזרעה מלאכותית, וכן יש לו זרע פסול, נחלקו הפוסקים אי קיים בהם⁴ (ועיין מש"כ בספרי שו"ת משנה הלכות ח"ב סי' כ). אשה פטורה מפ"ו, וי"א דחייבת משום לשבת יצרה⁵ (מג"א סי' קנ"ג סק"ט, ועיין עצי ארזים סי' ה' סעיף י"ב וב"מ ר"ס א') ומיהו לכולי

(א) קיום המצוה. מי שיש לו זכר ונקבה ויש להם בנים, אפילו זכר מן הנקבה ונקבה מן הזכר, קיים המצוה, לא היה להם אלא זכר ונקבה מאחד מהם, ומשני אין לו, וכ"ש שלא היה להם אלא נקבות או זכרים אפילו מהשניים, לא קיים המצוה.⁶ ומדרכנן אפילו יש לו כמה בנים צריך לישא אשה בת בנים ולא יבטל מפריה ורביה,⁷ אם לא שמכיר בעצמו שאינו ראוי להוליד או שחייש משום קטטה.⁸ ומצוה לפרסם דבר זה כי מלבד המצוה דרבנן שבו יש בו כמה איסורים משום זרע לבטלה ועוד, וכל מי שיראת ה' נוגע בלבו יבין זה. מוכרחין ס"ת לישא אשה בת בנים, ואם כבר יש לו בנים מחלוקת הפוסקים.⁹

(א) ר"מ פט"ו מה' אישות ה"ד וה' אה"ע סי' א' סעי' ר'. (ב) ר"מ שם הט"ז שר"ע שם סעי' ח'.
(ג) שו"ע שם בהג"ה. (ד) שם. (ה) שם סעי' ג', ועי' ר"מ שם ה"ב. (ו) קידושין דף ל' ע"א. (ז) ר"מ שם ה"ג אה"ע שם סעי' ד'. (ח) חלקת מחוקק שם ס"ק ח' וב"ש סק"י, ועי' במנ"ח ד"ה והנה לענין זרע פסול. (ט) ועי' משנה ח"ד סי' קס"ט. (י) ועי' ב"ש כאן

מישראל, ונעשה שותף ליוצר כל כמו שאמרו ז"ל שלשה שותפין באדם הקב"ה ואביו ואמו, וכל מי שאינו עוסק בפ"ו כאלו שופך דמים וממעט הדמות.

יבמות ט"א, ר"מ פט"ו מה"א, סה"מ רי"ב, סמ"ג עשין מ"ט, סמ"ק סי' רפ"ד, טוש"ע א"ע סי' א'.

(ב) מצות מילה (מ"ע ב')

צוה הקב"ה למול כל זכר בישראל ביום השמיני ללידתו, שנאמר (בראשית י"ז י') זאת בריתי אשר תשמרו ביני וביניכם ובין זרעך אחריו המול לכם כל זכר, (ויקרא י"ב ג') וביום השמיני ימול בשר ערלתו, וגדולה מצוה זו שנברתו עליה י"ג בריתות. ונוהג בכל מקום ובכל זמן בזכרים ולא בנקבות.

משנה הלכות

אצל המוהל להודיעו שהוא שלוחו כדאמרינן בתענית אפשר קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו, לפיכך התקינו הנביאים הראשונים שיהא מעמד בירושלים להודיע שהן שלוחם של כל ישראל, והמל את בנו כאלו הקריב קרבן, לכן צריך לעמוד גביה (שכ"ל הלקט).¹

עלמא יש לה חלק במצות הבעל כיון דא"א לקיים בלעדה, אלא שאינה מצווה.² טרפה אי מוליד חייב בפ"ו.³ גר שנתגייר ובניו עמו יצא עמהן מצוה זו, עבד שנשתחרר ובניו עמו לא יצא עמהן.⁴ וכלל גדול בכה"ת האומר שיבטל מ"ע כופין אותו ב"ד אם יש כח בידם עד שיקיימו.⁵

זמנה. המצוה למול ביום, ומשעלה עמוד השחר יצא,⁶ מל בלילה או בתוך שמנה אינו כלום. ועיין באחרונים אי צריך הטפת דם ברית.⁷ בזמנה דוחה שבת,⁸ ושלא בזמנה או ספק ונולד בין השמשות ויוצא דופן נמול לשמנה ואינו דוחה שבת.⁹ נולד מהול צריך להטיף

(ב) המצוה על האב. מ"ע על האב למול את בנו ביום השמיני ואם עבר ולא מל בטל מ"ע.¹⁰ ואם רצה לעשות שליח נחלקו הפוסקים אי מועיל¹¹ לא רצה האב או שאין כאן האב למול מצוה על הב"ד ועל כל ישראל.¹² וכתב בעל הדברות מנהג שאבי התינוק עומד

ס"ק ב'. (יא) ר"ן קידושין פ"ב דף מ"א [דף ט"ז ע"ב מדפי הר"ף] ד"ה איכא דאמרי. (יב) שעה"מ ה' שחיטה פ"א ה"א מנ"ח. (יג) ר"מ שם ה"ו שר"ע שם סע' ז'. (יד) ר"מ שם ה"ז אה"ע שם סע' ג', חינוך מצוה ר', ועי' מנ"ח שם וכאן, ועי' משנה"ח ח"ד סי' קנ"ט. (א) ר"מ פ"א מה' מילה ה"א שר"ע יר"ד סי' ר"ס. (ב) ש"ך חר"מ סי' שפ"ב ס"ק ד כו"פ סי' כ"ח תב"ש שם, ועי' פתחי תשובה טיורי' סי' רס"ד סק"א. (ג) ר"מ שם ה"ב שר"ע סי' דס"א. (ד) הובא בשר"ע יר"ד סי' רס"ה ס"ט ועי' ביאה"ג אות מ'. (ה) ר"מ שם ה"ח שר"ע ורמ"א סי' רס"ב סע' א'. (ו) עי' רמ"א שם וט"ז סק"ב וש"ך סק"ב. (ז) ד"מ שם ה"ט שר"ע סי' רס"ו ס"ב. (ח) ר"מ שם והל' י"א-י"ב, שר"ע שם ס"ח וסי' ואר"ח סי' של"א. (ט) ר"מ שם ה"ז

משרשי המצוה שרצה הקב"ה לקבוע בעמו ישראל אשר הבדילם להיותם נקראים על שמו אות קבוע בגופם להבדילם משאר העמים בצורת גופם כמו שהם מובדלים מהם בצורת נפשותם אשר מוצאם ומובאם אינו שוה, ונקבע ההבדל בגולת הזהב לפי שהוא סיבה לקיום המין, מלבד שיש בו תשלום צורת הגוף. והעם הנבחר חפץ השי"ת להשלים תכונתו ורצה להיות ההשלמה ע"י האדם, ולא בראו שלם מבטן, לרמוז עליו כי כאשר תשלום צורת גופו על ידו, כן בידו להשלים צורת נפשו בהכשר פעולותיו ושיפור מעשיו.

שבת פרק י"ט ויבמות פרק ד' ופרק ה', קידושין דף כ"ט, ר"מ ה' מילה, סה"ט מ"ע דס"ו, סמ"ג עשין כ"ח, סמ"ק סי' קנ"ז-נ"ח-נ"ט, ידאים מ"ע י"ט, יו"ד סי' ר"ט.

משנה הלכות

אופן קיום המצוה. קיום המצוה לחתוך הערלה המכסה ראש הגויה, וכבר נהגו כל ישראל באיזמל, ולפרוע קרום דק שלמטה ממנה כדי שתתגלה ראש העטרה שבאבר. ומן המצוה למצוץ אח"כ את המילה שיצא הדם ממקומות הרחוקים ולא יבא לידי סכנה. מילה גי' פ"ה לכן מוצצין בפה, ועם הכולל גי' אלקים ומוצצים בפה להחליש כח הדינים הקשים, ובערלה יש ב', ערלה ופריעה, ובברית הלשון ב' חומות, שפתים והשנים (ר"ח וויטאל). זורקין הערלה בעפר, וכן זורקין במים. מזבח נטרקון מילה זמנה ביום ח', מי יעלה לנו השמימה ר"ת מילה וס"ת הוי"ה, מכאן אמרו רז"ל שמגעת עד כסא הכבוד הנקרא שמים (הבהיר).

דס ברית ואינו דוחה שבת. ויש להזהיר המון עם ביוצא דופן שהוא שכיה מאד בזמננו.

על מי חל החיוב. לא מלו אותו כשיגדיל חייב למול את עצמו, לא מל את עצמו משהגיע לכלל עונשין חייב כרת* (וי"א דוקא כשמת אינו מהול)² אבל אין לאב חיוב כרת במילת בנו אלא שעובר על עשה² ואין בכל התורה מ"ע שחייבין על בטולה כרת אלא זו ושחיטת פסח.⁷ אשה אינה מצוה למול את בנה.¹⁰ ועל האדון למול את עבדיו ילידי ביתו ומקנת כספו. ילידי ביתו לשמנה וקנין בספו ביום שנלקח.¹⁰ מלת גרים עיין רמב"ם פ"ג מא"ב ובטוש"ע יו"ד סי' רס"ח.

וי"א, שו"ע סי' רס"ג ורס"ו סעי' י'. י' ר"מ שם ה"ב שו"ע סי' רס"א. (יא) ראב"ד שם ורמ"א שם. (יב) ר"מ שם. (יג) ר"מ שם ה"א. (יד) מכות י"ד ע"ב. (טו) רמ"א שם. (טז) ר"מ שם ה"א וה"ג, שו"ע סי' רס"ז סעי' א'. (יז) ר"מ שם פ"ב ה"ב שו"ע סי' רס"ד סעי' ב' ג'. (יח) פרקי דרי אליעזר וש"ע סי' רס"ה ס"ל. (יט) טור שם בשם דברים שבין בני מזרח לבני מערב. (כ) שו"ע סי' רס"ד סעי' א'. (א) מניח. (ב) ר"מ פ"ט מהל' קרבן פסח ה"ט. (ג) ועיין ר"ח שבת קל"ו ע"א ד"ה תניא. (ד) ר"מ פ"ט ה"ט ועי' מניח. (ה) ועיין ר"מ שם פ"ה ה"ה. (ו) מניח ועי' כ"מ ומ"ל שם ה"ו. (ז) שם. (ח) שם פ"ט ה"ח. (ט) שם פ"ה ה"ה.

שלא יאכל ערל פסח (ל"ת י')

הזהיר הקב"ה שלא יאכל הערל מן הפסח, שנאמר (שמות י"ב מ"ח) וכל ערל לא יאכל בו, והוא ערל שמתו אחיו מחמת מילה, ואין צריך לומר עברייני למולות. ונוהגת בזמן הבית ועבר עליה ואכל כזית ממנו לוקה.

משרשי המצוה לפי שבעוד כחות הטומאה והערלה עליו לא ידבק בשכינה, כי רחוק מרשעים ישועה, ובהגלות אות ברית קודש השכינה מתדבקת בישראל. וזה טעם באברהם שנפל על פניו קודם שמל. וכן מצינו להבדיל בבלעם נופל וגלוי עינים, דכל שהערלה עליו אין השכינה מתדבקת בו. גם כי עיקר שיעבוד מצרים היה לטהר ברית קודש, ולכן הים ראה וינס בשביל ארונו של יוסף ששמר עצמו מחטוא עם אשת פוטיפר, דהבועל ארמית נמשכה ערלתו. ובליל פסח שהקב"ה בעצמו הוציאם לכן כל ערל לא יאכל בו לעולם, דליל שימורים הוא לדורות.

פסחים צ"ו. יבמות ע"א. ד"מ הק"פ פ"ה ופ"ט, טה"מ ל"ת כ"ז, סמ"ג לארין שנה"ה. ידאים מצות ת"ט.

משנה הלכות

העמידו דבריהם במקום כרת וצ"ע. מילת בניו לאחר ח' ימים מעכב את אביו מלעשות הפסח.² בן שמונה אע"פ שחי עכשיו אין ערלתו מעכב לאביו מלאכול בפסח (עיין מש"כ בספרי שו"ת משנ"ה ח"ג סי' ק"ע).³

איזה ערל מעכב הפסח. מילת זכרים ועבדים שאינם ראויין למול אינו מעכב לאביו ואדון.¹ טבילת אמהותיו מעכב כמילת עבדיו, תוספתא.² אשה, כיון דאינה מצווה למול בנה אינו מעכבה מלאכול, אבל מילת עבדיה וטבילת שפחותיה כיון דמצווה למולם ולטובלם מעכבין.¹ קטן אין מילת עבדיו מעכבין מלהימנות ולאכול, מכילתא ור"מ.¹

שאר פרטי דינים. ערל מחויב במצה דאורייתא ואוכל במרור.² שחט הפסח קודם שמל אותם פסול.³

עכו"ם או מומר שמל. עכו"ם שמל לדעת השאלתות וגדולי הפוסקים פסול אפי' בדיעבד, ויש ליזהר ברופא עכו"ם ואפי' ישראל מחלל שבת בפרהסיא²

(יו) מתו אחיו מחמת מילה. דעת רש"י ר"פ הערל ותוס' זבחים ט"ז וכ"ב, וחגיגה ד' ע"ב, ורשב"א, והחינוך, דערל שמתו אחיו מחמת מילה נמי בכלל. ור"ת בתוס' זבחים וחגיגה הנ"ל דדוקא אם היה מתירא למול או עבריין, אבל מתו אחיו מחמת מילה אנוס הוא ואוכל בפסח. וביראים מצוה ת"ט הכריח מירושלמי דלא כר"ת.⁴

פרטי סוגי ערלים. נולד מהול ונמשכה ערלתו דינו כערל, ועיין יראים הנ"ל ח"ל תולדות הערל לאוסרו בכל דבר שערל גמור אסור בעל בשר שאינו נראה מהול, ובמנ"ח פשיטא ליה דלא

תוכן הענינים

נתיב א' - בירור בדין פריעה שצריכה להיות בפ"ע דוקא

(א) בגמרא שבת דף קל"ג ופירש"י חותך את הערלה. (ב) דברי הרמב"ם והטור ושו"ע שדייק לומר 'את"כ פורע', הערות בלשונו הזהב של הרמב"ם ומבאר דבעינן דוקא חיתוך הערלה והפריעה בציפורן. (ג) האי 'ואת"כ פורע' שכתבו הפוסקים בדוקא הוא כמבואר בש"ס דלשון את"כ דוקא הוא, דברי החת"ס להעביר מוהל שאינו עושה כהוגן. (ד) דברי רבינו יעקב הגוזר דבעינן דוקא פריעה בציפורן. (ה) ראייה מדברי הנמוקי יוסף דפריעה דוקא אחר חיתוך מענין מילה בצרעת. (ו) וכן הוא בזוהר הק' ובס' אור יקר להרמ"ק.

נתיב ב' - מילה ופריעה שתי מצוות הן

(א) דברי הלקט יושר ושו"ת הרמ"א דמילה ופריעה שני מצוות הן. (ב) וא"כ יש לעשות כסדר קודם חיתוך ואת"כ פריעה. (ג) ישוב לקושיית השו"מ בדין דשני מוהלין בשבת. (ד) הערה מל ולא פרע אי הוי חצי מצוה כחצי שיעור באב שיודע רק למול ולא לעשות פריעה. (ה) לפי דברי הלק"י יתיישב השיטה דהאב עושה מילה אע"פ שאינו יכול לפרוע.

נתיב ג' - פריעה ביחד עם מילה אסור בשבת משום ריבוי בשיעורין

אי היה מותר לעשות הפריעה בפעולה אחת עם החיתוך היה אסור לעשותו בזה אחר זה בשבת. (ב) דברי השאגת אריה שאסור למוהל לסלק ידיו משהתחיל למול עד שגמר הפריעה. (ג) דברי הלבוש דא"א לחתוך בב"א המילה עם הפריעה.

נתיב ד' - פריעה ע"י חיתוך אסור בשבת

(א) לפי המבואר בגמ' שבת קל"ג ופירש"י שם יוצא דאסור לחתוך עור הפריעה בשבת כיון דעיקר מצותו ע"י פריעה. (ב) פלפול בדברי הנחל אשכול דבפריעה בצפורן בשבת ליכא דאורייתא. (ג) דברי החת"ס והדברי חיים דפריעה נמי נקרא מילה.

נתיב ה' - חיתוך עור הפריעה לגמרי יש בו משום חובל

(א) עוד טעם שאסור לחתוך עור הפריעה שאסור לחבול אדם מישראל וכאן דלא צוותה התורה לחתוך רק לפרוע א"כ בחותך עור הפריעה מה שלא צוה הבורא הו"ל בכלל הלאו דלא תחבול. (ב) ויסוד זה מדויק ג"כ בדברי הרמב"ם דאסור לחתוך עור הפריעה. (ג) וכן מבואר באות שלום בכ"ן שמל את האב שחותך יותר מן המוכרת הרי הוא בכלל חובל. (ד) ועוד ע"פ דברי חיים בתשובה דהיכא

דהמילה כשרה אסור לחזור דחושש בו אם הוא מזרע עמלק וא"כ ה"נ לחתוך מזרע בני ישראל עור הפריעה שהתורה לא צוותה לחתכו הו"ל בכלל זה. ה) ועוד דלפי המציאות כדי לעשות פריעה ע"י חיתוך גודם לצרור דם בהתינוק ויש בו משום חובל בחיבורו אפילו בחול.

נתיב ו' - מצוה לפרוע בצפורן

א) הביא מילקוט שמעוני זוה"ק וריקנטי דמילה דומיא דמליקת העוף וא"כ בעי דוקא ע"י צפורן. ב) דברי האשכול דבעינן פריעה דוקא בצפורן וכן מבואר מדברי הנחל אשכול ומהר"ן חיות. ג) דברי השו"ת בנין ציון וערוה"ש דהמשנה לעשות פריעה בכלי ולא בצפורן הרי זה משנה מהמקובל מהלכה למשה מסיני. ד) דברי המנהיג דבעינן פריעה דוקא אחרי החיתוך. ה) תמוה בדברי בעל המילואים שבס' זכרון ברית ראשונים דאחר שבירור דאסור לחתוך עור הפריעה ציין אלו כלים להשתמש בהם. ו) פלפול בדברי המלא הרועים שכתב דמילה הוי רק מניעת הטומאה מלשכון על האדם. ז) העתן משו"ת מהרי"ד להג"ר יצחק דאנציג בפעטרכורג דפריעה צריכה להיות דוקא בצפורן.

נתיב ז' - ביאור בדברי רבינו חננאל בהא דמל ולא פרע

א) בדברי האגרות משה שהתיר מילה כזו ואעפ"כ מסיים דמהיות טוב יקיים פריעה בצפורן. ב) דוחה פירושו בדברי הר"ח בשבת קל"ז דמשמע שיכול לעשות מילה ופריעה בבת אחת. ג) הטפת דם ברית אינו במקום מילה. ד) ביאור בדברי הר"ח עפמ"ש"כ הרמב"ם בפיהמ"ש.

נתיב ח' - ביאור דברי ירושלמי כאילו לא מל

א) מביא מה שדייק באגרות משה מירושלמי דבזמנם היו מוהלים שעשו חיתוך ופריעה בב"א. ב) מקשה על פירוש הנ"ל בירושלמי. ג) מבאר הירושלמי בא"א לפי דברי השאג"א שאין להמוהל לסלק ידיו על שיגמור כל המילה. ד) חקירה מתי מקיים מצות פריעה כשמתחיל לקרוע או בגמרו ויבואר לפי"ז דברי הירושלמי. ה) יבואר דברי הירושלמי בא"א ע"פ דברי האשכול והתוס' דמל ולא פרע קאי על המוהל. ו) עוד פירוש בירושלמי משו"ת בית אב. ז) גם לפי ביאורו של האגרות משה בהירושלמי שהיו עושין מילה ופריעה בבת אחת עדיין יקשה קשיותו וא"כ אין להוכיח מזה לעשות מילה ופריעה בבת אחת. ח) לפי"ד דמותר לעשות מילה ופריעה בב"א איך שייך לברך ברכת להכניסו בכריתו של אברהם אבינו עובר לעשייתן והרא"ש כתב לאומרו קודם פריעה כדי שיהיה עובר לעשייתן.

נתיב ט' - דעה זו לעשות מילה ופריעה בב"א כבר נתבטל ע"י הקדמונים

(א) מנהג זה הובא בשלחן גבוה בשם מנהג שאלוניקי וחלקו עליהם בעל פרי אדמה ועוד אחרונים. (ב) ובירושלמי גופא קורא למילה ופריעה ב' מילות. (ג) הביא דברי המג"א בסי' קצ"ו סק"א דכל קושיא יש לה תירוץ ואף אם יש לנו איזה הערה או קושיא א"א לשנות בשביל זה מנהג שנוהגין מדורי דורות. (ד) דוחה דברי מי שרצה לומר שדברי הפוסקים שכתבו 'אח"כ פורעין' שהוא ל"ד. (ה) והירא וחרד לדבר ה' שרוצה לקיים מצות מילה כתיקונה יעשה כפי הנהוג כבר מדורי דורות ואל ישנה מאומה מכיון שמנהג שאלוניקי כבר נתבטל ע"י גדולי הקדמונים.

נתיב י' - פלפול בדברי האגרות משה

(א) נראה פשוט לפי דברי הראשונים דבזמן הש"ס היו נוהגין לעשות מילה ופריעה בזאח"ז. (ב) הביא מרש"י עה"ת פר' לך שא"א לא עשה מילה ופריעה בב"א. (ג) דברי האור זרוע הגדול דמבואר מדבריו לעשות מילה ופריעה בזאח"ז. (ד) דוחה מש"כ באגרות משה לדייק מרש"י לעשות מילה ופריעה בב"א. (ה) וכן מדוייק מלשון המשנה לעשות מילה ופריעה בזאח"ז, וא"כ יוצא דגם בזמן המשנה היו עושין כן. (ו) דעת האבודרהם ומטה משה כמעשה דמשה רבינו ואהרן הכהן דסדר המילה הוא מל ואח"כ פורע. (ז) דברי רבינו המהרי"ל שנודע לגדול חכמי אשכנז דמילה ופריעה שני דברים הם. (ח) וכן מדוייק מדברי הזוה"ק פרשת אמור.

נתיב י"א - ביאור לשון הירושלמי התמוהין

(א) מביא דברי הירושלמי התמוהין שדייק מהם באגרות משה לעשות פריעה ביחד עם המילה. (ב) האחרונים נתלבטו בהירושלמי והגיהו בה וא"כ אין לדייק משם נגד המנהג, ויתיישב הירושלמי אפילו לפי גירסתו לפי"ד הרמב"ם שהמל בשבת ולא גמר עד שיצא השבת חייב. (ג) עוד בפ"י הירושלמי לפי רמב"ם הנ"ל דהו"א שאפילו זריז אסור לנסות ידיו קמ"ל דמותר וכן מבואר בתוס' הרא"ש ובשבלי הלקט. (ד) עוד בירושלמי ע"פ ביאור מחלוקת הרמב"ם והראב"ד מי שלא מל הוא עומד בכל יום בחיוב כרת. (ה) פ"י חדש בירושלמי דקמ"ל דדביעבד שעשה מילה ופריעה בב"א דיצא. (ו) מה שתמה באגרות משה דא"א לפטור המל ע"י שהשני אינו רוצה לפרוע, כן משמע בגמ' שבת, ומבואר בחת"ס דכל שהמוהל סומך על אחר לפרוע מותר למול בשבת. (ז) וכן מבואר עוד בש"ס דהמכון לגמור אע"פ שלא גמרו אינו חייב. (ח) לתרץ עוד בירושלמי ע"פ חקירת הפוסקים בחילול שבת ע"י בישול ונזדמן לו חולה שיש בו סכנה אי נפטור מחילול שבת למפרע וה"נ יש לחקור בפריעה. (ט) עוד בירושלמי לפי דברי האשכול ובה"ג דקמ"ל דפריעה מותר בשבת. (י) סוף דבר מבואר בירושלמי לעשות הפריעה אחר החיתוך ודלא כמוהלי שאלוניקי.

נתיב י"ב - המוצא תשובה שאינו מפורסמת אין סומכין עליה

(א) דברי הריב"ש בשו"ב דדבר שאינו מוכר ברי"ף וברמב"ם בודאי אין כן ההלכה וה"נ כאן דדברי תשובת רב האי גאון לא הביאהו הפוסקים א"כ אין לסמוך על דבר שכנגד מנהג ישראל. (ב) ובזה נדחה גם מה שהביאו דברי רב האי גאון משו"ת שערי צדק, וגם י"ל דחלקו עליו. (ב) ובודאי אין הפי' בתשובה הנ"ל כמוהלי שאלוניקי שא"א לומר שנתחדש מנהג בדבר הנהוג בכל דור ודור. (ד) ומבואר בשל"ה ובצינוי ובזוה"ק דפריעה הוא ע"י קריעה דייקא וכ"כ בשו"ת אור המאיר ובמהר"ץ חיות בדעת רב האי גאון גופא.

נתיב י"ג - מצוה שנוהגת בתדירות אין לומר שנשתכח אופן קיומה

(א) הערה באגרות משה דממ"נ אין לעשות כמנהג שאלוניקי. (ב) מדויק מלשון הרמב"ם דעיקר מצות מילה למול ואח"כ לפרוע ולא לחתוך עור הפריעה. (ג) מה שרצה לדויק באגרות משה מירושלמי דהיו נוהגין לעשות חיתוך ופריעה בב"א אין לומר כן דעדיין לפי תירוצו אינו מיושב דברי הירושלמי. (ד) ובשו"ת בית אב פירש הירושלמי בענין אחר. (ה) ותו דאם איתא דמותר בב"א למה נהגו בשבת לעשות פריעה אח"כ. (ו) והא גופא דהמקור היחיד למנהג זה אינו מביא ראיה מירושלמי הנ"ל. דברי האור זרוע דהקבלה מדור דור מכריע בכל עניני ההלכה. (ז) וכן כתב הרמב"ם לענין קריאת התורה. (ח) ומה שלא נמצא מפורש כמנהגינו כי דבר הפשוט אין צריך לכותבו מרוב פשטותו. (ט) ומדויק בלשונו הזהב של הרמב"ם דפריעה בציפורן דוקא. (י) רבינו בחיי פרשת תולדות שהתורה הודיע לנו שמות הבארות שלא לשנות מדברי האבות ומנהגיהם ומכש"כ במילה שמסרו אבותינו ע"ז.

נתיב י"ד - גם בדברי המקובלים מבואר שאין לעשות חיתוך ופריעה בב"א

(א) האוה"ת הק' דצריך לעשות ג' דברים במצות מילה, מילה פריעה ומציצה. (ב) בס' אור יקר להרמ"ק דמילה ופריעה שני ענינים נפרדים הם. (ג) וכן מדויק בזוה"ק ובשו"ת זרע אמת דאף שא"צ להטיף דם ברית להמל ופרע כאחת מ"מ אין לעשות כן. (ד) דברי המאירי ביבמות דקודם בא חיתוך ואח"כ לקרוע עור הפריעה. (ה) וכיון שלא מצינו בשום מקום לעשות חיתוך ופריעה בב"א הוי המנהג מוכחש והעושה כן ה"ז חובל בחבירו. (ו) ומה גם שלא מר בר רב אשי חתם עלה. (ז) דברי הרה"ג מצעהלים זצ"ל שאין לחתוך ביחד הערלה ועור הפריעה דאין לשנות נגד רבותינו וחייב לעמוד בכל מאמצי כח נגד המתחדשים האלו. (ח) כללי המילה לרבינו יעקב הגוזר דכל העושה מילה בלי פריעה אינו אלא טועה. (ט) ראיה מדברי רש"י יבמות דף כ"א ע"א דפירש פריעה לגלות ולהוסיף וא"כ מבואר דעור הפריעה אין חותכין אותה אלא קורעין ומגלין העטרה ומוסיפין העור על עור הגיד.

נתיב ט"ו - תשובה להממציא חדשות במצות מילה

(א) נגד המתחדשים לעשות פריעה וחיתוך בב"א. (ב) טעם שעושי חיתוך בפ"ע ואח"כ פריעה לכבוד א"א שנצטווה רק על החיתוך. (ג) חובה על מפיצי המנהג לתקן הקלקול. (ד) וכן עשו בירושלים עיה"ק כשרצו מוהלים להשתמש בהמגן קלעמפ. (ה) ואין לדאוג שמא יחסור לו מזונו ואדרבה זכות המילה יגן עליו. (ו) וע"כ אין לשנות המנהג כלל.

נתיב ט"ז - קריעת עור בציפורן אי הוה מלאכה דאורייתא

(א) ביאור בענין פריעה בציפורן ולפי"ז יוצא בחותך עור הפריעה בשבת מה שלא נצטווה ע"ז יש בו משום חילול שבת שהרי חובל שלא במקום מצוה. (ב) ועוד דפריעה בציפורן הוי רק מלאכה כלאחר יד וחותר בסכין חייב משום חובל כיון דאפשר לקיים מצות מילה שלא בסכין מאן התיר לו לחתוך עור הפריעה בשבת והו"ל מחלל שבת בפרהסיא. (ג) וכן כתב בס' כורת הברית לר' אליהו פוסק שצריך פריעה בציפורן. (ד) פלפול בדבריו בענין מילה בצרעת.

נתיב י"ז - בדעת המהר"ם שיק בחיוב הפריעה

(א) מש"כ המהר"ם שיק דשייך לחתוך עור הפריעה ביחד עם המילה היינו רק בדיעבד כמבואר שם. (ב) ובעצמו כתב בתשובה דאין לחתוך עור הפריעה מהלל"מ"מ. (ג) מש"כ במהר"ם שיק דמהני פריעה בלילה קשה דהרי מצוותו ביום. (ד) ועוד דמפורש במאירי שבת קל"ג דפריעה בלילה לאו מצוה הוא. (ה) בדין דמוהל שעושה החיתוך ולפעמים עור הפריעה אינו אלא במקרה או שנחתך עמו או שנפלה מעצמו אז זה מועיל. (ו) לחלק בין נחתך עור הפריעה שא"צ להטיף דם ברית שהרי עשה מה שבידו להיכן דפרע בלילה דהוי כאילו לא פרע כלל. (ז) וכן הוא בגמ' שבת הנ"ל. (ח) סוף דבר דסב"ל להמהר"ם שיק דפריעה בציפורן הוא מהללהמ"מ.

נתיב י"ח - מבואר באחרונים שאין לעשות פריעה ע"י חיתוך

תמה מה שהביא השואל מדברי הדרך פקודך ומהרש"ם ואחיעזר לעשות הפריעה בחיתוך, והם כתבו רק שאם עשה כן בדיעבד. (ב) מה שרצה לומר שאין הפריעה חלק מהמצוה. (ג) דעת הדברי מלכיאל דכמו שאין לבטל מצות סנדקאות שהוא מחלקי המילה כ"כ בפריעה. (ד) דרך דרוש על מאמר הזוה"ק בפרוע פריעות בישראל כי קודם דבורה הנביאה בטלו פריעה מישראל ודבורה תיקנה לחזור ולפרוע כראוי וקשה היתכן לומר שנשתכחה פריעה מכל ישראל ונראה שהם עשו חיתוך ופריעה יחד ונראה לישראל כאלו בטלו מצות פריעה ודבורה הנבואה תיקנה לפרוע כדין.

נתיב י"ט - אין להביא ראייה ממנהג שאלוניקי שלא היה מנהג ותיקין (א) דבר זה אי עושין מילה ופריעה יחד הוא כבר מחלוקת האחרונים ולא קיי"ל כמנהג שאלוניקי. (ב) והא גופא דלא מצינו מי שנוהג כך עד שכאו המתחדשים ראייה גדולה הוא שנתבטל מנהגם. (ג) ומה שהביאו ראיות מהאחרונים הוא רק לענין שאם מל ולא פרע כאחד שא"צ להטיף דם ברית וזה מלתא דפשיטא ואינו ענין לכאן.

נתיב כ' - חתך הערלה ונחתך גם עור הפריעה אי קיים המצוה

(א) מעתיק לשון הזרע אמת דשקיל וטרי בחתך עור הפריעה אי צריך להטיף דם ברית ומ"מ סיים דכ"ז רק בדיעבד. (ב) ומה שהביא מגמ' יבמות שחתכו עור הפריעה אינו ראייה דשם איירי בגדולים שא"א לקרוע בציפורן. (ג) ומה שהקשה מראיות זרע אמת מגמ' יבמות דמבואר שהיה פריעה ע"י חברות צורים ולא ע"י צפורן לק"מ כיון שמפורש במדרש וכל הפוסקים דבעי פריעה בציפורן ולא מצינו בגמ' להיפך קיי"ל כן ובפרט שהמדרש הביא מעשה רב. (ד) דברי הזרע אמת יש לדחות מכמה אנפין, חדא לפי דברי הקובץ שיעורים שמביא ראייה מגמ' זו דיש איסור דרבנן שלא לחתוך עור הפריעה בסכין. (ה) דבנ"י שמלו שנית היו כבר גדולים וא"א לקרוע בציפורן. (ו) לפי לשנא אחרינא ברש"י וגירסת הר"ח איירי במילה עצמו ולא בפריעה וכן מבואר ברד"ק ובריטב"א. (ז) דמבואר בגמרא שם דחברות צורים עשו לאלו שלא מלו עדיין כלל. (ח) מפלפל בדברי הראשונים למה עשו חברות צורים.

נתיב כ"א - ליישב קושית הזרע אמת מגמ' חולין

(א) מדוייק בגמ' שלא אמרו שם ככל פורעין חוץ מקרומיות של קנה דפריעה בציפורן דוקא. (ב) מעיר כמה דיוקים כלשון הרמב"ם (ג) ומחדש דמצות חיתוך מעיקר הדין ככל מיני ברזל ומנהג ישראל הוא בסכין אבל פריעה הוא מעיקר הדין בציפורן. (ד) ומישב לפי"ז מש"כ הרמב"ם דבעי פריעה אחר החיתוך. (ה) ותו דהרמב"ם דייק לומר 'ואח"כ פורעים'. (ו) ופלא על הזרע אמת דיוצא מדבריו דלשון הגמ' והפוסקים נכתבו שלא בדיוק. (ז) ולדידן קיי"ל כמנהג ישראל דבעי פריעה בציפורן דוקא מהלל"מ.

נתיב כ"ב - כמה הערות במצות מילה ופריעה

(א) לברר דמילה ופריעה שני מצוות הן. (ב) דברי הלק"י דהוי שני מצוות וראיה לזה מהמבואר במדרש דמשה מל ואהרן פרע ואי הוי מצוה אחת הרי דהמתחיל במצוה צריך לגמרו. (ג) דברי הגה"ק ממונקאטש זצ"ל דשכיח בעת החיתוך שנחתך עמו גם עור הפריעה משמע שאירע כן אבל לא שעשה כן בכונה. (ד)

תמה דאם מילה ופריעה מצוה אחת הן ובפרט להעושיין בפעולה אחת למה נקרא זה חיתוך וזה פריעה. ה) מגלה יסוד חדש בדברי הגמ' מל ולא פרע דהל"ל ולא גילה, ומחדש עפ"י דברי רש"י נשא עה"פ ופרע את ראש האשה פירש"י סותר את קליעת שערה כדי לבזותה א"כ לשון פרע הוא התגלות וגידול ולא לשון סילוק והסרה, ולפ"י אתי שפיר דמילה הוא לגלות העטרה ולא יסיר העור בחיתוך אלא יגלה העור וישאר העור ויחזיר ויגדל. ו) וראיה לזה מלשון רש"י יבמות כ"ח ע"א. ז) ובזה מיושב דיוק בלשון הרמב"ם. ח) וכן משמע מרש"י יבמות כ"א דפרע הוא לשון גילוי וגידול. ט) מפלפל בדברי החת"ס אי מילה ופריעה הם מצוה אחת או ב' מצוות. י) ועוד דאיכא חשש סכנה בחיתוך עור הפריעה דהוי מכה של חרב.

נתיב כ"ג - החותך עור הפריעה עם הערלה בשבת חייב

א) החותך עור הפריעה עם הערלה בשבת חייב והעיר השואל מדין ציצין שכ"ז שלא סילק ידו חוזר במילה ופריעה ולכאורה הא הו"ל חבלה שלא לצורך. ב) ולק"מ דהתורה התירה רק מה ששייך למצוות מילה אבל מה שאינו ממצוות מילה חבלה בעלמא הוא וחבלה אסור בין בחול ובין בשבת. ג) וראיה מגמ' סנהדרין שכל שחבל יותר מהצורך הרי הוא בכלל חובל. ד) ובדברי הומב"ן שם דמכה לרפואה מותר ולא יותר. ה) ולפ"י אם חתך בשוגג שחכמים אמרו שגם זה בכלל המצוה הו"ל שגגת לאו אבל חיתוך במזיד הו"ל חובל בעלמא. ו) ולק"מ מציצין שהם ג"כ חלק ממצוות מילה. ז) וביסוד הנ"ל מיישב שיטת הרמב"ם. ח) עכ"פ פשוט דציצין הוי בכלל המצוה ואין בו משום חובל. ט) וראיה לכך מגמ' שבת דף קל"ה מי שיש לו שתי ערלות אין מחללין עליו את השבת הטעם דהתורה לא התירה למול אלא עור אחד וא"כ כש"כ עור הפריעה שאסור לחתכו בשבת.

נתיב כ"ד - אי מותר להאב למול בשבת במקום שיש מוהל אחר

א) במש"כ הטור דאב לא ימול בשבת לדלידיה הוי תיקון. ב) בשו"ת מחנה חיים ח"ב דחיתוך הערלה ופריעה הוי שתי מעשי חבלות ופריעה לא הותרה לחתוך בשבת. ג) ונראה דהחותך עור הפריעה בשבת חייב משום גזוז ותולש. ד) ועוד י"ל דחייב משום ממחק. ה) סברא נוספת שהרי במדבר לא פרעו מפני עינוי הדרך הרי שפריעה הוא יותר צער ממילה וא"כ בכ"ש שלא לחתוך עור הפריעה ולסכן הילד. ו) א"כ החותך עור הפריעה חייב משום גזוז ותולש וממחק והקורעו הוי מלשאצ"ל ורק מדרבנן, ואפילו אי הוי אסור מדאורייתא דוחה את השבת שכך עיקר מצוותו לפרוע בציפורן ודברי המאירי יבמות דפריעה בא לאחר חיתוך. ז) לשון הגאון הר"י וועלץ זצ"ל שאפילו בית דינו של שמואל הרמתי וכל גדולי ישראל עמהם אין לשנות וה"נ בזה.

נתיב כ"ה - החותך עור הפריעה עובר גם על לא תעמוד על דם רעך

(א) עוד טעם למה בעינין פריעה בציפורן עפ"י ספר המכיר (לקדמון אחד) דמחללין שבת על המילה כיון דהוי מכת חרב וסכנה לגוף, וא"כ בפריעה דליכא חיוב גדול אלא צריך לקרוע א"כ אסור לחתוך עור הפריעה בברזל מטעם סכנה של מכת חרב וא"כ בחותך עור הפריעה בשבת לא די שמסכן הילד אלא הו"ל מחלל שבת. (ב) מדייך בלשון הרמב"ם דפריעה דוקא אחר המילה. (ג) וגם במש"כ 'כלי העטרה.

נתיב כ"ו - בדברי המתחדשים במצוות מילה לחתוך עור הפריעה

(א) במנהג המתחדשים לחתוך עור הפריעה שזה נגד קבלת ובותינו וכל הפוסקים וח"ו לומר שלא דייקו בלשונם. (ב) במה שרצה להביא ראיה משו"ת דברי חיים פשיטא דאינו כן רק כתב בדדיעבד כשר וכמש"כ באות שלום. (ג) ומיישב בזה לשון הרמב"ם. (ד) לשון תשובת רב האי גאון שהעתיקו מלשון ערבי הוא מגומגם ואינו נראה כלשוננו. (ה) מביא פירוש חדש בתשובת רב האי גאון הנ"ל. (ו) גימגום לשון התשובה הוא מהמעתיק וע"כ אין להביא ראיות משם. (ז) דברי הרשב"א דיש תשובות הגאונים דלאו מר בר רב אשי חתם עליה. (ח) ובלחמות ה' להרמב"ן דא"א לסמוך על תשובות שאינן מוחזקות.

נתיב כ"ז - ביאור דברי רב האי גאון מהמהר"ץ חיות

(א) מביא פירושו של המהר"ץ חיות בתשובת רב האי גאון. (ב) והמבואר בדבריו דלא כהמתחדשים לעשות פריעה וחיתוך בב"א, ומקשה עוד בלשון רב האי גאון. (ג) ומבאר פירוש אחר בדברי רב האי גאון, ועכ"פ אין לשנות מהמקובל.

נתיב כ"ח - לא נמצא בשום פוסק שהיו עושין מילה ופריעה בב"א

(א) בשו"ת יביע אומר להגר"ע יוסף שליט"א ג"כ מסיק שלא לשנות מלעשות פריעה בצפרנים ומביא מכמה מקומות דמילה ופריעה שני מצוות הם. (ב) ובעצם פי' פריעה מבואר ביבמות כ"א וברש"י שם שהוא לשון גילוי וגידול ולא לשון חיתוך וסילוק. (ג) ומהא דלא נמצא בשום מקום מימות אברהם אבינו שנצטווה על המילה שהיו עושין מילה ופריעה בב"א מבואר דאין לעשות כן. (ד) ואדרבה מפורש להיפך לעשות מילה ופריעה בזאח"ו ובזה נתבטל מנהג שאלוניקי. (ה) וכן מבואר בלשון הרמב"ם דפריעה בציפורן דוקא. (ו) מפלפל אי פריעה בציפורן הוי מלאכה דאורייתא ואי צריך קרא להתירו בשבת. (ז) ובענין מציעה בפה דוקא ובמש"כ בשם האגרות משה דמשמע מירושלמי דהיה להם אומנים גדולים שהיו עושין חיתוך ופריעה בב"א צ"ע שהרי המתחדשים טוענים דבאופן זה נח יותר. (ח) מפלפל בדברי הרמב"ם בענין פריעה בציפורן.

נתיב כ"ט - מבני הגאון ר' עמרם שליט"א בענין עשה דמילה דוחה ל"ת דצרעת (א) במש"כ ביביע אומר דע"י פריעה וחיתוך בב"א שייך מילה בצרעת דלהוי עשה דוחה ל"ת בעידניה דאל"כ הרי הלאו עובר בחיתוך ומילה רק עם גמר הפריעה. (ב) מחלק בין שאר מצוות למילה דאה"נ דכל שלא פרע לא קיים המצוה מ"מ הוי בעידניה כיון שמתעסק בהמצוה. (ג) מביא ראייה מנמוקי יוסף דבמילה כל שמתעסק נחשב כמקיים המצוה באותו רגע.

נתיב ל' - אברהם אבינו עומד על פתחו של גיהנם וכל הנימול מצילו ביאור הפסוק רוממות אל בגרונם וחרב פפיות בידם

נתיב ל"א - פריעה בידים מציל מיד הישמעאלים

מביא דברי הקדושת לוי דישמעאלים יש להם זכות מילה ומ"מ אנן עדיפא דיש לנו גם פריעה - ויבואר בזה הפ' רוממות אל בגרונם - מבאר דא"א לא מל עצמו קודם ציוו ה' כיון שאבריו לא פעלו רק לפי רצון ה' - מבאר איך קיים א"א פריעה והאיך ידע בכלל שיש מצוה כזו - כיון דבשמים הכל למעלה מן הזמן ע"כ אפשר לדעת אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש - לפי הנ"ל דאיברי אאע"ה פעלו רק ציוו ה' יובן הפסוק וימל אברהם את יצחק בנו כאשר צוה אותו אלקים - וכן יבואר מש"כ רש"י בהעלותך מגיד שבחו של אהרן שלא שינה ומש"א דוד המלך ורגלי מוליכות אותי לבימה"ד.

נתיב ל"ב - עור ראייה דאין לחתוך עור הפריעה

דברי הזוה"ק דעור הערלה שאיהו הנחש צריך לחתכה ועור הפריעה נקרע ונשאר דבוק ביסוד.

נתיב ל"ג - פ"י ותגע רגליו ועשתה לו פריעה

מביא פ"י רבינו אביגדור צרפתי ותגע רגליו פ"י פריעה - ומבואר בירושלמי דמילה ופריעה ב' מצוות נפרדים - מצות פריעה סגולה לשלום בית ולבנים כמובא ביסוד יוסף - ומזמן שבאו מוהלים חדשים לעשות חיתוך ופריעה בב"א נתרבו חשוכי בנים ל"ע - ובמדרש חזית דע"י הפריעה יש שלום בעולם - ומה"ט נתרבה מחלוקת בין איש לאשתו בזה"ז בדבר המזלזלים במצות פריעה - סוד הפסוק הנה ה' רוכב על ע"ב ק"ל.

נתיב ל"ד - תשובת האדמו"ר בעל בית ישראל מגור ועוד גדולי ישראל

נתיב ל"ה - רבינו הגדול הבה"ג דאין לעשות חיתוך ופריעה בב"א

ל   מל   מפתח   ולא פרע

נתיב ל"ו - דעת הר"א ממיץ דפריעה מצוה בפני עצמה

נתיב ל"ז - פסקי רי"ד שעושין חלוק כדי להגן על העטרה

נתיב ל"ח - אורחות חיים (לונגיל) דעושים פריעה בפנ"ע

נתיב ל"ט - דעת רבינו יעקב הגוזר דפריעה בצפרנים דוקא

נתיב מ' - דעת ר' משה קורדוורא דפריעה מצוה בפ"ע הוא

נתיב מ"א - פירוש הלבוש בדברי הריקנטי דאין לעשות חיתוך ופריעה בכ"א

נתיב מ"ב - דעת האר"י הק' ור"ת ויטאל דאסור לכרות עור הפריעה

נתיב מ"ג - דעת הברית שלום שאין לכרות עור הפריעה

נתיב מ"ד - דעת היש"ש דפריעה דוקא לקרוע העור

נתיב מ"ה - דעת רבינו האוה"ח הק' דאין לכרות עור הפריעה

נתיב מ"ו - דעת ספר פלאים דפריעה לאחר מילה

נתיב מ"ז - מספר קרושת לוי דפריעה דוקא ביד למשול בישמעאל

נתיב מ"ח - דעת ה"פרי אדמה" מחכמי ספרד דפריעה דוקא בצפורן

נתיב מ"ט - דעת רבינו הגר"א ז"ל שאסור לחתוך עור הפריעה

נתיב נ' - דעת הדרך פקודיך שאסור לחתוך עור הפריעה

נתיב נ"א - דעת הבנין ציון דפריעה בצפרנים היא קבלה מסיני

נתיב נ"ב - דעת הגר"א וואסערמאן זצ"ל דפריעה בצפרנים דוקא

נתיב נ"ג - דברי בעל השפת אמת שאין לכרות עור הפריעה

נתיב נ"ד - פסק בס' כורת הברית נגד חיתוך עור הפריעה

נתיב נ"ה - פסק הקהילת יעקב נגד העושים חיתוך ופריעה בב"א

נתיב נ"ו - דעת ערוה"ש שהפריעה יהי' דוקא בצפורן והמציצה בפה

נתיב נ"ז - דעת מהר"ם שפירא זצ"ל להעביר מוהל שאינו עושה פריעה בצפורן

נתיב נ"ח - שו"ת חלקת יעקב דפריעה בצפרנים דוקא

נתיב נ"ט - פסק הגה"צ אבדק"ק צעהלים זצ"ל דפריעה בציפורן דוקא

נתיב ס' - פסק בעל שבט הלוי נגד העושים חיתוך ופריעה בב"א

נתיב ס"א - עוד מבעלי הקבלה שלא לחתוך עוד הפריעה

נתיב ס"ב - אי יש מצוה למול בביהמ"ד דוקא

אין להביא ראיה מהנהוג בזמנינו - בדברי הזוה"ק דהליכה לברית מילה הוי מצוה - ובדברי האות שלום בזה - גם מדברי מהרי"ל ורמ"א משמע למול בכיהכ"נ - ואין לבטל מילה בכיהכ"נ מפני חששות של שיחה בטילה - דברי התשב"ץ קטן באשה להיות מוהל בביהמ"ד.

נתיב ס"ג - על מה סמכו להביא תינוק ע"י עכו"ם בשבת למול בבימה"ד

מ"ש דאינו נכון שעכו"ם יהיה לו חלק בהבאת התינוק למילה - כיון דאפשר למול בבית נמצא דההליכה אינה מוכרחת ואינו פוסל כדמצינו בקדשים - בשבת תיקון עירובין להביא התינוק לביהמ"ד - דברי האות שלום בשם זוה"ק ואור זרוע בגודל ענין הליכה לברית מילה ולביהמ"ד ודעת המחמירים שלא לצאת עם התינוק ע"י עכו"ם דרך רשות שאינה מעורבת - וגם דעת להמחמירים אין הטעם משום הבאה ע"י עכו"ם - ואפילו נימא דמצוה על האב ויכול למול בבית מ"מ דוחה שבות דאמירה לעכו"ם כיון שהוא מצוה למול ברבים.

נתיב ס"ד - מראה ירוק אם צריך לברוק ע"י לאבארטאריא

עדיף לברוק לפי מראה עיניו ירוקת הילד ולא ע"י בדיקה שע"י הוצאת דם כדי שלא לחבול בתינוק.

נתיב ס"ה - קטן שיש בו מראה צהבת אי מותר למולו

ביאור אי צהבת בזמנינו הוא בכלל ירוק - צהבת שבא אחר הלידה דעת הצפנת

פענח להחמיר דהוי מחלה - וממ"נ אם צהבת זו אסרוהו בגמ' הרי אסור ואם הוא מחלה אחרת ג"כ אסור למולו- וגם צריך לראות אם הצהבת הוא באמצע התפשטותה או שהיא הולכת וכלה מאיליה.

נתיב ס"ו - מילה ביום השמיני ומחלת צהבת איזה מהם נדחה

מה שיש טוענים שאם לא ימולו תינוק עם צהבת א"כ רוב בריתות לא יתקיים ביום השמיני ללידה אינו טענה שהרי בהכי חייבו רחמנא במצוות וחי בהם - דברי הריטב"א דהרוצה לחוש ליום המעונן ולא לסמוך על הנאמר שומר פתאים ה' הרשות בידו - אם אין חיוב למולו מחמת צהבת א"כ המל הרי הוא חובל שלא במקום מצוה.

נתיב ס"ז - חילוק בקביעות ההלכה ע"פ התורה או הרופאים

קביעת התורה הוא ודאית מוחלטת ודהרופאים הוא רק ע"פ השערה - ואין לסמוך עליהם רק לחומרא - העתק משו"ת הרא"ש בענין נאמנות הרופאים.

נתיב ס"ח - מילה לתינוק החולה בחולי הצהבת (געל זוכט)

דברי שו"ת הריב"ש שאין לנו לדון בדיני תורתנו ומצותיה ע"פ חכמי הטבע והרפואה - שו"ת טוב טעם ודעת ומהר"י אסאד ובית יצחק ועוד להחמיר להמתין ז' ימים אחר שהתרפא כדי למולו - והמציאות בזמנינו מראה כדבריהם ובירקות הבאה מחמת חולי ודאי ימתין ז' ימים.

נתיב ס"ט - אסור למול ילד שהוא ירוק עד שיעבור ז' ימים

העתק תשובת בית יצחק בשם אחרונים להחמיר להמתין ז' ימים אחר שנתרפא מחליו - דברי האות שלום בזה - פלפול בענין הצהבת והירקות בזמנינו - דברי הצפנת פענח דצהבת שבא אחר הלידה חמור יותר - דברי ספר אוצר יד החיים בשם השו"מ והגאונים מבעלזא שנהגו להמתין ז' ימים.

נתיב ע' - המל תינוק שהוא ירוק אי צריך להטיף דם ברית לכשיבריא

אם מלו כשהיה ירוק קיים המצוה מ"מ - ואין לצער התינוק ע"י הטפת דם ברית וכשיגדיל יכול לעשות הטפת דם ברית בעצמו

נתיב ע"א - מציצה אי הוי חלק ממצות מילה

דבר אשר חקר אי מציצה הוי חלק מגוף מצות מילה אי הוי רק ענין רפואי, ואי הוי רק ענין רפואי א"כ אפשר לסמוך על קביעת הרופאים - וכבר תיקן מאן דהו בכיהכ"נ שלו שלא לעשות מציצה כלל - והיום אומר לו עשה כך ומחר אומר

לו עשה כך - עד שיבטלו מצות מילה בכלל - ואע"פ שאינו מקרא עכ"פ הוא מהללמ"מ - ומבוארת בזוה"ק ובספר הקנה שקיבל מאליהו - ראה מפורשת מהגמ' שבת קל"ג בחיוב מציצה - והוא מקובל בידינו כמש"כ הרמב"ם לגבי אתרוג ותפילין אע"פ שלא נתפרשו לא נמצא חולקים עליהם - ובאמת תמוה על הגר"ש הכהן מו"צ מווילנא שכתב שהיא רק ענין רפואי ובאמת דרפואת חז"ל מהני ודאי ודהרופאים לא ומאן יימר דיועיל רפואתם לסכנת מילה כמש"כ החת"ס - מבאר גמ' שבת לפי"ד מהר"ש הכהן - וכבר אמרו החת"ס ומהר"ם שיק והגר"יז מבריסק שמציצה הוא חלק ממצות מילה גופא - במילה ראינו שמירה יתירה אע"ג דהוי סכנת מכת חרב ושומר מצוה לא ידע דבר רע.

נתיב ע"ב - עוד בענין מציצה אי הוי חלק ממצות מילה

ובאמת הוא פלוגתת החכמת אדם דסובר שהוא חלק ממצות מילה והערוד השלחן דפליג - והחת"ס והבית שערים כתבו דבספק בהלכות שבת לעיין בחז"א - ומבואר בגמרא שבת - ובש"ת מהר"ם א"ש אוסר ליתן מציצה לאחר בשבת עוד טעם דמציצה הוי כהטד"ב וא"כ ודאי הוי חלק ממילה עצמה - פלפול איך מברכין ברכת להכניסו בבריתו של א"א אחר המילה ולפני הפריעה כדי שיהא עובר לעשייתן והלא אאע"ה לא נצטווה רק על המילה.

נתיב ע"ג - מציצה אי שייך דוקא להמוהל שמל

כמה טעמים למה מציצה צריך להיות דוקא ע"י המוהל עצמו - וי"ל עוד דעצם המציצה לא נתחדשה רק להמוהל עצמו - ועכ"פ אין לזוז מהמקובל בידינו.

נתיב ע"ד - כדעת הבני ציון בענין הנ"ל דפריעה ומציצה מה"ת

בשו"ת בני ציון משבח אופן עשיית פריעה ע"י מוהלי שאלוניקי שמעולם לא ירד טיפת דם מהנימול - וכשלא נתעוררת הדם לצאת א"צ לעשות מציצה בכלל, ע"כ - וקשה לפי"ד דאדרבה דהמציצה פועל שיתעורר הדם לצאת - ולפי"ד בימי הש"ס ושאר מוהלים דעלמא עושים שלא כהוגן - ובגמ' מוכח להיפך דאפילו שאינו שותת דם צריך לעשות מציצה - וכן הוא במאירי - ועוד דלפי"ד המציצה בשבת יהא אסור - וגם בחול יהא אסור משום חובל - ועוד קשה לפי"ד צריך להעביר כל המוהלים שהם מסכנים התינוקות - וגם מדבריו עולה שלא כל המוהלים בשאלוניקי היו עושים פריעה כפי שעושים המתחדשים היום - ביאור דברי המדרש משה מל אהרן פורע ומי עשה המציצה.

נתיב ע"ה - חתך עור הפריעה מה שלא צריך לתיקון הברית

מה שלא הזכיר המחבר מאיסור חתיכת עור הפריעה יותר מעשיית חלון - כיון

שהסביר אופן עשייתה ולא אמר לחתוך עדיין החיתוך באיסורה עומדת - ומה שאומרים המומלים שא"א לדקדק לחתוך במצומצם - אמת הוא אבל הוא חסרון באומנות - ועכ"פ העושה כל מה שבידו לעשות שפיר עשה שלא נתנה התורה למלאכי השרת - דברי האר"י הק' והגריעב"ץ והגר"א שלא לחתוך עור הפריעה ביאור דברי היעב"ץ - פלפול בחובל בקטן ובעור שאין בו דם - מבאר מש"ס ורמב"ם דאכל פורטא יש איסור חובל ואפילו אין בו דם ואפילו בקטן - ולתקן מום יופי אי יש בו משום חובל או עכ"פ משום לא ילבש - אי צריך פריעה במילת גדול.

נתיב ע"ו - בענין עור הפריעה שנדבק על העטרה אי צריך להורידו בענין קטן בן שש שעור הפריעה מכסה העטרה בפחות מרוב - ד"ז נובע ממה שלא עשו תחבושת כראוי בשעת מילה - ועכ"פ צריך לתקנו ואפשר לתקנו בקל.

נתיב ע"ז - נימול ע"י מחלל שבת לענין הטפת דם ברית בנידן מי שנימול ע"י מחלל שבת - כל שיודע שעשו ברית ביום שמיני למילתו כדת וכדין א"א לחייבו בהטפת דם ברית - דעת האות חיים ושולם דרוב מחללי שבת בזמנינו הם תינוקות שנשבו וע"כ אין צריך הטפת דם ברית - פלפול בדברי החת"ס שמחייב הטד"ב ממי שנימול ע"י מחלל שבת - מתוס' ורעק"א משמע כשיטת החת"ס - ועכ"פ יש על מי לסמוך שלא לעשות הטד"ב - ויש לצרף דעת הדברי חיים שהחזור על מילה כשרה חושש שהוא מזרע עמלק - דעת הדרך פקודין שאין לכבד מומר אפיקורת ומחלל שבת במצוות מילה - ועכ"פ כשיגדל הילד יכול לקיים בעצמו הטד"ב ע"י מחט כדי לצאת כל הדעות.

נתיב ע"ח - מהו לומר לעכו"ם לתקן צפרניים בשבת חוקר כשאין מוהל עם צפרניים מחודדות אי מותר לומר לעכו"ם לתקנו - י"ל דתלוי בפלוגתא אחרונים יו"ד סי' קצ"ח ס"כ בשכחה ליטול צפרניה בשבת ויו"ט - בעקרי הד"ט חקר בזה - דרכי משה בהל' מילה כתב דפריעה בצפרניים הוי דאורייתא וע"כ יש להקל כשא"א בא"א.

נתיב ע"ט - מוהל שעושה ברית שלא כהלכה אם צריך למחות בדבר המוהל שעושה שלא כדת אם להעבירו - עובדא ומעשה רב מהדברי חיים שאמר דמוטב שישתמד מלכבד מלך ערל בסנדקאות - ומזה נראה גודל החיוב לעשותה כהלכה.

נתיב פ' - מראי מקומות וקול קורא בענין המתחדשים לעשות פריעה ע"י חיתוך

פסק רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל

ז"ל הרמב"ם בהל' מילה ה"ב כיצד מוהלין חותכין את כל העור המחפה את העטרה עד שתתגלה כל העטרה, ואחר כך פורעין את הקרום הרך שלמטה מן העור - בצפורן ומחזירו לכאן ולכאן (ואינו חותכו) עד שיראה בשר העטרה ואח"כ מוצץ את המילה עד שיצא הדם ממקומות רחוקים כדי שלא יבא לידי סכנה וכל מי שאינו מוצץ מעבירין אותו.

הנה כתב מפורש חותכין את עור המחפה שהוא הערלה, ואחר כך פורעין ולא בבת אחת, והפריעה היא בצפורן דוקא ואח"כ מוצצין. וכתב ג"כ שלאחר הפריעה מחזיר הקרום שפרע לכאן ולכאן שיחזור ויתרפא וידבק ויגדל עם הגיד ולא שיחתוך ח"ו.

כללי המילה לרבינו גרשום ב"ר יעקב הגוזר ז"ל

אלו הן הל' מילה מדעתי ומה שהעתקתי מספר הל' מילה. מוהלין, פורעין, מוצצין, ונותנין עליה איספלנית וכמון.

מוהלין היכי דמי: חותכין הערלה באיזמל, וכיצד עושין, קודם שיתחיל המוהל למול צריך בעל ברית להעמיד ירכיו סמוכים ביחד שלא ישמוט לו הנער בין ברכיו ויבא לידי סגנה, וצריך כמו כן שיחזיק שני שוקי הנער בשתי ידיו שלא יבעט הילד ברגליו ויקלקל המילה, ויסתכן נפש הילד על ידו, ועוד צריך שישפיל ערות הילד בחיקו של ב"ב כנגד פניו, וכנגד האורה, כי טוב לו האורה, וצריך בעל הברית לצדד את ירכיו כשתופס הנער בחיקו, כדי שלא יעשה המוהל צל לעצמו בשעת המילה ויסתכן בילד. והמוהל צריך לנגב האבר קודם שיתחיל למול, יען כי רוחץ מקודם ומחמת לחלוחית המים יתפוס מן העור יותר מדאי והוא סכנה, וכן אם ישתין לפני המילה צריך לקנח האבר, ואח"כ ממשמש בגיד מעט, ויתקשה האבר קצת ויצא הגיד מן הבשר חוצה ויועיל לו שיבחין בין העור לבשר, אח"כ יקח הערלה בידו אחת בין שלש אצבעותיו וימלול אותה בראשי האצבעות, ויבחין איזה העור ואיזה הבשר. וצריך שיחזיק הערלה בכל כתו, וכן צוה רבינו יעקב הגוזר והוא היה אומן מובהק וכמה פעמים הזהיר לתלמידיו ע"ז עבור שלא תשמוט הערלה קודם גמר החיתוך, כי כן ענינו מיד כשמרגיש בו הקטן, האבר נמשך מעצמו הרבה מאד, לפיכך כל אדם יזהר בזה ולא יבא לידי סכנה. אחרי כן יקח האיזמל בידו השנית ויכרות הערלה בבת אחת סמוך לצפורן בלי פחד בעזרת מלכנו. וכשיתחיל למול יחתוך מן הצד כדי שלא יפגע לא בכיס ולא בגיד מלמטה שהמים והזרע עוברין בתוכו, ואם ימול מלמעלה למטה אז

היא סכנה מפני שהעור נמשך אחר ידו בסוף כריתתו, וכן אתה מוצא בכל דבר רך ועגול כשמתחילין לחתוך בו מצד אחד נמשך השאר שבידו הרבה מאד, לפיכך ימול קצת מן הצד ויחתוך הערלה בפ"א, ויזהר שלא ישמוט הערלה מידו כמו שאמרנו, ואם אירע שנשמטה הערלה מידו ימהר ויתפוס אותה פעם שנית וימול סמוך לצפורן ואל ירך לבבו ע"ז ויהיה המקום בעזרו.

פורעין היכי דמי, פורעין קריעת עור שני והוא מכסה ראש הגיד תחת הערלה, וכיצד עושין אחר כריתות הערלה ממהר וזורק מידו הערלה והסכין אל תוך הכלי שבו חול או עפר, ואע"פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר שנא' ושמתי את זרעך כחול הים, ויקח האבר בידו אחת קודם שיכסה הדם את הנקב, ויתן הצפורן המתוכן לכך בתוך הנקב, וישוב ויתפוס העור גם בידו השנית ג"כ, וימשוך אותו העור אליו מעט, ויקרענו הנה והנה לכל צדי הגיד בלי חמלה עד שיתגלה כל העטרה או הרוב, וזהו פריעה כמו שנצטוה יהושע כשנכנסו ישראל לארץ. מה שתקנו לכסות הערלה והדם בעפר ע"ש מי מנה עפר יעקב, כי כן עשו אבותינו במדבר, ובמדרש ברייתא דר"א מפורש הכל. ד"א לפי שנמשלו ישראל לעפר הארץ שנא' והיה זרעך כעפר הארץ, לפיכך נותנין הערלה והדם בעפר הארץ או בחול.

והמהלים שעושים פריעה שענין שלוקחין האבר והופכין העור לאחוריו בלא קריעה לא יישר בעיני אבא מרי, כי זאת הפריעה גורמת שיוכל לבא לידי קלקול, שיעשה אותו כרות שפכה בגרירת הצפורן, לפי שאין העור נפרד ממקום חיבורו אלא בקושי גדול, וגם גורם לזה שיצא דם הרבה בפשיעתו, ורוב פעמים לא יעלה בידו לגלות כל העטרה על זה האופן, ועוד מכמה טעמים אין נ"ל זאת הפריעה כשרה, לפי שאין פריעה אלא לשון גילוי בשר כמו שחיטה מפורעת פי' שחיטה מגולה. ועוד כך הוא ודאי דבעינן קריעה ממש דקתני מתני' אלו ציצין המעכבין את המילה כגון שנקרע העור אוזן מכאן ומכאן, ציצין הוא עור היוצא סמוך לצפורן דקתני בפ' המצניע (שבת צ"ד ע"ב) ציצין שפירשו מן היה, ולגבי ציצית נמי אמרינן אין ציצית אלא ענף, מכאן למדנו לפריעה שהיא קריעה ממש וכל העושה פריעה בלא קריעה אינו אלא טועה לפי שלא עשה ליקוטין למילה הנקראין ציצין. ויש אומנים כשעושים פריעה קורעין העור על בשר האצבע ולא בין הצפרנים, לפי שאינן יודעין לכוין תפיסת עור בין הצפרניים, וכן הוא עיקר. אבל אבא מרי קיבל לעשות פריעה בין צפרני הגודל והאצבע, וכל העושה פריעה על ענין זה צריך להאצבע השלישי האמצעי שסייע לשנים להתזיק עמהם כדי שלא ישמוט לו העור עד שיקרענו, כי העור התחתון הוא חלוק ודבוק לבשר מאד לפיכך הוא קשה לתפוס. והמהלל כשבא לעשות פריעה יזהר שלא יתפוס מן העור העליון הנשאר מן הערלה כאשר ראה אבא מרי פעם אחת כי המוהל מחמת בהילותו טעה וקרע את העור העליון, ובעור התחתון לא נגע לגמרי, ולא

הרגיש בדבר עד שהביאו הנער לבית, והיה הדם שותת ויורד מאד, ויהי כאשר ראו הקלוקול וכי לא נעשתה הפריעה כהלכתה, מיד קראו לאומן אחר ועשה פריעה כדין בעור התחתון, אח"כ העמידו הדם ולא לבשו הנקובין למילה עד למחרתו ולא הזיק לנער כלום ויחי הנער.

מוצצין היכי דמי. המוהל חייב לעשות מציצה, כיצד עושין, אחר הפריעה מכניס מיד האבר לתוך פיו ומוצץ את הדם מן האבר כדי שלא יקרוש הדם בפי האמה והוא סכנה לילד אם לא ימצוץ, כד"א בפר"א, אמר רב פפא האי אומנא דלא מייץ מעברין ליה מפני שהדם נקרש בפי האמה והיא סכנה לפיכך אף בשבת נמי שרי, אע"פ דדם המילה חבורי מחבר, וכשהוא יוצא ע"י מציצה עושה חבורה אפילו הכי שרי משום סכנתא, ודומיא דאספלנית וכמון ורחיצה דכי לא עביד הוי סכנה וכן הלכה, ואחר המציצה גומע גמיעה מן היין עם הדם שבפיו וממהר וזורק מפיו על המילה שניהם הדם עם היין כי היכי שימהר רפואתו בכך וכו', ע"כ.

והנה לן אחד מראשונים מבעלי התוס' ז"ל שביאר לנו סדר מילה ופריעה ומציצה, וכן איתא מר' יעקב הגוזר הכל אחד.

פסק רבינו הגדול הטור ז"ל

ז"ל הטור יו"ד סי' רס"ד כיצד מלין חותכין את הערלה כל העור החופה העטרה עד שתתגלה העטרה ואחר כך פורעין את הקרום הרך שלמטה מהעור בצפורן ומחזירו לכאן ולכאן עד שיראה בשר העטרה ואח"כ מוצצין המילה וכל מוהל שאינו מוצץ מעברין אותו וכו' מל ולא פרע כאילו לא מל.

הנה כתב נמי מפורש חותכין את הערלה ואחר כך פורעין ולא בבת אחת והפריעה הוא בצפורן ואח"כ מוצצין וכתב נמי ומחזיר את הקרום לאחד הפריעה לכאן ולכאן כלומר סביב הגיד שיחזור ויתרפא ויבריא עם הגיד ולא שיחתוך אותו הקרום חלילה שהוא חלק מהגיד שצריך לה.

פסק רבינו הב"י והרמ"א בש"ע

ז"ל הש"ע יו"ד סי' רס"ד ס"ג כיצד מלין חותכין את הערלה כל העור החופה העטרה עד שתתגלה העטרה ואח"כ פורעין את הקרום הרך שלמטה מהעור בצפורן ומחזירו לכאן ולכאן עד שיראה בשר העטרה ואח"כ מוצצין המילה עד שיצא הדם ממקומות הרחוקים כדי שלא יבא לידי סכנה וכל מוהל שאינו מוצץ

מעבירין אותו ע"כ.

הנה נמי כתב מפורש בלשון רבינו הרמב"ם והטור והוסף ביאור דרבינו הרמב"ם כתב חותכין כל העור המחפה את העטרה והטור שינה בלשונו וכתב חותכין את הערלה כל העור החופה העטרה ורבינו דייק וכתב כלשון הטור שלא נטעה דחותכין את כל העור המחפה את העטרה עד שתתגלה העטרה שיש לטעות שגם עור הפריעה בכלל ולכן כתב כלשון הטור חותכין את הערלה החופה העטרה (הגם שחביב על הב"י ז"ל לשון הרמב"ם עד לאחת) אבל עור הפריעה אסור לחתוך אלא פורע בצפורן ומחזירו לכאן ולכאן ולא בבת אחת אלא אחר כך וכן כתבו כל הפוסקים נושאי כלי הרמב"ם והש"ע.

עוד דייקו הרמב"ם הטור והשו"ע דבחותכין הערלה כתבו עד שתתגלה העטרה לשון גילוי אבל בפריעת הקרום בצפורן כתבו עד שיראה בשר העטרה והחילוק פשוט למבין.

מבואר מיהא מלשון הרמב"ם והש"ע שכתבו ואח"כ פורעין את הקרום דמצות מילה היא קודם לחתוך העור הערלה בסכין ולא לכרות עור הפריעה ואח"כ לפרוע הקרום הרך שלמטה בצפורן דוקא ולא לחתכו אלא משאירו ומחזירו לכאן ולכאן כדי שיתרפא וישאר חלק מן הגיד למטה מן העטרה וזה ברור מאד.

נתיב א'

בירור בדין פריעה שצריכה להיות בפ"ע דוקא
ולא ביחד עם החיתוך

לכחלה פרש"י חלוק כעין כים לחוק
היו עושין ומלבישים את ראש הגיד
עד העטרה וקושרין שם כדי שלא
יחזור העור לכסות הגיד ע"ש.
ומדכחז שלא יחזור העור לכסות הגיד
פשוט דאעור של פריעה קאי דהיינו
הקרום התחתון שלא חתך המוהל אלא
פורעו כלומר קורעו בצפורניו ומחזירו
לאחוריו. דאילו אעור הערלה האריך
יחזור ויכסה הגיד הרי נחתך הוא.
ומבואר מזה דצימי חכמי המשנה
והש"ס עד קבלה למשה מסיני זה הי'
סדר המילה חותך עור הערלה ואח"כ
פורע עור הפריעה בלי חיתוך
ומשאירה שם רק פורע הקרום
בצפורניו ומגלה ראש הגיד שהוא
העטרה הידוע לפנינו.

(ב) והרמב"ם פ"ג מהל' מילה ה"ב
כתב כיצד מוהלין
חותכין את כל העור המחפה את
העטרה עד שתתגלה כל העטרה
"ואחר כך" פורעין את הקרום הרך
שלמטה מן העור בצפורן ומחזירו
לכאן ולכאן עד שיראה צער העטרה,
"ואחר כך" מוץ את המילה עד שיצא
הדם ממקומות הרחוקים כדי שלא
יצא לידי סכנה, וכל מי שאינו מוץ

(א) בדבר המוהלים שעושים החיתוך
עם הפריעה צפעס אחת
כלומר שהעור הפריעה שחתח עור
הערלה נדבק על הגיד והמוהל סובב
העור הפריעה עם חתיכת ברזל כמין
יחד ואח"כ מכניס כמין צבת תחת
עור הערלה והפריעה ומפסמט הערלה
עם עור הפריעה יחד שלא יפרדו
ואח"כ חותך ב' עורות יחדיו באופן
שאין צריך לפרוע עוד כלל שעור
הפריעה נעשית בחיתוך העור וצבת
אחת עם עור הערלה. והנני צעור
צורי וגואלי.

תנן החס שבת קל"ג עושין כל צרכי
מילה בשבת מוהלין ופורעין
ומוצצין וכו' ופרש"י מוהלין חותך את
הערלה ופורעין את העור המכסה
ראש הגיד ע"כ. נראה שפ"י אחיצת
מוהלין היינו שחותך את הערלה
ופורעין לא פ"י בחיתוך או שחותך
העור התחתון אלא פ"י ופורעין את
העור המכסה ראש הגיד ומבואר
דהני תרי מילי נינהו ושמי שמוט להם
זה בחיתוך וזה בפריעה ולא בחיתוך
ולכן באמת יש לו שני שמות החיתוך
נקרא המילה ופריעה הוא עור הדק
הנקרע. עוד שם ואין עושין חלוק

העטרה או שיאמר עכ"פ חומבין וכו' עד שחמגלה עטרה ופורעין הקרום הרך וכו'.

וגם מדדייק הרמב"ם ז"ל לומר "ואחר כך" פורעין את הקרום משמע דהכי דוקא צעי לעשות וכן צא הלכה למשה מסיני על מצות מילה שקודם יחמוך את כל העור המחפה את העטרה ואח"כ יעשה הפריעה ולא שיחמוך שניהם כאחת, דהכי דייק הלשון אח"כ ובסמוך אביא ראי' ברורה מגמ' דכל מקום שנאמר אח"כ דוקא הוא, וגם מדכתב ואח"כ פורעין את הקרום וכו' משמע דעור הפריעה לא יחמוך כמו הערלה אלא פורע דאל"כ הול"ל ואח"כ יחמוך את הקרום הרך באיזמל, ומדשינה וכתב בתחילה חומבין הערלה לשון חיתוך ובאיזמל ואח"כ פורעין את הקרום בצפורן פשוט דכל אלו לעיכוזא הן ומדכתב בצפורן משמע דצעי קריעת קרום הזה בצפורן דוקא, דאל"כ היל"ל ואח"כ קורעין את הקרום הרך וכו' בצפורן למ"ל, גם כי ח"ו לומר כי כל רצותיו הראשונים אשר כל אות ואות תורה שלמה הוא כתבו שלא בדקדוק חיצת "ואחר כך" ומיצת "בצפורן" ולא לישחמיט שום פוסק מן הראשונים לומר שהוא שלא בדקדוק עכ"פ מכל זה נראה פשוט דעת רבותינו דהפריעה צעי דוקא לאחר חיתוך עור הערלה ולא עור

מעצירין אותו ואחר שמוץ נותן עליה אספלימת או רטייה וכיוצא בהן וכלשון הזה ממש כתב הסמ"ג והא"ח הראשון (מלוניל) צה"ל מילה וכ"כ בכל צו ה"ל מילה וכ"כ הטור יו"ד סי' רס"ד וז"ל כיצד מלין חומבין את הערלה וכו' "ואחר כך" פורעין את הקרום הרך וכו' וכ"כ בש"ע שם פ"ג ובשאר פוסקים ראשונים ואחרונים רובם ככולם צלי שינוי.

ואיכא למידק בלשון רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל והפוסקים שכתבו כולם כיצד מוהלין חומבין וכו' עד שחמגלה עטרה "ואחר כך" פורעין ולכאורה הני מיצות ואחר כך פורעין לדיוקא הן. ואין לומר דליכא נפקותא דוקא בצופן זה דודאי איכא נפקותא גדולה דאי נימא דאפשר לפרוע ולמול כאחת וכדעת המתחדשים ודאי הכי עדיף לכתחלה שלא לנער החינוק פעמיים, אחת בחיתוך ואחת בפריעת העור, ואפילו נימא דאיכא איסור בזה אחר זה אבל ודאי ה"י מצוה מן המובחר צבת אחת שלא לנער החינוק והכי היל"ל כיצד מוהלין חומבין את כל העור המחפה את העטרה עם עור הפריעה יחד עד שחמגלה כל העטרה לפי דעתם ומי שאי אפשר לו לחמוך צבת אחת יפרע אח"כ וכו' ואם נשאר מעור הערך שלמטה מן העור הערלה פורעו ומחזירו לכאן ולכאן עד שיראה בשר

הנה גמר צוה מצות מילה שהוא החימוך ושוב צא לחלק השני צדין מצות מילה שהוא הפריעה ולכן אמר ואח"כ פורעין שהוא מצוה לפרוע העור הרך והכוונה שיש שם שתי עורות, עור העצ והחוק הנראה לכל והוא שצריך לחמוך וזה נקרא מילה, אבל יש עוד עור למטה חמת העור הקשה וגם זה יש בו קיום מצוה אבל לא לחמוכו כמו עור הערלה אלא צריך לקרעו בצפורן ולהחזירו לכאן ולכאן עד שיראה בשר העטרה, אבל עור זה רך הוא ולכן נקרא קרום וזה הקרום אסור לחמוכו כעור הראשון אלא מחזירו לכאן ולכאן וח"ו לומר דכל הני לישנא ואח"כ פורעין את הקרום הרך שלמטה מן העור בצפורן ומחזירו לכאן ולכאן עד שנראה בשר העטרה הכל מיותר ח"ו ועוד שמורה היפוך המצוה לדעת האי מחדש שחומך שתי העורות יחד ולא צריך עוד כלום וא"כ מעשיו הם היפוך ממעשה המצוה להרמז"ם והפוסקים שקבלנו ממשה מסיני.

ובדוקא כן כמזו כל רבותינו הראשונים ז"ל, וא"א לומר ח"ו דלא דייקו כל הראשונים בלישניהו ואנן דייקינן על כל קוץ וקוץ מלשון הראשונים ז"ל וכ"ש רבינו הגדול הרמז"ם ז"ל ובעלי הש"ע ומי שאומר כן יבטל מילי מילים של הלכות

הפריעה אלא אחר שחמך עוד הערלה ונגלה עור הפריעה אז פורע את עור הפריעה שקוראים לו קרום הרך, נמצא שיש לו שם בפני עצמו קרום הרך ופריעה על שם שפורע כלשון ופרע לו את בית השחיטה. וגם צעי דוקא בצפורן ולא בצמין כמו שהוא לפי ענין המוהלים דשאלמן.

ג) ואין לומר דהאי אח"כ לאו דדוקא כמזו וכוונתו רק שכן הוא סדר הדברים והגם שראיתי לאחד האחרונים שרצה לומר כן, וזה טעות או מזיד דולאי כ"מ שכתבו אח"כ לדיוקא הוא ואביא לו רא"י גמורה מגמ' זכחים מ"ב ומנחות ט"ז דפריך שם בד"א בקמייהו וכו' ומשני אימא כבר נתן את הלצונה במחשבה ופריך עלה חדא דהיינו רישא, ועוד הא תניא ואח"כ קשיא ופרש"י ועוד הא תניא בצרייתא אחריתי או שנתן את הקומץ בשתיקה ואח"כ נתן לצונה במחשבה קשיא ע"כ. הנה מבואר מדכתיב אח"כ עבד ליה הגמ' פירכא ודוקא הוא ומכי זה נשאר בקושיא, וע"כ דכן הוא נמי צדין בדוקא שהפריעה יהיה אח"כ. ופשוט כשמע בצערים להרמז"ם ושאר רבותינו הראשונים נמי שכתבו כיצד מוהלין חומסין וכו' עד שמתגלה עטרה ואחר כך פורעין דוקא הוא - אחר כך ולא צבת אחת, ופירושו כיצד מוהלין וכו'

שנתחדשו מרבותינו הנדיקים האחרונים רק ע"י דיוקים כאלו וח"ו אל יהי חלקי עמהם.

ועיין ח"ס יו"ד סי' רמ"ח ח"ל ועתה שמעוני אחי וישמע אליכם אלקים תקנו ביניכם תיקון גדול שלא ימולו שום תינוק אם לא יבקררו המולים תחלה ויעיינו בו היטב כמצוה עליהם בספר שרביט הזהב וגם לא ימולו כי אם במעמד הרב כאשר אני עושה בקהלתי אע"פ שהמהלים מומחים ובקיאים מ"מ אני עומד שם ומזהירם והם שומעים לי ואחרי דברי לא ישנו ואקוה שיכנסו דברי באזניכם והמהלים בעצמם יחזרו בהם וכו' אמנם אם לא ישמעו ראויים להעבירם מאומנותם וכי עדיפי מטבח שנמצא חלב אחרי שמעבירים אותו מכ"ש אלו אשר בשאט נפש מזלזלים במצוה רבה כזו וממנהג בני ישראל לבקש מוהל ירא ה' למול בנו וכי אלו יראי ה' יקראו אם לא ישמעו לקול מורים ח"ו וכו' ע"ש.

אוחו עד שימן הנפסור הממוקן לכך צמח הנקב וחזור ויחפוס גם צידו השנית כ"כ באוחו הנקב וימשוך אוחו העור אליו מעט ויקרענו הנה והנה לכל צדי הגיד צלי חמלה וכו'. ראיתי מוהל שעשה פריעה בע"א היינו שהי' מהפך העור צלא קריעה וכאשר ראיתי המעשה הזאת לא ישר צעיני פריעה זאת וכו' אבל פריעתם היא כשרה והגונה לפי שאין לשון פריעה אלא לשון גילוי כעין קריעה כמו גדל פרע ופרע את ראש האשה ופרע לא ישלחו וראשה יהי' פרוע וצבל מקום דומה פריעה לקריעה כמו אחון מכאן ואחון מכאן וכן ג"כ גבי שחיטה מפורעת וכו' ומסקנא דמילתא דצעינן קריעה ממש מדקמני מתנימין אלו צינן המעכצין את המילה ע"ש שהעור נקרע לכאן ולכאן וכו' וכ"כ שם צמחון צנו ר' גרשום הגורר למצואר דהמוהל הי' מהפך העור הפריעה ומגלה העטרה אבל צלא קריעה ופסלו.

(ה) עוד נלפענ"ד להנמק"י פ"ב דצ"מ הקשה צ"ס הרנצ"ר דמילה צנרעם שדוחה מ"ע דמילה לל"מ דנרעם והא לא הוה צעידנא דצשעה שעקר הלאו ומל וחמך הבהרם עדיין לא קיים העשה של מילה דהרי מילה לא נגמרה עד דפרע דקיי"ל מל ולא פרע כאלו לא מל ע"ש. והר"ר יוסף צנמק"י כתב

(ד) ובס' זכרון צרימ ראשונים לר' יעקב הגורר ח"ל פריעה ה"ד פורעין כו' קורעין עור שני המכסה ראש הגיד תחת העור כיצד אחר שחתך הערלה ימהר ויזרוק הערלה והסכין אל תוך כלי של חול ועפר וכו' ויקח האבר צידו אחת קודם שיכסה הדם את הנקב ויחפוס

אלקים את המנינים הגדולים תריך
 אלין ערלה ופריעה גזירו דערלה
 ופריעה לזמר ואינון דכר ונוקבא וכו'
 ע"כ נראה מצואר דחמיכת הערלה
 הוא קודם ואח"כ הפריעה והוא
 בצחינת דכר ונקבא דקיי"ל זכר מסגי
 ברישא ובהדי הדדי אסור רק דוקא
 זכר ברישא, ובס' אור יקר להרמ"ק
 ש"צ ס"ו ח"ל ולפי האמת ערלה היא
 קליפה אמנם פריעה אדרבה היא
 השבחת הקליפה וכו' כי אל המילה
 השלימה תריך צ' דברים הא' גזירו
 דערלה הרי קליפה א' שאנו כורמים,
 השני גזירו דפריעה הרי קליפה
 אחרת, והנה דפריעה אין כורמים אלא
 היא השבחת הקליפה וכו' ע"ש, ועיין
 דרך פקודין מנות מילה חלק
 המחשבה אות יו"ד טעם דהפריעה
 נריכה להשאר ולא לחכה ועיין
 מהר"מ מלוצלין שבת ק"ל דחשב
 חיתוך הערלה מכשירי מילה והפריעה
 נרכי מילה והוא פלא.

דשאר המפרשים ז"ל לא סברי הכי
 דיכולים לומר שמילה כל מה שנעשה
 בה הוא גוף המצוה עצמה. ואם לא
 גמרה לא נעשית אלא חצי מצוה כמו
 מטיל צו ציית אבל השבת אצידה
 עיקר גוף כוונת המצוה ציית הצעלים
 והשאר הוא כהכשר מצוה ע"ש, ואי
 נימא דמומר למול ולפרוע יחדיו
 ולחמוך עור הפריעה צבת אחת עם
 עור הערלה א"כ מאי קשה להו
 ממילה אדרבה מילה ופריעה צבת
 אחת הוא ושפיר הוא צעידנא אע"כ
 דאסור לקוך עור הפריעה עם עור
 הערלה וע"כ הפריעה הוא אחר
 החיתוך בצפרנים ולא הוא צעידנא וזה
 בס"ד ראי' ברורה.

ו) וידידי הרה"ג הח' מוה"ר משה
 מנחם אפפען הי"ו העיר
 לי מלשון הזוהר בהקדמה דף י"ג
 פקודא שביעא למגזר לתמניא יומין
 ולעברא זוהמא דערומא וכו' ויברא

נתיב ב'

מילה ופריעה ב' מצוות הן

ועיין בשו"ת רמ"א סי' ע"ו ובס'
 לקט יושר יו"ד עמ' 50 מדפי
 הספר (דפוס נ"י תשכ"ט) הביא טעם
 להחיר משום דהוי כשנים שעשאוהו
 וחלקו עליהם דהוא טעות וכי צשציל

(א) שנית נלפענ"ד לפי מה שנחלקו
 הצ"י והרמ"א והקודמים
 לפנייהם והבאים אחריהם אי מומר
 למול בשבת ע"י צ' מוהלים או אפי'
 ג', א' למול וא' לפריעה ואחר למצינה.

שעשה חבורה גם לצורך חזירו לא הוי
 כחיד העושה והאוסרים ס"ל להעושה
 חבורה אינו מקיים המלוה דמל ולא
 פרע כאילו לא מל והציאו ראי'
 (משנת קל"ג ע"ב) מהאי דמהלקטין
 את המילה וכו' דשרי וכחז הלקט
 יושר דאינו ראי' מהחם אלא דאומר
 אינו חייב כרת דעבד פלגא כדפרש"י
 החם משום דהמחיל ברשות אכל מ"מ
 איכא למימר איסורא איכא (עיין ב"י
 סוף סי' רס"ו שכתב ג"כ דאיסורא
 איכא מהא ראי' ענמה) אמנם העלה
 דלא דמי להאיא דמהלקטין דהרי
 רש"י פי' דהיינו צינין המעבדים את
 המילה וא"כ אפילו מילה גופה לא
 עביד כהלכתה אכל המל כהלכתה
 אע"ג דלא פרע מ"מ מלוה אחת
 שלימה קא עביד כדאמרין צפ' הערל
 (יבמות ע"א ע"א) דא"ר לא נתנה
 פריעת מילה לא"א ש"מ דמלוה
 שלמה קרי ונהי דאחר שנתנה תורה
 בעינן נמי פריעה מ"מ דמיא ממש
 לעושה קרבן פסח צי"ד שחל להיות
 בשבת דילפינן מצמועדו דעשייו דוחה
 שבת כמו מלוה מילה והפסח נשחט
 ע"י בעלים ישראלים אפילו בשבת
 כדמוכח צפ' א"ר (פסחים ס"ו ע"א)
 ואע"ג דצי"ד שלא קבל הכהן את דמו
 וזרקו לא נעשה ולא כלום אלא
 דהשוטט קעביד מלוה שלמה צפני
 ענמו שפיר דמי עכ"ל ע"ש.

מבואר מדברי הלק"י דמילה ופריעה

ב' מלוה הן כשחיטה וזריקה אף
 דשחיהן הן מלוה אחת כלומר דשחיהן
 הם מלוה מילה מ"מ לענין קיום
 המלוה הן ב' מלוה נפרדות כמו
 שחיטה וזריקה בקרבן שאף שהוא הכל
 מלוה אחת של הקרבת הקרבן אכל
 מ"מ כל מלאכה ועבודה מלוה צפ"ע
 הוא הכ"נ במילה יש כאן עבודה אחת
 החמוך והשני מלוה פריעה. וכן
 נראה דעת הרמ"א ז"ל ועוד אחרונים
 ועיין יו"ד סי' רס"ו בסופו ודו"ק.
 ועיין בסמוך מש"כ להעיר על משו'
 הגר"י שטיף ז"ל.

(ב) ולפ"ז צדידן נמי כיון דהני מרי
 מלוה נינהו א"כ פשוט
 דאין לעשותם יחד אלא קודם למול
 והדר פורע, חדא אפילו הי' יכול
 לפרוע בבת אחת עם החימוך אין
 עושין מלוה חבילות חבילות, והכא כיון
 דעושין יחד הו"ל חבילות חבילות,
 והשנים דכיון דהן ב' עבודות במלוה
 זו ואינו דומה עשייתה של זו לעשייתה
 של זו שצמנות חימוך מלוה צמכין
 ומלוה פריעה מלוה ציד האין יקיים
 תרווייהו ביחד ע"י סכין או תרווייהו
 ע"י נפורן וכמו שאם הי' ציד לכרות
 הערלה ציד ודאי הי' אסור לעשות כן
 דהמורה אמרה צדכר הכורת וכבר
 נהגו בצממל כמ"ש הרמב"ם ז"ל
 והכ"נ צפריעה שצאה הקבלה שהוא
 צמפורן אסור לעשותו בכלי והוא חמוך
 דומיא דשחיטה בקרבן ופריעה צמפורן

לקושימו אמנם להלק"י לא קשה מידי
דבאמת מילה הו"ל מנזה בפנ"ע
ופריעה ומנזיה צפני ענמו וכמו
שמוחר לשחוט ולזרוק הכ"י וק"ל
(ועיין משב"ץ דמילה הותרה ולא
דחוי ולפ"ו לא קשה ממילא וצחי
הארכתי).

(ד) ובדברי הלק"י יתיישב לי שיטת
המהדרין באם האב יכול
לעשות החימוך עושה אף שאינו יכול
לפרוע ויש לתמוה כיון דמל ולא פרע
כאילו לא מל לא הועיל כלום בחמוך
וע"ש לפי חקירת האחרונים היבא
דאינו יכול לקיים כל המנזה אי יש
מנזה בקיום החזי ולא מצעיה למ"ד
דאין שום מנזה בקיום החזי כגון
האוכל חזי שיעור מנזה וכיוצא בזה
א"כ הכ"י הרי אין כאן רק חזי
שיעור במנזה ולא קיים כלל וא"כ
אדרבה גרוע הוא צמה שעושה חזי
מנזה לא קיים המנזה וגם השני
הפורע שג"כ אינו עושה רק חזי
המנזה ג"כ לא קיים המנזה וא"כ אף
דהמנזה נתקיימה ע"י שניהם מ"מ
המנזה לא נקראת לא על זה ולא על
זה אלא אפילו למ"ד דיש קצת מנזה
אפילו בח"ש ולפענ"ד צדיקן לאיסור.

(ה) דנראה לומר סברא דלא חקרו
האחרונים בח"ש אי קיים
קצת מנזה אלא באופן דחזי לאיטרופי
והכ"י לענין מנזה אמרינן כן דח"ש

דומיא דמליקה ולכן אמרו במדרש
דוקא פריניס לפרוע ולמלוך כלומר
דתרווייהו מחד דינא הם.

ובל זה אפילו הי' תרווייהו מנזה
בחימוך אלא שאחד קודם לחזירו
אבל באמת שהם חרי מיני מנזות
שהעלה מנזות בחימוך והפריעה
מנזה לקרוע הקרום ולהשאיר ולא
לחמוך כמו הערלה, וכמו בקרבן עוף
שמנזה במליקה אם שחט בסכין פסלה
וחייב במזיד הכ"י כאן דמילה במקום
שחיטה צעי אצמל, ולא פריעה צעי
אצמל אלא דוקא בצפורן כמו מליקה.
והחותך הרי הוא עושה היפך המנזה
שצריך דוקא להשאר ונמצא לאדרבה
החותך עור הפריעה עובר בלאו דלא
יחבול.

(ג) ובדברינו הנ"ל יתיישב עוד
קושיא אחת וגדולה
היא צו"מ מ"מ מ"מ ח"ד ס"ו ו'
תמה אהא דנחלקו הרמ"א וצ"י אי
מוחר להיות שני מוהלים בשבת דהא
דמילה דוחה שבת הוא משום דעשה
דמילה החמורה דוחה ל"ת ועשה
דשבת ולפ"ו קשה הא צעינן צעידנא
ואם יעשה עוד אחר א"כ לא נגמר
המנזה ולא הוה צעידנא ע"ש מה
שמי' לפי שיטת הרנב"ר בצנמק"י פ"ב
דצ"מ דהכשר מנזה דא"א בלעדו הוה
צעידנא ודבריו צ"ע למעיין שם דאכתי
אפשר שיעשו אחד ולא מי' כלום

הוה מצוה משום דחוי לאיצטרופי אבל האוכל ח"ש מצה בסוף זמן אכילתה באופן שאינו חוי לאיצטרופי עוד עם ח"ש אחר כה"ג ולפענ"ד דלכ"ע ליכא שום מצוה באכילת ח"ש וכמו שכתבו בזה הגל"ח והשאג"א והגרע"א ושאר אחרונים לענין ח"ש דאסור מה"מ דאם אינו חוי לאיצטרופי לכ"ע ח"ש מותר מה"מ עיין שאג"א סי' פ"א וזל"ח פסחים מ"ד והגרע"א סוס"י קנ"ד ואצ"מ חש' י"ד ובתומים ובספרי משנה הלכות ח"ג סי' קנ"ט וא"כ כ"ש באכילת מצה היכא דלא חוי לאיצטרופי

לכ"ע לאו כלום הוא ומעמה כיון דהאב אינו יכול לעשות הפריעה א"כ אינו יכול לקיים השאר ולא הוה חוי לאיצטרופי וא"כ כה"ג ליכא מצוה כלל בח"ש. ולמ"ד דעושה שליח אכתי יש לישב אבל אי קי"ל דאין עושה שליח א"כ לא יצטרף הפריעה למילה ועיין ש"ך חו"מ סי' שפ"ב וא"כ שמיהן לא יקיימו המצוה (וקצח י"ל כיון דבידו ללמוד עיין מוס' ריש גיטין דשחיטה בידו הוא ומיהו אכתי תקשה במי שאין לו אמצעות צמה לפרוע ודו"ק) אבל להלק"י אחי שפיר מאד, דהני מרי עבודות מינהו ופשוט מאד.

נתיב ג'

פריעה ביחד עם מילה אסור בשבת משום ריבוי בשיעורין

(א) ועוד צו שלישיה לפמ"ש גמ' שבת קל"ג ת"ר מהלקטין את המילה ואם לא הילקט ענוש כרת מני א"ר הונא אומן מתקיף לה ר"פ אומן לימא להו אנה עבדי פלגא דמצוה אמתן עבדימתן פלגא דמצוה אלא אמר ר"פ גדול וכתב הב"י א"ח סו"ס רס"ו ופרש"י מהלקטין וכו' כלומר הואיל וכשהתחיל צרשות התחיל וחצורה שעשה צרשות עשה אמאי חייב נימא להו לכו אחס וסיימו המלאכה ע"כ מבואר דס"ל דנהי

דחיצת דכרת ליכא איסורא מיהו איכא כיון שלא גמר המצוה וצוה פליג ארמ"א וס"ל דלא ימהלו שני מוהלין בשבת ועיין ח"ס צשו"מ ח"ו סי' ז"ט ד"ה ומ"מ נראה לכ"ע ליכא אלא איסורא לאפושזי גברא אבל חיצת ליכא ועיין ט"ו וש"ך יו"ד סי' רס"ו ושו"מ נוצ"ח א"ח סי' כ"ב.

ואומר אני דאי נימא דמותר למול ולפרוע כאחד אכתי תקשה צמוהל אחד גופיה נמי אמאי התירו

גדולה הול"ל דאם אפשר לעשות החימוך והפריעה כאחת יעשהו כאחת ואם א"א עכ"פ לא יסלק ידיו ואם סילק ידיו אז גומר אפילו אחר ועכ"פ לשיטתו ודאי ה' ראוי יתר שלא לחלל שבת בפריעה בפנ"ע אלא ודאי מוכרח דהפריעה נריך להיות אחר החימוך דוקא וצ'פריניס כמ"ש הרמב"ם ולכן אין טעם לומר לעשות שבת אחת ולכן לא דיבר מזה כלום השאג"א ואין לומר דהפוסקים לא היו יודעים דאפשר למול כך חדא דאין זה ידיעה גדולה ואדרבה כל צד דעת ורואה יצין זה.

והשנית שהרי לפי דעת המקילין כבר היו מלין כן גם בזמן הירושלמי וכמו שאביא בסמוך בס"ד וא"כ האריך דבר מה לא ידעו ולא יצינו וכי ח"ו בחשכה יתהלכו מאורי אור גדולי הפוסקים אשר נללס אנו חיים ודבר זה קשה מהראשון לומר ח"ו על רבותינו שהם לא ידעו מה שאנן יודעין ורח"ל מהאי דעתא אלא פשוט שידעו מזה ולא עשו כי סבירא להו דאין זה מצות מילה שנצטוו עליה מסיני ועכ"פ באופן זה מצטל מצות פריעה שניתנה ליהושע ע"ה.

ג) והאיר ה' עיני וראיתי לרבינו הגדול הלבוש יו"ד סי' רס"ו סי"ד ח"ל כתב הב"י וכו' ונ"ל שאין משם ראוי וכו' דאטו המוהל

לו למול ואח"כ לפרוע זה אחר זה ולעשות צ' מלאכות ולחלל שבת פעמים כיון שצידו לעשות החמוך והפריעה כאחד ולמעט בחילול שבת וא"כ צמוהל אחד נמי לפלוג צין יכול למול ולפרוע כאחד וצין אינו יכול למי שיכול לחמוך ולפרוע כאחד ימול בשבת ויעשה הכל כאחד ועכ"פ יהדרו אחר מוהל כזה וא"כ הו"ל מילה ופריעה כאחד דומיא דמילה ופריעה בשמים ולמה לא מצינו שום חילוק בזה בשום מקום עכ"פ דלכתחלה יעשו כן בשבת וצפרט כי ראינו דכבר היו מוהלים שידעו מזה לפי דעתם שבזמן רבינו האי גאון עשו כן וגם בצאלוניקי עשו כן ואדרבה מי שאינו יודע לעשות כן לא ימול עכ"פ בשבת ולמה לא הדרו לעשות כן וגם אין לומר דלכן לא עשו כן כי זה אומנות קשה כל כך, כי אדרבה עיינו רואות דביותר קל הוא למול ולפרוע כאחת ע"י חימוך הסכין מלפרוע צ'פריניס וע"כ דזה אינו ענה כלל משום דאסור לעשות הפריעה עם החימוך יחדו.

ב) ועיין שאג"א סי' נ"ט מה שהאריך לאסור למוהל לסלק ידיו משהחיל למול עד שיגמור הפריעה אבל אם אירע שסילק ידיו מותר גם לאחר לגמור ושבת ויו"ט שו"ס בזה ובפמ"ש הביאו הרי שבאמת ס"ל דכל שאפשר שיעשה צמקיפות ולא להרבות צמלאכה עושה ולפי הנ"ל

יחמוך הערלה ואח"כ יפרע. כוונתו לומר דאפילו אם ירצה לחתכם יחד כמעשה דסאלוניקי אין מניחין לו ועל כרחו בתחילה יחמוך הערלה ולכן לא כתב קמם שא"א לשום אומן לעשות המילה והפריעה צבת אחת ודי וזוהי הי' מובן כונתו שא"א צמניאות אבל בדוקא הוסיף שעל כרחו בתחילה יחמוך כלומר דהחיתוך צבה בתחילה קודם הפריעה ואחר כך הפריעה ולכן א"א לעשותן שמים צבת אחת מלד הדין. עוד דייק דהמורה המירה צ' חצרות כיון דהן צ' חצרות חיתוך הערלה ופריעת העור הרך שהוא הפריעה, זה כדינו בחיתוך וזה כדינו בפריעה וראי' ברורה לדברינו צ"ד.

שרוצה לחמוך הערלה מעט מעט חתיכה קטנה במקום שהיה יכול לחותכה צבת אחת לא יהא חייב על כל חצורה וחצורה שעושה שלא לצורך פשיטא שחייב אבל גבי מילה ופריעה שאי אפשר לשום אומן לעשות המילה והפריעה צבת אחת שעל כרחו בתחילה יחמוך הערלה ואח"כ יפרע והרי הן צ' חצרות והמורה התירתן וא"כ כי היכי וכו' ה"ג רשאין שני אומנין לעשותן זה אחר זה אפילו לכתחלה דפריעה מעשה אחר הוא כן ג"ל להלכה ולמעשה ע"ש.

מבואר מדבריו ז"ל נמי דא"א לחמוך צבת אחת המילה ופריעה וממה שדייק שעל כרחו בתחילה

גתיב ד'

פריעה ע"י חיתוך אסור בשבת

ראה שנשתיירו זה צינין צין מעכבין את המילה וכו' חוזר וחותר דכולא חדא מילתא הוא והרי ניתנה שבת לדחות אצלה, פירש שסילק ידיו על המעכבין חוזר שהרי הן כמילה עצמה ועל שאין מעכבין אינו חוזר דהוי כהתחלה צפני עצמה ועל אלו לא ניתן לחלל את השבת והיינו דקתני כל צרכי מילה וכו'.

(א) ובגמרא שבת קל"ג ע"ב מכדי קתני כולהו כל צרכי מילה לאתויי מאי לאתויי הא דת"ר המל כל זמן שהוא עוסק במילה חוזר צין על הצינין המעכבין את המילה צין על הצינין שאין מעכבין את המילה פירש על צינין המעכבין את המילה חוזר על צינין שאין מעכבין את המילה אינו חוזר. פרש"י המל בשבת כל זמן שעוסק צה שלא סילק ידו אם

בה משום מלאכת שבת א"כ ל"ל קרא
להתירה שדוחה שבת.

ולפענ"ד אי משום הא לא קשיא
די"ל דאשמעינן דדוחה
שבת בעצם הדין אם יפרעו בכלי או
שא"א לו שהעור קשה מאד שאין
האפורין יכול לקרעו מתחיל קצת בכלי
או בכמה אופנים ואפ"ה דוחה אבל
בעצם הפריעה אכן נוהגין בצפורן
שהוא רק דרבנן עוד הקשה עליו דלא
דמי לנטילת שער שדרכו בכלי ולא ציד
אבל פריעה דרכה ציד ולא מקרי
כלאחר יד ולפענ"ד גם הא לאו מצד
הוא דבאמת כיון דעצם דין חבלה צא
דוקא ע"י כלי א"כ אפילו נימא דעור
הפריעה דרכה בכך מ"מ לא משנה
בשציל זה דין חובל שהוא בכלי.

ג) ודע דבשו"ת ח"ס יו"ד סי'
רמ"ט הקשה מנ"ל דפריעה
דוחה שבת דנהי דהלל"מ דמל ולא
פרע כאילו לא מל מ"מ לא הוזכרה
צפ"י של אאע"ה צפ"י לך ומה"ט
י"א לחדש דפריעה נמי איקרי מילה
ע"ש בלשון קדשו ובשו"ת ד"ח יו"ד
ח"ב סי' קי"ח כתב עליו דלא הי' צריך
כ"כ דכיון דנמחדשה הלכה לצריך
פריעה והמל בשבת ולא פרע לא קיים
מזות מילה וחייב מיחה על חילול
שבת נמצא דעיקר קיום מזות מילה
דהשמת הוא ע"י הפריעה וסיים אך
באמת א"צ לראי' יותר מש"ס שלנו

והנה מצוהר דעל ציפין שנשמירו
שמותר לחתכס לא התירו רק
או שמעכבין המילה שהם דוחין שבת
מדין מילה עצמה או שלא סילק ידו
וכיון שהם חדא מילתא עם המילה
חוזר גם על ציפין שאין מעכבין, אבל
מה שאינו חדא מילתא עם המילה
כגון ציפין שאין מעכבין וגם אינו דין
מילה עצמה לא ניתן שבת לדחות
דהו"ל כהתחלה לדעולם על אלו לא
ניתן שבת לדחות לעולם ופשוט א"כ
פריעה בחיתוך ע"י אימל שמזותה
צפורן ולא מוכר בשום מקום לצריך
לחומכה דאין זה מדין מילה עצמה
ולא מדין ציפין ולא נתנה שבת לדחות
אזלה כלל והו"ל בכלל מחלל שבת
החומך עור הפריעה בשבת ודו"ק.

ב) שוב דקדקמי בדבר וראיתי בנחל
אשכול ה"י מילה אות ח'
שהצ"ח צ"ס ס' תורת שבת שכתב
דבפריעה ליכא מלאכה לאורייתא כיון
שעושה התצורה ציד ולא בכלי ומדמה
לנטילת שער ציד (שבת ע"ד) וכחצ
עליו הנח"א דטעוה הוא ממה שכתב
הבה"ג דאפילו למ"ד לא נתנה פריעה
לא"א מ"מ דוחה שבת שנאמר שוב
מול את בני ישראל שנית מקיש סוף מילה
למתילת מילה מה ת"מ דוחה שבת
אך ס"מ ד"ש ובעל האשכול כתב עליו
דאין אנו צריכין לכך דכיון דנתנה
ליהושע הלמ"מ היא וכן היתה הלכה
שדוחה שבת ואי נימא דפריעה אין

ירושלמי דדרשינן מהמול ימול וכן שוב מול את בני ישראל שנית.

ולאחר נשיקות כפות ידיהם ורגליהם הנה האשכול צהלי מילה כי (צהלכות גדולות) אפילו למאן דאמר לא נתנה פריעה לא"א מ"מ דומה שבת שנאמר שוב מול את בניי שנית מקיש סוף מילה לתחילת מילה מה

תחילת מילה ד"ש אף ס"מ ד"ש ואין אנו צריכין לכך כיון דנתנה ליהושע הלמ"מ הוא וכך הימה הלכה שדומה שבת הנה מחלוקת מרן הח"ס ומרן הד"ח מצארת צט' האשכול ומצואר צבה"ג והגם דספר האשכול נתפרסם לאחר כן אבל דברי רבינו צבה"ג מצוארים ודו"ק.

נתיב ה'

חתיכת עור הפריעה לגמרי
יש בו משום חובל

(א) ורביעי בקודש נראה לפענ"ד לחדש דבר לפ"מ דקיי"ל דאסור לחבול באדם מישראל וילפינן לה מדכתיב לא יוסיף פן יוסיף והכוונה דהמורה לא התירה אלא להכות מה שנותה המורה וחון מזה הרי הוא עובר בלאו ועיין רמב"ם פ"ה מחובל ומזיק ובגמ' צ"ק דף ז"א ובח"ס סי' ת"כ סל"א ובגמ' סנהדרין פ"ד ע"ב רב לא שציק לבריה למשקל ליה סילוא דילמא חביל והו"ל שגגת אסור ופריך אי הכי אחר נמי ומשני אחר שגגת לאו בנו שגגת חנק ועיין כ"מ פ"ה מה' ממרים ד"ה אע"פ ובשו"ת הריב"ש סי' תפ"ד כתב וז"ל ואע"ג דפסקינן התם צ"ק דכל שאומר בפירוש ע"מ

לפטור וכו' פטור מ"מ אינו אלא לענין פטור הממון אבל שיוכל להכותו ולפלוני לכתחלה ולעבור בלאו של מכה חבירו דאזהרתיה מקרא דארבעים יכנו ולא יוסיף מפני הרשות שנתן לו זה ודאי לא אפשר ועיין העמק שאלה על שאלות ס"י ש"ס וט"א מגילה כ"ז ע"א שחקר אי נתינת רשות של המוכה מועילה להסיר האסור מהמכה ומחלק בין אב לבנו ובין אדם אחר ועיין ש"ע הגרש"ז הל' זקי נפש ס"ד דאין לאדם רשות על גופו כלל ופלא על מנ"ח מזה מ"ח שכתב היפוך זה וז"ע וכבר הארכתי מזה בספרי משנה הלכות ח"ד סי' רמ"ה. והגה מצואר עכ"פ מגמ' סנהדרין

הגדול משמיענו דהאי קרום הרך חייב להחזירו דוקא ולא לחתכו דהוא חלק מהתינוק שזוהי המורה להחזירו על הגיד מלמטה ולא לחתכו ח"ו וזה לפענ"ד דיוק גדול בדברי הרמב"ם. ומיושב בזה מש"כ הרמב"ם ז"ל שכתב דלציץ שאין מעכבין אפילו בחול אינו חוזר עליהם ותמיהו עליו למה. וכתבתי בס"ד דכיון דלציץ שאין מעכבין שמומר לחומקן הוא משום הדור מצוה אבל תינוק כיון דלל הוא בכלל לאו דחובל ולכן כתב דאינו חוזר אפילו בחול משום לאו דחובל.

ג) ועייין אות חיים ושלום סי' רס"ד ס"ה אות ט"ו שנסתפק באב שלא מל עצמו וזנו מוהל אי מותר למול את אביו והצי"א מגמ' סנהדרין הנ"ל וכתב דהכ"נ במוהל כיון דאפשר באחר והרי במוהל נמי אפשר שיחמוך יומר מהמחויב והאי בשגגת תקילה והמוהל לא היו רק בשגגת לאו ע"ש ומבואר דכל מוהל שחמוך יומר ממה שנזרך למנות מילה שנצטוונו עליה היו בכלל חובל ואם הוא במזיד הרי הוא חייב מלקות ופסול לעדות ובשבת הרי הוא מחלל שבת ח"ו וזריך לכיון לחמוך רק כשיעור הצריך למצוה ולא יותר משהו, ולכן בסתם המל הגם שאפשר שיחמוך קצת יומר לא נתנה מורה למלאכי השרת אבל החמוך עור הפריעה מה

הנ"ל ומכל הפוסקים דאפילו אי עסיק בחבלה של מצוה למשקל סילוח מ"מ לא שצקינן לצריה דילמא חביל יותר אלא דבאחרינא הו"ל שגגת לאו והחזירו אבל לא צנו ולפ"ז פשוט דהחמוך מקצת עור האדם עד שמוציא דם אין לך חובל גדול מזה ובאציו חייב מיתה ובשאר בני"א הו"ל בלאו ובשוגג שגגת לאו עכ"פ ומעתה צמיהל שאמרה המורה לחמוך הערלה ולהשאיר עור הפריעה ולא לחתכו אלא לפורעו ולהחזירו לכאן ולכאן וא"כ מוהל החמוך את עור הפריעה הנ"ל מה שלא צוה עליו המורה לחתכו ואדרבה צוה לפרעו ולהחזירה לכאן ולכאן פשוט דהו"ל בכלל הלאו דלא תחבול ובשלמא חתיכת הערלה לא הוה איסור דקך צוה המורה וציוס השמיני ימול והיינו חתיכת הערלה אבל החמוך עור הפריעה מה שלא צוה המורה לחמוך אלא לפרעו ולהחזירו לכאן ולכאן וא"כ צוה המורה שמשאר עליו אומה עור הפריעה והאיך רוצה לחתכה.

ב) ובאמת נראה לדייק בזה לשון קדשו של רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל שכתב פורעין את הקרום וכו' ומחזירו לכאן ולכאן ולשון ומחזירו צ"ע היל"ל סתם פורעין את הקרום הרך בצפורן עד שחמגלה בשר העטרה, ומחזירו לכאן ולכאן ל"ל, אבל הוא הדבר אשר דברתי דרבינו

שלא לזווגו הזכורה ז"ה לחמוך אלא
 אדרבה לפי דעת הפוסקים אסור
 לחמוך והתם ודאי יש הבדל ואין
 לחמוך אלא לדקדק אפי' בשוגג וכ"ש
 לחמוך במויד שהוא בכלל מלקוח
 ארבעים על עור הפריעה שחבל
 בקטן, וא"כ פשוט דהחומכו הוי בכלל
 חובל ממש וז"ל וזכורו בסי"ד.

(ד) ועיין שו"ת דברי חיים ח"ב יו"ד
 סי' קט"ו שכתב דהיכא
 דהמילה כשרה אין מצוה לחזור ולמול
 ואדרבה העושה זאת הוא רוצה וחושש
 אני בו אם הוא מנפשות עמלק ימ"ש
 אשר חתך מילות בני"י ע"ש וא"כ
 הכ"נ ח"ו לחמוך מזרע בני"י עור
 הפריעה שהמורה לא צוהה לחתכו
 אלא להניחו ולהחזירו לו וע"ש
 שהוסף ח"ל ולכן אל ישמע להם ולא
 ילך בדרכיהם שלא עפ"י תורה ולדעתי
 שיתרה בהם שאם יוסיפו לעשות כן
 יפסלו לעדות כמו המכה איש מישראל
 והי' שלום ע"כ, והכ"נ לפענ"ד ק"ו
 ז"כ של ק"ו ח"ו לחמוך עור הפריעה
 ולא ליקך בדרכיהם שהוא עובר על
 לאו דפן יוסיף. והגם כי כנראה להם
 דבר חדש הוא אצל בעוה"י הוא אמת
 ועיין ספר דרך פקודיך ה"ג מילה
 חלק המחשבה אות יו"ד צ"ס
 המקובלים טעם שאין לחמוך עור
 הפריעה.

(ה) עוד רגע אדבר בו מה שהעיר לי

ידידי ורצ חבצני בנו היקר והנחמד
 תלמיד חזר ככולל דישיבתנו הקדושה
 שצעת שרויין למול באופן שיחמוך ז'
 עורות יחדיו אז לאחר שמסבב עם
 מחט הגם תחת העור הפריעה
 להפריד העור מהגיד אז מכניס שם
 כמין צבת קטנה וצוה הוא אותו ז'
 העורות כלומר עור הערלה ועור
 הפריעה ומהדקן יחד באופן שלא
 יתפרדו צעת שנותן שם הצבת השני
 כדי למוד החמוך והצבת קטנה
 הראשונה הוא אותו בו כל כך בחזק
 עד שלפעמים נזרר הדם ונעשה שחור
 בעור הערלה לאחר החמוך ואם אמת
 הדבר שכן הוא אז לפענ"ד פשוט
 שאסור לעשות כן ולא מצעיא בשבת
 דיש כאן משום עושה חצורה בשבת
 שלא לצורך דהאי חצורה בעור הערלה
 אין צריך לעצם המילה שהרי לחמוך
 עור הערלה אין צריך כל זה וא"כ
 הו"ל בכלל מחלל שבת ח"ו מי שעושה
 כן בשבת אם אמת הוא שנזרר הדם
 כעין חצורה מפני שהוא כ"כ חזק
 ההידוק, אלא אפילו בחול איכא
 איסורא משום חובל בחצירו שלא לשם
 מצוה דהאי חבלה לא צריך לעיקר
 המילה, ועכ"פ איכא צער גדול לינוקא
 מה שאסור לגרום לו צער ועיין אות
 חיים ושלום מה שהרעיש אפילו על
 המכשיר כעין צבת השני שהוא צער
 שאינו צריך לינוקא אמנם צוה כבר
 כתבו האחרונים שי"ש בה רב התועלת
 ומיעוט המזיק דאין כאן צער גדול

כ"כ אבל צוה שרצ ההיזק שמנטער
עד כדי שינרור הדם ודאי לאסור
צוה.

ולפענ"ד פשוט דצוה גם ידידי
הגרמ"פ אסור דהוא לא
כתב אלא זכעין מחטו הגם שנשאל

עליה שמסובב צו שאין צוה שום נער
גדול לינוקא אבל זכה"ג שעושה שם
זנת קטן ומנער לחינוק ועושה צו
חבורה ודאי לאסור לעשות כן אפילו
לפי שיטתו וכ"ש לפי מה שכתבנו
בס"ד.

נתיב ו'

מצוה לפרוע בצפרניים

(א) ודחמישיתיו אוסיף עליו לפי מה
דאיתא זילקוט
שמעוני תהלים סי' תשכ"ג זשם
הפסיקתא עה"פ כל עצמותי מאמרנה
ה' אמר דוד אני משבחך בכל איברי
ומקוים בהם מנזות בראשי אני רופפו
וקורא בתפלתי בשערות ראשי אני
מקיים לא מקיפו פאת ראשכם וכו' יד
ימינית אני כותב צו ומראה צו טעמי
תורה יד שמאלית צו אני קושר
תפילין של יד וצו אני אחוז זינית
זמן ק"ש צפרנים לעשות בהם
פריעה ומליקת עוף וצוה להסתכל
אור להבדלה אף לילות יסרוני כליותי
וכו' ע"ש. ועיין צוהר זכאין אינון
ישראל דעבדי קרבנין לקצ"ה דמקריבי
בנייהו לח' יומין לקורבנא וכד איתגורו
אעלו צהאי חולקא טבא דקב"ה וכו'
וכן מצוה צרקנטי לרבינו מנחם
הבבלי וצשאר ראשונים ואחרונים

דמילה הוה דומיא דקרבן וא"כ כמו
דזמליקה צעי דוקא צצפורן הכ"ג
צפריעה צעי דוקא צצפורן וסכין
פוסלתו ודוקא החיתוך הוא דומיא
דשחיטה צקרבן וכמ"ש הלק"י הצאתי
לעיל אבל הפריעה הו"ל דומיא
דמליקה צעוף ואין לשנות ועיין ש"ע
דממדרש הזה למדו לסנדקאות וכן
לעינין הבדלה צריך להסתכל צצפרנים
דומיא דמליקה לקיים צו מנזות קרבן
ואפילו נימא דאסתמכתא היא ולא
דאורייתא מ"מ אסתמכתא הוא שהציאו
כל רבינו הראשונים ואחרונים והכי
נהגו אבותינו מעולם וא"כ לא גרע
מכל אסתמכות שהוא חמור מסתם
דרבנן כמצוה צצמס' גיטין וצכמה
מקומות.

(ב) שוב האיר ה' את עיני וראיתי
צספר האשכול הלי מילה

זכרנים ליכא מאן דפליג דזעי
זכרנים דוקא זה ג"כ צרור בס"ד.

ג) וצפיתי לפיה צשו"ת בנין ליון
ח"א סי' פ"ח שכחז שס

זשאלה שנתהוה צזמנו אי צעינ
לעשות פריעה צצפורן דוקא או גם
צמספרים וכחז צצריכות דאופן
הפריעה ע"י צפורן הוא מפורסם
ומקובל בכל ישראל ודאי שכן הוא
קבלה ממשנה רבינו ע"ה שעשיית
הפריעה ע"י צפורן דוקא שאע"פ
שלא מצינו בגמ' אבל מצאנו צצמדרש
הובא בילקוט תהלים סי' תשכ"ג ע"פ
כל עצמותי תאמרנה אמר דוד אני
משצחק כל אצרי צפרנים לעשות זה
פריעה ומדרש זו הביאו הגמ"י
ללמוד ממנו שצמנה לתפוס צצית
צשעת ק"ש כצוצא צצ"י א"ח סי'
כ"ד וגם הביא ד"מ יו"ד סי' רס"ה
ללמוד ממנו סנדקאות הרי שששה
עשיית פריעה צצפורן למליקת העוף
צצפורן מעכז זה דמלק צצסכין
מליקתו פסולה כדמתן צצוצחים פ"ז
ולהסתכלה צפרנים צשעת הצדלה
צצמזכר צצפרדר"א פ"כ, ולכן המשנים
עשית הפריעה ע"י הצפורן לא צצבד
שעכ"פ משנים מנהג ישראל אלא גם
תקנה צצמקנו רז"ל מימים קדמונים
ואפשר שמשנים קבלת מרע"ה ועליהם
יאמר הפורעים העם לשמנה להם
צומר נפשו ירחק מהם ע"ש
צצצריכות.

סי' ל"ז שכחז ח"ל מוהלין פי' חומכין
כל הערלה המכסה העטרה צצסכין
פורעין פי' צצפורן קרום הרך
המכסה העטרה כדאיתא צצמדרש
צפרנים לעשות פריעה ומליקת עוף
ולהסתכל זה צצצדלה ע"כ הנה
צצוצאר להדיא מצברי האשכול שכחז
דפריעה דוקא צצפורן ולא צצסכין
ודייק לה צצמדרש הנ"ל ולכן כחז
מוהלין פי' חומכין וכו' צצסכין פורעין
פי' צצפורן והיינו שלא נטעה ח"ו
דפריעה ג"כ אפשר צצסכין או צצאופן
אחר ולכן כחז פורעין פי' צצפורן
כלומר דפריעה צצפורן דוקא הוא
וכצוצאר צצמדרש הנ"ל ועיין נחל
אשכול שס אות ג' שכחז צצצשו'
מהר"ץ חיות מציא רא"י שאין המציאה
צצריכה להיות צפה שצצמדרש קחשיב
כל אצרים שעושין צצהן מצות ולא
חשיב פה למצינה והוא ז"ל דחה
דבריו דצצמדרש מפורש שס מצוה צפה
(וצצצמת כי מצאחי צצטעמי המצות
להרדב"ז מצוה פ"ו דצצמוצץ צפה
אותה פה אין רמה ומולעה שולט
זה).

והצצראה מפורש מצצחלוקת המהר"ץ
חיות ונחל אשכול דהא
פשיטא להו דצצברי המדרש כפשוטן
ואילו הי' מפורש צצמדרש מצצנה צפה
הי' המהר"ץ נמי מודה דצעי דוקא
צפה אלא לפי שאינו מפורש חולק צו
אבל פריעה דמפורש צצמדרש שהוא

קי"קכ"ח וז"ל מה ששנינו צפי ר' אליעזר דמילה המל ולא פרע כאילו לא מל פי' כל חכמי ישראל ולא פרע ולא קרע, שחרי שמל אותו קרע בצפרני ידיו בגדל ואצבע את העורות העליונים במשך כל העטרה שמתגלה כולה שאלמלי יגלה אותה בעלמא כמו ופרע את ראש האשה כאשר שמעתי מפי הדיוט אחד שהי' מוהל ולא פורע ומואץ הי' מתערל הילד כבתחילה והבאתי לו רא"י מדאמר ביצמות פרק הערל לא נחנה פריעת מילה לא"א שנאמר ומול את בני ישראל שנית לפריעת מילה למדנו שהפריעה נקראת מילה וכו' ופי' הפסוק כי מולים היו כל העם היוצאים פי' היו פרועים וכל העם הילודים וגו' לא מלו פי' לא פרעו אלא מילה לצדה עשו וכ"כ הר' שמעון קיריא ואני העבד העבדתי את המוהל במדינת בורגוש ונחתי אחרים מחמיו ואשר למדתיים זכרה לי אלקי לטוב אצ"ן.

ובספר אות שלום להגה"ק ממנוקאטש זוקלה"ה סי' ר"ס ס"ג שביאר באריכות אופן אומנות מילה באות ט' הביא איסור גדולי עולם מדור שלפניו שאסור להשתמש לפרוע במספרים ושהוא מכאיב יותר להתינוק ויטעם אותו בשריטתו וחמיתו בצער העטרה בכלי הברזל הלו עד שימצא מקום להכניסה

הנה נראה מה שהרעיש הגאון ז"ל על עשיית הפריעה במספרים שמשנים צוה קבלת משה רבינו ע"ה והנה החס קיימו מצות פריעה שפרעו באמת הקרום הרך אלא שפרעוהו ע"י כלי ולא בצפורן וע"ז כתב דאפשר דמבטלין צוה קבלת משה רבינו ע"ה וא"כ צדיק מרווייהו אימנהו זה חדא דהרי כיון שחומך הפריעה עם הסכין הרי הוא בכלל פורע בסכין ועוד גרע מינה דצדיק מבטל לגמרי מצות פריעה דאינו פורע כלל אלא חומך העור הדק ולכן אין לו עוד מה לפרוע והו"ל כאלו נולד בלי עור הפריעה או כאלו נחמך עור הערלה קודם ח' ימים וכיוצא בזה עכ"פ פשוט מכל הני פוסקים שהבאתי דפריעה הוא דוקא אחר החיתוך של עור הערלה ודוקא בצפורן ולא בשאר כלים וזה ברור בס"ד. ועיין ערה"ש סי' רס"ד סי"ט וז"ל וכ"ש מה ששמענו לדאבון לבנו שבאזה מדינות יש שגם הפריעה אין עושין ע"י הצפרנים אלא ע"י אצו מכונה קטנה שעושה הפריעה וודאי מלמא דחמיה הוא ואין לנו לחדש חדשות כאלה ונהי' כאבותינו ובמדינתנו לא שמענו זה עכ"ל והנה החס ג"כ עכ"פ עשו הפריעה אלא שלא בצפורן וכ"ש צדיק דמבטלין מצות פריעה לגמרי לצד מאיסורין הנ"ל.

(ד) וראיתי בספר המנהיג ה' מילה

וגם לפרוע עי"ז ותמה על חכ"א ח"ל
 ובפרט מ"ש שם צמלואים (לזכרון
 צריח לראשונים) מהמו"ל צענין
 המספריים להפריעה הא"ך ישמשו
 בה, הנה כבר אסרוה גדולי עולם
 זל"ה צטעמם ונימוקם ומי לנו גדול
 צמדינחם מגאוני אשכנז צדור שלפנינו
 מהגמרה"י עטלינגער ז"ל ע"י צדצרו
 צשו"ת צנין ציון הנ"ל.

ה) אמנם מלבד זה הנה הוא גורם
 אריכות הזמן וצער להילד
 עד שישחמש צכלי זה לפרוע.
 ובצפריים הוא נעשית צעה"י ע"י צקי
 צמהירות יותר ואין לך קשה בצפריעה
 רק כשהוא העור הפריעה דק מאוד
 ודבוק להצטר (וע"י צט"ו סי' זה
 ס"ק ט'). ולמדנו וגם בצפריים כחצו
 ענות צזה לגרוד צצפון עד שיוכל
 להכניסו ולקלוף העור. ואם יצטרך
 צזה ליכנס שם המספריים יוכל לשער
 עד כמה מצער החינוק עד יוכל
 להכניסו שם צדוחק לקלוף העור
 הדבוק ולחמ מקום להמספריים כנו'
 ובפרט למי שאינו אומן כ"כ לזה
 חוכלו לשער עד כמה יצער החינוק
 בצפריטמו וחמיכתו בצצר העטרה צכלי
 הצרזל הלו עד ימצא מקום לה
 להכניסה וגם לפרוע עי"ז. ולמי שהוא
 אומן ממילא נקל יותר בצפרינו צכל
 ענין ואם צמקום שאין עור דק ודבוק
 כזה הלא אז צלא"ה ממילא נקל יותר
 בצפריניים לצד כנו'. וראיתי עמה לצעל

המלואים הלו (צקי' צ' צד"ה צמה
 פורעין) שהציא מהגדולים לאסור
 הפריעה צכלי וגם אח"כ הציא כנ"ל
 שזהו מצאיב יותר להחינוק ע"י
 פריעה צכלי. וא"ך שינה טעמו
 וההפך כחומר חותם וצין אלו
 הכלים לפריעה ויעץ א"ך להשחמש
 בהם וכפי הנראה רוצה לזכות שטרם
 לצי חרי למאמינים וגם למינים שאינם
 מאמינים וכו' וראיתי עמה צשו"ת
 מהר"ל חיות (קי' ס') שכ' ג"כ
 לאסור הפריעה צכלי עי"ש, שכ' ג"כ
 שצאומנות הפריעה צכלי מצאיב יותר
 להחינוק.

ו) ובזה נסמך מה שחכ"א העירני
 ממ"ש צאות שלום סי'
 רס"ד סקט"ו מל ולא פרע כאילו לא
 מל ח"ל העירני ת"ח א' דכשצירע
 כ"פ צפרט צמוהל אומן שמוחה היטב
 ומושך למעלה אח עור הערלה צעת
 החיתוך עד שמושך עמו גם עור
 הפריעה ומעט הנשאר נופל למטה
 ממילא וכ"פ שלאחר החיתוך נמצא
 נחגלה העטרה כולה וכיון שצמות
 פריעה הוא מ"ע לעשותה כמו חיתוך
 ומצלעדה לא הוי מהול וצכה"ג שלא
 עשו מעשה הפריעה כלל א"כ מדוע
 לא מצינו (אפי' צקס"ד) שיצטרכו
 צכה"ג לעשות עוד מעשה צמקום זה
 היינו להטיף עוד קצת דם חמור
 הפריעה כמו צנולד מהול שצריכין
 הטפת דם צריח צמקום החיתוך.

רק כמו הסרת המונע צאדם דהיינו הערלה המאוסה ואין מעשה המילה בעצמותה עיקר התכלית. וכן ע"ז נמייסד צרכת המילה אקצ"ו על המילה שזהו המצוה בעצמות, ולא בדרך שליטת הערלה.

ובדי להעמיד עכ"פ במקצת דברי הגאון בעל מלא הרועים ולא לדחותם לגמרי י"ל דצאמת הצרכה היא שייכה רק על החיתוך ומצרכים על "המילה" כד' החמ"ס ושאר האחרונים המחזיקים עמו כי "מילה" הוא ענין כריחת הערלה ולא לשון התגלות העטרה רק החיתוך כנו'. (ולפי"ז לא היו צריכין לחוש למ"ש מהאחרונים [כמובא בפמ"ש בריש סי' רס"ה] וכ"כ במגדול עוז שאם יש שני מוהלים אז יכוין הפורע ללאת בצרכת המוהל המצרך והמוהל החומך יכוין להוציאו בצרכתו מתחת שהצרכה שייכה גם על הפריעה ולפי"ז שיך הצרכה רק על החיתוך) אבל הפריעה אם כי הוא מעכבה דמל ולא פרע כאילו לא מל אבל הצרכה לא נתקנה עליה כיון דחינה (המעשה של הפריעה) התכלית רק שיתגלה העטרה ועלי"י ל' כדברי המלא הרועים הגם דהיא מעכבה דמל ולא פרע כאילו לא מל מ"מ אין המעשה היא תכלית כנו' ולפי"ז יש מקום לד' המלא הרועים כשאירע שא"ל לפריעה כגון שנפלה ממילא למטה עור

והגם ללאו קושיא הוא מעיקרא דכיון דכבר נעשה מעשה החיתוך אין לך מעשה גדולה מזו והחיתוך והפריעה מ"ע א' הוא, עכ"ז השבתי לו על אחר להשתמשע קצת בדרך פלפולא כי הנה צמלוא הרועים (ערך מ"כ אות ח') כ' די"ל דמילה כיון דנעשית הפעולה אשר עליה הקובצ של המצוה והוא הסרת הערלה המאוסה וברושם אות צריח צבשרו נשאר קיים צכה"ג מכשירין אפי' שלא צכונה (אפי' למ"ד מ"כ) ולא היו עיקר העשי' של המילה מתכלית המצוה. ואין להקשות ממילה שלא צמנה או היכא דנכרי מל דצריך להטיף דם צריח (הרי מזה דלא מהני מה שעכ"פ כבר הפעולה נעשית ונשאר קיים כנו') החם נחסר מגוף המצוה היינו הזמן או הפועל שהוא אינו ישראל משא"כ היכא דנעשית בשלימות רק צלי הכונה אז ילא לכ"ע וא"ל הטפת דם צריח כלל עכ"ד עיי"ש באורך והובא ג"כ בשו"ת צבי תפארת לאחמו"ר (צסי' ס"ה צד"ה ומעתה ממילא וכו') עיי"ש אך לכאורה זה לא יתכן דא"כ ח"ו צטלת חשיבות המצוה מילה מה שהמוהל עושה הפעולה וכ' צכללי המילה לרי' יעקב הגוזר ז"ל (צד"ה טעם המצוה למוהל) מכאן למוהל כשהוא מל שהמצוה שלו גדולה הוא לפי דעל ידו העולם נתצטם עכ"ל וכן צכל הפוסקים ולפי"ד המלא הרועים היו

הפריעה הסובב על העטרה ולא עשו מעשה הפריעה כלל עכ"ל לא כתבו כלל שינטרך הטפת דם ברית בעד זה כיון דהפריעה לא היא כלל (המעשה זידיס) התכלית רק התכלית שימגלה העטרה וזהו נעשה זה השבתי רק לפלפולא בעלמא. ודרוש וקבל שכר.

ז) והבני להעתיק צוה מס' שו"ת מהרי"ד להגאון יצחק דאנציג בפעטרבורג (סי' י"ט) מש"כ בענין הפריעה שצריך להיות ציפריים דייקא, וז"ל. וצדריך אגב ראיתי להעירו במזות הפריעה צמה שנשאלתי ברופא אליל אחד מקלי הדעת פורק עומ"ש קרקפתא דלמ"ת. והוא ע"ה וצור גדול התחיל לעסוק באומנות המילה והוגד לי שעושה הפריעה בכלי ברזל [אינסטרומנט] בלא עסק הצפריים. היינו שדוחה עור הפריעה למטה. והוריתי לפוסלו מאומנות המילה כי הפריעה היא בצפורן דוקא כמבואר בזו"ד (סי' רס"ד) ופורעין את הקרום שלמטה מהעור בצפורן. וכן כתב הרמב"ם בפי' המשנה (שבת פ"ט) פורעין היא כאלו אמר קורעין הקרום וקריעה הוא ציד וכמבואר בילקוט הנ"ל "צפריים" לעשות בהם "פריעה" ומליקה.

ואחר שמדמה זה למליקה ומליקה הוא בצפורן דוקא ולא בסכין

כמ"ש (ויקרא א') והקריבו הכהן גו' ומלק ואמרו צמו"כ מלמד שלא תהא מליקה אלא בעצמו של כהן. וכמ"ש רש"י קוץ בצפרינו ממול העורף וכמ"ש בצפריים (דף ז"ג) ואין לנו לזוז מהשו"ע שכתב בצפורן דוקא. וכ"ד המקובלים לפי מש"כ בספר יצירה (פרק א' משנה ג') עשר אצבעות כו' וכן מוזכר צוהר שהפריעה היא בצפריים ועי' בספר צנין ציון שו"ת (סי' פ"ח). ועוד כי לפי מלאכתו הוא סכנה וקרוב לעשות כרות שפכה כי אחר שדוחה העור כשהיא שלמה ולא יקרע מהאד שכלפי צטון יכול להיות שיטמוט העור גם מאד של רגליו וצוה נקל לעשות כר"ש. וכן הודו לי דאקטוריים מומחים.

ומלבד זה תמה אני היחן אשר צור וע"ה יעסוק במזות מילה. הלא הרבה דינים נזכרו בשו"ע יו"ד בהלכות מילה שעל המוהל לדעת ולהיות בקי דינים אלו וכי גרע הוא משו"ב שא"י הלכות שחיטה וצדיקה מעצירין אותו ושחיטתו פסולה וכש"כ עניני מילה שנכתרו עליה י"ג צרימות. ובגמ' מדמין מוהל ושוחט להדדי כמ"ש בצ"מ (דף ק"ט) דטבחא ואומנא כמותרין ועומדים להעבירם צפרט כפי שיעדו עליו האנשים היודעים ומכירים אותו אשר מלבד עממותו הוא מחלל שבת צפרהסיא שצא בעגלון ציום השבת לעיני כל

למול את התינוק ביום השבת והוא בעצמו מוציא אש מעצי גפירת אשר במלחמו ומדליק את הנר לנקות את סביו ולתלחמו. וזה יקרא חלול השם. וחלול המנוה. ואותם האנשים המשמשים בו למוהל עושים עבירה גדולה ונותנים יד לפושעים. כי עבודתו פסולה. וכבר מבואר ביו"ד (סי' רס"ד) שראוי להדר אחר מוהל טוב ולדיק. ובג"ד שמים אלו ליתנהו בו לא אומן טוב הוא באומנתו ולא לדיק ביראתו. ומתח אשר המוהלים המומחים שלנו עושים עבודתם במהירות נפלא ברגעים אחדים. והרופא אליל הזה שזהה בעבודתו זמן רב עד שמחליש התינוק והנה הנער בוכה כי נפל בידי לא יוכל קום.

ואספר לידידי כתר"ה שיחה נאה שאמר לי אחד מגדולי הדאקטורים דפה איש תלמודי וספרא רבא ה"ר יה"ל בן-כהן-לדק שראה בעיניו את עבודת המילה מהרופא האליל הזה ואמר בדרך שחוק לוא ראו בעלי החברה מצער בע"ת ממאה השחורה דזמננו היו גזורים לנטל עסק המילה כמו שגזרו שחיטת הצהמה מצער בע"ת כי באמת מעשיו בזה הוא באחריות נוראה. ברם נריך אני להודיע כי כפי אשר הוגד לי עושה עבודת המילה לא על זרכי הסנדק רק מניח את התינוק על השלחן בהכר והסנדק עומד ואוחז

בידו הכר הוא המיק שהתינוק מונח בו. והוא עון פלילי כי כבר נודע שמופס התינוק הוא על זרכיו דוקא כמזכר צפוסקים. וכמו שהצאתי למעלה מהילקוט (תהלים ל"ד) ע"פ כל עצמותי תאמרנה וחשב שם כל האזרים שעושה בהם המנוה וזרכים בהן אני עושה סנדיקוס לילדים בשעת מילה ופריעה לכך נאמר כל עצמותי וכו' הרי דהסנדיקוס הוא דוקא על הזרכים. וגם אלל הקראים לא יעשה כן ובפרט אלל ישראל אשר כל מנהג בישראל הוא הלכה גמורה. ועבודה כזו להניח התינוק על השלחן בהמיק שלו והסנדק אוחז רק בהמיק הוא מוזר לנו לעדת ישראל גוי קדוש והוא עבודה שהיא זרה לנו, ומי האיר להרופא האליל הזה לעשות מעשה זר כזה. וכמו כן הוא גוי-זר-תוק. והנני אומר להלכה אשר האנשים אשר נגע יראת ה' בלבצם יראו למחות זידו. וכן לא יעשה בישראל לנטל מנהג ישן נושן מאלפי שנים. וד' הטוב יכפר.

והנה לפי מה שהצאתי לעיל דברי הרמב"ם שכתב שפורעין הוא קריעה דוקא לשנים מצ' הצלדין. בזה נ"ל לישב תמיהת התוספות בשבת במ"ש במתני' מל ולא פרע את המילה כאלו לא מל וכתבו התוס' תימה אמאי אינטריך. למיתני הא כיון דכבר תנא דבשר החופה את רוב העטרה מעכב המילה וכי לא פרע

לא קיים המלוה וסרה תמיהת המוס'.
ונסתר בזה גם דברי הספר מכשירי
מילה שהאר"ך שם במנהגי שאלוניקי
וכל דבריו שם אין בהם טעם. וכו'

חותם י"ב אייר שנת התרס"ט ליצירה
בפעטרבורג עיר הבירה
נאם יצחק ראנציג

הרי שכתב זהדיא לבזה שיש חיוז
לעשות הפריעה בצפרינייס דוקא
נסתר מנהג שאלוניקי לעשות החימוך
והפריעה בפעולה אחת.

עדיין רוב עטרה מכוסה. ע"כ ונ"ל
לישב דהמחני' בל לאשמועינן דהיכא
דחה את עור הפריעה מלמטה
כשהיא שלמה ולא קרע את העור
לשנים אף שהעטרה מגילה. עכ"ו
אמרו היכא דמל ולא קרעו היינו שלא
קרע לשנים כפי' הרמב"ם הוא כאלו
לא מל. וזה יקרה הרבה פעמים היכא
דעור הפריעה יכול לדחומה למטה
אף בלא קריעה לשנים קמ"ל שהוא
כאלו לא מל כי אחר שבל הלמ"מ
דמנות פריעה הוא בקריעה דוקא
ואם לא קרע רק דחה כשהוא שלמה

נתיב ז'

ביאור בדברי רבינו חננאל בהא דמל ולא פרע

שזכר במדרש שוח"ט ולא זכר כלל
שהדברים הוצאו צרמב"ם וצש"ע
ובראשונים ואחרונים ז"ל דפריעה
בצפורן. ומה לעשה הגם שבעל
אגרות משה הוא מידידי הנאמנים
וחפץ אני בהלדקו ואני קשור באהבתו
אמנם האמת אהוב לי מכל ולפענ"ד
פשוט הדבר לאיסורא וכמ"ש וכנראה
דמחמת הטרודות לא מצא זמן לחפש
באר קפרי הראשונים והאחרונים
שהבאתי שאוסרים בזה.

(ב) וראשונה נראה להשמעשע
בדברי האגרות משה.

(א) ומעתה פש לן מה שהעיר לי
שוב כ"ח דצשו"ת אגרות
משה (יו"ד סי' קנ"ה) המיר מילה
כזו ועיינתי בספר הנ"ל וראיתיו
שהביא להמיר, למען האמת כי סיים
שם דמהיות טוב מאחר שבמדרש
שחר טוב זכר שעושין בצפרינייס טוב
יותר להניח מקצת כדי לקיים ממש
כהשוח"ט וא"כ אין מדברי האגרות
משה ראי' להמיר ההיפך. אמנם נראה
דס"ל רק מהיות טוב הוא אבל באמת
הרי הוצאו דברי המדרש הנ"ל מכל
הפוסקים הראשונים והאחרונים
להלכה וא"כ ז"ע איך כתב רק כיון

בחמור הנה באמת כבר הבאנו חבל פוסקים ראשונים ואחרונים וזני יוין דערה"ש דיש חילוק גדול וע"י חמור אסור ולדעת הב"ש אפשר דהוא מקבלת משה מסיני דוקא בצפורן וכן כתבו כל הראשונים הנ"ל שהבאמי ודאי אין זה דין מעצמנו לומר שיהא מלוא שיעשו הפריעה בצפורן דוקא והלא כן פסקו לנו חז"ל והורו לן כל רבותינו הראשונים והאחרונים דבעי צפורן דוקא וא"כ אפילו אי יפרש דהר"ם ורש"י ס"ל גילה בכל אופן מ"מ יש לנו לשמוע לדברי רבותינו כלם ועכ"פ לכתחלה דבעי צפורן דוקא ואין זה חידוש דידן מעצמנו.

ג) אלא דבעיקר ראינו מה שהביא מנימול שלא כדין ע"י עכו"ם וכדומה מאי יועיל אח"כ הטפת דם צרית תמהני דלטו הטפת דם צרית הוא במקום מילה והי מרי מילי נינהו ועכו"ם שצא להתגייר וחתך הערלה זהיומו עכו"ם שלא לשם מילה ואפ"ה נריך הטפת דם צרית אף שפשוט דלא מל ובאמת דא הוא מחלוקת ר"ת ורבינו הב"ג ולמ"ד דאינו מועיל כלום הי' אפשר ליבא אמנם אגן קי"ל דמטיף דם צרית, אבל האמת בנימול שלא כדין ע"י עכו"ם וכדומה לענין המילה אינו מועיל לקיים מ"ע דמילה ופשוט דלא הוה בנימול אלא דלא הוה ערל ועיין ז"פ ה' מילה דאיכא ב' מלות א'

והנה האגרות משה שם פלפל בדברי הר"ם שבת קל"ז שפי' מי שמל ולא פרע את המילה כאילו לא מל ופי' כלומר לא קרע את העור וגילה את העטרה כאילו לא מל ופי' שם דהכוונה הוא כמו שפי' רש"י ז"ל שפי' פרע גילה ומשמע סתם גילה בכל אופן הוא הרי זו פריעה. ואין לפרש דכוונת הר"ם שאף שגילה את העטרה אם לא עשה ע"י קריעת העור בצפורן נחשב לא פרע ויש לו דין ערל אף שהעטרה מגולה וזה לא שייך שיתקן אח"כ בהטפת דם צרית וא"כ יקשה איך מועיל בנימול שלא כדין ע"י עכו"ם וכדומה צמה שטיף אח"כ דם צרית הא עכ"פ הי' מעשה החמיכה שלא כדין הא חנן שהוא ערל כאילו לא מל בנעשה שלא כדין א"ו פירושו כאילו לא מל הוא דוקא כשנשאר עור הפריעה שלא גילה את העטרה ואין חילוק איך נעשה והוסיף דמאחר שפי' המשנה הוא רק כשלא גילה כלל את העטרה מנלן שוב לומר מעצמנו דין שיהי' אף מלוא לכתחלה שיעשה הפריעה דוקא בצפורן לכן פשוט שאין שום חילוק באיזה אופן יעשה אם בקריעה בצפורן או בחמור דהמלוא הוא שיגלה העטרה גם מעור הרך עכ"ל בקיצור ע"ש.

ואומר אני דמה דפשיטא לי' דאין שום חילוק באיזה אופן יעשו הפריעה אם בקריעה בצפורן או

נראה דהרמב"ם מפרש דהנקודה מה שצא להשמיענו אינו ר"ל דכלא פריעה לא הוה מילה דזה כבר שמענו וכקושית התוס' דמאי קמ"ל אלא קמ"ל דהמזהל חוזר ופורע בשבת ואע"פ שסלק ידו מן המילה ולא הוה בכלל צינית שאין מעכבין את המילה ע"ש ואם מל ולא פרע חייב כרת ומיושבת בזה קושית התוס' מאי קמ"ל הא כבר תני בשר החופה רוב העטרה מעכב ולהרמב"ם קמ"ל דאע"פ שסלק ידו אפ"ה חוזר ופורע בשבת ולא הוה צ' חלולים. ולפ"ז דא חמי נמי ר"ח לאשמעינן דחוזר וקורע בשבת.

שלא יהא ערל וא' לקיים מצות מילה והוא ז"ל כתב דעל האב מוטל החיוב למול ועל הב"ד החיוב שלא יהא ערל ועכ"פ פשוט דאם נחתך עור הערלה והפריעה באיזה אופן שהוא אינו ערל אבל לא קיים מצות מילה עד שיקיים באופני המנחה וא"כ אין מכאן ראיה שלא יהא מנחה לפרוע אפילו לכתחילה ויש להאריך אלא שאין הז"ג.

ד) ומיהו צעיקר פירושו דדברי הר"ח לפענ"ד דהרמב"ם צפיה"מ שס פי' ז"ל ואמרס כאילו לא מל ר"ל שישוב ויפרע בשבת ואע"פ שסלק ידו מן המילה ע"ש

גתיב ח'

ביאור דברי ירושלמי כאילו לא מל

ואיך הי' מקום לטעות שיתחייב כרת שהולך להשמיענו שפטור ומה שפי' הפ"מ דאירי שהפורע הוא איש אחר אינו נכון כלל שקאי על אחר שהלשון משמע שהוא על זה עצמו שכל בתחילה ולכן העלה דבזמנם היו מוהלים שהיו יכולים לעשות חיתוך ופריעה יחדיו ולא הי' מקום לומר שאם לא עשה כן אלא עשה צ' פעמים שיתחייב כרת שפ"א עשה שלא לזורך משמיענו ר"א שממרק ואינו חושש ע"כ.

א) עוד הביא שם ראיה מירושלמי ס"פ ר"א דמילה על המשנה דמל ולא פרע את המילה כאילו לא מל תני וענוש כרת רב אחא בש"ר אבזה הדא דתימר כשאין צו כדי למרק שאין שהות ציום השבת לגמור לעשות גם הפריעה אז חייב כרת על החבורה אבל אם יש שהות ציום כדי לעשות הפריעה פורע ואינו חושש ופטור מכרת ואדרבה קיים מצות מילה ע"ש ותמוה טובא הא זו היא מעשה מילה לחתוך ואח"כ לפרוע

מל וענוש כרת ודוקא כשאין צידו למרק אבל יש שהוא לגמור גומר הפריעה אף לאחר שסילק את ידיו ואינו חייב כרת ונמצא קמ"ל דצדיעבד לאחר שסילק גומר.

(ד) שנית נלפענ"ד לומר דבר חדש צס"ד והוא דיש לחקור הפורע בצפורן ממי מקיים המצוה בשעה שקורע העור הדק או בשעה שמגלה העטרה ולכאורה נראה בשעה שמגלה העטרה ועד שלא גילה העטרה כולה אחת לא נגמרה המצוה ומעתה הכא צרע אחרונה ורואה לעשות פריעה ולפעמים אפשר שלאחר שחתך הערלה ורואה לפרוע הגס שעדיין יש שהוא לגמור בסתם אפשר שעד שיקרע בצפורן והעור קשה או לאיזה סיבה לא יוכל לגמור ונמצא חילל שבת צמה שקרע העור ולא גילה העטרה וצפרט שאפשר שאפילו לקרוע כולה לא ילחץ בשעה קלה רק יקרע קצת ויעשה חבלה דלענין חילול שבת כל שקרע והוציא דם חייב על חילול שבת והמצוה לא קיים עד שמתגלה העטרה וא"כ הו"ל לחוש שמה לא יוכל לגמור ואפילו לענין ברכה חששו שלא יצרך מקודם אלא לאחריו.

ועיין חולין י"ד ע"א השוחט בשבת וציוה"כ אע"פ שמתחייב בנפשו שחיטתו כשרה וצמוס' שם אפילו

(ב) ולפענ"ד צהורמנא דמר פי' זה צ"ע בדברי ירושלמי חדא דא"כ למה צאמת אין חוששין לחתוך פעמים כיון דיכול לחתוך צפעס אחת דמיירי צירושלמי צמוהלים שיכולים לחתוך צפעס אחת למה המירו לחתוך ואח"כ לפרוע ולחלל שבת פעמים ילמדו המוהלים האומנות לעשות צבת אחת, אפילו נימא דצדיעבד מותר עכ"פ לכחלה הו"ל לומר שיכרות הערלה ועור הפריעה צכיון צפעס אחת ולא לישחמיט חנא צשום פוסק וצשום מקום לרמוז לדין זה ואף אי נימא דאומנות גדול הוא מ"מ הו"ל להשמיענו דהיו מהדרין צזה וכמו דמין צבן קמנר שכתב השם צד' קולמוסין וכיוצא צזה, וצפרט לפמ"ש השאג"א והלבוש שהצאתי לעיל, ולפי מה שמצואר בדברי רש"י שבת קל"ג הני"ל.

(ג) ומיהו הקשה אדם קשה כצדל דא"כ מאי קמ"ל דממרק הא מצותו צכך וצאמת כי קושיא זו קדומה היא, הוא גם צמשו' צית אב חמישאה ומינה דיין ארצבה דכה"ג מקרי לא פרע כלל כמ"ש לעיל ואשר נלפענ"ד צמרי אנפי או יאמר לפמ"ש השאג"א הצאתי לעיל דלכתחלה צריך שלא לסלק את ידיו עד שיגמור כל המצוה ולאחר שסילק את ידיו אינו חוזר על צניין המעבדין קמ"ל דאע"פ שסילק כיון דמל ולא פרע כאילו לא

שנית גם ע"י קריעת העור ונמצא דקמ"ל טובא.

(ה) ועוד זו שלישיה דנלפענ"ד דמעיקרא לא קשיא מידי דלא זכר השר את כתבו מדברי האשכול ה"י מילה ה"י ל"ז ו"ל ת"ר מהלקטין את המילה וכו' ואם לא הלקט חייב כרת וכו' מתקיף לה ר"פ לימא אנא עבדא פלגא דמנזיה אחון נמי עבדימו פלגא דמנזיה אלא אר"א כגון דאמי דה"ש ואמרו ליה לא מספקת פי' לא תוכל לגמור המילה בעוד יום וכיון שלא תגמור כהלכתה אתה חייב משום חבורה ואמר להו מספקינא ועבד ולא איסתפק דאשכח דחבורה עבד וענוש כרת והכי אמר בירושלמי מל ולא פרע כאילו לא מל וענוש כרת ר' אבון דתימר כשאין זו ביום כדי למרק פי' לגמור כולו ולעשות הפריעה אבל אם יש עוד ביום כדי למרק ממרק ואינו חושש ע"כ.

הבה נראה דרבינו האשכול מביא ראי' מירושלמי אסתפקתא דר"פ דלימא אנא עבדי פלגא דמנזיה וכו' וכיון דאיכא שהות לגמור אפילו הוא אינו גומר יכול לומר אנא עבדי פלגא דמנזיה ורק אם לא הניח שהות בזהיום לגמור אז חייב כרת וא"כ ראי' לפי הפ"מ דאיירי דהפורע הוא איש אחר ובנחל אשכול שם אות ד' כתב עושה

במזיד ומשום דכפעס אחת לא חשוב מומר והקשו המפרשים הא כיון דשחט פורתא חייב אחילול שבת והשוחט אח"כ הו"ל כבר מומר ועיין חולין מ' שם אמר ר"ה היתה בהמת חבירו רבוצה לפני עו"כ כיון ששחט זה סימן אחד אסרה וכו', איחזיה ר"ג לר"ה השוחט חטאת בשבת בחוץ לעו"כ חייב שלש חטאות ואי אמרת כיון ששחט זה סימן אחד אסרה אשחוטיו חוץ לא ליחייב ועיין רש"י דה"ה לחזי סימן ועיין כתובות ל"ד ע"א טובח לעו"כ כיון דשחט ביה פורתא איסתר ליה איך כי קא טבח לאו דמרא קא טבח אמר רבא באומר בגמר זביחה הוא עובדה ועיין רש"י שם לאו דמרי' טבח דהא איסתרא עליה וחיובא דתשלומי ארבעה וחמשה טביחה כתוב בהו ועד גמר שחיטה לא מיחייב ומקמי דמטי גמר שחיטה איסתרא בהנאה על בעליה וכו' ע"ש, ועיין תוס' שם ד"ה כיון וא"ת כל טובח נמי לאו דמריה קא טבח דמכי שחט פורתא קניא בשינוי וכו' ע"ש ולדין מיהו לענין פריעה נמי ניחוש דמשיחתיל לפרוע הרי כבר חילל שבת ואם לא יספיק לגמור המנזיה יהא בחילול שבת ולא קיים המנזיה ולזה א"ר אחא בשם ר"א הדא דתימר כשאין זו כדי למרק שאין שהות ביום השבת לגמור אבל אם יש שהות ביום כדי לעשות הפריעה פורע ואינו חושש שמא לא יוכל לגמור ונמצא מחלל שבת

הפריעה ופי' המפרש שאחר יכול לפרוע והראשון אינו חושש דאמר אנא עביד פלגא דמנזרה חתון נמי עבדיתו פ"מ ואינו חייב כרת (וא"כ פי' ואינו חושש כלומר המל אינו חושש ולא הממרק היינו הגומר ולפ"ז טובא קמ"ל הירושלמי דיכול לומר אנא עבדי פלג"מ) ולפ"ז מש"כ במשנה מל ולא פרע כאילו לא מל אמוהל קאי אם מל ולא פרע צבצב כשאין שהות או אין אחר שיודע לפרוע חייב.

ומירושב צוה קושית התוס' דמאי קמ"ל הא כבר תני החופה רוב העטרה מעבד דקמ"ל כשאין שהות לפרוע חייב המוהל והתי"ט מיישב למ"ד לא נתנה פריעה לא"א אבל לירושלמי דס"ל נתנה פריעה לא"א עיין הלכה ב' וכן לגי' ר"ח ציבמות צבלי נמי מסיק א"כ צהדיא תנא שאינו יוצא אם לא פרע והדרא קושיא לדוכתא מאי קמ"ל צהך מל ול"פ להכי מפרש מתני' כאלו לא מל דאזומן קאי שחייב דת כשאין שהות דדמוקי לה צירושלמי ומינה תצרא למ"ש מהרש"ל ציבמות הא דאמר שבת קל"ג ע"ב אנא עביד פלגא דמנזרה היינו שהניח ליצין המעכבים אחר שמל ופרע אבל מל ולא פרע חייב כרת דבערלה ליכא מנזרה כלל ואנן חזינן דלירושלמי מל ולא פרע אינו חייב כשיש שהות ציוס דליעבד אחר ע"כ ע"ש.

מבואר עכ"פ דהס נמי מפרשים לירושלמי מיירי דאפשר ע"י אחר וכפ"מ הנ"ל וצאמת כי מדברי הרמב"ם צפיה"מ שהצאתי לעיל נמי יש ליישב דברי הירושלמי דקמ"ל ממרק ואינו חושש אף דסילק כבר את ידו וכמ"ס לעיל אשר לכן לפענ"ד א"א לדייק מדברי הירושלמי דין חדש דמיירי צמוהלים אומרים שיכולים לעשות החתוך והפריעה יחדיו שהוא אומנות יתירה ואדרבה הוא חסרון לפי דעתנו וכפי מה שהצאנו מכל הני רבותינו הפוסקים הראשונים והאחרונים ז"ל.

(ו) שוב מלאתי דצו"ח ציה אב חמישאה סי' רע"ו וסי' רע"ז פי' כן דברי הירושלמי דהא דתימא צשאין צו כדי למרק אבל יש צו כדי למרק ממרק ואינו חושש פי' דא"א לומר דקאי על מל ולא פרע דר"ל שאחר יפרע דזה לא מהני לפטור הראשון מכרת לפי דעת היס"ש יצמות פ"ח סי' ג' דמל ולא פרע אפילו יבא אחר ויפרע ג"כ חייב הראשון כרת ולומר דקאי על המוהל גופיה שיוכל למרק זה פשוט ומאי קמ"ל וצהכרח צ"ל דהפירוש מל ולא פרע שלא עשה פריעה אע"פ שלא נשאר מה לפרוע חייב כרת וזה הפי' שאין צו כדי למרק כלומר שלא נשאר מעור הפריעה אבל אם יש צו כדי למרק כלומר שנשאר מעור הפריעה

ימרק ואינו חושש כלומר פורע ואינו חושש ואע"פ שכבר נדחף העור למטה פורע ופטור.

ואולי יש לומר עוד לפי דבריו ז"ל שכל וחתך עור הפריעה עם עור הערלה וכדברי הגאון אלא שמנד אחד נשאר קצת מעור הפריעה על הגיד ולא דוקא שכבר נדחף אלא שכיון שהמזוה לקרוע העור הפריעה ולא נשאר כדי לקרוע כבר נתחייב מיתה שהרי לא פרע אבל אם נשאר אפילו רק מקצת מן עור הפריעה ממרק ואינו חושש כלומר דאפילו לא נשאר כל עור הפריעה וע"ד שכתבו האחרונים לענין חלוק דמעיקר דינא צריך לפרוע כל הקרום הדק ולא לחתכו.

ז) איברא דצעיקר ראי' ממ"ש ומירק אכתי תקשה קושימו של האגרות משה דאכתי מאי קמ"ל שאם לא מל צבת אחת יכול לפרוע אח"כ דמאי קמ"ל דודאי כיון דלא פרע צבת אחת עם המילה יכול לפרוע לאחריה דלטו צמורה צבת אחת כמוב, צמורה וציוס השמיני ימול צמר ערלתו כתיב, וכל שהוא בכלל מזאת מילה דוחה שבת וכמ"ש רש"י שבת קל"ג המל צבת כל זמן שהוא עוסק במילה שלא סילק ידו אם ראה שנשתיירו בה צינין בין מעכצין את המילה וכו' בין שאין מעכצין חוזר

וחומך דכולא חדא מילתא הוא והרי ניתנה שבת לדחות אלאה פירש שסילק ידיו על המעכצין חוזר שהרי הן כמילה עצמה ועל שאין מעכצין אינו חוזר דהוי כהתחלה צפני עצמה ועל אלו לא ניתן לחלל את השבת ע"ש.

ומבואר דהא דכל צרכי מילה מרצי צינין שאין מעכצין את המילה קודם שסילק את ידיו שדומין את השבת אבל חיתוך ופריעה שהם צרכי מילה ומעכצין את המילה אין צריך לרבות דהוא פשוט שחוזר ופורע או חומך דהוא דין המילה ואפילו כל היום כולו. וא"כ אכתי הדרא קושיית הגרמ"פ לדוכתא דמאי קמ"ל שמוחר לפרוע ולגמור אם לא חתך צבת אחת ואכתי מאי קמ"ל רב אחא דהא דתימא כשאין צו כדי למרק אבל אם יש שהות כדי למרק דפורע ופטור והא פשיטא הוא כיון שהוא מצרכי מילה דמל ולא פרע כאילו לא מל ולא הועיל כלום צמירוזו לישב קושימו וא"כ גם החידוש אול ליה ודו"ק.

ח) עוד אחת יש לי לדייק לפי דעת האגרות משה א"כ תקשה עכ"פ האין ומתי יצרך האב צרכת להכניסו דהרי כתבו התוס' והרא"ש לדעת רש"י גאון ועוד דהאב מצריך לאחר החיתוך ואכתי מקרי עובר לעשייתו כיון שקודם הפריעה הוא ואי יעשו החתוך והפריעה יחד א"כ מתי

יצרך קודם החיתוך להני פוסקים א"א עשה כבר וא"כ האין יצרך להני
דמלוי באחרים הוא ולאחר החיתוך שיטות וע"כ ס"ל דא"א לעשותן יחד,
כבר אינו עובר לעשייתן דגם הפריעה וי"ל.

נתיב ז'

דעה זו לעשות מילה ופריעה בב"א
כבר נתבטל ע"י הקדמונים

דמים למולות מיכן לפני מילות אחת
למילה ואחת לפריעה (וי"ל דאחי
כמ"ד דא"א נמי מל ופרע) ועכ"פ
קורא אותן שתי מילות.

ג) הנה כחצנו כמה תירוטים בס"ד
ואפילו אם יצא המערער
וידחה התירוטים האלו מ"מ בשביל
קושיא חדא לא נחדש שינוי במנהג
שנהגו זה מדורי דורות ולכל קושיא
יש פירוש עיין מג"א א"ח ס"י קל"ו
סק"א שהביא קושיית הגמ"י לענין
צירוף בצרכת הזימון צמי שאכל חלב
עם מי שאכל צמר וכחז המג"א ח"ל
ומי יקל ראשו נגד כל הני רבנותא
ואף בהגמ"י לא נחלק עליהם אלא
הקשו עליהם וכל קושיא יש לה פירוש
ולכן אין להקל וכ"כ הח"ס בצמה
מקומות דבשביל קושיא אין לסתור
ח"ו שום דין דלכל קושיא יש פירוש.
ועיין גמ"י ב"ב ק"ל ע"ב א"ל רבא
לר"פ ולרב הונא בריה דר"י כי אחא
פיסקא דדינא לקמייכו וחזיתו ציה

א) איברא דמלתא דא לאו חדתא
הוא וכבר נחלקו בה
רבתינו הנדיקים האחרונים ז"ל
דראחי באחרונים שהביאו משלחן
גבוה מנהג מוהלי שאלומיקי הי'
לכרות הערלה עם עור הפריעה יחדיו
באופן שאין צריך לפרוע כלל אלא
שהפריעה נעשית בחיתוך העור ובצת
אחת עם עור הערלה וחלקו עליהם
בס' פרי האדמה ועוד אחרים שאין
לעשות כן והביאם בספר זכר דוד
מ"א פכ"א שאסור לעשות כן ועיין
זוכר הצרית להרא"א גר"ו שצ"ן
עליהם ואין הספרים אצלי לעיין
עליהם ומ"מ נראה פשוט דבטלו
מנהגם מאז לאחר שחלקו עליהם
הגאונים האוסרים ולא נשאר מנהגם
זה כידוע.

ב) ועוד יש בזה דצירושלמי בעלמו
שם פי"ט ה"ב המל ימול
מיכן לפני מילול אחת למילה ואחת
לפריעה ור"י בן פזי אז אמרה חתן

דכן הוא טבע הדברים ולא בהקפדה
ע"ש.

ורעדה אחזמי בראומי הדברים הנ"ל
חלול גדול כ"כ בדברי
חכמינו ז"ל ודברי רבותינו הראשונים
והאחרונים אשר מפייהם אנו חיים
ואנן מדקדקין צהם דיוק קל וכל קוץ
וקוץ תורה שלמה הוא ומוציאין מהם
חילי חילי הלכות וגדול צפורן של
ראשונים ממתן של אחרונים היאך
יהין ויריהיז לכחצו על דברי הרמב"ם
ושאר ראשונים מ"ש לאו דוקא הוא
וגם לשון הזוהר לאו דוקא ומלה דלא
חניא צדלא חניא חסמר שערות ראש
לשמוע וכ"ש לראות שכתב עליהם
שדברים נכתבו שלא בהקפדה וח"ו
להקל ראש ולומר אכל הני ראשונים
וצעלי שלחן ערוך שכתבו דבריהם שלא
בדקדוק ללא צורך רק שכן טבע
הדברים וכיוצא בצטויים אלו אשר לולי
ראיתי לא האמנתי ואילו הי' אומר
שיש מחלוקת בדבר ורצה לסמוך
אמקילין אכמי הייתי מחריש אבל איך
אראה צרעה אשר יוכל לנמוח מדברים
כאלו היום יאמר דברים אלו הם שלא
בדקדוק ולמחר יאמר דברים אחרים
כתבו שלא בדקדוק וכ"ש שהוא לשנות
מנהג אבותינו שנהגו כן מימות משה
רבינו ועד הנה ח"ו להקל צוה. ולולי
ששמעתי אומרים שהוא ת"ח הייתי
מכריז לגנוז את הספר ולא לעיין בו.

פירכא לא תקרעוהו עד שאחיתו
לקמאי אי אית לי טעמא אמינא לכו
ואי לא הדרנא צי, לאחר מיתה לא
מיקרע תקרעוהו ומגמר נמי לא
תגמרו מינייה לא מיקרע תקרעינהו
דאי הואי תמס דלמא הוה אמינא לכו
טעמא, מגמר נמי לא תגמרו מינייה
דאיין לדיין אלא מה שעיניו רואות.

הרי אפילו צימי האמוראים כבר אמר
להם ר"פ שמקושיא אין לפסוק
ואם מספקא להו ויקשה להם לא
יגמרו מינייה כלום ולא יקרעו רק
יעשו כפי ראות עיניהם דאפילו נימא
דקשה לן מ"מ אי אפשר ללמוד מינה
להלכה לשנות צמזוה מה שמקובל
וא"כ הכ"ג כן.

(ד) שוב המציא לי ידידי הרה"ג ר'
משה מנחם אפפען הי"ו
תשובה אחת שנכתבה מאת הרב משה
צונס פירוטינסקי וראיתי שהאריך שם
הרבה בדבר ואסף שיטות צוה וראיתי
שם דרוב ורובא דרובא דכל הפוסקים
שהציא מנריכים פריעה לאחר החימוך
וצפורן והרב הנ"ל דחק עצמו דכל
הני פוסקים שכתבו דהפריעה לאחר
המילה לאו דוקא הוא ואין ראי'
דמעבד הדבר אלא דכן טבע הדברים
להקל וגם הציא דברי הזוהר וכתב
ואפשר שנקט ופריעה לצחר כמו לשון
הרמב"ם ואח"כ פורעין וכו' משום

המשוזה הנ"ל כי הדברים אך למומר
 אך ראיתי עיקר יסודו שבנה עליו
 ממוהלי סלוניקי שנהגו כן ואני אומר
 ערבך ערבא זריך ואדרבה משם ראוי
 חדא דראינו דכל העולם כולו לא נהגו
 כמוהלי סלוניקי ועליהם אני קורא
 אטו סלוניקי רובא דעלמא יניהו
 ובטלים הם ומבוטלים ועוד דהרי
 ראינו באמת דבטלו מילה זו ולא נשאר
 זכר למו כידוע מאמינו בני ישראל
 שבספרד שכולם נהגו למול כמונו
 כהם וע"כ כיון שחלקו עליהם חזרו
 ובטלוהו ועשו כמנהג קודם ועכ"פ
 הרי מנהג אבותינו ואבות אבותינו
 המקובל לנו עד משה רבינו מסיני
 למול ואח"כ לפרוע ואין לשנות בזה
 אפילו כל שהוא.

ה) ולכן לפענ"ד הירא והמרד לדבר
 ה' הרועה לקיים מצוה
 ראשונה גדולה וחשובה מצוה מילה
 שנכרתו עליה י"ג צרימות יקח לעצמו
 מוהל מומחה שיעשה חימוך ואח"כ
 פריעה בצפורן, בזה אחר זה כמנהג
 אבותינו הראשונים וכהלכה פסוקה
 הכל בדיוק ובדקדוק בכל אות ואות
 וכדעת רוב הפוסקים שהבאנו לעיל
 והמוהלים היראים והמרדים לדבר ה'
 מהיום והלילה אם לא נהגו כן ינהגו
 כמנהג אבותינו מקודם והגם שאין
 אני כדאי מ"מ כבר אמרו קבל האמת
 ממי שאמרו ובפרט שאין אני אומר
 משלי ולא מחדש כלום אלא של
 רבותינו חז"ל ואל תטוש תורת אמך
 כתיב והנה לא ראיתי לפלפל בכל

נתיב י'

פלפול בדברי האגרות משה

אחד שכב"ק צידות נאמנה וצאהבה
 רבה.

א) בבואי הציתה עיינתי עוד פעם
 בהא מילתא חדתא שחדש
 כ"ג דזומן הש"ס היו מוהלין החימוך
 והפריעה צנת אחת לפי הצנת
 הירושלמי שנת פיי"ט שפי"ו צו כ"ג
 ובעניוטי הבאתי ראוי להיפוך מש"ס

מוצש"ק ויחי התשל"ג בני יצו"א.
 מע"כ ידי"ע וידי"ג הגאון הגדול
 ליהודים תוי"ש יחדיו צמודים, דזיו
 ליה כבר בתי"ג נשיא אלקים בתוכנו,
 זקן שבסנהדרין וכו' ארי שבחבורה,
 כל התורה לפניו סדורה, דורש כהלכה,
 מפי הגבורה כהדרג"ת מוה"ר משה
 פיינשטיין שליט"א בעמח"ס אגרות
 משה וש"ס.

דין וממשנה שבת קל"ג ולאחר העיון
 בעז"י אמר מרקה צפי והוא דתנן
 התם עושין כל צרכי מילה בשבת
 מוהלין ופורעין ומוצלין ונותנין עליה
 אספליית וכו' ואין עושין לה חלוק
 לכתחילה וכו' ובגמ' שם דף קל"ד
 ע"א אמר רב"ז אמרה לי אם האי
 חלוק דינוקא וכו'. ופרש"י חלוק כעין
 כים דחוק היו עושין ומלבישים את
 ראש הגיד עד העטרה וקושרים שם
 כדי שלא יחזור העור לכסות את הגיד,
 וכן פי' הרע"ב צפיה"מ והא"ז הל'
 מילה סי' ק"ו והראב"י"ה וכל
 הראשונים ז"ל.

נראה פשוט לפי פי' הראשונים שם
 דהיו מוהלין אז כמו שאנו
 עושין חומצין הערלה ואח"כ פורעין
 העור הדק שהוא עור הפריעה והיו
 מחזירין אותו לאחוריו מכאן ומכאן
 ולפי שהאי עור הדק נשאר תלוי
 לאחוריו עד שידבק ויצרית שם
 ולפעמים יחזור העור ויכסה את הגיד
 וידבק בו וככה יגדיל שם וכמו
 שראיתי פעם אלל אדם שהי' כבר בן
 שבעים שנה והי' עור הפריעה דבוק
 על הגיד שלאחר הפריעה חזר ונפל
 על גיד ומה"ט היו נוהגין לעשות
 בזמן הגמ' חלוק כעין כים קטן והי'
 בו נקב קטן על ראשו שהי' רק מקום
 להכנסת הגיד עד תחת העטרה
 בדומק והניחוהו שם יום או יומים
 שלא יחזור ויפול העור על העטרה

והניחהו שם לאחר שפרעו עור
 הפריעה וגילו את הגיד עד שהצריח
 אותו העור וכהיום רוב מוהלים
 נוהגים לעשות זה עם הצאנדה"ש.

ובעז"י אני נוהג להניח אותו
 החלוק קטן כמו שעשו
 צימ"י חז"ל עכ"פ אם לא ישימו כלום
 על הגיד אלא ייחו ככה אפשר
 שיחזור ויפול העור שהוא הקרום הרך
 על הגיד ולפעמים יצטרך להפרידו
 אח"כ משם בסכין וצריך לזה כבר
 אומנות גדולה. אבל אם עושה כהוגן
 אין שום חשש להחזרת הקרום הרך.
 והגע ענמך אם מי שהוא שיש לו
 נזל יחמוך החוטם שלא יזל ואם
 המוהל אינו בקי ילך וילמוד האומנות
 או שיעוזב מצות מילה למי שהוא בקי.

אמנם כי כן מפורש מיהו דבזמן
 הש"ס היו חומצין עור הערלה
 והשאירו עור הפריעה רק שאח"כ
 פרעו בצפורן כמו דנוהגין אללינו ואלל
 אבותינו ולזה הצריכו לעשות החלוק
 הג"ל ואין לומר דרק במקרה הי' כך
 דפשוט דעל הכלל כולו יצא במשנה
 לומר כן גם מדברי הגמ' אמרה לי
 אם ומכל הצאים אללה נראה דזה הי'
 דרכם בקודש לכ"ע שכן הוא מצות
 מילה עוד בזמן רב"ז לפני גאוני
 סלוניקי. ולפ"ז פשוט דגם צא"י היו
 נוהגין כן והירושלמי מציא ג"כ משנה
 זו כזרתה וזודאי ליכא לפלוגי בזה.

נימא דפריעה נמי רק גילוי הערלה
הרי ע"י מיעוך איכא גילוי ויש כאן
פריעה, ועיין יראים מצוה י"ט שהביא
לשון המדרש כפרש"י ודו"ק.

ג) ובא"ז הגדול ה' מילה (ק"י
ק"ו) כתב עושין כל זרבי
מילה בשבת מוהלין ופורעין ומוציין
פ"י מוהלין חומטין את הערלה,
ופורעין קריעת העור המכסה ראש
הגיד וכו', הנה שפי' הני צמרי מילי
מוהלין חומטין ופורעין קריעת העור
המכסה ראש הגיד והוא כלשון רש"י.
וע"כ דהני תרי מילי וצוה אחר זה
וזה הוא סדר המילה שהי' נהוג אז
בזמנם, אבל לקוץ עור הפריעה לא
שמענו אף מאחד מהפוסקים
הראשונים אשר מימיהם אנו שומים
ובזכותם אנו חיים.

ועוד שם אות ג' ואין עושין לה חלוק
בחתלה פ"י כעין כיס דחוק היו
עושין ומלבישים את ראש הגיד עד
העטרה וקושרין שם כדי שלא יחזור
העור לכסות את הגיד ובמוהלין פ"י
חומטין את הערלה ופורעין קריעת
העור ועל זה העור הוא מה שחששו
שלא יחזור ועשו חלוק עליה וזה צדור.
עכ"פ לא מנינו צדור אחד מחממי
הש"ס ומפרשיה לא צראשונים ולא
באחרונים שהיו חומטין את עור
הפריעה אלא קורעין וזה צדור מאד.

ואין להתעקש דהאי חלוק היו עושין
על עור הערלה שלא יחזור ויכסה את
הגיד דהרי עור הערלה היו חומטין
אותה וא"כ היאך יחזור ומאין לנו עור
שיחזור ואי חמכו גם עור הפריעה
א"כ חלוק זה למה ח"פ. ומלשון
רש"י נמי מדויק דבתחלה פ"י מוהלין,
חומטין את הערלה, ופורעין את העור
המכסה ראש הגיד. והנה שינה בלשונו
דמוהלין פ"י חומטין את הערלה
ובפורעין פ"י את העור ובכיוון פ"י כן
דעור הפריעה קורא לה עור והערלה
קורא לה סתם ערלה וכשפי' שנותנין
החלוק על העור שלא יחזור ויכסה
כוונתו על אותו עור הפריעה וזה הוא
הפ"י של שאר הראשונים בזה. ועיין
גם רבינו ירוחם נתיב א' ובתוס' ר"ד
ועוד ראשונים.

ב) ובפ"י רש"י עה"ת פ' לך לך
בשר ערלתם כתב בצברהם
לא נאמר את לפי שלא הי' חסר אלא
חמוך בשר שכבר נתמעך ע"י חשמיש
אבל ישמעאל שהי' ילד הוחק לחמוך
ערלה ולפרוע המילה לכך נאמר בו
את ע"כ. והוא מצ"ר שם. מצואר
דא"א שקיים מצוה מילה ראשונה ג"כ
לא עשה מילה ופריעה צבת אחת
כשמל את ישמעאל, אלא חמך הערלה
ואח"כ פרע את המילה כמו שאנו
עושין, ולכן אמרו במדרש דלכנו מל
ופרע זה אחר זה ולגדול שמל קרא
לזה שלא פרע כיון שנתמעך כבר ואי

דמין חיי נותן באצטעו מן היין על
 שפת המינוק והטעם משום דאמרין
 במדבר סיני רבה שימו איש חרבו על
 ירכו משה מל ואהרן פורע ויהושע
 משקה, ובאגרת הרמב"ם (מאמר
 קידוש ה') הביא מדרש משה מל
 ויהושע פורע ואהרן מוץ [ויש לדייק
 למה במנרים יהושע מוץ ובמדבר
 כמיז משקה אותם, ולפמ"ש אחי
 שפיר מאד דאמרו אומן שאינו מוץ
 סכנה א"כ המצינה הוא ליתן חיים
 ולפי שבמנרים מלו לחיים ולכן יהושע
 מוץ כדי ליתן להם חיים, אבל במדבר
 שעשו את העגל ולא מלו אלא שלא
 ימותו צלי מילה, לכן יהושע משקה
 שימותו ולא יחיו, ונמצא פלא שמצינה
 נותנת חיים] פי' לפי שכל אותם
 ארבעים שנה לא היו מולים במדבר
 מפני טורח הדרך ומפני שלא נשבה
 רוח צפונית ועכשיו שהיו עומדים
 ליהרג לא רצה משה ואהרן שיהרגו
 בלא מילה ובלא קבלת מצוה ולכך הי'
 משה מל ואהרן פורע ויהושע משקה
 אותם עפר העגל שעשו כמ"ש ויקח
 את העגל וגו' וארו"ל מלמד שבדקן
 כסופות ואותה השקאה היתה להם
 בשעת מילה ופריעה למות ולא לחיים
 ואנו אומרים השקאה זו של שעת
 מילה והפריעה יהי' לחיים ולא כאותה
 של יהושע ומה שאומר ואומר לך
 דמין חיי שני פעמים לרמוז שזכה
 ע"י המילה לשני עולמות העוה"ז
 והעוה"ב והביאו בספר מט"מ הל'

(ד) ולפ"ז מה שרצה כ"ג להביא
 רא"י דרש"י ס"ל דפריעה
 הוא רק שיגלה הגיד אבל שהרי
 מרש"י במשנה הנ"ל נראה להדיא
 דלא היו חומכין עור הפריעה אלא
 היו משאירין אותה אלא כדי שלא
 תחזור היו עושין חלוק והי' העור
 הכך לאחר שקרעוהו ודחפוהו למטה
 מהעטרה תחת החלוק הנ"ל. ואי
 תימא דהיו חומכין עור הפריעה יחד
 עם עור הערלה א"כ חלוק למה כי
 אין עור שיפול על הגיד שצריך חלוק
 למנוע והלא כבר חתך את הכל עור
 הערלה עם עור הפריעה יחד ו"ב
 מאד.

(ה) גם מלשון המשנה עושין כל זכרי
 מילה מוהלצין ופורעין ומוצצין
 וכו' נראה פשוט דמילי מילי קתני כל
 אחד זה אחר זה, זה יוצא זה צא ולא
 יחדיו אשר מכל הנ"ל נלפענ"ד פשוט
 וברור בס"ד דגם בזמן הגמ' היו
 מוהלצין כמו שאנו מוהלצין חיתוך
 הערלה קודם ואח"כ פורעין קרוע
 עור הפריעה בצפורן ומגלה את
 העטרה ומשאירו על הגיד למעלה
 מעטרה לאחוריו אילך ואילך וכמ"ש
 הרמב"ם וכל הראשונים הבאים אחריו.

(ו) ראשא עיני ואצטקה נפלאות
 לרבינו אבדוררהס הל'
 זכרות דף קל"ב ע"ב ד"ה אלקינו
 וכו' וז"ל ומנהג כשאומר ואומר לך

אחמנא עליה חילא דלעילא עד
 דאתגור וכו' צתר דאתגור אחער
 עליה אתערותא דרוחא עלאה וכ"י
 וכו' כדא"ל ואעבור עליך ואראך
 מתבוססת בדמיך וגו' בדמיך חי צתרי
 ואי תימא התם כד נפקו ישראל
 ממצרים דשכיח צינייהו דס פסח ודס
 מילה כדין כתיב בדמיך חי הכא מאי
 בדמיך אלא תרין חד דמילה וחד
 דפריעה חד דגזירו דכנסת ישראל וחד
 דפריעה בצדיק יסוד עולם ואלין תרין
 דמין דבר נש קאים בגינייהו בקיומא
 דעלמא דאתי הה"ד בדמיך חי ע"כ.

והגה אי נימא דמילה ופריעה צבת
 אחת א"כ אחתי במילה חד
 דמא הוא דמילה ופריעה צבת אחת
 הוא ומאי חילוק צינייהו אבל נראה
 פשוט דזה אחר זה הוא וזה הוא
 צתרי דמי חד דמילה ואחר שכל
 ונפסק דמא חוזר ופורע ומוציא דס
 והיינו תרי דמי והוה דומיא דדס
 פסח ודס מילה דהו"ל תרי דמי וגם
 מדקאמר חד דגזירות דכנסת ישראל
 וחד דפריעה בצדיק יסוד עולם מוכח
 דהאי דפריעה לאו בגזירו הוא אלא
 בפריעה ונשאר שם, ובאמת כי כבר
 הבאתי מהקדמת הזוהר דף י"ג
 פקודה ז' ויצרא אלקים את התנינים
 הגדולים תרי אלין ערלה ופריעה גזירו
 דערלה ופריעה לבתר ואינון דכר
 ונוקבא ע"ש והוא לשיטתו דבעי קודם
 חימוך ואח"כ פריעה והוא לעיכובא

מילה. הנה מצואר בעזה"י מעשה רב
 ממשה רבינו ואהרן הכהן קדר המילה
 קודם מילה והדר פריעה כדרך שעשו
 משה ואהרן. וע"כ שכן הוא המנהג
 דאל"כ למה משה ואהרן לא עשו
 כאחת.

(ז) שוב האיר ה' עיני ומנאמי לרבינו
 הגדול מהר"ל ז"ל בהל'
 מילה שכתב וז"ל מצות מילה שני
 דברים מילה ופריעה וזה ושוב מול
 את בני ישראל שנית מהו שנית
 דראשונה היא המילה שנית היא
 הפריעה שנית בגימ' פריע"ת ע"כ.
 הנה לן מצואר מדברי רבן של ישראל
 אשר רוב מנהגי בני אשכנז נמשכים
 אחריו כידוע שהי' מן הראשונים עוד
 קודם מהר"ק ובעל תה"ד הי'
 תלמידו המובהק והוא הי' רב מובהק
 ומקובל לבני אשכנז ויודע צטיב
 הוראותיהם ומנהגיהם עיין שו"ת חכם
 לצי סי' קכ"ד ד"ה אחרי כמה שנים,
 וגם ברמ"א וט"ז וש"ך ובשאר
 אחרונים דרוב מנהגו לבני אשכנז הם
 מיוסדים ע"פ דעת מהר"ל. מצואר
 מדבריו ז"ל דראשונה היא מילה ושניה
 פריעה ואין לפרוע צבת אחת אלא
 דוקא זה אחר זה ואדרבה אסמכיה
 אקרא.

(ח) ותלמיד אחד מצני הכולל העיר
 לי מדברי הזוה"ק פ'
 אמור ת"ח בר נש דאיתליד לא

וכמ"ש מקרא ג"כ דדמיך וא"כ נראה
לכאורה מזוהר גם מזוה"ק דצעי
דוקא חיתוך ואח"כ פריעה ולא זכח
אחת ועיין זהר בראשית נ"ב סע"א

בגין דתרין דרגין אינון מילה ופריעה
זכור ושמור לדיק ולדק דכר ונוקבא
והנה שכתב ג"כ תרין דרגין ולא
באחת.

נתיב י"א

ביאור לשון הירושלמי התמוהין

(א) הנה מה שרצה לדייק מדברי
הירושלמי התמוהים שכתב
כ"ג דמשום ראי' דזומניהם היו כבר
מוהלין באופן הנ"ל, לפענ"ד לאחר
העיון אין משם ראי' לבד ממה
שכתבתי במכתבי להרב קראון הי"ו
(עיין לעיל סי' א') נלפענ"ד עוד
דהנה ז"ל הירושלמי (פי"ט ה"ו) מל
ולא פרע את המילה כאילו לא מל מני
וענוש כרת ר' אחא בשם ר' אבהו
הדא דתימר בשאין זו כדי למרק אבל
אם יש זו כדי למרק ממרק ואינו
חושש וממה כ"ג דמאי קמ"ל ר' אחא
דמותר למול בשבת והנה לבד ממה
שכתבתי בשם האשכול והאחרונים בזה
כעת נלפענ"ד בתרי אנפי בס"ד.

מינה מנהג חדש לשנות בקיום מצוה
מה שלא נהגו גבן. וכ"ש שלא לבטל
מנהגנו אפילו היה מפורש מנהגם
שלא כמנהגנו והלא כמה הלכות שאין
נוהגין נגד הירושלמי ואדרבה אנו
קיי"ל כצדלי נגד הירושלמי וכ"ש
שכבר נהג עלמא אלפים שנה כמנהגנו
ולא כגירסא זו בירושלמי וזה אפילו
היינו מואזין בן ירושלמי מפורשת צלי
טעות. ומיהו נראה בכוננת הירושלמי
לפמ"ש הרמב"ם פ"ב ה"ט משגגות
ו"ל אומן שצא למול לפנות היום
ביום השבת ואמרו לו לא נשאר פנאי
ביום כדי שתמול ואם תתחיל למול לא
תשלים עד יציאת השבת ונמצאת חובל
בשבת ולא עושה מצוה ואמר רגיל אני
ורצו ובמהרה תמול אם לא השלים
אלא עד יציאת השבת הרי זה חייב
חטאת שהרי אמרו זו ועיין כ"מ שם
ובעין משפט ציין לרמב"ם הנ"ל כאן.

(ב) ראשונה נראה דהאחרונים
נחלצטו בירושלמי
והגיהו זה עיין באשכול הל' מילה
הוצא בתורתן של ראשונים שם ובק"ע
ובכלל קשה לדייק מינה הלכה במקום
שכנראה איכא חלופי גירסאות ולדייק

ומעתה לכאורה כל אומן יחוש לע"ע
למול דילמא יארע לו אחיה

הרי זה חייב חטאת נראה דאם השלים
ה"ו עבד מנזה ואינו חייב כלום
ולכאורה מנ"ל דלמא כיון דליכא
שהות לכל המוהלים אפשר דכבר
אסור אפילו למזורו.

ומצאתי דאמי לידי בתוס' הרא"ש
שבת קל"ג ע"ב שכתב ח"ל
אשמכח דחצורה הוא דעבד וענוש
כרת שהרי צמוד עשה חצורה והאי
דאמר מספיקנא כדי שלא יאמרו
שהוא משומד אומר כן אבל יודע הוא
שלא יספיק דאם לא כן לא מחייב
כרת מבואר דאם באמת חושב שיספיק
מוחר לו להתחיל ואם לא הספיק
הו"ל בכלל שוגג, ובשבלי לקט הלי'
מילה אות ג' כתב ת"ר מהלקטין את
המילה פי' האומן כגון דאחא בין
השמשות וה"ל לא מספקת דכרת
איכא דמעיקרא שלא ברשות התחיל
דלא נתנה שבת לדחות אללו בשעה זו
ואמר איהי מספיקנא ועבר ולא
איספק ואשמכח דחצורה עבד ע"ש
נראה מיהו דאם עבר והספיק הרי
עבד מנזה וכ"ש שאין עליו שום
עונש.

ונראה להוסיף מעמה לחקור צמוהל
שמל בשבת ולא פרע דהוה
כאלו לא מל ואין לו שהות עוד
לפרוע אלא חזי העור אי מותר לו
לפרוע חזי העור נראה פשוט דאסור
דכיון דלא יפרע כל העור א"כ הו"ל

סיבה או אונס ולא יוכל לגמור וא"כ
אפילו אכתי יש שהות למול ולפרוע
מ"מ ניחוש אלא ימול צבוקר דוקא
וכמו שאמרו לא ישב אדם לפני הספר
סמוך למנחה שמה ישבר לו המספרים
הכ"נ ניחוש כיון דמל ולא פרע כאלו
לא מל ויעשו הרחקה ולא ימול אלא
כשעוד היום גדול וע"ז אמר ר' אחא
הדא דתימר בשאין צו כדי למרק אבל
אם יש צו כדי למרק ממרק ואינו
חושש ולשון אינו חושש מדויק כלומר
ואינו חושש שיבא לידי חלול שבת הגם
שכבר הגיע עת ערב לא גזרו עליו כל
שים עוד זמן למרק.

ג) שנית י"ל לפי דעת הרמב"ם
הנ"ל וצדוק לשון בשאין צו
כדי למרק ולשון שאין צו כדי למרק
ז"ע ובאמת הק"ע הגיה כשאין צהם
כדי למרק ובאשכול כשאין צו ציוס
ומיהו לפי גירסתנו נראה צמ"ד
וקודם יש לחקור היות כי יש נפ"מ
בין מוהל למוהל ולמשל למוהל אחד
יש עוד שהות למול שהוא זרז וממולח
ולמוהל אחר אין עוד זמן כיון שהוא
אחי מאד ומעמה למשל למוהל ציוני
אין עוד זמן למול וכמ"ש הרמב"ם
אלא שהוא יודע צעמנו שהוא זרז
מאד והוא יכול עוד למול אי מותר לו
למול או לא ומלשון הרמב"ם שכתב
אומן שבת למול לפנות היום ואמר לו
לא נשאר פנאי וכו' ואמר רגיל אני
וזרז ובמהרה אמול אם לא השלים

המקנת חבלה שלא במקום מנוה ואסור לחבול וי"ל דהא אחא לאשמעינן מל ולא פרע כאילו לא מל וא"כ מי שצא לע"ע למול לא ייחווהו למול כיון שאין עוד זמן למול ואחא ר' אחא ותנא דהוא דוקא כשאין "צו" כדי למרק אבל אם יש צו כדי למרק ממרק כלומר שאין "צו" כדי למרק דייקו צו היינו באותו מוהל שאם הוא זרז או לא ואם יש צו כדי למרק אף שאין באחרים כדי למרק אין חושש להם ומיושבים דברי הירושלמי בלי הגהת הגירסא.

ד) ועוד צו שלישיה דהק"ע פ"י וענוש כרת אם לא פרע את המילה ל"א ענוש כרת על שחילל שבת ולפ"י קמא ענוש קאי אנימול דהו"ל ערל ולא קאי אמוהל ולל"ק ז"צ מה דתני ר' אחא ומה ענין זה לכאן וי"ל דהנה פליגי הרמב"ם והראב"ד בפ"א מה"מ ה"צ צמי שעבר ולא מל אימתי חייב כרת דעת הרמב"ם דאינו חייב עד שימות והראב"ד השיג עליו דאין צוה תבלין אלא דכל יום עומד באיסור כרת ולפ"ז י"ל דאחר שאמר מל ולא פרע כאילו לא מל וענוש כרת והוסף רב אחא דהיינו דוקא בליכא צו כדי למרק כלומר שמת לאחר שמל ולא פרע אבל בדאיכא כדי למרק ממרק ואינו חושש וכדעת הרמב"ם דאינו חייב עד שמת.

ה) ולולי דמסתפינא הי' אפשר לפרש דצרי ירושלמי מהיפוך להיפוך והוא דמאחר דכ"ל למהרי"ל דפריעה דוקא אחר מילה וליף לה מקרא א"כ אפשר דהוא לעיכובא ומי שמל וחתך עור הפריעה צבת אחת הו"ל כאילו מל ולא פרע א"כ כה"ג מל ולא פרע כאילו לא מל וענוש כרת וא"ר אחא דהוא שאין צו כדי למרק כלומר שחתך כל עור הפריעה ואין צו עוד כדי למרק ומא"כ דביטל הפריעה והו"ל מל ולא פרע וענוש כרת אבל יש צו כדי למרק כלומר שנשאר עור מעט מן העור הפריעה כדי לפרוע ממרק ואינו חושש, ומיושב צוה לשון ממרק עיין יומא דכה"ג הי' שוחט וגומן לאחר ומרק ופי' לגמור.

ומה נעים לפ"ד הפוסקים דלכתחילה אין לחתוך כלל מעור הפריעה ואין לעשות חלון ועיין יעב"ץ ושאר פוסקים מה שדברו צוה וקמ"ל רב אחא דאם יש צו כדי למרק ממרק ואינו חושש ואפילו לא נשאר כל העור הפריעה אלא דזה דוקא אי נימא דלמהרי"ל הוא לעיכובא כיון דהו"ל מרי מנזת וכשעשאו צבת אחת ביטל מנזת פריעה והו"ל כאילו מל ולא פרע כלל וז"ע. שזו ראיתי דכבר רזו קצת אחרונים לפרש כן כירושלמי הנ"ל אלא שלא ראו דברי המהרי"ל

חזר ושנה עוד שם וז"ל משא"כ במל
ע"מ שלא לפרוע ואין כאן מי שיפרע
הרי הוא חייב כרת בלי ספק וכו'
מבואר דאפילו מל ע"מ שלא לפרוע
להדיא אלא כיון שיש שם מי שיפרע
אז הוא פטור מן הכרת מבואר
כדברינו דהיכא דאיכא אחר לפרוע
אפילו לא פרע אין חיוב כרת על
הראשון.

(ז) גם ממה שכתב שם ולא לאומן
שלא להקיט דפריך הש"ס
לימא אהון עבדימא וכו' ולא משני
שאין כאן מי שידוע להלקיט והוא
אינו רוצה להלקיט ז"א כיון דלקיטת
זינין אינו נעשה בזוונת מכון
דמתחילה כשחותך ופורע דעתו לגמור
מלאכתו בבת אחת ואח"כ כשנשארו
זינין והוא רשע ואינו רוצה להלקיט
מ"מ לא יתחייב כרת למפרע דתחילת
מילתו הי' בהיתר וזה מבואר מאד
בלשון רש"י שם למעין במתק לשונו
הנה מבואר דכיון דתחילת מילתו
היתה בהיתר אף דלאח"כ נעשה רשע
לא מתחייב כרת למפרע הכא נמי כיון
דאיכא מי שיפרע דאז תחילת מילתו
בהיתר ולפענ"ד ברור צ"ד.

(ח) ועל הששית אני צא דנלפענ"ד
עוד לומר לפמ"ש במקום
אחר באחד שחילל שבת כגון בבישול
ונזדמן לו אחר הבישול חולה שיצט"כ
וצריך לתבשיל אי נפטר מחילול שבת

הנ"ל ולכן פירשו בעצמם כן ולפ"ז
ודאי קשה לחדש כן אבל לפי דעת
מהר"ל א"כ שפיר יש לומר כן וז"ע.

(ו) ומה שחמה כ"ג אמה שאמרתי
לפרע היכא דאיכא אחר
לפרוע והוא עשה החיתוך והשני לא
פרע דאז ליכא חיוב סקילה או כרת
אראשון דאמר אנה עבידנא פלגא
דמנזיה וממה כ"ג שיפטר הראשון
בכה"ג שאין השני רוצה לפרוע אמאי
יפטר הראשון הנה באמת מגמ' שבת
דמהלקטין הנ"ל לכאורה מפורש
מדקאמר להו אנה עבידנא פלגא
דמנזיה אהון עבדימו פלגא דמנזיה
מבואר דהאחרים אינם רוצים לפרוע
מדאמר להו הכי משמע דהם אינם
רוצים ואפ"ה איהו פטור היכא
דאיתנהו אחרים שיכולים לפרוע.

ונראה ראוי לדברינו מדברי הח"ס
ז"ל ח"ו סי' צ"ט שכתב
בד"ה ומ"מ וז"ל בודאי מי שמל
במקום שאין אומן יודע לפרוע והוא
אינו רוצה לפרוע וא"כ אי אמרינן
חבורה הוא או מלאכה צפ"ע חייב
כרת ולא דמי לאומן שלא להקיט וכו'
הנה שכתב צמי שמל במקום שאין
אומן יודע לפרוע והוא אינו רוצה
לפרוע משמע דאילו הי' שם אומן
יודע לפרוע וזולתו אפילו הוא אינו
רוצה לפרוע פטור הוא מכרת דאמר
להו אנה עבידנא פלגא דמנזיה וכן

בשבת לפרוע וע"ז אמר ר"א והוא שאין צו כדי למרק כלומר שאין זמן אבל אם יש זמן ממרק ואינו חושש דלמא פריעה לא דחי שבת.

(י) תבוא לדינא יהי איך שיהי פי' הירושלמי עכ"פ מצואר דזמן הגמ' היו מוהלין ואח"כ פורעין ומדברי האשכול הל' מילה מפורש ג"כ דמפרש צירושלמי דקאי אצין השמשות ע"ש ובנחל אשכול ועכ"פ כבר ראו דברי הירושלמי וא"כ מדברי הירושלמי אין ראוי כלל ואדרבה כיון שפירשנו צירושלמי אציה"ש א"כ מוכח דגם צירושלמי היו מוהלין קודם ואח"כ פורעין וכמ"ש ר' אחא בשם ר"א הדא דתימר שאין צו כדי למרק מצואר דהמירוק הי' אח"כ היינו הפריעה א"כ גם אז הי' דרכם לפרוע אחר המילה וכיון שמצואר בכל הפוסקים סדר המילה ולא לשתמיט חד מינייהו להשמיענו סדר מילה באופן המחדשים כלומר שיהי' מילה ופריעה חד וכמו שהסבירו לזה מוהלי סאלוניקי האין לעשות עכ"פ הי' לן למצואר לאחד מהראשונים המצויים אללנו שכך הוא טוב וראוי לעשות ודאי שאין לעשות כן ודלא כאנשי סאלוניקי שבאמת גם שם צטלו אח"כ אלא כמו שנהגו רבותינו ואבותינו מעולם עד עתה וכמצואר במדרש.

למפרע עיין ספרי משנה הלכות (ח"ג סי' מ"ד) ועיין סנהדרין ע"ז ע"ב א"ל רב אחא ומעשה מי שמל לכתחילה ולא נתכוין לפרוע כלל היום ואין מי שיפרע הרי זה חייב כרת ודאי וכמ"ש הח"ס ומיהו אומר אני דאינו חייב רק אם עבר השבת כולו אבל אם יש עדיין זמן לפרוע יוכל עדיין לפרוע ואז יתוקן האיסור אלמפרע ואפילו אי נימא דבעשה מלאכה אחרת וזממנה לו חשיב"ס לא מפטר אלמפרע התם דוקא דלא הי' לפניו ההיתר משא"כ הכא דהוי לפניו הוא לפרוע ומעשה י"ל דה"ק הירושלמי מל ולא פרע כאילו לא מל וענוש כרת כלומר שהרי לא נתכוון לפרוע וע"ז אמר רב אחא הדא דתימר שאין צו כדי למרק דאז כבר נתחייב בכרת אבל אם יש צו כדי למרק ממרק ואינו חושש דנתקן החיוב למפרע ודו"ק.

(ט) ועד השביעית אני בא דנלפענ"ד לפמ"ש הבה"ג דמג"ל דפריעה דוחה שבת דילמא דוקא מילה דוחה שבת ולא פריעה, ובס' האשכול הל' מילה תמה עליו וכ"כ גם שאר ראשונים דפשוט דפריעה דוחה שבת כיון דהוא חלק מן המילה וא"כ י"ל דהא בא להשמיענו כיון שאמר מל ולא פרע כאילו לא מל דענוש כרת וכדי שלא נטעה שהוא מפני שאסור

נתיב י"ב

המוצא תשובה שאינה מפורסמת
אין סומכין עליה

סמך עלה הרמזין ז"ל וכ"ש דידן
שרק השערה והם בעלמם כתבו
שמלאו על נייר בלשון ערבי והעתיקו
מי יודע משל בטן יאלו הדברים ויד
עכו"ס שלטו בו.

הנה מבואר לכיון שלא הביאו הרי"ף
והרמז"ם בחבוריהם תשובת
הגאון לא דבר סמכא הוא ולא סמכין
עלה או מטעם דלאו מצטן הגאון
יאלו הדברים מזויפים בעלם או מטעם
דהגאון לא כתב אלא לאנשי מקומו
ואנו לא נוהגים כוונתייהו ולכן לא
הביאו הפוסקים דבריו בכיון שלא לילך
אחריו ומעשה הדברים ק"ו ומה התם
דהיתה תשובת רב האי גאון שהיתה
ידועה ומפורסמת עכ"פ לרבינו
הרי"ף ז"ל מ"מ כיון דלא הביאוהו
הרי"ף והרמז"ם ז"ל כתב עליה דלאו
בר סמכא הוא נגד המנהג וא"כ כ"ש
וק"ו ד"ב של ק"ו דידן דעיקר
התשובה היא לא שערוס אבותינו
ואבות אבותינו והמעתיק אומר
שהעתיק מלשון ערבי מאיזה פתק מי
יודע מה העתיק ומי העתיק ודאי לאו
דסמכא היא מדלא הביא בשום מקום
מנהג כזה ולא ברי"ף וברמז"ם
ובטוש"ע ולא בהצאים אחריהם לשום

(א) ומעתה נבא לעלם טענתם
שמלאו תשובה מרב האי
גאון שכתב ערבי ופשוט דאין לסמוך
על דבר זה ולשנות מנהג כל ישראל
במצוה גדולה שנכתרו עליה י"ג
כרימות. וראי' לדברינו משו"ת
הרי"ף ש"ס קס"ח וז"ל גם תשובת
רב האי גאון ז"ל שהשיב והאי דנהיגי
בני מקומכם לכתוב בצוואת שכ"מ
וקנו ממנו וחששת שמה שטר זה
לאחר מיתה אל תחוש שאין בזה הזמן
מי שמחכין להקנות בשטר אלא
בצוואה בעלמא הם מקנים וראי'
בעלמא הוא לאו רבינו האי חתים עלה
ואם היא אמיתית לא הוה משתמיט
הרי"ף והרמז"ם לכתבה בחיבוריהם
וגם לא לאחד מן הראשונים ז"ל וכולם
כתבו בהדיא דמתנת שכ"מ שיש בה
קנין בטלה כדין הגמ' ואפשר כי רב
האי ז"ל לבני המקום ההוא שכולם
נהגו כן היתה כונתו לא לשאר
המקומות וזה אמת ויציב עכ"ל הביא
בשו"ת הרמ"א סי' מ"ח ע"ש. ועיין
מלחמות ר"ה דף כ"ח בד"ה ועוד
וז"ל וכן פסקו בזה רב האי גאון ז"ל
והתשובה שכתב ר"י בן גאות בשמו
לאו רבנא אשי חתים עלה וכו' והנה
אפילו תשובה שהעיד ר"י בן גאות לא

מזינו בכמה ליקוטי ספרי הראשונים וכידוע מס' תמים דעים ועוד משו' להרשב"א המיוחסות ואין לומר דהאחרונים לא ראו דברי רב האי ונמחשה הלכה דהוא דבר שהי' נוהג בכל יום לדעתם וגם כי באמת דברי הגאון בשערי צדק כבר נדפסו בשאלוניקי שנת תקס"ב זה יותר ממאה וחמשים שנה ומוצא הדברים בכורת הצרית וזוכר הצרית ועוד ועכ"פ ידעו מינה ואדרבה דחו מנהג שאלוניקי בשמי ידים וכיון דנהיגין למו' ולפרוע זה אחר זה כל המשנה ידו על התחמונה וצפרט לפי המצואר מחכמי הקבלה דהחיוב והמנו'ה דוקא שיסאר עור הפריעה ולא לחתוך כמצואר במגילת סתרים.

(ד) ובשל"ה הק' מורה שצכתב פי' לך וצניו פי' לך וזוהר התנינים הגדולים תרין אלין ערלה ופריעה גזירו דערלה ופריעה לצמר ואינון דכר ונוקבא מצואר דקודם לחתוך הערלה ואח"כ מנזת הפריעה וכ"כ בגלי' ריזא וצד"פ וצמהר"ם זכות נדפס בשלהי מאירי הל' קה"ת ובכל הראשונים והאחרונים לפי מה שצברתי לעיל ובשום מקום לא נזכר צראשונים שעור הפריעה חותכין אלא קורעין ודאי אין לסמוך עליהם כלל. וידידי הרה"ג מוהר"פ הערסקאוויטש העיר לי דכן מצואר בשו"ת אור המאיר סי' נ"ח. וגם הוא

אחרון ואדרבה איפכא הציאו כולם וצמנו' שנוהגת בכל יום ואפי' בזמן הגזירות מסרו נפשם לקיימה מה זו ספק פשוט שאין לסמוך על דברים כאלו לצטל הלכה ולשנות מנהג ישראל של יותר מג' אלפים שנה והרי אלו דברים צטלים ומצוטלים ו"פ וברור מאד. ואם כה נסמוך על הקטעים שנמצאו בגניזות רוב רובה של תורה ח"ו משמנה צמשך הימים.

(ב) גם מה שהציאו מרב האי גאון בשו"ת שערי צדק שער ה' סי' ו' הנה י"ל צמרי אנפי או יאמר דכיון דהראשונים הרי"ף והרמב"ם והרא"ש וכל הראשונים שאנו נמשכים אחריהם לא דברו מדברי רבינו האי גאון והם היו קרובין אליו וגם צרבינו חננאל לא הזכיר המנהג א"כ ממ"נ אין לסמוך עליו מחרי טעמי א"י דס"ל דאין ראוי לעשות כן ואין הלכה כהגאון ז"ל וכמה פעמים מזינו שהראשונים חלקו אגאונים ואנן צמר האחרונים אזלינן. אלא דכה"ג עכ"פ הו"ל להציאו ולחלוק עליו שאין נוהגין כן ולכן יותר מסתבר דס"ל דלאו מר רב האי גאון חמוס אמשובה הג"ל דהוא רק מליקוטי משו' וכל שבכל הראשונים מצואר להיפוך י"ל דלאו מר בר רב אשי חמוס עלה.

(ג) ועוד צו שלישי דס"ל דאין הפי' צמשו' כאנשי שאלוניקי וכזה

אם הי' צאמת המנהג כן בצבל משנים הרצה למול כן ודאי ידעו מזה גם שאר ראשונים ולא הי' זה בגדר סוד ואעפ"כ לא מנינו בשום מקום שיכתבו כן ומדלא זכרו אלא כתבו להיפוך וכמ"ש המהרי"ל ודאי הכי קיי"ל וגם כי צעלי הקבלה מכריעים בזה שאין לחתוך עור הפריעה וכמ"ש המג"א דצמקום שאין הקבלה חולקת על הנגלה הכי קיי"ל, ולכן לפענ"ד כל מוהל אחר שידע מדברי המהרי"ל ז"ל וכל מה שכתבנו בס"ד ואכתי יחזיק צמנהגו מעבירין אותו וכ"ש הוא ממוהל לא מייץ כללפענ"ד.

אלו דברי ידי"ג קשור באהבתו דרשה"ט ושכ"ק בלב ונפש,
מנשה הקטן

אמת שצטו"ת מהר"ץ חיות סי' ס' פירש דברי רב האי גאון דהפריעה גם רב האי גאון מודה דצעי דוקא בצפורן ע"ש מה שהאר"ך. ועיין בצמון הבחמי דבריו.

אשר לכן נלפענ"ד מאחר דמצואר בגמ' דכן היו מוהלים וכמ"ש ומצואר בכל הראשונים דכן הוא הסדר לימול ומצואר בגדול הראשונים רצינו המהרי"ל אשר כל בית ישראל נשען עליו כהלכה מפי הגבורה דהוא לעיכובא כלומר שצריך דוקא פריעה אחר מילה ולא צבת אחת ודאי דח"ו לשנות מזה ואפילו נימא דרב האי גאון כתב כן מ"מ כיון דרצונו הראשונים והאחרונים אף אחד לא כתבו כן הרי קיי"ל בכל מקום דהלכה כצמראי וא"א לומר דלא ידעו מזה

נתיב י"ג

מצוה שנוהגת בתדירות
איך לומר שנשתכח אופן קיומה

אחד"ש כהדרג"ק צידדות נאמנה.
ספרו היקר והגדול אגרות משה א"ח ח"ד ויו"ד ח"ג קבלתי ע"י נכדו היקר הרה"ג וכו' מוה"ר מרדכי טענדלער שליט"א ושמתמי לקראתו ועיינתי בו כמה עיניים כמעין

אור ליום רביעי בשבת לסדר ומשה ידבר והאלקים יעננו התשמ"ב בני"י יצו"א. רב הרבנים גאון הגאונים דמיטמרן גלין ליה כל רז לא אניס ליה מזה בן מזה פאר הדור והדרו ציס"ע ע"ה רבש"י כגק"ת מוה"ר משה פיינשטיין שליט"א עבצ"א

לא שנאמר שממך אמה שכתב בתשובה
הראשונה דלכתחילה עכ"פ צעי וז"ע.

ולפענ"ד אסקופה הנדרסת בפני
רגלי חכמים בהורמנא

דמלכא ארשום כאן מה שבלבי על זה
ובעצם ההלכה כבר פלפלתי בזה עם
מעכב"ק בתשובה אחת ואי"ה לקמן
בסמוך נפלפל עוד קצת, ומיהו
בעניותנו אין לנו כח לבטל קבלת
אבותינו ואבות אבותינו ולשנות מלכות
מילה המקובלת עלינו מדור דור
אפילו היו לנו עדים נאמנים על מנהג
רצ האבי גאון במקומותיהם מ"מ
לדין ממ"נ אם אבותינו לא ידעו
ממנהג זה א"כ ע"כ ללא הי' זה
מנהג קדמון ולא משגיחין ביה כיון
שאבותינו לא ידעו ולא נהגו. וא"ת
ידעו ולא נהגו כ"ש כיון שאבותינו
ידעו ממנהג זה ולא נהגו כן ולא
קבלו עליהם מנהג זה מנהג אבותינו
תורה הוא ואין לשנות

(ב) ומה נמתקו בזה דברי רבינו
הגדול הרמב"ם ז"ל בפ"ב

מהל' מילה ה"א ח"ל וכל מלין
ואפילו צדיק וכו' ומצוה מן המוצחר
למול צדוקל בין בסכין בין במספרים
ונהגו כל ישראל בסכין ע"כ. ולכאורה
כיון דמצוה מן המוצחר בין בסכין בין
במספרים מאי קמ"ל ונהגו כל ישראל
בסכין.

המתגבר ע"ד מה שאמרו ז"ל זקני
מ"ח כל זמן שמזקינים וכו' ואין לי די
מילין להודות לפניו וכבר נסיתי כמה
פעמים ללצל בתודה ולא עלתה בידי
ולכן אמרתי לעצור במילין אי אפשר
ולחכות אינו מן הנימוס ולקחתי את
עטי בידי להיות לי לאחיעזר בנתינת
תודה מעמקי לבאי וי"ר שזכה עוד
לימן לנו מתורתו תורת משה אמת
עדי יבא ינון ולו יקחת עמם ובראשם
מעכב"ק שליט"א.

(א) ורק לאות שעיינתי בדבריו
היקרים אמרתי לרשום מה
שראיתי בחיו"ד סי' ז"ח בענין מילה
ופריעה צבת אחת שכתב דהגם שקשה
לסמך על ספרים הנמלאים בקרוב
ולסמוך על תשובת רצ האבי גאון
שנמלא עתה אבל ציין לספרו הגדול
אג"מ א"ח ח"א סי' קנ"ב שמביא
ראי' מוכרחת מירושלמי שבזמנם היו
מוהלים שחתכו עור ערלה ועור
הפריעה צבת אחת ולכן ודאי שהוא
תשובה אמתית ויש לסמוך עלה הלכה
למעשה ע"כ. והנה בספרו הגדול
בח"א שם בסופו עכ"פ סיים
דלכתחלה ודאי יומר טוב לעשות
פריעה בצפורן כיון דכן מבואר
במדרש אמנם כאן לא הזכיר כדהג"ק
כלום מפריעה בצפורן נראה דהדר
ביה גם מזה ומותר גם בלי צפורן כן
נראה לכאורה מפשטות הדברים אם

הייתי מטריח את מעכג"ק אבל מה
אעשה כי מצות מילה גדולה היא
ובזכותה נזכה כולנו לבג"א.

ג) וז"ל הירושלמי סו"פ ר"א דמילה
מל ולא פרע את המילה
כאילו לא מל, מני וענוש כרת ר' אחא
בשם ר' אבהו הדא דתימר כשאין זו
כדי למרק אבל אם יש זו כדי למרק
ממרק ואינו חושש ע"כ. ותמה
מעכ"ג דמאי קמ"ל ר' אחא דאם יש
זו זמן כדי לגמור גומר והרי זה הוא
מצות מילה מעשיה לחתוך ואח"כ
לפרוע ואיך היה מקום לטעות
שיתחייב כרת שהורך להשמיענו
שפטור וגם מאי הוא שאמר ממרק
ואינו חושש הא כן צריך לעשות. ומה
שפי' הפ"מ דאיירי שהפורע הוא איש
אחר לא נכון כלל לפרש על אחר
שהלשון משמע שהוא על זה עזמו
שמל בתחילה. ומחמת קושיא זו העלה
מעכג"ק דבר חדש והנכון שבזמננו
במקומנו היו אומנים גדולים שהיו
יכולים לעשות שעור הפריעה יתפרד
מהגיד ויתחתך בתמיכה אחת עם עור
הערלה ולכן היה מקום לומר אם לא
עשה כן אלא עשה צד' מעשים שחתך
ואח"כ פרע שיתחייב כרת מכיון שיכול
לעשות צנת אחת ועשה צד' פעמים
שנמצא שפ"א עשה שלא לצורך
והשמיענו ר' אחא צד'ר אבהו
שממרק ואינו חושש שאף שיכול

אבל נראה דדבר גדול משמיענו
הרמב"ם ז"ל דהגם דצין בסכין
וצין במספריים צתרוייהו מצוה מן
המוצחר ומ"מ כיון שכבר נהגו כל
ישראל למול בסכין אסור לשנות מנהג
כל ישראל ולמול שלא בסכין וכל
המשנה הגם שעשה מצוה מן המוצחר
מ"מ שינה מנהג ישראל שנהגו למול
בסכין, והכ"ג אומר אני אפילו נימא
שאמת ה' מנהג כזה בזמן רב האי
גאון מ"מ כיון שראינו מאבותינו
וכעת נהגו כל ישראל למול ואח"כ
לפרוע ולהניח עור הפריעה ולא
לחתוך עור הפריעה אפילו בלי שום
טעם לא היינו יכולים לבטל המנהג
על לא דבר והיינו צריכין למשכן
נפשנו על מנהג אבותינו משום ואל
טעם תורת אמת.

אלא דלפענ"ד לא זה שאינו יוצא צוה
מצוה מן המוצחר אלא לפענ"ד
יש צוה אסור גמור, ומשובת רב האי
גאון גם מעכ"ג מודה לנו דלאו רב
האי גאון חתים עלה וכמ"ש גם
מעכג"ק ורק ממה שהכריח מדברי
הירושלמי שמינה הביא רא"י שבזמננו
היו מוהלים צוה האופן והגם שכבר
פלפלתי בדברי הירושלמי ג"כ מ"מ
כעת הראו לי צעזע"י מן השמים
ביאור חדש בדברי הירושלמי ואמרתי
ארוכה דברי למעכג"ק ובאמת כי לולי
הי' צביל מצות מילה היקרה לא

לעשות בחצורה אחת רשאי לעשות
בשתי חצורות כיון שהוא עכ"פ מעשה
מזוה עכ"ל"ה.

ולפענ"ד הגם דודאי נראה קשה
לומר כדעת הפ"מ דמיירי
באחר ומיהו גם בתי' מרן הדרכ"ק
אכתי לא העלה ארוכה דאכתי קשה
מה קאמר הדא דתימא זשאין צו כדי
למרק אבל יש צו כדי למרק ממרק
ולשון זשאין צו כדי למרק משמע
דקאי אזמן כלומר שאין צו זיום כדי
למרק או יש צו זיום די למרק ולפ"ד
כ"ק אין הנפ"מ כלל בזמן אלא
בהימר אי צריך צבת אחת דוקא או
אפילו צב' פעמים שרי והכי היל"ל ר'
אחא זשם ר"א הדא דתימר כשלא
מירק אבל מירק אין חוששין דאז הי'
משמע דקמ"ל הימר למרק אח"כ אבל
לשון שאין צו משמע דהחסרון בזמן
ולא בהימר או שהיל"ל בקיצור ר"א
זשם ר"א אם פרע אח"כ פטור או
בלשון ומותר לפרוע אח"כ או ופורע
אח"כ ואינו חושש.

ד) גם זענ"ס החידוש עיקר חסר מן
הספר דליכא שום רמז או
רמיזה שמדבר במילה ופריעה יחד לא
מלפניו ולא מלאחריו ואלדרכה אם
היינו רוזים לדייק הי' אפשר לדייק
להיפוך דהכא מיירי בלאחד שמל וחמך
עור הפריעה יחד עם עור הערלה
ולא פרע בצפורן ולא נשאר עור

לפרוע עוד וזיטל מזות פריעה ולכן
גם על המילה שהוא החיתוך ל"ל
מזוה והו"ל מחלל שבת ולא קיים
מזוה וענוש כרת וע"ז קאמר ר"א
הד"ת זשאין צו למרק וכו' כלומר
שאם לא השאיר קצת מן העור עכ"פ
כדי לפרוע אז חייב כרת אבל אם יש
צו כדי למרק שנסאר קצת מן העור
ממרק ואינו חושש כלומר אפילו לא
נשאר כל העור לפרוע וכדעת
הפוסקים דחלשון נמי אין לעשות
לכתחילה מ"מ דזיעבד כשר, ובאמת
כי שוב מלאמי שכן פי' זשו"ת בית
אז חמישאה (הבאמי דבריו לעיל)
ועיין זרע אמת יו"ד סי' קל"ב. וזוה
מדויק נמי לשון ומירק כמו שמצינו
זכה"ג ונתן לכהן אחר ומירק שהוא
לשון גמר.

ה) ועוד קשה מכולס דא"כ דעיקר
מזוה עכ"פ למול צבת
אחת ועכ"פ זשבת שלא יחלל שבת
פעמיים דמילה דחוי' הוא, א"כ למה
באמת הזניחו אופן מילה שמוותר
אליבא דכ"ע זשבת והשתבשו למול
זוה אחר זה שהוא דוחק ולכתחילה
צריך לחתוך שמהם צבת אחת ועכ"פ
מוהלים יראים הי' להם לדקדק זוה.

ועיין חוס' שבת דף ד' הדזיק פת
זמנור אי החירו לו לרדותה
קודם שיבא לידי איסור, ומיירי הכא
כגון שמל ולא פרע ואם לא יגמור

ובכל העולם כולו לא מלו באופן זה וגם כעת בכל ארץ ישראל אין אף מוהל אחד שימול באופן זה א"כ פשוט דכה"ג אין לנו רשות לשנות הקבלה שמקובלת אללנו מאבותינו ומאבות אבותינו אפילו אילו הי' בזה מוכח כדצריהם באיזה מקום, כ"ש שבס"ד כבר הבאנו דאין מכל אלו המקומות ראי' כלל לאופן מילה זו. ועכ"פ לא אלימי דברי רב האי גאון הג"ל אפילו אילו היו אמח לשנות מנהג ישראל שלא נהגו אללנו כן מעולם וגם לא הביאו דבריו אף אחד מהראשונים ואסור לנו לשנות מנהג אבות.

(ז) והנה בגמ' מגילה ל"ב ע"ב עורא חקן להם לישראל להשלים התורה פעם אחת בשנה ובני מערבא מסקי לאורייתא בתלח שנין (מגילה כ"ט) וכחז הרמב"ם פי"ג מהל' תפלה ה"א המנהג הפשוט בכל ישראל שמשלימין את התורה בשנה אחת וכו' ויש מי שמשלים את התורה בשלש שנים ואינו מנהג פשוט עכ"ל. והנה אם יבא מי שהוא וירצה לנהוג כמנהג בני מערבא ולהשלים בג' שנים ודאי יהי' עובר אמנהג פשוט צישראל הגם שאין בזה איסור ולא שמחא רק כחז ואינו מנהג פשוט, ח"ו לן לשנות המנהג הפשוט, וכ"ש לחתך עור הפריעה שהוא מנהג בכל תפלות

יתחייב כרת ועמה רואה שיש לו עוד זמן בצמאוס למרק אלא דבזה כבר ג"כ אפשר שהפריעה תמעב על ידו ולא יוכל לגמור ונמצא שחילל שבת שנית שהרי גם צפריעה יש בו חילול א"כ אפשר הי' ס"ד שלא יגמור כיון שהוא כבר ציה"ש ואפשר שלא יוכל לגמור ונמצא מחלל שבת שנית וא"ר אביוהו שאם יש בו כדי למרק ממרק ואינו חושש ויש להאריך עוד כמה אופנים דס"ד בזה.

(ו) וראי' ברורה כי מכתב זה המיוחס לרב האי גאון איננו מציא שום ראי' מירושלמי זה א"כ ע"כ דלא סמיכין אירושלמי הג"ל וס"ל דהש"ס דילן חולק ואנן כש"ס דילן עושין והרי כבר כתבו הא"י ועוד דקבלה מרעפת בכל עיני ההלכה ולדוגמא הביא מה דמצוחר בש"ס דבמענית קורין בצרכות וקללות ואנן קוראין צויחל ע"פ ספרים חינונים (מס' סופרים) וכן איכא עוד הרבה הלכות שאנן נוהגין שלא ע"פ הש"ס וכיון דנהגין כן הו"ל כאילו יצאה בת קול מן השמים שכן ההלכה ע"ש וא"כ הכ"ג כיון דרבותינו ידעו מכל זה לפי שיטת מעכ"ג וידע שגם היו נוהגין מירושלמי ואעפ"כ נהגו למול כמו שאנן מהליטין וכשראו אנשי סאלאניקי והתחילו למול באופן הג"ל באו גדולי הדור שבזמנם וצטלוס.

ישראל שלא לחמוך עור הפריעה ולפרוע בצפורן ולדעתם החותך עובר בלאו של פן יוסיף ואפילו הי' מנהג כזה נמי ודאי שהיינו צריכין לנהוג מנהג הפשוט בכל ישראל מדור דור.

(ח) וזה פשוט צפוסקים וכמה מקומות והלכות שבגמ' לא הוזכרו כלל אופן עשייתן ולפי שהיה הדבר ידוע ומפורסם לכל ולא היו צריכין להשמיענו דבר זה וכן הוא במילה שהיה מקובל ממהרה רבע"ה או מא"א ע"ה דור אחר דור ולא היה צריך בגמרא להשמיענו דבר זה דהפריעה בצפורן ועכ"פ כיון דמפורש במדרש בצפורן ובגמרא לא מפורש להיפוך אדרבה על המיקל שלא בצפורן להציא ראייה דמותא אפילו שלא בצפורן דכמו שאין מפורש צפורן הכ"נ אינו מפורש להיפוך.

גם מדהציאו כל הראשונים והאחרונים במנות פריעה בצפורן והם הרמז"ס והא"ח והאשכול והכלבו ובעלי הש"ע ונושאי כליו כולם הציאו פריעה בצפורן עד אחרון שבאחרונים ע"כ כולם ידעו מגמרא יבמות הג"ל דחרבות זורים ואפ"ה כתבו בצפורן וכלשון המדרש ע"כ ס"ל בצפורן דוקא, ואדרבה מדכתבו בגמרא חרבות זורים והם כתבו בצפורן ע"כ לעיכובא כתבו כן דאל"כ הי"ל לכתוב בצפורן או בכלי. וציותר תקשה על הרמז"ס

ז"ל שכתב מפורש לענין מילה שכל מלין וכל מיני צרול אפילו לכתחילה ואח"כ כתב וכבר נהגו כל ישראל בצכין הכ"נ הי"ל להרמז"ס לכתוב בכל פורעין וכו' וכבר נהגו ישראל לפרוע בצפורן ומדכתב במילה דכל מלין ובפריעה כמו ופורעין בצפורן ע"כ דבפריעה ליכא דרכא אחרינא וזה נלפענ"ד ראייה צרורה דעכ"פ הי' לו להרמז"ס להשמיענו דיש אופן אחר לפריעה ג"כ.

(ט) ובזה נסמרו דברי מי שרצה לומר דהרמז"ס רק דרך המילה משמיענו ולא דייק בדבריו דא"כ למה השמיענו גם כזה רק דרך הפריעה והי"ל לומר ולהשמיענו בפריעה כמו במילה עיין שם פ"ב מהל' מילה ה"א שכתב בכל מלין ואפילו צנור ובזוכיית ובכל דבר שכורת ולא ימול בקרומיית של קנה מפני הסכנה ומנוה מן המוצח למול בצרול צין בצכין צין במספרים ונהגו כל ישראל בצכין. הנה ציאר ופי' צדיוק כל אופן המילה במה מלין לכתחילה ובמה דיעבד ועד שצא אפילו להגיד המנהג ואפ"ה לא הזכיר כלל הפריעה במה עושין והי"ל בכל מלין ופורעין צנור ובזוכיית ובכל דבר הכורת ופריעה מנוה מן המוצח בצפרנים ואח"כ הי"ל לומר כיצד מוהלין חותכין את כל העור וכו' ואח"כ פורעין וכו' בצפורן ומללא כתב כלום צדיני מילה מדין פריעה

שמומת בכל הני דחשז ורק כתב ואח"כ פורעין את הקרום בצפורן מצואר דס"ל דפריעה א"א בכל הני ודוקא בצפורן הוא ולכן לא כתב כלל מדין פריעה קודם כ"ל פורעין דא"א באופן אחר וזה צרור מאד והבל יפנה פי הרוצה ח"ו לומר דהרמב"ם לא בדיוק כתב דבריו.

(י) ואעתיק כאן דברי הגאון רב האי גאון ז"ל מוצא ברבינו צחי פ' מולדות עה"פ וכל הבארות אשר חפרו וז"ל יגיד הכתוב כי מתוך הקנאה וכו' ואח"כ נתגבר יחזק וחפר אותן וקרא להן כשמות אשר קרא להן אציו ועשה כן לכבוד אציו וממה שהמורה הודיעה זה נראה שנחשב לו לזכות ויש צוה המעוררות וק"ו שלא ישנה אדם מדרך אצותיו שהרי יחזק אפילו שמות הבארות שקרא אותן אציו לא רצה לשנות וזה ק"ו לדרכי

האצות ומנהגותיהם ומוסר שלהם ואולי מפני זה לא נשתנה שמו כמו שאר האצות וזו מדה כנגד מדה כן פירש הגאון ז"ל עכ"ל, ומעמה ק"ו בן בנו של ק"ו אס על שמות הבארות שכיון שלא משנה משמות אציו הרי זה לו זכות ומקבל שכר כ"ש על מצות מילה גדולה כזו שמסרו אצותינו נפשם עליה והנהיגו במילה קודם ופריעה לאחריו וצ"כ דוקא שאסור לנו לשנות מדרכי אצותינו ח"ו ואפילו אילו הי' היסור גמור בלי שום פקפוק למו"ל באופן כזה.

ואיך לומר שלא ידעו מירושלמי הנ"ל כלל דהרי האשכול ועוד מציאים דברי הירושלמי א"כ הרי ידעו מהירושלמי אלא שלא ראו צוה סתירה לקיום מילה שלנו ופשוט מאד לפענ"ד.

נתיב י"ד

גם בדברי המקובלים מבואר
שאין לעשות חיתוך ופריעה בב"א

בחינת הקליפה רמו שצריך לעשות שלשה דברים במצות המילה והם מילה פריעה ומצינה. מילה היא כריחת הערלה והוא אמרו ימול פי יכרות. הפריעה הוא מה שפורע עור הדק

(א) והנה כל זה הוא לצד ממה שכמנו המקובלים דעור הפריעה אסור לחתוך ועור הערלה הוא לצריך לחתוך ועיין אזה"ח הקדוש פ' חזיעה כי הערלה היא

להדיא חד דגזירו שרק אחד היו כורחין שהיא עור הערלה ולא עור הפריעה. ועוד בהקדמה בזה"ק דף י"ג פקודא שזיעאה למגור למניח יומין וכו' ויצרא חלקים את החנינים הגדולים תרין חלין ערלה ופריעה גזירו דערלה ופריעה לצמר ואינון דכר ונוקבא והנה כחז ג"כ גזירו דערלה ופריעה לצמר והיינו לאחר החימוך הוא שהי' פריעה שהוא פי' לצמר והוסיף דהס כוכר ונקבה. ובדרך פקודין חלק הדבור אות כ' ובחלק המחשבה כחז דעור הפריעה אין לחמוך מפי בעלי הקבלה הראשונים ע"ש ובשו"ת זרע אמת יו"ד סי' קל"ג נשאל באחד שחמך עור הערלה ועור הפריעה אי כה"ג מקרי ביטול הפריעה ואי צריך לחזור ולהטויף דס צריח וסייס דאף שלא נעשה פריעה ע"י נפורן א"ש להטויף דס צריח ודוקא לענין דיעבד אבל לכחילה ודאי צריך לעשות הפריעה והציא שס בהגה שהרב פרי אדמה ערער על מנהג שאלוניקי.

לצ' וא"ש לכרות והוא מה שרמז באומרו צפר פי' יעשנה כצפר שאין בו חיות ועור הפריעה אינו חוזר וחופה עור העטרה.

(ב) ובס' אור יקר להגר"מ קורדאוירא כרך ג' דף רל"ג תק"ו פקודא דצריח מילה בגזירו דערלה ופריעה ופי' הרמ"ק בגזירו דערלה ופריעה כלומר היא נחלקת לשני חלקים וכן ראוי וכו' ע"ש ובס' אולרות החיים אות פ"ג ד"ה זמן הצ' דע כי צמנוה זו (מילה) יש צ' דברים הא' היא כריחת הערלה אשר אז יש אונאה פחות משמות כנ"ל ואח"כ ע"י הפריעה יש אונאה יתר על שחות ומתגלה גם שליש העליון דחסד ות"ת וציאר שס מצות מילה שהיא כריחת הערלה. ואח"כ ציאר מצות פריעה שהוא גילוי דפריעה ר"ל גילוי כי ע"י הסרת עור הערלה המכסה וסובב את האבר הקדוש אז נפרע ומתגלה שליש העליון דת"ת וכו' ע"ש.

(ד) והיוםם צפחתי ספר המאירי על יבמות דף ע"א האירו עיני שכחז וז"ל המילה הוא חמיכת עור הערלה שלמעלה מן העטרה ושמיכת את העטרה וחומכין אותו עד שמתגלה העטרה, הפריעה הוא שאחר חימוך העור פורע קרום הרך שחמטיו ומחזירו אינך ואינך עד

(ג) ובזוה"ק פ' אמור (דף ז"א ע"ג) ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמין וגו' מאי בדמין אלא תרין חד דמילה וחד דפריעה חד דגזירו דכנסת ישראל וחד דפריעה בצדיק יסוד' עולם וכו' ע"ש הנה כחז להדיא דמילה דגזירו כלומר שכורחין ופריעה לא כורחין וכחז

לחכתו מדין מילה נשאר באיסור חובל.

(ו) וראי' מגמ' סנהדרין (פ"ד ע"ב)
 רב לא שבק לי לברי' ליטול
 סילוא, ופשוט דהא תשובה לא רב
 האי חתים עלה וכמ"ש גם מעב"ג
 בתשובתו דאין לסמוך עלה ולא נשאר
 רק ממה שהוכיח כן מירושלמי הג"ל
 אבל כיון שביארנו בס"ד מירושלמי
 אין ראוי כלל שהרי האשכול פי'
 פירוש אחר בדברי ירושלמי א"כ
 פשוט דאין לעשות ח"ו מעשה חבלה
 ולחתוך עור הפריעה ומוהל שעושה
 כן חוששני לו שהוא מזרע עמלק
 שחותך ערלותיהן של ישראל כמבואר
 בד"ח הג"ל וכ"ש דידן דכ"ע מודו
 דכן הוא המנהג והסדר מקדמת דנא
 מעולם ועד היום.

(ז) ועבשיו יאל לאור ספר מגדלות
 מרקחים מש"צ הגה"ק
 ר' לוי יצחק גרינוואלד ז"ל גאבדק"ק
 ערוגת הבושם (נעהלים), ובח' יו"ד
 סי' פ"א שם שכתב ג"כ אודות מוהל
 שעושה מילה ופריעה יחד ע"י
 שנחתכו שני העורות ביחד וא"צ
 לפריעה בצפון והביא תשובת הבנין
 ציון דהפריעה צריך דוקא בצפוניים
 והוא בקבלה לנו עד מרבע"ה כמו
 שיש לנו קבלה מה הוא אחרוג דהא
 מהדר לא נתמעט רק פלפלין אבל יש
 עוד פירות שיש להם סימנים של
 דרשת הדר כגון לעמאן וכדומה

שמתגלה צער העטרה כולה וכל שמל
 ולא פרע כאילו לא מל וכו' ומ"מ
 משה שננטוה בכל התורה ננטוה
 במילה ובכל אצמרהא וכו' עד שבא
 יהושע ונרמזה לו מנזות פריעה והיינו
 שנית כלומר מילה שניה ר"ל פריעה.
 והנה כתב מפורש דהמילה והפריעה
 הם שני דברים ומבאר ומפרש בצירור
 גמור מה ענין מילה שהוא ראשונה
 והפריעה הוא שאחר חיתוך העור וכו'
 ודרשה משנית כלומר מונה שניה
 והיינו צוה אחר זה ושהערלה חותך
 ועור הפריעה הוא קורע ומחזירו
 תחתיו והוא שנית.

(ח) ועב"פ לא מצינו בשום אחד
 מהמפרשים לא בראשונים
 ולא באחרונים לא בגמ' ולא במפרשי
 הש"ס שום רמז ורמזיה שיעשו
 הפריעה והחיתוך יחד רק מהקטע
 הג"ל המציאו להם שצימי רב האי
 גאון הי' מנהג צבל כן, והרי ודאי כי
 הוא עדות מוכחשת מכל הפוסקים
 שלא הזכירו דבר לא חכמי צבל ולא
 חכמי שאר מקומות הסמוכים להם
 ואדרבה כתבו היפך ואם הי' זה מנהג
 מפורסם בכל מדינת צבל היאך אפשר
 שלא יזכר ולא יפקד מנהג כזה בשום
 מקום בחיבור מגדולי המחברים
 ואדרבה בכל מקום מפורש היפוך
 סדר המילה ושאיסור לחתוך עור
 הפריעה ובודאי החותך עור זה חייב
 משום חובל בחזירו כיון שאין צריך

אני קצלתי לעשות הפריעה צין
הנפרניים ע"כ ע"ש. מצואר מדברי
רבינו יעקב הגור שה"י קדמון
שפריעה הוא דוקא צניפוכן והוא
הקריעה הכשרה ולא ע"י חימוך
בצרול ע"ש.

(ט) ובמקום אחר כתבתי לזכאורה
הול"ל מל ולא קרע או
מל ולא גילה למ"ד שהגילוי הוא
הפריעה לצד ולמה אמרו לשון פריעה
מל ולא פרע, אבל נראה דבגמ' יצמות
כ"א ע"א שניות רמו לשניות מן
המורה מנין וכו' ר' אושעיא אמר
מהכא (משלי ד' ט"ו) פרעוהו אל
מעבר זו שטה מעליו ועבור ופרש"י
פרעוהו הגילוהו לאיסור והוסיף עליו
כדי שלא מעבור זו כמו גדל פרע
ע"כ. והנה ציאר וגילה לן רבינו
הגדול פי' יקר צמיצת פרעוהו
שפירושו לגלות ולהוסיף כמו גדל פרע
שהוא לגדל שערות ולהוסיף שערות
ראשו ופירושו נמי לגלות הכ"ג
פרעוהו פירושו לגלות ולהוסיף, ולפ"ז
אחי שפיר מאד שקראו ז"ל למנות
גילוי עטרה פריעה שמשמעו גילוי
ולהוסיף שהרי כשקורע העור הכך
לאחוריו מכאן ומכאן כלשון הרמב"ם
הרי הוא מוסיף על עור הגיד הנשאר
דעור הערלה נחתך ממנו אבל עור
הפריעה אין חותכין אלא קורעין
ומגלין העטרה ומוסיפין העור על
עור הגיד ואם כן לזכאורה עלמה ראי

ומהיכן ידעין דאינו כשר וע"כ דיש
לנו בקבלה איש מפי איש עד
משרע"ה מה הוא אמרו וכומו כן
אופן עשיית כל המצוות וגם מצות
מילה כן וכחז שם שצריכין לנו למסור
נפשנו מלשנות אופן קיום מצות מילה
שאופן עשייתה נמסר לנו מאבותינו
ואבות אבותינו עד משרע"ה והחומך
עור הערלה והפריעה יחד יפסל
לעדות וסיים סוף דבר שבדאי איכא
מצוה וחיוז לעמוד נגד המתחדשים
האלו בכל מאמצי כח ע"ש.

(ח) ובכללי המילה לר"י הגור צעמ'
19 ח"ל אבל פריעתנו
היא כשרה והגונה לפי שאין לשון
פריעה אלא לשון גילוי כעין קריעה
כמו גדל פרע ופרע ראש האשה
ופרע לא ישלחו וראשו יהיה פרוע
ובכ"מ דומה פריעה לקריעה כמו
אוזן מכאן ומכאן וכו' ומסקנא
דמלתא דצעינן קריעה ממש מדקתני
צמתני' אלו הן צינין המעכבין את
המילה על שם שהעור נקרע לכאן
ולכאן ודומה לו צפ' המצניע צינין
שפרש לו מן היד פי' עור היוצא
סמוך לצפוכן נקרא צין וכו' ומכאן
אנו לומדין לפריעה שהיא קריעה
ממש וכל העושה פריעה בלא קריעה
אינו אלא טועה ויש אומנים כשעושים
פריעה קורעים העור על צד האצבע
ולא צין הנפרנים לפי שאין יכולין
לכוין תכיפות העור צין הנפרניים אבל

מעיקר לשון פריעה שפירושו הוא לגלות ולהוסיף וכמ"ש רש"י להדיא יצמות הנ"ל ומדברי ר"י הגוזר הנ"ל ראוי לפי זה ולפענ"ד הוא דבר יקר.

והנה הארכתי עוד בספרי משנה הלכות ח"ו מס' ק"ע עד ס' קע"ח ועוד זכמה תשובות בחלק ז' ואין רוני לכפול הדברים שכתבתי שם ולא באתי רק לפרש דברי הירושלמי שם ספר האשכול וממילא נתארכו קצת גם דברים אחרים.

והנני בזה חוזר על הראשונות כי מאד נהניתי מספרו דמר כהדרג"ק ועיינתי בו הרבה והנני בתודה רבה שנית ורק לאות הוקרה הנני משתתף פה קצת עבור הוצאות ידי"נ קשור באהבתו דשכג"ק המתפלל לאריכות ימיו ושנות חיים, עדי יבא אסור בנחשתיים, ויתקע בשופר גדול בירושלים, המצפה לשמוע ממעכב"ק בתשובה מאהבה עלי דברינו אלו בלב ונפש,
מנשה הקטן

נתיב ז"ו

תשובה להממציא חדשות במצות מילה

שהנהיגו זה אבותינו ואבות אבותינו ועתה טוען כמ"ע כי גרמתי לו ציוש ולער ואפשר גם פסקי לחיותי ח"ו כי הוא מוהל מומחה ועוד טענות נגדי.

והנה אמרו ז"ל על החושדין אותו ואין צו צריך להודיעו ועתה הנני להודיע כי ח"ו לא נתכוונתי ללער או לזיישו וסהדי לי במרומים וחי נפשי כי לא הכרתי את כ"ת מי הוא וגם לא ידעתי שהוא מוהל וגם לא ידעתי שהוא גר פה בארה"ב, עכ"פ לא ידעתי וגם לא נתכוונתי לזות לשום אדם וחס ליה לזרעא

ו' לחודש הרחמים התשל"ב בני" יצו"א
מע"כ הרה"ג ר' משה בונם
פירוטינסקי שליט"א

(א) אחדשה"ט. מכחצו הגיעני לידי ע"י אחד מתלמידי הישיבה וראיתי שבו הוא מתרעם על אשר השגתי עליו צערי הלכות חוצרת ז' סיון תשל"ב אמה שכתב בתשובה אחת צענין אי מותר לעשות חיתוך ופריעה צב"א כפי מה שהנהיגו החדשים פה בארה"ב וכ"ת כתב זזה להיתר ואני השגתי על זה כי ח"ו לסמוך עלה ולשנות אופן המילה

בשני אופנים בחיתוך קודם ואח"כ פריעה הכ"ג אנו מקיימים עד היום בזה אחר זה ובא להראות מרווייהו ואולי מה"ט מזכרין להכניסו בצרימתו של אברהם אבינו ולכאורה הלא א"א לא נטווה על הפריעה אבל באמת אנו עושים חיתוך כא"א אלא שמוסיפין פריעה שננטווינו מסיני יהי מאיזה טעם שיהי גם קריעה בלפורן אמרו במדרש שהוא דומיא למליקה בקרבן וחיתוך במקום שחיטה ופריעה במקום הקרבה ומליצה במקום הדמים ועוד ועוד כמה ענינים המבוארים והלכות גדולות שנו כאן באופן הקיום ולדעת כמה אחרונים אפילו לעשות כעין חלון אסור אלא שמשאר כל עור הפריעה לפרוע וא"כ ח"ו לשנות במעשה קיום מצוה זו ממה שקיימו בה אבותינו ורבותינו ואבות אבותינו הנה כל זה על מה שטען מה שהשגתי עליו. לזד מה שכתבתי במשובה חלק ו' סי' קע"ג וקע"ג צירור בס"ד בהלכה גמורה בס"ס ופוסקים דאסור לעשות שניהם יחד.

ג) ומזה שטען כי הוא ציוי צריים ג) הנה אם לא הי' מאמרו נדפס צריים ולא הי' נמפרסם וגם לא הי' עושה מעשה בפועל לשנות המצוה וגם המשיך כמה מוהלים החלשים בדעת אולי לא הייתי כותב בזה אבל אם כבודו הדפיס מאמרו צריים וגם כותב לי שגם מוכן כעת לדפוס בספר

לאבא לבנות אדם מזרע אברהם יחזק ויעקב וצ"ה וצ"ש כבר השבתי לאלפים תשובות ומכתבים ובאף אחד לא צייתי שום אדם ויעידו עלי ספרי חמשה חלקים בס"ד שלא נמלא בהם בשום מקום ח"ו שמך ציון לשום גברא ואם כי לפעמים כתבו לי בתרעומות השבתי בס"ד בנחת ומי נח לי ודברי חכמים בנחת נשמעים בס"ד זה דרכי בס"ד מיום עמדי על דעתי. ואני מבקש סליחתו צריים אם ח"ו פגעתי בכבודו.

ומייהו זה דרכי לאדם מועט כמוני לעמוד בפרץ כנגד המתחדשים בכלל ובפרט במצות ה' שקבלנו ונהגנו בהם מפי קבלה עד משה רבינו מסיני ועל כל זלזול תורתינו הקדושה ח"ו כפי שצ"ה מפורסם בין עמנו ואין אני נושא פנים בזה לגדול או קטן כל שאני רואה ח"ו שלפי דעתו הוא נגד התורה או הקבלה או אפילו מנהג ישראל ויש צידי וכחי אני מוחה בזה כפי האפשר וה' ית"ש יודע ועד כי כוונתי בס"ד רצויה למען שמו ית"ש.

ב) וגם אני הקטן אמרתי עוד טעם דהרי מצות מילה ראשונה נטווה רק בחיתוך הערלה ולא נטווה לפריעה ולכבוד של אבינו הזקן חותכין הערלה קודם ואח"כ פורעים כמו שננטווינו אח"כ על הפריעה ע"י משה רבינו וכיון שהמצוה בא עלינו

לא ישתמש אף מוהל במכשירים הנ"ל וילדי ישראל ימולו במקובל מדור דור כדין וכלהכה, והמודעה זו נתפרסמה ע"י ועדה המפקחת לעניני מילה בא"י בשנת תשל"א עוד הפעם, והנה רואה שכולם פה אחד הדגישו דמוהלי ישראל לא ימולו אלא כמנהג ישראל המקובל לנו מדור דור ומי זה ישנה צוה, וה"נ בדיון ח"ו לשנות אפילו זי כ"ש.

(ה) ומה שטען שנוגע זה לפרנסתו הנה יאמין לי כי ה' זן ומפרנס לכל וח"ו לא יחסר לו מפרנסתו וצטח זמין לו פרנסתו אפילו אם ימול כפי מה שנהגו כל ישראל מקדמת דנא ואדרבה יהי זכות הרבים תלוי בו שישגיג גם אחרים למול רק באופן זה כפי הקבלה ובעצם כי אין לקבל שכר מצוה.

(ו) ומעתה על דבר אשר אורייתא קמרתחא ציה וכתב שמש"כ בתשובה שכן טבע הדברים להקל ותיבת להקל לא נמצא שם לא מדידיה ולא כתב שם גם צעל נפש היה לשון חזה ולא לשונות כאלו יסלח לי מאד מע"כ יעיין נא בתשובתו בעמ' 31 בד"ה ומה שכתב הזרע אמת וכו' אינו ראוי דמעכב רק משום דכן טבע הדברים להקל כנ"ל ע"כ. ומעתה הכר נא דבר אמת למי החוממת ולמי הפחילים ודי צוה,

לרבים ודאי שנריך מחאה ברבים דוקא ואדרבה הי' נריך להדפיס שם בעמון שהי' מאמרו שם כדי שהאנשים הקוראים זה ידעו מהמחאה, אמנם כיון שאני מונע עצמי מלהדפיס מאמרי בעמונים שונים ולכן לא אדפיס רק בהקובץ לד"ת מיישיבתינו הקדושה ובספרי. ובאמת אומר אני שאם עדיין לא הדפיס מאמר זה בספרו ע"ד עצה טובה (אף שלא שללתי) הייתי מיעזב שלא להדפיס הימר ח"ו לשנות קבלת אבות ע"י התחדשות ואם כבר הדפיס אזי עכ"פ יתקן כפי האפשר כי למען מצות ה' לא אחשה ובפרט מצוה אשר מסרו עליה נפשם כמבואר בקרא כי עליך הורגנו כל היום זה מצות מילה וח"ו לזו אפילו זי כ"ש מקבלת אבות וח"ו ינא בציון לדראון עולם שרצה לשנות מצות ה'.

(ד) ובירושלים עיה"ק כשהתחילו אחיה מוהלין להשתמש בהמגן קלעמפ ינאו כל רבני הדור ואסרום בד"ץ דעדה החרדית והרבנות הראשית וכתבו דכל מי שבידו למחות נגד מוהלים המשחיתים בהנ"ל מחוייבים למחות ולא ישתמשו המוהלים אלא בסכין כמנהג ישראל מקדמת דנא וכמבואר בהרמב"ם הל' מילה פ"ב ובשו"ע סי' רס"ד וכן סיימו עוד במכתב רבנות הראשית שם אנו בטוחים כי אחרי הוראה ברורה זו

סליחתו, אבל להו ידוע כי מה זה
 צער כזה נגד צער שגרם ח"ו לשכינה
 ולכלל ישראל שכותב לשנות קיום מצוה
 גדולה כזו והיום ישנה מצוה זו ולמחר
 יאמרו אליכם בניכם אם אתם יכולים
 לשנות המצוה כפי הזמן א"כ גם
 אנחנו נשנה ח"ו ויסמוך על איזה
 מחיר או סתם מקלו יגיד לו וח"ו
 חפק תורה ולכן חכמים הזהרו והזהרו
 ואם רוצה להמראות אחי פה אל פה
 הנני מוכן ומזומן לקבלו צידידות
 ולהסביר לו גודל הענין לפענ"ד
 והשומע ישמע ותבא עליו ברכת טוב.

עכ"פ אני לא העמקתי רק לשון
 המודפס שם אם לא שנאמר שצדפות
 של כבודו לימא ללשון זה ואז אני מוכן
 לימן הצילום שלי שקיבלתי אותו
 מהגר"מ אפפען הי"ו ולהראות לו.

והנה כי הי' לי להאריך קצת אמנם
 אני טרוד בצרכי רבים ואין
 הז"ג עכ"פ צהא נחמינן וצהא סלקינן
 דח"ו לשנות קבלת אבותינו ואני
 מבקש מכ"מ עוד הפעם שאל יכנס
 בחדשות ח"ו לשנות סדר המקובל לנו
 במצוה גדולה זו מצות מילה ואם
 נגרס לו על ידי צער אני מבקש

נתיב ח"ו

קריעת עור בצפורן
 אי הוה מלאכה דאורייתא

הכא לא ניחן בשביל זה דזה אינו צדין
 מילה ודו"ק כי קרתי.

(ב) איברא דנלפענ"ד לפי"מ דאנן
 קיי"ל דפריעה בצפורן
 הוא א"כ הקורע הצפורן בשבת אין
 כאן אלא מלאכה כלאחר יד והחומך
 בסכין חייב משום חובל א"כ כיון
 דאפשר לקיים מצות מילה שלא בסכין
 ומנוותו בכך מאן המיר לן לחתוך עור
 הפריעה והחומך לכאורה הו"ל מחלל
 שבת בפרהסיא ח"ו ולא מצעיא למאן

(א) לפענ"ד כבר כתבתי צכמה
 מקומות דכיון דעור
 הפריעה לא ניחן לחתוך כלומר לא
 נכטוינו על זה א"כ החומך עור
 הפריעה בשבת מה שלא נכטווה על
 זה יש בו משום חילול שבת שהרי הוא
 חובל שלא במקום מצוה ועי' צעה"מ
 ריש פ' הזורק וגרע הוא מרצוי
 בשיעורין המבואר בש"ע לאסור וצ"ע
 בדבר. ואין לפלפל מפני שיטת
 הראב"ד יומא הציאו הרא"ש דניחן
 שבת לדחות אבל חינוק דעלמא אבל

היפוך מש"ס ופוסקים חוה"ק (בהקדמה דף י"ג) ומקובלים שמשמע צפי' לעשות הפריעה אחר המילה וגם דא"כ מתי יעשה צרכה להכניסו למנהגינו לצרכה אחר מילה וכ"כ במכשירי מילה עצמו בשם הנ"ל שכן מנהג שאלוניקי ומעמה סתראי נינהו וע"כ דהאי מנהג לעשות שתיהן צבת אחת ע"י חיתוך לאו מנהג ותיקין וראי' מפורשת לאסור לעשות כן מן התורה לכתחילה דאל"כ לא היינו מחירין לחלל שבת בשני פעמים למול ולפרוע אח"כ ורק הי' צריך לעשות הכל בצפ"א כמנהגם ועי' לבוש סוסי' רס"ו ודו"ק הרי מפורש כמ"ש בצ"ד.

ד) ולא אכחד מעטו מה שסיים שם וז"ל מיהו נלפענ"ד דמאן דעביד כן בשבת או כשיש צרעת צדי שיהי' צעידנא דמעקר לאו מקיים עשה עי' רס"ו סק"א אין מוחין צידו ע"כ וכאילו בשבת קיל ולענ"ד לאחר הסליחה זה אינו דאדרבה בשבת חמור הוא כיון דלהלכה עור הפריעה אין צריך לקולטנא ואדרבה צריך להשאירה נמצא דהחומך עור הפריעה בשבת הו"ל חובל שלא לצורך וחייב משום חובל בשבת שלא במקום מצוה וכמ"ש לעיל ופשוט. וכן שמעתי שוב מפי הגר"ש אלישיב שליט"א.

דאמר דמילה דחוייה היא בשבת א"כ כל שאפשר למעט צאיסורים צריך למעט וא"כ הכ"נ כיון דאפשר בצפורן אסור צמכין אלא אפילו למ"ד מילה הותרה מ"מ לא אמרינן הותרה אלא מה ששייך למילה וכיון דאמרו לנו פריעה בצפורן א"כ חיתוך עור הפריעה אינה מעיקר מצות מילה לכ"ע ולא שייך לומר הותרה. וקצת יש לדמותו להא דר"ל כל היכא דיש לך עשה ול"ת אם אמה יכול לקיים שניהם מוטב ואם לאו יבא עשה ודחה ל"ת וא"כ פשוט דאסור בשבת למול ולחתוך עור הפריעה.

ג) ובהיותי שוב בירושלים עיה"ק רכשתי לי ספר כורת הצרית מהרה"ג אליהו פוסק הגדפס בשנת תרנ"ג בלעמבערג ונדפס מחדש בירושלים עיה"ק תשכ"ט וכתב שם צסי' רס"ד אות י"ז בנחל ד"ה בצפורן שהאריך צהא דפריעה בצפורן ותמה על הרוצים לפרוע במספרים וכתב וכ"ש כי חלילה לנו לפרוע ולעשות כמ"ש בצפר מכשירי מילה בשם מנהג שאלוניקי שמצטלין הפריעה ואין פורעין כלל וכו' וכתב וז"ל ואם אמנם שצדיעבד מי שעשה כן יבא וכ"ש שלא במתכוין נחתך כל עור הפריעה דינא, אבל לכתחילה חלילה לנו לעשות כדבר הזה שהוא

נתיב י"ז

בדעת המהר"ם שיק בחיוב הפריעה

ולהטויף ממנו דם זריח עוד הפעם
ע"ש וגם זה פשוט.

(ב) איברא דהמהר"ם ש"ק כתב
להדיח בתשובה אחרת סי'
רמ"ה ז"ה ולפי פשטות וז"ל ואין
להקשות מאי נשתנה מצות מילה
מפריעה דהרי אמרו מאוסה הערלה
ואיח זיה וזהמא עפי ומי עמד בסוד
זה וה' אמר לחמוך עור הערלה וזהו
בהלכה לממ"ס לפרוע את הקרום
הרך וש"אין צריך לחמוך את הקרום
הזה אלא לפרועו שע"כ אינה מאוסה
כ"כ שהרי לפשיטות הש"ס (יצמות
ע"ד) לא נטוהו א"א עליה אצל עור
ובשר הערלה מאוסה וזוהי התורה
לחמוך כנלפענ"ד ע"ש. הנה כתב
דאין לחמוך עור הפריעה הוא מהלכה
למשה מסיני שזונו לחמוך עור הערלה
וא"צ לחמוך עור הפריעה ע"כ.

(ג) ומיהו צעיקר דזרי המהר"ם שיק
ז"ל צמה שיצא לחדש
דפריעה דזיעבד מהני זלילה משום
דכל דזר הנעשה ממילא מועיל אם
עשאו נמי צאיסור וכן צמה שדן שם
היבא דמל המוהל ונחמך עמו גם עור
הפריעה לפענ"ד צ"ע רב. חדא דאי
נימא דפריעה כשרה זלילה דזיעבד

(א) ומעתה למכתבו מה שהביא
לחמוה עלי שלא הבאחי

דזרי מהר"ם שיק יו"ד סי' ר"מ
לפעמים עושה המוהל החימוך ועור
הפריעה אינו זנמלא וא"כ או שחמכה
ע"י עור הערלה או שנחרכך ונפל
למטה מעצמו אף דלא הוי אלא
כמתעסק ולא מחכוין ואפ"ה הוי
מילה מעלייתא כיון דעיקר התכלית
של הפריעה הוא כדי שתתגלה
העטרה של הגיד וכל ספיקת השואל
הי' שם רק משום שלא נחכוין המוהל
כמזבאר.

הנה פשוט דאין משם ראוי
דהמהר"ם שיק מיירי דזיעבד
אם נחמך עור הפריעה אם צריך
להטויף דם זריח שנית כיון שלא פרע
וע"ז שום אדם לא פליג לחזור ולהטויף
דם זריח לא צריך והרי עכ"פ הימה
הטפת דם זריח זיה הילד לשם מילה
זין צחימוך וזין צחימוך הפריעה
והתם האציעא משום דהי' הפריעה
זלילה, גם מה שכתב דכל ספיקו של
השואל הי' משום שלא נחכוין המוהל
כמזבאר, לא יבואר ולא יבזאר ואין זה
אמת כי ספיקו של השואל שם הימה
אי פריעה של לילה מהני או כיון
זלילה לאו זמן מילה הוא צריך לחזור

הוא והו"ל בכלל מל ולא פרע אפילו מל כחיקונו זיוס מ"מ כיון דהפריעה נעשתה שלא בזמן המצוה הו"ל כאילו לא מל ודברי המהר"ם ש"ק זע"ג.

(ה) גם צמה שנסתפק הגרמ"ש צמוהל שלפעמים עושה החיתוך ועור הפריעה אינו צנמצא ע"כ או שע"י החיתוך נחתך עמו או שנפלה מעצמו אם זה מועיל והציא ראי' שלא שמע העולם מפקפקים צוה ואע"ג דהפריעה נעשית ממילא דחיתוך של המוהל הו"ל כמתעסק ואינו מתכוין ולפענ"ד לולא דברי קדשו הי' נ"ל דלא דמי דכה"ג לא נקרא מתעסק כלל כיון שחותך עור הערלה בכוונה לשם מצות מילה וכל כמה שהוא חותך עושה לשם מצוה וכיון שהוא שריח לפעמים שעור הפריעה נמשך קצת עם עור הערלה כידוע למי שבקי קצת באומנות זו א"כ ודאי שהמוהל מכוין על כל מה שיחתוך שיהי' לשם מצות מילה ואין זה בכלל מתעסק כלל או שאינו מתכוין לענין החיתוך ואם מה שנפל מעצמו נמי כיון שעי החיתוך הוא נופל וא"א צלי החיתוך והחיתוך הוא שגרמה לו ליפול והמוהל כוונתו לפרוע העטרה נמי נראה דלא הו"ל כמתעסק אלא כמתכוין לזה.

(ו) ועב"פ היכא שנחתך עור הפריעה לדעת מהר"ם

עכ"פ א"כ הו"ל מילה מ"ע שלא הז"ג כיון שמל ולא פרע כאילו לא מל והפריעה כשרה צלילה והו"ל מצוה זין זיוס וזין צלילה ועי' תוס' קידושין דכ"ט דמילה הו"ל מ"ע שהז"ג וכן נראה מרוב הראשונים (וידועים דברי התוס' ר"ד ומקנה גם הר"ח א"ו אבל רוב הפוסקים ס"ל דהו"ל מ"ע שהז"ג) ואף שהוא רק זדיעבד מ"מ כבר כתבו תוס' גיטין ג' ע"ב דמדאורייתא ליכא נפקותא זין לכתלה לדיעבד אמנם אפילו נדחוק ליישב צוה משום דעכ"פ החיתוך פסול צלילה.

(ד) גלפענ"ד דאשתמיטתי מיניה דהשר ז"ל עת כתבו מדברי המאירי שבת קל"ג ע"ב ד"ה מי שמל בשבת ונשארו זינין המעכזין ולא חלקים אינו ענוש כרת משום חצורה שלא לשם מצוה שהרי ברשות התחיל ואע"פ שלא קיים וקיים אחר והרי עשה הוא תחילת המצוה (לא) אם אחר עד זין השמשות של מוצאי שבת ואמרו לו האין אחת מתחיל ואי אפשר לסיימה בשבת ונמצא חובל שלא לשם מצוה שמל ולא פרע כאילו לא מל ואף הפריעה שגמר צלילה אינה מצוה שאין מצוה מילה אלא זיוס ומתורת מקלקל אי אחת פוטרו שהרי מכל מקום חתן הוא צמה שעשה עכ"ל. הנה מצוה מרצינו הגדול המאירי ז"ל דפריעה צלילה לאו מצוה

מדברי המאירי ס"פ ראד"מ שכתב
 אין המילה כשרה אלא ע"י ישראל הן
 עבד הן אשה הן קטן הן ערל שמתו
 אחיו מחמת מילה אבל שאר עממין
 אין מילה כשרה על ידם כמו שיכתב
 במס' ע"ז ומ"מ א"ס מל הואיל ואין
 כאן ספק ערלה כבושה אין צריך כלום
 הנה דאפילו על הפסול שמל מ"מ
 כתב דאין צריך להטוף דם ברית כיון
 דאין כאן ספק ערלה כבושה ע"ש.

(ח) וכבראה דמע"כ לא ראה דברי
 המהר"ם שיק ולא ידע
 מנהו דאל"כ הרי ה"י רואה שאדרבה
 דעת הגאון ז"ל שאין לחתוך עור
 הפריעה מהלל"מ ועכ"פ בא זה וגילה
 על זה דמש"כ שם בתשובה אין כוונתו
 דח"ו מותר לחתוך עור הפריעה אלא
 הכוונה דאם חתך מה עוד צדו
 לעשות וזה כוונתו ונמצא לא די שלא
 הביא רא"י לדבריו מרבינו מהר"ם
 שיק ז"ל אלא הביא תיובתא גמורה
 מדברי' דהעור הפריעה אין לחתוך לא
 ממנהגא אלא מהלכה למשה מסיני.

שי"ק דקמייתי מינה רא"י לפריעה
 צלילה לפענ"ד אין רא"י כלל דהכא
 שנחתך עור הפריעה בזמן מנחתו אלא
 שאין כאן מה לפרוע א"כ מה יעשה
 יותר הלא אין לו מה לפרוע ואפילו
 נימא דלא קיים המנזח ולענין הטפת
 דם ברית הרי הדם שומח ויורד ומה
 לו עוד לעשות ואטו יש לך הטפת דם
 ברית יותר מזה וגם כי אח"כ הוא
 מוֹצֵץ והו"ל בכלל מטוף דם ברית ע"י
 ח"י חת"ם למס' גיטין כ"ג דאם מל
 רופא מחלל שבת יראה האב למנוץ
 דם אחר מילתו, ועיין בספרי משנה
 הלכות ח"ג ס"י קע"ט בד"ה ומיהו
 בדברי רבינו הח"ס ז"ל, אבל במל
 ופרע צלילה דהו"ל כאילו לא מל
 מנ"ל דאינו צריך להטוף דם ברית
 עכ"פ חילוק גדול ביניהו לפענ"ד.

(ז) ומיהו מגמ' שבת קל"ג הנ"ל
 לכאורה רא"י דבמל ולא
 פרע כאילו לא מל מ"מ מתקן הוה
 במה שעשה ונמצא לכאורה דאם פרע
 אחר כך בשעת איסור מ"מ אין צריך
 עוד להטוף דם ברית וכן נראה עוד

נתיב י"ח

מבואר באחרונים שאין לעשות פריעה ע"י חיתוך

ג"כ שאם אירע אחר החיתוך שעור
 הפריעה נפל מעצמו אין כאן בית

(א) גם מה שהביא מדריך פקודין
 חלק הדיבור אות ב' שכתב

ראי' ברורה דאסור למול ולחתוך עור הפריעה בכלי אלא נריך לפרוע בצפורן והם לא דברו אלא היכא דא"א או דדיעבד היכא דאירע מקרה כזה ועל זה גם אכן לא פלגינן ופשוט.

(ב) עוד אני תמה מה שהביא אה"כ וז"ל ובודאי ע"פ החיקון ראוי לעשות בצפורן כמו שהביאו מדברי גליא רזיא ועוד אבל אין זה מעיקר דין מילה ואפילו סנדקאות שהביא האשכול מהמדרש כתב רעיא בסי' מ"ב שאין זה ממנאות מילה ור"ל דזה רק מחציבות המנאות לעשות מה שאפשר בגופו ממש כמ"ש ר"ל המדרש לענין פורן ע"כ.

(ג) והנה כמ"ע הוסיף תמיה על תמיהתו חדא דעיין בדברי מלכיאל מה שכתב לענין סנדקאות של שר אחד כתב דח"ו ליתן לעכו"ם דגם סנדקאות מחלקי מילה והרבה אחרונים כתבו דגם הסנדק נריך לעשות שליח מאציו ובש"ע מצואר דסנדק מצותו גדולה משל המוהל אמנם לפי דברי מעכ"ת אני תמה אטו חציבות מצוה מילתא זוטרחא הוא ואני אשאל למע"כ אם מי שהוא יבא ויבטל מצות סנדקאות בפשיעות ובשאלט נפש וכי אין זה בכלל פושע ישראל שמבטל מצות סנדקאות הגם שאינו ממנאות מילה לדעת הגר"א אבל היא מצוה שע"י מקיימין ישראל

מיחוש כמו שראיתי כמה פעמים, לא ידענא מאי קאמר הלא הדרך פקודיך כתב מפורש בחלק המחשבה דעור הפריעה אין לחתוך מפי בעלי הקבלה הראשונים ע"ש אות י' וא"כ אדרבה דעת הד"פ דאסור לחתוך עור הפריעה אלא שאם נפל עור הפריעה מעצמו דדיעבד כתב דאין כאן בית מיחוש וכן מה שהביא בשם מהרש"ם ח"א סי' כ"ז ושו"ת אחיעזר ח"ג סי' ס"ה אות י"ב שכתב ובודאי שאין זה לעיכובא והפריעה כשרה אף בכלי היכא דא"א בצפורן עכ"ל.

ואני עומד ומשתומם מה שמביא כל הני האחרונים ותמה עלי שלא הבאתים ומינה מקשה עלי והלא מינייהו כוליהו ראוי לדברינו דהם כלהו אמרו דבעי פריעה בצפורן אלא דדיעבד היכא דא"א בצפורן אף בכלי מותר אבל היכא שאפשר בצפורן אסור בכלי וא"כ מפורש מדברי מרן רבינו חיים עוזר וכל הני פוסקים הנ"ל דאסור לעשות פריעה בכלי היכא דאפשר בצפורן וא"כ כמ"ע וכל הני מוהלין שעושין כן לכתחילה הם עושין נגד רבינו האחיעזר והני פוסקים הנ"ל וכ"ש כי הם לא מדברים אלא שפורעין בכלי אבל לא שחתכין כל העור הפריעה, לבד המהר"ם שיק שמדבר שחתכו עור הפריעה, אבל הרי תבר גזיזי' וכתב דפריעה בצפורן הלא מ"מ, עכ"פ פשוט דמהני פוסקים

המזוה ועכ"פ מצואר שמזוה גדולה
משל מוהל.

קורא לה דבטלו פריעה ישראל
ודצורה חקנה לפרוע פרעות ישראל
נגד הכל.

וא"כ פריעה בצפורן נמי שבעלמנו
מודה כמ"ע שהוא כעין
סנדקאות שמצואר באותו המדרש ואף
דהכ"נ נימא דאינה מעיקר דין המילה
ואם דזיעבד פרע בצפורן יאזא אצל
מ"מ הרי הוא פשע זמנה שביטל
חציבות המזוה מה שקורא לו כ"ח
והיינו פריעה בצפורן שהוא ממש
כסנדקאות אפילו לפי דעת מע"כ,
וא"כ אדרבה מי התיר לו לבטל מזוה
פריעה בצפורנים ולהתיר למוהלים אלו
לבטל מזוה פריעה שהיא כסנדקאות
ואף שדזיעבד אינו מעכב וכפי
שראימי בחשבותו שם וגם שמעמי
וראימי שאר המוהלים שנוהגים כן
לכתחילה לבטל מזוה זו ואדרבה כותב
עוד שזה יותר טוב מלמול כמקדם.

המברכו בברכת כוח"ט לו ולכאש"ל
בלב ונפש.

מנשה הקטן

ובדברי עם הרה"ג הנ"ל על הטלפון
התנצל עלמנו דכוונתו רק
דזיעבד ולא לכתחילה כלומר במקום
שאי אפשר למול ואין מניחין במקום
אחר כגון צמחי חולים ידועים והגם
שמתשבותו בכחז שכ' ופרסם צעמונים
וגם בספרו לא משמע כן מ"מ אני
מקבל דבריו שכן כוונתו ואני מקוה
שעכ"פ גם בספרו יתקן כן ויהי
עכ"פ תקון רע צמיעוטו כי לפענ"ד
אם אין מניחין צמחי חולים רק באופן
זה אז מוטב להמתין ולהוילאו מציה"ח
ולמולו צבית ע"ד אבותינו ח"כ, כי
צענם יש איסור גמור לקוץ עור
הפריעה וכאילו לא מל.

ד) ובדרך דרוש נראה מה שהביא
באות חיים ושלוס סי'
רס"ד מזוה"ק בראשית ל"ב ופ' לך
ז"ג ע"ב צפרוע פרעות ישראל וכו'
כי קודם דצורה הנביאה בטלו פריעה
בישראל ודצורה חקנה לחזור ולפרוע
כראוי. ותמה הגאון הימכן לומר
שנשחכה פריעה מכל ישראל שהיא
צבית המסורה מאבותינו מל ולא פרע
כאילו לא מל ע"ש מה שחי', ולהג"ל
י"ל דהם עשו מילה ופריעה יחד ולא
נראה פריעה לישראל ולכן ממילא

שוב הוילא לאור את ספרו ותקן
לצסוף כדברינו שעכ"פ יש למול
קודם ואח"כ לפרוע רק דזיעבד אם
כבר מל המילה כשרה ומעמה ודאי
שאין ח"ו לסמוך להקל. וכן גם דעת
הגרמ"פ שליט"א ולכן הירא לדבר ה'
לא יקח מוהל מהמתחדשים שעושים
מילה ופריעה יחד.

הג"ל

נתיב י"ט

אין להביא ראי' ממנהג שאלוניקי
שלא הי' מנהג ותיקיין

מע"כ ידידי הרה"ג וכו'

וזכרתי כי פשט דברי הפוסקים
והרמב"ם והטור ומרן זשה"ט מורה
כמ"ש הרב פרי האדמה והרא"י
שהביא מא"ח לענ"ד לא מכרעא וכבר
נהגו במדינות הללו משנים קדמוניות
לעשות מילה ופריעה בחפי נפשא
עכ"ל.

(ב) ואומר אני אדרבה משם ראי'
ברורה דלא קי"ל כשלחן
גבוה וכמוהלי שאלוניקי שהרי עיינו
רואות אשר אף שנהגו כן בשאלוניקי
מ"מ בטלה מילה זו ונהגו לעשות כל
חדא בחפי נפשה, ואי נימא דהלכה
כוותייהו אמאי הוניחו מילה טובה
ומפשו אומנות דידן אבל פשוט דגם
אז ודאי שהי' אחיז מוהל שהתחיל
לעשות כן ולשנות מנהג הקודם שלא
היו נוהגין כן מקודם והרא"י שמביא
מהר"י מולכו בשלחן גבוה שהיו שם
מתחכמים בעיניהם ואמרו דהעושה
אלה לא ילא ידי חובת מילה ואי נימא
דמלפנים כן היו מוהלין א"כ מה
טעם המערערין במלחכה זאת אע"כ
דזה הי' דבר חדש אללס ג"כ ולכן
ערערו. והגם שמהר"י מולכו בשלחן
גבוה שם מיישב אופן הנ"ל אבל אחר
שהרב פרי האדמה חלק עליו וגם

(א) אחדשכת"ר. היום קבלתי
ההעתק מאת
המשוזה בענין מילה ופריעה אי מותר
לעשותם כאחת אשר זו נדברנו, והגם
שאני טרוד ולא הי' לי זמן לעבור על
כל הדברים אלא מקופיאת מ"מ
מהמעט אשר קראתי ועיינתי זו
ראיתי שאין דברי בעל הקונטרס
ממש לדחות דברינו ואדרבה צהרבה
דברים יש ראי' לדברינו ומכולם אין
תיובתא לדברינו. הנה אחד הראיות
שמביא לדבריו הוא שמנהג הזה לאו
חדתא הוא אלא שכבר הי' מפורסם
לפני כב' מאות שנה ע"פ גדולי
רבותינו והביא לזה מחלוקת בעל פרי
האדמה ושלחן גבוה דהשלחן גבוה
מביא מנהג שאלוניקי דמל ופורע יחד
ומשצחו ובעל פרי האדמה חולק עליו
והשלחן גבוה בעלמו (ציו"ד סי'
רס"ג) הביא שיש מתחכמים במלחכה
זאת דהעושה כן לא ילא ידי חובת
מצות מילה כי מל ולא פרע כאילו לא
מל והוא ז"ל חולק עליו והרב פרי
האדמה חולק וצט' מכשירי מילה
להרב אליהו בר' יוסף שמעא הלוי
ס"ט (ליורנא 1773) אות מ' וז"ל

מקדמת דנא לא נהגו כן אלא כמו שאנו נוהגין נחבטל גם מנהג שאלוניקי מלמול כן ועד היום לא שמענו עוד שימולו כן וא"כ אדרבה ראי' ברורה דכיון דכבר היו בקיאים למול באופן זה ואפילו הכי בטלוהו האריך נקום אנן ונחזרהו.

ג) גם בכל האריכות והראיות שהביא שם לפענ"ד לפי מה שראיתי תמנית הדברים מרוב האריכות הוא רק שהביא ראיות שאם חתך עור

הפריעה עם עור המילה אין צריך לחזור ולהסיף ולהטיף דם צריח ולפענ"ד זה פשוט דלמה יהא צריך להטיף דם צריח והלא הדם שומח ויורד מהחיתוך והוא מונץ וא"כ אין לך הטפת דם צריח יותר מזה אבל שיהא ענין לחמתן יחד אין ראי' אף לאחד מהם ולהיפוך מדברי הפוסקים שהבאנו נראה בעליל דלכתחלה יש למול קודם ולפרוע אח"כ וא"כ הכי נקטינן.

נתיב ב'

חתך הערלה ונחתך גם עור הפריעה אי קיים המצוה

לעשות. ואולי הספק הוא אם נדמה לנולד מהול או שמא כוונתו לדמות לגר שנימול כשהוא גוי דאעפיי"כ מטיפין ממנו דם צריח לאחר שנתגייר כמ"ש בס"ה רס"ה ס"ג או נדמהו לקטן שנימול כלילה דצריך לחזור ולהטיף דם צריח (כמ"ש בס"ה רס"ג ס"א בהג"ה) וגם בגוי שמל את ישראל דחשיב כאילו לא נימול וי"א דחייבים לחזור ולהטיף דם צריח ומספק השואל כיון דמל ולא פרע כאילו לא מל והאריך הזרע אמת דאם חתך כל עור הפריעה אי מקרי מל ולא פרע או לא. וסיים אך כל האמור

א) והנה ראיתי בשו"ת זרע אמת לרי' ישמעאל הכהן סי' קל"ג (יו"ד סי' רס"ד) וז"ל, ושאל אם בחתיכת עור הערלה נחתך ג"כ עור הפריעה אם ינא ידי חובת מצות מילה כיון שעשה הפריעה באימל ולא בצפורן כנהוג.

תשובה בתחלה אני אומר דתם אני ולא אדע מה מקום לספק מה יוכל לעשות מחדש, כיון שכבר הוסרה גם עור הפריעה דאטו יחזור וידביק עור הפריעה כדי לעשות הפריעה בצפורן מה שא"א עוד

זוה דהלכה כמדרש ונפרט היכא דהמדרש מספר מעשה רב למדין לכ"ע ע"י זרכ"י אר"ח ס"י רט"ו זשיו"צ ס"א וכנה"ג א"ח זכללי הגמרא סעיף ע'.

ד) ומעתה נבוא לדחות דברי הבעל זרע אמת מדברי הגמרא יצמות הנ"ל זכמה אנפי. א) לפ"מ שראיתי זקובץ שיעורים להגר"א וסרמן ז"ל ס"י ס"ד אות ח' שעמד זקושיא זו וכמז ז"ל, משמע מסוגיין דאפשר לפרוע זסקין דהא זגמרא מוקי קרא דעשה לך חרות זורים לפריעה והרמז"ס כמז דפורעין זצפורן ומקורו זאגדה דנפרעים להסתכל זבהן זבהלה ולפריעה ז"ל דזה אינו אלא מדרבנן דומיא דלהסתכל זבהן להבדלה ע"כ. זבואר דהגאון ז"ל הרגיש זקושיא זו ותי' דפריעה ודאי רק זצפורן הוא זס"ל זאמת זצפורן דאורייתא הוא אלא זמכח קושימו דחה שהוא מדרבנן זבגמרא מדאורייתא אזל א"כ זבואר מדברי הגר"א ז"ל דפריעה אסור זסקין מדרבנן עכ"פ, וראיה זרורה מדברי הגאון דאסור לחתכו זסקין מדרבנן עכ"פ, אלא דמעיקרא הי' ס"ל דצפורן מדאורייתא היא זמכח הגמרא הנ"ל דחה לעצמו דהא דרבנן אזל ודאי דהלכה זצפורן דוקא.

ה) שניית נראה לפמ"ש קצת

היינו דוקא בדיעבד אבל לכתחילה ודאי נכון לעשות הפריעה בצפורן כמש"ל וזה פשוט מאד עכ"ל.

ב) והנה מה שדייק מלשון הגמ' יצמות דף ע"א ע"ב א"ר לא ניתנה פריעה לא"א שנאמר זעת ההוא וכו' עשה לך חרות זורים וכו' ופריך ודילמא הנך דלא מהיל וכו' ואי איתא דאין פריעה אלא זצפורן א"כ אמאי לא פריך א"כ מאי קאמר עשה לך חרות זורים דהא פריעה אינו אלא זצפורן. ולפענ"ד לא קשה דכבר חירונו זוה דהתם זגדולים מיירי שא"א לקרוע זצפורן ואין דנין אפשר מאי אפשר. אלא דגם הא אמת דעיקר השאלה היה מנלן דחרות זורים לחדש מזות פריעה דילמא אהנך דלא מהול זוה והדיוק מלשון שני' זאמת זק"ל.

ג) עוד הקשה מעלתו דמה נעשה עם ראיות זעל שו"ת זרע אמת שהביא זגמ' יצמות דף ע"א ע"ב זקרא דעשה לך חרות זורים שמשם יליף לה הגמרא פריעה הרי דפריעה היחה ע"י חרות זגם מה זצמשנה לא הזכירו זשום מקום ולא זגמרא פריעה זצפורן. והנה מקושיא דלא זוכר זגמרא פריעה זצפורן לפענ"ד ריח קושיא לימא דכיון דמפורש זמדרש דבעי פריעה זצפורן ולא מפורש זגמרא להיפך הרי קיי"ל

ואפי גירסת ר"ח במוס' שם דשזב
 ושנית חדא מילתא הוא וגרסינן
 ודילמא לאקושי וכו' ולהכי אחי ולא
 פריעה דלפי גירסתא זו לא משני מידי
 אהך קושיא א"כ במסקנא נפרך מ"ד
 דלא נתנה פריעה לא"א והחרבות
 צורים שעשה יהושע לא היו לפריעה
 כלל אלא למול את בניי שלא מלו
 במדבר, ולהכי לישנא גרסינן ודילמא
 לאקושי סוף מילה ולא לפריעה אחי
 אלא לעיכוזא בסוף מילה עי' רש"י
 שם ולפ"ו נמי אין ראיה כלל מדברי
 הגמרא לענין פריעה וא"כ פריעה
 ממילא הו"ל בצפורן. שזב מצאחי
 בדד"ק (יהושע ה' ז') ו"ל, וש
 מרז"ל שאמרו כי אמר שנית על
 הפריעה כי לא נתנה פריעת מילה
 לא"א ונדחו דברים אלו ואמרו כי
 שנית ר"ל על צינץ המעכבין את
 המילה שמהירו שיחזור עליהם שנית
 ויראה כי נימולו היטב וכו' ע"ש,
 וכ"כ הריטב"א ז"ל יצמות הנ"ל נראה
 דס"ל באמת דנדחו הדברים וכג'
 ר"ח ולישנא אחרינא שזרש"י ואחי
 שפיר.

ז) ורביעי בקודש נראה דמעיקרא
 לא קשיא מידי דהרי
 בגמרא אמרו ו"ל, אמר רב לא נתנה
 פריעת מילה לא"א שנאמר בעת ההיא
 אמר ה' אל יהושע עשה לך חרבות
 צורים וגו' ופריך ודילמא הכך דלא
 מהול דכתיב כי מולים היו כל העם

אחרונים ז"ל דהגם דעיקר פריעה
 היא בצפורן אבל בגדול שנתקשה
 העור עד שא"א לפורעו בצפורן או
 מותר לפרוע גם הקרום בסכין או
 מספרים וכגון בגדול או ערל שמתו
 אחיו מחמת מילה שלא מל בקטנותו
 ואין ציד אדם לפורעו בצפרניו ולפי
 זה אחי שפיר מאד קושיא הגר"א
 וואסערמאן דהא חנא ס"ל דישראל
 מלו במדבר רק לא פרעו וא"כ הרי
 היו כבר גדולים בני ארבעים שנה שלא
 פרעו ולא היה אפשר לפרוע בצפורן
 לכן עשה להם חרבות צורים דהיכא
 דלא אפשר לא אפשר אבל היכא
 דאפשר בצפורן ודאי אסור למול
 בחרבות צורים וזוהי יהיה מדויק
 הלשון עשה לך וכו' ושזב מול את
 בניי שנית ודרשו שנית זו פריעה,
 ולהנ"ל יהיה מדויק דווקא פריעה
 שהיא שנית שכבר מלו ולא פרעו
 כה"ג בעי חרבות צורים אבל
 כשהמילה אינה שנית הכ"נ דלא ניתר
 חרבות צורים לפריעה דאז הפריעה
 בצפורן. עכ"פ לפ"ו שפיר מיושב
 קושיא הגר"א ולפ"ו יש להעמיד
 סברת הגר"א וואסערמאן ותוור
 ונראה דבצפורן שכתב הרמב"ם הוא
 דאורי' דלא צריך לדחוק משום
 קושיא הנ"ל.

ו) ועוד צה שלישיה דהנה מצינו שם
 חלופי גירסאות בגמרא
 יצמות הנ"ל ולישנא אחרינא שזרש"י

שהביאו החוס' ושאר מפרשים שבמדבר נמי מלו אלא שלא פרעו או מפני העינוי הדרך כדעת החוס' או מפני שלא נטוה משה מפי הגבורה על מצות פריעה עד סוף שנת ארבעים קודם כניסתן לארץ כפי דעת הרמב"ן ז"ל והריטב"א ועוד ראשונים, מ"מ החרבות נורים לא עשה בשביל הפריעה אלא להנימולים שלא מלו עדיין שלא יכנסו בלי מילה לארץ (ועי' ילקוט שמעוני יהושע ה' בשם ויקרא רבה) וימל את בני ישראל אל גבעת הערלות מקום שהוא גבעה בערלה רב נחמן אומר תן חלק לשבעה זה דור שמלן משה לשבעה וגם לשמונה זה דור שמלן יהושע לשמונה. וכונתו נראה דהמילה היחה לשמונה. ולכאורה לפי המדרשים מל את כל מי שלא מל ארבעים שנה א"כ לא הוה לשמונה, אבל לפי"מ שכתבתי נראה דהא קמ"ל דיהושע מל אותן שהיו צריכין למול בשמונה בחרבות נורים, ומיהו הרמב"ן ז"ל כתב דרבי ישמעאל צפרקי דר"א פליג אגמרא דידן ועי' ירש' יעקב יצמות הנ"ל ואין הז"ג להאריך יותר בזה.

היוצאים וכל העם הילודים וגו' ומשני א"כ מאי שוב אלא לאו לפריעה. והנה נראה פשוט דסברת המקשה היה שדחה דלמא החרבות עשה להק' שלא מלו במדבר דהרי ישראל לא מלו במדבר ארבעים שנה והיו צריכין למול דהכי ק"ל ש"ס דילן כמ"ש בסמוך ובמדבר מ"ט לא ועי' חוס' שם משמע דלא מהול כלל במדבר ולזה לא חירך החרטון כלום אלא שתי' דא"כ מאי שוב. והנראה כוונתו דהכ"נ דחרבות נורים היה צריך למול אותן שלא מלו אפילו לרב אלא דא"כ לא היה לומר שוב, דמינה ילפינן פריעה אבל לפי"מ פריעה לא ילפינן מחרבות נורים וא"כ לא עשו החרבות לפרוע אלא למול אותם שלא מלו עדיין, והפריעה דרשו משוב או מלשון שנית כמ"ש המהרי"ל דמשנית משמע פריעה שהיא גימ' שלו ע"ש, וא"כ פריעה אהכ"נ דהיא צלפורן וז"פ מאד לפענ"ד, וזה א"כ אחי אליבא דכ"ע ואין מכאן ראיה לזרע אמת כלל.

ח) איברא דאומר אני אפילו לדעת הפרדר"א ומגלת סמרים

נתיב ב"א

ליישוב קושית הזרע אמת מגמ' הולין

א) עוד כתב שם הזרע אמת ראה מדלא מנינו בגמ' שיאמר אלא לשון

מוהלים ופורעים סתם ולא אמרו מוהלים באיזמל ופורעים בצפורן וידוע דיכול למול בכל דבר שחומץ חוץ מן הקרומית של קנה מפני הסכנה כמ"ש בחולין י"ז והרמב"ם בפ"ג מהל' מילה וטור ושו"ע סי' רס"ד וא"כ עד"ו נמי ופורעים סתם ר"ל בכל דבר שפורע.

ואני אומר אדרבה מטובך הרי בגמ' חולין אמרו בכל מוהלים חוץ מקרומיות של קנה ולמה לא כתבו בפריעה ג"כ חוץ מקרומיות של קנה. אמנם פשוט דכיון דדרך מילה לחוד ודרך פריעה לחוד דמילה הוא לכרות ואפשר בכל דבר ופריעה הוא בצפורן דוקא ונריך להאריך בדבר ולכן כתבו סתם מוהלין ופורעין והניחו על הידוע שהי' הדבר ידוע למומחין בהל' מילה כמו בהל' שחיטה.

(ב) ואדרבה אכן נדייק להיפך מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' מילה ה"א שכתב וז"ל ובכל מלין ואפילו צנור ובזוככות ובכל דבר שכורת ולא ימול בקרומית של קנה מפני הסכנה ומנזה מן המוצחזח למול בצנול בין בסכין בין במספרים ונהגו כל ישראל בסכין. (ה"ב) כיצד מוהלין חותכין את כל העור המחפה את העטרה עד שחתגלה כל העטרה ואח"כ פורעין את הקרום הרך שלמטה מן העור בצפורן ומחזירו

לכאן ולכאן עד שיראה צער העטרה ואח"כ מונץ את המילה וכו'.

ויש לדייק דבחתיכת הערלה כתב בכל מלין וכו' ומנזה מן המוצחזח למול בצנול וכו' ונהגו כל ישראל בסכין, והנה הסביר ההלכה מעיקר דינא ומנזה מן המוצחזח ומלד מנהג כל ישראל, ובפריעה כתב רק כיצד מוהלין וכו' ואח"כ פורעין את הקרום הרך שלמטה מן העור בצפורן וכו' ולא זכר כלל שיש אופן אחר בפריעה כמו שזכר במילה, והי"ל לסיים בהלכה א' לאחר שכתב בכל מלין וכו' ונהגו כל ישראל בסכין, ובכל פורעין ואפילו בדבר כו' ונהגו כל ישראל בצפורן. או הי"ל בקיצור בכל מלין ופורעין ואפילו צנור ובזוככות וכו' ונהגו כל ישראל בסכין למול ובצפורן לפרוע. ואח"כ כיצד מוהלין וכו' ולמה עזב פורעין בכלל.

עוד יש לדייק בלשון הרמב"ם בה"ב שכתב כיצד מוהלין וכו' עד שחתגלה העטרה ואח"כ פורעין, הי"ל כמו צרישא כיצד פורעין או לא הי"ל כלל ואח"כ אלא עד שחתגלה העטרה ופורעין את הקרום הרך שלמטה, ותיבת אח"כ מיותר לכאורה.

ובמש"כ ומחזירו לכאן ולכאן עד שיראה צער העטרה. יש לדייק דהאי ומחזירו לכאן ולכאן נמי

ד) ובזה מיושג נמי לשון ואח"כ שכתב הרמב"ם דבעי דוקא פריעה לאחר החיתוך של הערלה דאיתו העור נחתך ולא יצוד אזיל אבל עור הפריעה חוזר ונאחו ונתרפא על הגיד למטה וז"ל מאד בס"ד.

ה) ומדויק נמי מש"כ הרמב"ם ואח"כ פורעין את הקרום דכבר הבאתי במקום אחר מגמרא זבחים מ"ג ומנחות ט"ז דפריך שם חדא דהיינו רישא ועוד דהא תניא ואח"כ וכו' ופרש"י ועוד התניא ברייתא אחרינא או שנתן את הקומץ בשמיקה ואח"כ נתן לבונה במחשבה קשיא, מבואר מדכתב ואח"כ א"ל לומר שיהי' לאו דוקא אלא בנת אחת דואחר כך דוקא הוא אח"כ. א"כ פשוט כיון דדייקו הרמב"ם וכל הפוסקים לכמוז ואח"כ פורעין דייקין מינה דאח"כ דוקא הוא ולא בנת אחת וז"פ וברור מאד.

ו) ופלא על הזרע אמת שכתב ואף דהרמב"ם רפ"ג מהל' מילה כתב וז"ל מוהלין וכו' וכ"כ הטור והשו"ע בס"י רס"ד הנ"ל לאו למימרא שיהי' זה לעיכובא וכו', שהרי ודאי בדיוק נאמר כל אמת ואמת דייקין בזה כל קוץ וקוץ חילי הלכות וכ"ש שכן כתבו כל הראשונים ואטו כסומא בארובה כתבו רבותינו הראשונים ז"ל ח"ו אבל הכל בדיוק

מיותר, הול"ל בקיבור ואח"כ פורעין את הקרום וכו' בצפורן עד שיראה בשר העטרה ולמ"ל למימר ומחזירו לכאן ולכאן, דמי לא סגי לן שיחמכנו לגמרי ולא יחזירנו לכאן ולכאן, ואדרבה לדעתם הרי יפה ונאה לחתוך עור הפריעה.

ג) אבל האמת יורה דרכו דרבינו הרמב"ם בכונה דייק בלשונו והורה לן החילוק בין מילה לפריעה, דמילה מעיקר הדין הוא בכל דבר ומעיקר המצוה בכל מיני ברזל וממנהג ישראל הוא בסכין אבל פריעה הוא מעיקר הדין בצפורן ולכן לא ציאר כלום פריעה באופן אחר וציאר לן הרמב"ם כן לפי שבגמ' אמרו סתם מוהלין ופורעין סתם לכן הוכרח הרמב"ם ז"ל לפרט החילוק בין מילה לפריעה וזה בס"ד ברור מאד.

ולפי זה אחי שפיר נמי אמאי לא אמר כ"ג פורעין אלא ואח"כ פורעין שבפריעה היא מעיקר דינא פריעה בכה"ג, ואחי שפיר נמי מה שאמר ומחזירו לכאן ולכאן כלומר דאופן הפריעה דוקא אחר המילה, דוקא לקרוע בצפורן דוקא שמשאר עור הפריעה, אלא שלא מטעה ומאמר יטלנו בסכין ויחמכנו, מוסקיף הרמב"ם ומחזירו לכאן ולכאן דהאי עור אסור לחתוך רק להחזירו.

צמדה וצמשקל כל אות ואות מדצריהם הקדושים ודצרי הזרע אמת נע"ג.

(ז) ומיהו לדין גם הוא ז"ל כתב דוקא לענין צדיעבד וכגון שנחתך עור הפריעה עם עור הערלה אף שלא נקרע בצפורן יצא שלא צריך להטיף דם צריח שנית אצל לכתחילה לקיים המצוה כתיקונה וכקצלת משה מסיני צריחם דוקא לעשות הפריעה בצפורן ולאחר המילה ולהשאיר עור הפריעה ולהחזירה לכאן ולכאן וכמנהג

כל ישראל. וכמ"ש להדיא זה פשוט מאד. גם כי עיקר פלפולו הי' אם צריך לחזור ולהטיף ממנו דם צריח ואי זה מקרי לא פרע כלל ואין כאן מצות מילה כלל ודו"ק. ואי"ה לכשאפנה אשנה אולי נאריך עוד צוה, עכ"פ לפענ"ד דאין לזוז ממנהג אבותינו צוה.

ידידו המברכו בלב ונפש ובברכת חג כשר ושמה,

מגשה הקטן

נתיב ב"ב

כמה הערות במצות מילה ופריעה

ולאחר העיון בדצריו הקדושים ראשונה נראה ממוך דצריו ז"ל דהגה"ק לא הי' צקי באופן מילה זו שחוטכין מרווייהו יחד שכתב שם לאותה המכונה לא ראה, ובאמת כי אין זו מכונה כלל אלא שיש לו להמיהל כעין צבת עם שיניים ומכניס הצבת תחת עור הפריעה ומדהק שתי העורות יחד הערלה והפריעה ושומטם עד למטה מהגיד וחומך שני העורות צבת אחת ונשאר הגיד מגולה (ואולי כוונתו שם על המכונה האחרת שנקרא גאמקו קלעמפף בלע"ז שזה

ט"ז לחודש הרחמים התשל"ו בני"י צ"א מע"כ ידידי הרה"ג וכו'

יקרת מכתבו קצלתי בהערות שונות על ספרינו ח"ה וח"ו.

(א) מה שציין בח"ו סי' קע"א צמילה ופריעה אי היו מצוה אחת או צ' מצוות, ואי שפיר לחתוך שניהם כלומר עור הערלה ועור הפריעה יחדיו ואין לשו"ת מהר"י שטייף ז"ל סי' ק"ו שהאריך צוה.

הי' מין מכונה אחרת ממנה שאני מדבר בכלל).

זהלל יוסף כשאמר מה צנע ולא גמר ע"כ ע"ש.

(ב) ולדידן צנעס הדין אי מילה ופריעה היא מצוה אחת או צ' מצוות כמ"ש הלקט יושר, והגר"י שטייף ז"ל השיג עליו, אמנם בתשובה אחרת הצאתי רא"י ללקט יושר מדברי המדרש נשא פי"א הביאו אבודרהם ה' צרכות דף קל"ב ומטה משה ה' מילה שימו איש חרבו על ירכו משה מל ואהרן פורע ויהושע משקה והחיי"ט פי"ט דשבת מ"ו גרס יהושע מל ואהרן פורע ומשה משקה ולכ"ע נראה מיהו דאחד מל והשני פורע ואי נימא דמילה צפני עצמה לא הוי מצוה צלי פריעה אלא הכל מצוה אחת, א"כ האיך שבק משה באמצע המצוה והניחה לגמור לאחר היינו הפריעה הא קי"ל המתחיל במצוה אומרים לו גמור ואין המצוה נקראת אלא על מי שגומרה ובגמ' סוטה דף י"ג א"ר חמא כל העושה מצוה ולא גמרה מעלה עליו הכתוב על שגמרו כאלו עשאו רבי אלעזר אומר אף מורידין אותו מגדולתו דכתיב ויהי צעט ההוא וירד וכו' רבי שמואל בר נחמני אומר אף קוצר אשתו וצניו דכתיב ותמת בת שוע וגו' וכתיב וימת ער ואונן ופרש"י אף מורידין אותו מגדולתו מן השמים למתחיל ואינו גומר אלא א"כ נאנס כמשה צעזר הירדן וירד יהודה שהוא התחיל

מבואר דהמתחיל במצוה ואינו גומרה הרי ח"ו יורד מגדולתו וקוצר את אשתו וצניו ח"ו, וא"כ אי מילה צלל פריעה לא הוי מצוה צפני עצמה א"כ האיך התחיל משה במצוה ולא גמרה ח"ו. וגם מה דקי"ל דשניהם יכולין למול וכנהוג עלמא, א"כ כולוהו הו"ל בכלל המתחיל במצוה ולא גמרה אכל אי נימא דתרי מצוות נינהו א"כ אחי שפיר דזה עשה חדא מצוה והשני עשה חדא מצוה והגם דלענין מנין המצוות תרווייהו חדא מצוה נינהו מ"מ לענין קיום מצוה כל אחד מקיים כחצי שלו וזהו שדייק בלקט יושר שהו"ל כמו בקרבן שאחד עושה השחיטה והשני קבלת הדם והולכה וזריקה ואדרבה כה"ג ברוב עם הדרת מלך כיון שכל אחד עושה מצוה שלימה שלו חש"כ המהרי"ל נמי דהו"ל צ' מצוות מילה ופריעה אלא דלענין הקיום לא קיים עד שיגמור הכל.

(ג) עוד הביא שם מהגה"ק אדמו"ר ממונקאטש בספר אות שלום (סי' רס"ד אות ס"ו) צמוהל שאמר ששכיח טובא כשמושך עור הערלה נמשך עמו גם עור הפריעה וכשנתחתך נחתך גם מעור הפריעה עד שלא נשאר כ"א משהו ונפול

מאליו אי צריך להטיף צריח שנית וכחצ דאין צריך, וצ"ל לחשו' מהר"ם ש"ק יו"ד סי' ר"מ שאם נחמכו שני העורות יחדו לא שמענו פוצה פה והוי מילה מעליותא עכ"ל. ולפענ"ד המעיין במהר"ם ש"ק ובאות שלום יראה דכוונתם רק בדיעבד שנחמכו שני העורות אין צריך לחזור ולהטיף דם צריח אבל פשוט דלכתחילה אסור לחמוק ולא דברו מזה הגאונים כלל אלא שהי' עולה על דעת האומר שכיון שחמך עור הפריעה וצלי מחכוין א"כ הו"ל כמל ולא פרע וצריך להטיף דם צריח שנית כיון דהי' צלי מחכוין וע"ז כתבו דלא הוי כמל ולא פרע וא"כ להטיף. ובאמת הדבר פשוט מאד כיון דמל לשם מילה והטיף דם צריח בהחיתוך שהי' לשם מנחת מילה וא"כ מה יועיל עוד אם יטיף עוד דם צריח שנית. ואני אומר אדרבה מדכתבו רק דכה"ג הוי מילה מעליותא ולא דקדקו יותר דאפילו לכתחילה מותר לעשות כן פשוט דלכתחילה ודאי אין לעשות כן אלא שאם אירע לו כן י"א. גם כי העיקר שדקדקו שם מפני שלא הי' זכוונה וע"ז דנו שם הני גאוני ולא נחמו כלל לענין דין פריעה. ופשוט דלכתחילה לא עלתה על דעתם להחיר כן (ובדברי חורח אמת הספרדי הארכמי קנח בספרי ח"ו סי' קע"א וקע"ב

צ"ס"ד).

ד) ומש"כ שם צ"ס מרן הח"ס שראה צקונקארדניא שורש חיצת מול הוא מלשון הקרה וציאר שפריעה הוא גומרה של מילה וכו' שנמסר למשה שעד זמן יהושע די להסיר ערלה אחת ומומן יהושע ואילך צריכים להסיר גם ערלה השניה שהיא הפריעה וכו' ואע"ג דא"א לא נצטוו על הפריעה מ"מ נצטוו להסיר הערלה וזה לכאורה לא כהגאון אור המאיר ז"ל עכ"ל.

הנה בזה אגלה לו צ"ד דבר חדש אשר זה זמן רב תמתי מאחר שמילה ופריעה היא מנחה אחת (ובפרט להאומרים שהם פעולה אחת) למה קראו ז"ל לחיתוך הערלה מילה ולגילוי העטרה פריעה, כיון דהכל הוא ענין אחד וטעם אחד לשניהם לגלות העטרה הי"ל"ל מל ולא גילה העטרה מהו לשון פריעה מל ולא פרע. ובשבת קל"ג עושין כל צרכי מילה בשבת מוהלין ופורעין ומוצ"ץ הול"ל מוהלין לגלות העטרה ומוצ"ץ או עד שחמגלה העטרה כיון דהכל הוא רק ענין אחד שחמגלה העטרה ובמשנה דף קל"ז מל ולא פרע את המילה הי"ל"ל מל ולא גילה העטרה או מל ולא פרע העטרה, מהו לשון ולא פרע את המילה וצ"ע ולא ראיתי מי שהעיר בזה.

מחזירו לאחוריו לכאן ולכאן והוא נמחזר על הגיד וחוזר וגדל על הגיד.

ולפ"ז שפיר קראוהו חז"ל מילה ופריעה ומל ולא פרע דהני תרי מילי נינהו ולא ראי זה כראי זה מילה הוא הסרה ופריעה הוא נשאר והולך וגדול הצד השוה שבהם שמתרוייהו פעולתם לגלות העטרה ובאמת כי ופרע את ראש האשה נמי הכוונה לגלות השער אבל לא להסיר אותם, ולהסיר נקרא קצינת שערות ולא פריעת שערות שהוא רק גילוי בלי קצינה נמלא דבאמת תרוייהו מילה ופריעה נקרא על שם פעולתן מילה מלשון חיתוך ופריעה מלשון גילוי וגידול, והבן כי הוא דבר חדש בס"ד.

(ו) ובעת נראה דיש לרקדק לשון חכמים מרפא שאמרו מל ולא פרע ומהו לשון פריעה. וראיתי צערוך ערך פרע אויפרייסען מאי מפרעתא א"ר אויא היכא דפרעי טבחי פי' מקום שפותחין בו הבהמה להוליא קרביה כדאמרינן שחיטה מפורעת כלומר פתוחה וא"כ לשון פריעה הוא לשון אויפרייסען אבל לא לחתכו.

אמנם בגמ' יצמות כ"ח אר"א קודם שבא שלמה הייתה תורה דומה לכפיפה שאין לו אזנים עד שבא שלמה

(ה) ואמרתי לחדש בס"ד דהנה צפ' נשא (ה' י"ח) ופרע את ראש האשה ונתן על כפיה ופרש"י ז"ל סותר את קליעת שערה כדי לצוותה והוא מספרי. וכתב הרא"ס אעפ"י שהפרע צכ"מ לשון גילוי הוא כמ"ש רש"י צענמו גבי כי פרוע הוא מגולה כמו ופרע ראש האשה אין זה סותר למה שפי' הכא ע"ש וצפ' נשא עוד שם (ו' ה') קדש יהי' גדל פרע שער ראשו פרש"י ופירוש של פרע גידול של שער וכן את ראשו לא יפרע (ויקרא כ"א) ועיין א"ע שם ופרע את ראש האשה וגילה. נראה דלשון פרע או פרוע הוא לשון תגלחת וגידול אבל לא לשון סילוק והסרה והיינו גדל פרע ע"ש. ולפ"ז אמי שפיר מאד דבדיוק אמרו ז"ל מילה ופריעה דהם שני נושאים לכוונה אחת דמילה הוא לגלות העטרה ופריעה הוא ג"כ לגלות העטרה וא"א לזה בלא זה, אלא דאע"פ שהם שניהם למטרה אחת מ"מ פעולותיהם הם הפוכים דמילה הוא שחותך עור הערלה ומסירה וכמו שפי' צוקנקארדאנניא הנ"ל שחיבת מול הוא לשון הסרה וזה הוא הצווי על הערלה להסירה אבל פריעה הגם שהיא ג"כ לזאת הכוונה לגלות העטרה אבל פעולתה הוא היפוך שגילה העטרה ולא יסיר העור צחיטוך כמו עור הערלה אלא יגלה העטרה וישאר העור ויחזיר ויגדל וכמ"ש הרמב"ם

ועשה לה אונים ר' אושעיא אמר מהכא פרעהו אל תעבור צו שיטה מעליו ועבור. ופרש"י פרעהו הגילהו לאיסור והוסיף עליו כדי שלא תעבור צו כמו גדל פרע ע"כ. הנה מצואר דפריעה הוא לגלות הדבר ולהוסיף עליו וזהו גדל פרע כלומר לגלות הראש ולהוסיף גידול פרע וכן ראשו יהי פרוע ובתרגום ראשיכם אל תפרעו לא תרצון פרוע הרי לשון פרוע הוא לגדל בגלוי. וכתב החינוך מזהו קמ"ט ראשיכם אל תפרעו ואמר התרגום לא תרצון פרוע ויחזקאל הנביא ציאר ואומר ופרע לא ישלחו וכמו כן נאמר במזורע וראשו יהי פרוע ואמרו בספרא יגדל פרע ולשון ספרא עוד ראשיכם אל תפרעו אל תגדלו פרע. ובמנוה ק"ג ובגדיכם אל תפרעו אל תקרעו בגדים ונכפלה מניעה זו בכה"ג שנאמר בגדיו לא יפרסו וכו' ואמרו בספרא ראשו לא יפרע וכו' והנה פשוט דלשון פריעה היא קריעה וגידול שניהם כאחד וכבר הארכתי קצת בזה.

וזדוה שפי' ר"ח שבת קל"ז מל ולא פרע את המילה וכו' פי' מי שמל ולא פרע את המילה כלומר לא קרע את העור וגילה את העטרה כאליו לא מל הנה פי' קרע וגילה את העטרה דפרע היינו קריעה ומה שפרש"י שם פרע גילה נמי הכוונה שע"י הפריעה ; שהוא קורע

אופרייסען נתגלה העטרה אבל נשאר עור הפריעה עליו ואלא שמיחו אילך ואילך ומוסיף את עור הפריעה על הגיד מלמעלה ולכן נקרא פרע פריעה ולא אמרו מל ולא גילה העטרה דאז הי' משמע אפילו ע"י חיתוך והתורה לא רצתה בחיתוך אלא לקרוע ולהשיב אותו ולהחזירו מכאן ומכאן ולא לחתכו. וא"כ עכ"פ נראה דלכן קראו חכמים פריעה שאין לחתכו. והרמב"ם בפיה"מ קל"ג פורעין הוא כאלו אומר קורעין הקרום שעל הערלה הנה לא הזכיר רק דפורעין מלשון קורעין והוא כערוך ודו"ק.

ז) ובוזה מובן לשון הרמב"ם ז"ל בפ"ג ה"ג מהל' מילה שכ' ואח"כ פורעין את הקרום הרך שלמטה מן העור בצפורן ומחזירו לכאן ולכאן ולכאורה היל"ל ופורעין הקרום הרך שלמטה מן העור עד שיראה צער העטרה ומחזירו לכאן ולכאן למ"ל, ולהנ"ל אחי שפיר דקמ"ל דעור הרך דוקא מחזירו ולא לחתכו.

ח) ומצאתי רא"י גדולה לדברינו אלה, מדברי רש"י יצמות כ"א אהא דא"ר אושעיא רמו לשניות מן התורה מנין דכתיב פרעהו אל תעבור צו שטה מעליו ועבור, ופרש"י ז"ל פרעהו הגילהו לאיסור

וע"ש מה שמירץ וא"כ יש לישב דברי רבינו מרן הח"ס ז"ל. גם עיקר הקושיא האריך יואל בצרכה אחת על המילה ופריעה לפמ"ש שהוא צ' מנזות לכאורה כמו בצרכת הזבח שהוא צרכה אחת וכל עבודה הוא מנזה צפני ענמה ומצרך על הזבח וכולל כל עבודתו והכ"נ צמנזות מילה ע"ש ודו"ק, עכ"פ נלענ"ד אין מדברי הח"ס שום סתירה לדברי האור המאיר ואדרבה לפי מה שפי' יש רא"י לדברינו צס"ד.

(י) עוד י"ל לפי מה דאיתא בצספר המכר שאין המילה בעצמותה סכנה וכחז הח"ס צמו"מ פ' שמות עה"פ ותקח נפורה לור דהא דמחללין שבת אחר המילה אם צריך לכך מטעם מכת חרב כי כל מכת חרב סכנה הוא כדאיתא צמס' שבת אצל אי מל בקרומית של קנה איננה סכנה אצל יען כי עיקר המנזה מן המוצחר למול צצרול כמו שאמר הקצ"ה ליהושע עשה לך חרבות לורים ושז מול את בני ישראל שנית לכן עושין מנזה מן המוצחר ושבת נדחית אח"כ ממילא כיון דסכנת נפשות הוא ע"ש.

ולפ"ז מוצן מאד למה אמרו פריעה צלפורן דוקא דכיון דכל מכת חרב סכנה הוא א"כ חיתוך הערלה שמוכרח לחתוך צצרול ומוכרח

והוסיף עליו כדי שלא תעבור צו כמו גדל פרע ע"כ, הנה מצוחר מפרש"י ז"ל דלשון פרעהו משמע גילוי והוספה והוא היפוך מלשון מילה שמשמע חתיכה והוסרה וא"כ רא"י גדולה צס"ד לדברינו דצוון קראו רצומינו ז"ל לחיתוך הערלה מילה שהיא מלשון חיתוך והוסרה, ולגילוי העטרה פריעה שהוא לגלות העטרה ולהוסיף עליו עור הפריעה כלומר לא להסירו אלא יחזירוהו לאחוריו ווסיף עליו וכמ"ש כל הראשונים והאחרונים ז"ל שכופה העור הפריעה לאחוריו ונמצא היא נוספת על עור שלמטה וזה צרור צס"ד ודו"ק היטב.

(ט) ובשו"ת ח"ס יו"ד סי' רמ"ט מתחלה עלה צדעמו לומר דמילה ופריעה הם תרי עניני ופילפל האריך סגי בצרכה אחת על המילה ועל הפריעה והציא שם דברי הצ"ח ודחה אותם, עוד דחק צענין פריעה מאיזה טעם דוחה שבת ואי יש כרת עליו כלומר המל ולא פרע ומכת כל הקושיות חזר צו ודחק לחדש דמילה ופריעה קים להו לרבנן דפריעה נמי אקרי מילה ע"ש מה שהאריך, וצאמת לאחר קידה וצקשת סליחה מאדונינו מרן רבינו הח"ס ז"ל, רבינו הגדול הצה"ג וצס' האשכול ה"י מילה צצר הרגישו צקושיא זו מנ"ל דפריעה דוחה שבת

לא"כ מדינא אקור לחמוך עור
הפריעה גם מטעם זה.

ומחמת שאין הז"ג להאריך ומלאכים
יחפזון מאימת ימים הנוראים וכל
הגוף רותת מפחד יוה"ד הבא עלינו
ועל כל ישראל לטובה ולכן אקצר
והקוצרים אומרים יברכך בברכת
כוח"ט בספרן של צדיקים לטוב
ולברכה דושה"ט בלב ונפש,
מנשה הקטן

לסכן הולד כיון שמצוותו צדק מותר
למול צבזול אצל עור הפריעה דליכא
מצוה צבזול א"כ אם חומך עור
הפריעה צבזול הרי הוא מסכן
המינוק לכל מכת חרב סכנה הוא
ומילה מנד ענמה לא הוי בכלל מטעם
מצוה מן המוצחר אצל פריעה אקור
צבזול משום סכנה ומה"ט נטטוינו
לפרוע צפזרון לא צאזמל או מספרים
של צבזול וכיוצא בו וא"כ אחי שפיר

נתיב כ"ג

החותך עור הפריעה עם הערלה בשבת חייב

צצנת וצחול אלא מוכרחים לומר
שמילה הותרה צצנת וגם לעיין חבלה
הותרה וכל זמן שלא סילק ידו מן
המילה מותר לחבול ולעשות חבורה.
ומינה תמה גם על הלבוש הצאמי
צספרי שכחז דהמוהל שרואה לחמוך
עור הערלה מעט מעט חמיכה קטנה
צמקום שהיה יכול לחמוך צצנת אחת
חייב על כל חבורה וחבורה שעושה
שלא לצורך.

(ב) והנראה ללא קשה מידי דודאי
חובל ומקיים מצוה
מילה, תרי מילי מינהו והוא דהתורה
התירה למול צין צחול וצין צצנת
ויהיה צין הודחה וצין הותרה [דצאמת

מע"כ ידידי הרה"ג וכו'

אחדשה"ט וש"ט צידידות נאמנה.

(א) בדבר מה שתמה מעכ"ת אמה
שכתבתי דאומס שחומכים
עור הפריעה מה שלא נטטוי חייצין
צחילול צצנת וצאקור חבלה ממה
שפסק המחבר א"ח סימן של"א ס"ב
דכל זמן שלא סילק ידו מן המילה
חוזר אפילו על ציץ שאינם מעכדים
וצחי" הר"ן כתב דאפי' צבר סילק ידו
מן החימוך והתחיל לפרוע מקרי לא
סילק ידו מן המילה דמילה ופריעה
חדא מילתא היא וכן פסקו האחרונים
וממה דאיך מותר זה הא הו"ל חבלה

ומשני אחר שגגת לאו בנו שגגת חנק. ועי' כ"מ פ"ה מהל' ממרים ד"ה אע"פ ובש"ת הריב"ש סימן תפ"ד ובש"ע הגרש"ז הל' זקי נפש ס"ד מבואר דאפילו רופא העושה מנוה צרפואתו מ"מ אם חבל יותר מהצורך הרי הוא בשגגת לאו והא דאמרו בגמרא יצמות ק"ט ע"א מה לי איסור לאו מה לי איסור כרת כזר עמד בזה התה"ד סימן ר"נ ועי' גמרא ב"מ דנ"ו ע"א קשיא ליה לר"א מיתה ציד"ש ומשני ליה שמואל דילמא שאני מיתה ציד"ד דחמירא. ועי' שו"ת תורת חסד סימן כ"ט באריכות ובש"ת מהרי"ט ריש חיו"ד הרי מבואר דאפילו חובל במנוה כל שחבל יותר מהצריך הרי הוא בכלל חובל אלא שאם חבל יותר בשוגג הרי הוא בשגגת לאו ואם חבל במויד הרי הוא חייב אם הוא יותר מהצריך להמנוה וזה פשוט וברור מאד.

(ד) והרמב"ן (הובא בנמק"י סנהדרין פ"ד הנ"ל)

חמה דא"כ לא יעסוק אדם צרפואה כלל דילמא טעי והו"ל שגגת סיף, ותי' דמכה אדם לרפואה פטור ומנוה דואהבת לרעך כמוך הוא ואפ"ה לא שבקינן לצריה דילמא חביל ליה טפי. וכ"כ הר"ן שהרופא המומחה כשיטעה אינו שוגג אלא כאונס ולדידהו לכאורה ליכא שגגת לאו נמי בטעה מ"מ פשוט דזה דוקא צרפוא

דבר זה לאו פשוט הוא ורוב הראשונים והאחרונים ק"ל מילה דחוייה היא ולא הותרה והרחבתי בזה קצת בספרי משנה הלכות (ח"ג סימן מ"ב) דעת העט"ח דהותרה ודעת מרן הח"ס ז"ל א"ח סימן פ"ה דמילה לד"ה דחוי' היא אלא שבת ע"ש]. ומיהו לכ"ע לא הותרה ולא הודחה אלא מה ששייך למנוה מילה אבל מה שאינו ממנוה מילה אלא חבלה בעלמא לכ"ע חייב, וגדולה מזו כתב העט"ח (דס"ל מילה הותרה) א"ח סימן ז' בשו"ת שלו דאפילו למ"ד הותרה מ"מ במכשירין שהיה אפשר לעשותן מע"ש אסור לעשותן עצורו בשבת מכח הותרה אלא מ"מ כיון שהוא עכשיו לפנינו במקנה בשבת ואם לא נחלל שבת בעצורו אפילו במכשירים אפשר שיבא לידי סכנת נפשות וימות נדחה לפניו שבת כמו בכל איקורי תורה שאין עומדין בפני פ"נ מקרא דוחי בהם ע"ש באריכות, וא"כ הכ"נ צדיקן אפילו נימא מילה הותרה מ"מ לא הותר אלא מה ששייך למנוה מילה אבל מה שאינו ממנוה מילה חבלה בעלמא הוא וחבלה אסור ככל חובל דעלמא שאסור בין בחול ובין בשבת.

(ג) וראיה לזה מגמרא סנהדרין פ"ד ע"ב רב לא שביק לצריה למשקליה סולא דילמא חביל ליה והו"ל שגגת איסור ופריך שם א"ה אחר נמי

סילק ידו מן החימוך ולהר"ן אפילו מן הפריעה, דבאמת צי"ן שאין מעכבין הם ג"כ ממנות מילה ולכחמילה אמרה תורה לחמוך כל עור הערלה וא"כ צי"ן אלו בכלל ההימר הם בחול ובכלל הימר או דחוייה בשבת דמנוה אחת היא אלא דאם כבר פירש או ההלכה דאין צריך לחזור עליהם דכך באה ההלכה לדאמן צי"ן הם בכלל הערלה לחמוך אותן ואם לא חומסם אין חזר עליהם.

ז) ובמקום אחר כתבתי להגרא"מ ש"ך ז"ל (ר"מ פאנובין) לישב בזה שיטת הרמב"ם שכתב בה"י מילה דעל צי"ן שאין מעכבין את המילה חזר עליהן בין בחול ובין בשבת כל זמן שלא פירש ואם פירש עזמו אינו חזר עליהם לא בחול ולא בשבת לפי פי' האחרונים, ודלא ככ"מ שם והגר"י הלוי מצריסק ויהגר"א ש"ך דחקו לישב שהוא נראה נגד הגמרא וכתבתי בס"ד דהרמב"ם ס"ל דצי"ן שאין מעכבין הם בכלל המילה כל זמן שלא פירש ולא סילק ידו הרי הוא בכלל המילה אבל לאחר שפירש ידיו וגמר מה שגמר אף שנשאר עור צי"ן מ"מ כבר המילה כשרה היא כך ואינו חוזר אלא משום הידור מנוה ולזה כבר אסור לחזור ולחבול דעומד נגדו איסור חבלה בחול ואיסור סקילה בשבת ולכן ס"ל דלאחר שפירש אינו חוזר, ולשאר הפוסקים

שטעה וחבל יותר מהצריך או מוהל שחתך יותר ממה שצריך למנוה בין בעור הערלה ובין בפריעה אבל העושה במזיד שידע שאין צריך עוד לרפואה זו והוא חותך וחובל בחצירו שלא לשם רפואה פשוט דהוא חייב אחזלה ואם הוא בשבת הרי הוא חייב סקילה במזיד ובהחראה ובחול מלקות ככל חובל בחצירו דהם לא דברו אלא ברופא שטעה באמת וז"פ מאד.

ה) ולפי"ז צדיק נמי פשוט מאד שלכו"ע אם חותך מהעור יותר מהצריך למנות מילה פשוט דהו"ל בכלל חובל אלא שאם חתך בשוגג שחשב שגם זה בכלל המנוה הו"ל שגגת לאו אבל אם חתם במזיד הו"ל חובל בעלמא וזה פשוט מאד. א"כ החותך עור בפריעה שאינו בכלל המנוה לחמוך דלא מצינו בשום מקום בתורה ולא בשום אחד מהפוסקים בש"ס או לאחריו שיהא מנוה לחתך עור הפריעה א"כ הו"ל חותך חובל בשבת שלא לצורך וכן בחול. וכן מצאתי לאחר זמן בשו"ת מחנה חיים ח"ב שכתב כן להדיא ע"ש בסימן ק"ב. ומה שהביאו בשם רב האי גאון אין לכפול זה כאן כי כבר הארכתי בזה.

ו) ולא קשה מצי"ן שאין מעכבין המילה דחזר עליהן בין בחול ובין בשבת כל זמן שלא פירש ולא

(ט) עוד נראה להציא ראי' מגמ' שבת קל"ה מי שיש לו שמי ערלות אין מחללין עליו את השבת ופרש"י שמי ערלות שני עורות זה על זה ואמרי לה שני גידין. וביצמות דף ע"ג פרש"י סמס ב' עורות זו ע"ג זו והמאירי כתב מי שיש לו שמי ערלות אין מחללין עליו את השבת ושמי ערלות אלו יש מפרשים שני גידים ואין ידוע איזה עיקר ברייתו וי"מ שני עורות של ערלה זה ע"ג זה ומ"מ יש מוחים צפי' זה שכל שיש לו שני ערלות חייב הוא לכרות את שמהן וכרימת שמהם דוחה שבת ע"ש. ועי' רא"ש ור"ן ובהגהות רש"ש יצמות ע"ג דמשם הראה דאיפשיטא הלכתא דשמי ערלות אין מחללין עליו את השבת.

ומעתה בשלמא למ"ד דשמי ערלות היינו שיש לו ב' גידים דבזה מספקא ליה אבל למ"ד דשמי עורות ודאי נדקו הי"מ שבתאירי דיחייב למול ומ"ש עור אחד או שמי עורות נראה פשוט דס"ל דמורה לא התירה למול אלא מה שהוא בכלל שזוהי המורה למול וכיון דכל אדם ליכא רק עור אחד אולי אינו חייב לחמוך העיר השני או דאמרינן דעל עור השני ליכא לן לימוד דדוחה שבת, אבל אופן הרי הראה דאסור לחמוך יומר מעור אחד כיון דלא מצינו להדיא שהתירה מורה וא"כ כ"ש עור

דמחלקים בין חול לשבת י"ל נמי דס"ל דעל ציצין בעצמן יכול לחזור משום שהוא בכלל המצוה, אלא דיש לחוש שמה יחמוך יומר. ובשלמא צמחה לא חיישינן פן יוסיף דרך צומה מורה ולא נתנה תורה למלאכי השרת אבל כשכבר חתך רוב הערלה ולא נשאר רק ציצין שאינן מעכבין א"כ יש לן נגדו חשש שמה ירבה ולכן צחול דהו"ל שגגת לאו שפיר מותר לחזור אציצין אפילו אינן מעכבין אבל צצמת דהו"ל שגגת סקילה אינו חוזר ובגמרא סנהדרין הג"ל דצצנו חששו משום דהו"ל שגגת חנק ואמי שפיר הכל צ"ד.

(ח) עכ"פ פשוט וברור דהא דחוזר אציצין שאינן מעכבין משום דבעיקר המצוה הם בכלל הערלה ונתנו לחמוך אבל יומר מזה כל שאין ניתן לחמוך הרי הוא בכלל חובל והחובל צמוד חייב וזה פשוט מאד, ובאמת כתבתי במקום אחר דגם על כל מוהל יש להזהיר שיכוין היטב ולא יחמוך צמוד יומר אפילו מעור הערלה ממה שצריך כי אם מכיון ואם לאחר שכיון הכל אפ"ה ילא לו שחמוך יומר מהצריך הרי הוא בכלל שגגת לאו ונכנס צמחוקת הפוסקים שהצאתי לעיל לענין רופא אם הוא בכלל שוגג או כאונס אבל אם הוא מכיון לחמוך יומר מהצריך הרי הוא בכלל חובל צמוד וחייב לכ"ע.

הפריעה דמצינו צמורה שאין צריך לכרות מן הגיד אלא לפורעו ק"ו הוא דאסור לחתכו בשבת ואפילו צבת אחת דכ"ט הוא משמי עורות דבחול חייב לחתכם ואפ"ה בשבת אסור וא"כ פשוט דלחמוך עור הפריעה מה שלא חייב אסור לחמוך והעושה כן הו"ל בכלל מחלל שבת ח"ו.

נתיב ב"ד

אי מותר להאב למול בשבת
במקום שיש מוהל אחר

הו"ל חובל בשבת ולא צריך ואסור לכ"ע ודו"ק.

(ב) ומצאתי בשו"מ מחנה חיים ח"ב סי' ק"א שכתב להדיא כמ"ש והוא דאין הבדל בחובל אם חומך עור גדול או עור קטן או קורע קרום גדול או קרום קטן רק בסילוק ידיו הוא חבלה חדשה אבל בעור הערלה וקרום הפריעה דהויין שמי עורות מובדלות זה פרום תחת זה וחד נסתלק ע"י חימוך והשנית ע"י שאוחז ופורע עכ"פ כיון שאינו עור אחד או אפילו צאופן אחד הוה שמי מעשה חבלות אטו אם יעשה אדם אחד שמי חבלות מופרדות זה אחר זה יהי נקרא מעשה אחת ע"ש. הרי שכתב מפורש דחימוך הקרום ופריעה הוי שמי מעשה חבלות וכיון דעור הפריעה אינו מלוא לחמוך א"כ מעשה חבלה זו דפריעה לא הותרה לחמוך בשבת ח"פ.

(א) ודע דצטור יו"ד סי' רס"ו הציא דעת ר' אליעזר הלוי שאם האב יודע למול אין לו למול בשבת אם יש אחר שיודע למול דהא מילה הוא פסיק רישא לדידיה דמכוין לתקן בנו אבל לגבי אחר לא מקרי תיקון ואם אין אחר ימול האב והצ"ח והצ"י הציאו בשם התה"ד שהעולם לא נהגו כהר"א הלוי הנ"ל מחרי טעמי חדא דאפילו לרי' יהודה חצורה דמילה חסובה תיקון משום קיום מצות מילה וא"כ אין חילוק בין האב לאחר דשניהם מכוונים לקיים מצות מילה ועוד דקיי"ל דמקלקל בחצורה חייב וחצורה דמילה חשיב בין דאב בין לאחר ע"ש.

וגראה עכ"פ דלא יכוין לתיקון עדיף טפי רק לקיים המצוה וא"כ אומן שמחמכין יותר מהצריך עור הפריעה ודאי דכיון דאין צריך לחמוך זה רק שמכוין ליופי או לשום דבר

אלא דל"ע מה שכתב דאין הבדל בחובל אם חותך עור גדול או עור קטן דהוי חבלה אחת ומוחר ופליג בזה ארבינו אלעזר הלוי אמנס באמת הרי גמרא מפורשת סנהדרין הנ"ל דהמוסיף בחבלה וחותך עור גדול במקום עור קטן הרי זה חובל בחבירו שלא ברשות.

ג) גם נראה דהקוץ עור הפריעה בשבת חייב משום גזוז שהרי החותך עור חייב משום גזוז כמבואר בירושלמי צ"כ כ"ג המולש מן המתה תלישתה זו היא גזייתיה וכן איתא בתוספתא הגזוז מן הבהמה ומן החיה ומן העוף ועיין ש"ע א"ח הנוטל פכריו חייב משום גזוז ועיין מג"א סי' ש"ג סק"ב בשם הריב"ש דהגזוז פכריו חייב אע"ג שלא נריך להם דבמשכן היו גזוזים עורות המחשים אע"פ שלא היו נריכים להם ולפי"ו חייב עוד משום גזוז שהרי חותך הוא עור שאינו נריך לחתוך. ודברי הריב"ש הם בתשובה סי' שצ"ד והגם דהח"ס שם בהגהותיו חולק על הריב"ש מ"מ כאן שרואה בחיתוך הזה הרי יש כאן לכ"ע משום גזוז כיון שאין נריך לגזוז מדינא שהרי אין זה בכלל מוצא מילה. ועי' ש"מ כתובות דף ה' ד"ה דם מיפקד פקיד וז"ל ועוד הקשו התוס' דגבי מילה נמי אמריין צ"כ ר"א דמילה האי אומנא דלא מיין סכנתא היא ומעבירין ליה

ופריך פשיטא מדמחללים עליה את השבת מהו דמימא מיפקד פקיד קמ"ל דחבורה מחבר מה נביעה שיין באותה חבורה ומדאיצטריך קרא למישרי מילה בשבת אין ראי' דלא איצטריך משום הוצאת דם אלא להחיר תלישת בשר דחייב משום מולש כדאמריין בשבת גבי פפורן שלא פירש דחייב חטאת אם נטלו בכלי ומבואר דחייב במילה משום תלישת בשר וא"כ בעור הפריעה שליכת חיוב לחלוש משום מילה ולדרכה אסור לדעם המקובלים ובראשם האר"י הקדוש ודאי החותך עור הפריעה בשבת חייב משום מולש.

ד) עוד יש לעיין לפמ"ש בנגילת פפורן חייב משום ממחק כשרואה לפות המקום וכן מוכח ברש"י שבת עיין טל אורות מלאכת קולר סי' כ"ד אות ב' וא"כ הכ"נ כיון שחותך עור הפריעה ורואה לפות הגיד שלא יראה עליו עור הפריעה א"כ הו"ל גם איסור משום ממחק.

ה) ובכך נפל בלבאי לפמ"ש התוס' בימות ע"א ע"ב ד"ה מ"ט דאיתא בפרד"א במגלת סתרים דרבינו נסים דבמדבר מלו ולא פרעו מפני עגו הדרך משמע דפריעה הוא צער יותר ממילה ולכן הגם שמלו מ"מ לא היו פורעים ויש בזה יותר סכנה מבמילה עצמה שלא חששו

מלכרות עלותיהן ומששו על הפריעה. וא"כ כ"ש שאין לקון עור הפריעה ולסכן הולד ואין לומר דרק לקרוע בצפורן ולפרוע הוא דגרע ומצער יותר אבל לחתוך בסכין אינו מצטער יותר דא"כ כ"ש דאסור לקצוץ דאל"כ תקשה האי גופיה למה לא חתכו עור הערלה עם עור הפריעה יחד ולא היו מסתכנין וע"כ דעור הפריעה אסור לקצוץ, ולפרוע לא היו יכולים וא"כ ממ"נ מכאן ראי' דלקוץ עור הפריעה סכנה יותר מלחתוך עור הערלה וכיון דליכא מצוה וחיוצ לקוץ אסור לחתוך ולצער הולד ואולי ח"ו גם להסתכן וק"ל.

(ו) בקיצור החותך עור הפריעה בשבת מה שאינו לריף למצות מילה חייב משום חובל ומשום גוזז ומשום ממתק לפי כמה שיטות ואינו עושה פריעה אבל הקורע בצפרנים הו"ל אל"ג עיין מגן אבות מלאכת קורע וכבר כתבתי לדעת כמה לא היו רק אסור דרבנן. ואפילו דאורייתא דוחה דזה הוא מעיקר מילה לפרוע בצפורן.

ועיין מאירי יבמות ע"א וז"ל המילה היא חתיכת עור הערלה שלמעלה מן העטרה ושמכסה את העטרה וחותכין אותו עד שחמגלה העטרה. הפריעה היא שאחר חיתוך העור פורע קרום הרך שחתמו

ומחזירו אינך ואינך עד שחמגלה בשר העטרה כולה וכל שמל ולא פרע כאילו לא מל ע"כ.

(ז) והגהה אשחמש כאן בלשון הגאון הישיש יד"ע וידי"נ הגר"י וועלץ ז"ל ראב"ד צודאפעסט ולבסוף צירושלים עיה"ק ושם מנח"כ וכתב לענין שרלו אז לשנות והמציאו מין גאמקא קלעמפף ח"ל:

והגהה דרך כלל אומר דאף אם יתכששון בית דינו של שמואל הרמתי ואליהו ובית דינו וכל גדולי ישראל אף עמהם, אין צידן לשנות ולהחיר למול ע"י הכלי קלעמפף ואלו ואלו כמה החמירו ז"ל אפילו צמנהג שנחפשט יותר משל תורה דאמרי במסכת יבמות (ק"ב ע"א) אם יבא אליהו ויאמר אין חולצין בסנדל אין שומעין לו שכבר נהג העם בסנדל, כ"ש וק"ו צמנות מילה שאין להחיר ולשנות ח"ו ממה שעשו אבותינו ואבות אבותינו מימות משה רבינו ע"ה למול בסכין ודו"ק ודוגמא לזה כתבתי במקום אחר ע"ד המציאה צפה דוקא. והביא דברי הגרמ"מ אפשטיין ז"ל מסלובאדקא בצפרו לבוש מרדכי (סי' ל') שכתב וז"ל האם לא ידעו רז"ל מההמלאה ליקח סמרטוטין ולשרותן במים ולסחוט על האבר שינא הדם האם ספוגים חסרו להם מוכין חסרו להם וגם למאן ע"י כלי ידעו

כמעשה דמינקת להעלות היין ומדוע לא המציאו להוציא ע"י כלי ולכלי למנוץ צפה משום מיאוס הא חרפה לנו לומר כן אם לא באשר שכן המצוה למנוץ צפה, ועל כן אין זה גיעול כי מצות ה' לא מזיק אדרבה מקדש ותטהר וכו' ורצ כחה להוליד מידות נעלות אהובה וחביבה ורוממות רוחניות הנפש ע"ש. וכעין זה כתבו הגר"ש הלוי וואזנר שליט"א וידידי הגר"מ שטערנבוך שליט"א וידידי הגר"מ שטערן אבד"ק דעברענין

ועוד הרבה גדולים ונאספו מכתביהם בספר טהרת יו"ט חיי"ת. וכן אומר אני לעיני זה נמי דהמשנה אופן הפריעה גרוע הוא מזה שמל ועכ"פ עושה מעשה מליצה כמו"ש אבותינו רק שמשנה שעושה ע"י כלי הנ"ל ודו"ק. וגם ע"ז נוחו ובטלוהו וכ"ש המצטל מצות פריעה לגמרי.

דושה"ט ושכ"ת בלב ונפש,

מנשה הקטן

נתיב כ"ה

החותך עור הפריעה עובר גם על
לא תעמוד על דם רעך

[רמזה שכתב הרמב"ם פ"ג דמילה הל' ב' ולא ימול בקרומית של קנה מפני הסכנה והוא מגמרא חולין י"ז ע"ב אמר רב חסדא חמשה דברים נאמרו בקרומית של קנה אין שוחטין בה ואין מלין בה וכו' ופרש"י משום דכשדוחקים אותה קסמים נותנים ממנה ואיכא סכנתא דמילה שלא תנקוב הגיד ומשוה ליה כרות שפכה ע"כ ע"ש, ומבואר דאדרבה בקרומית של קנה הוא סכנה לא קשה דהסכנה מקרומית הוא מלד שיעשה כרות שפכה אבל ליכא סכנה לגוף הילד אבל ברזל הוא מכת חרב וסכנה לגוף

(א) נראה לפע"ד לומר טעם למה פריעה דוקא בצפורן לפמ"ש בספר המכר לקדמון אחד שאין המילה בעצמותה סכנה ומרן הח"ס בחו"מ על התורה צ"פ שמות עה"פ ותקח צפורה זר הקשה ליה דא"כ אמאי מחללין שבת אחר המילה כיון דהמילה בעצמותה לא היא סכנה. ומי ז"ל דהא דמחללין שבת אחר המילה אם לר"ך לכך מטעם מכת חרב כי כל מכת חרב סכנה הוא כדאיחא במס' ע"ז (דף כ"ה ברש"י וגם ברי"ף פ' שמונה שרצים) אבל אי מל בקרומית של קנה איננה סכנה.

המינוק וז"פ המחצתן אבל יען כי עיקר המצוה למול בצרול כמ"ש הקצ"ה ליהושע עשה לך חרבות זורים ושוב מול את בניי שנית לכן עושין המצוה מן המוצחר ושוב נדחית ממילא כיון דסכנת נפשות הוא וכו' ע"ש.

ולפ"ז נראה פשוט דפריעה צעי דוקא בצפורן ומשום סכנה שהרי באמת גם עיקר חימוך הערלה אי לא דמצוה מן המוצחר בצרול היינו חייבים למול צור או בקנה כדי שלא נסכין הולד במכת חרב שהוא הצרול אלא שכאן שגזירת הכתוב למול בצרול דכתיב עשה לך חרבות זורים מלין בסכין אבל פריעה שליכא חיוב בצרול אלא לקרוע הקרום א"כ כבר אסור לחתוך עור הפריעה בצרול ומטעם סכנה של מכת חרב ולכן נריך פריעה דוקא בצפורן וכן לקרוע ולגלות אפילו בצפורן וכש"כ שלא לחתוך בצרול את כל העור, וזה ברור מאד וא"כ עלתה לן צ"ה טעם חדש ויקר למה פריעה דוקא בצפורן ולא בכלי אפילו להשאיר עור הפריעה וכ"ש שלא לחתוך.

וא"כ ממילא החומך עוד צפריעה שצנת לא די שמסמכן יומר הילד במכה של חרב שאינו נריך אלא הרי מסמכן יומר הולד במכת חרב והו"ל מחלל שנת כה"ג במכה שאינה

צריכה. ובחול הו"ל בכלל חובל ובכלל לא מעמוד על דם רעך שהרי מציאו לידי סכנה שאינה צריכה וגם ליכא כאן זכות המצוה להגין עליו כיון דליכא מצוה לחתוך הפריעה בסכין ודו"ק. ועי' ש"ע או"ח סי' שכ"ח ס"ז מחללין שנת על כל מכה שנעשית מחמת צרול ובתצ"ש הלי טריפות סי' מ"ד אות ד' כתב דאפילו דרך נחת ועיין הגרע"א ז"ל והוא ראוי גדולה לדברינו א"כ שעור הפריעה דוקא בצפריים משום סכנה שלא תהא מכת צרול ופשוט.

(ב) וברגע נפל מילתא בלבי לדייק לשון רבינו הגדול ז"ל שכתב כיצד מוהלין חותכין את כל העור המסבב את העטרה עד שמתגלה כל העטרה ואח"כ פורעין וכו' בצפורן ומחזירו לכאן ולכאן עד שיראה צער העטרה ויש לדייק למה צמילה כתב עד שמתגלה כל העטרה וצפריעה כתב עד שיראה צער העטרה ולא כתב שמתגלה צער העטרה והלא ע"כ יש שינוי בין לשון שמתגלה ללשון שיראה.

ונראה דצדיוק שינה בלשונו הטורח דצמילה כתב לשון חותכין את כל העור וכו' עד שמתגלה על העטרה דבחימוך עיקר הכוונה על החימוך כדי שעל ידו מתגלה העטרה ומיד חתך עור הערלה כולה אז

נתגלה כל העטרה כולה ואח"כ פורעים בצפורן שיראה צער העטרה כלומר דהגם דהעטרה נתגלה עם חיתוך עור הערלה וכבר נראית העטרה אבל אחתי צער העטרה לא נראית לעין אלא ע"י כסוי העור הדק המכסה את הצער ולכן צריך לקרוע העור הדק הזה כדי שיראה צער העטרה אבל כיון שאין צער הזה חלק מן הערלה שהרי כבר נתגלה העטרה עם החיתוך ולכן אין לחתכה אלא קורעו בצפורן כדי שיראה צער העטרה ומחזירו לכאן ולכאן וזה צרור בס"ד.

חומצין את העור המכסה את העטרה עד שנתגלה העטרה או חומצין את כל העור וכו' עד שנתגלה העטרה וכתב שני פעמים כל לדייק לפמ"ש הט"ז או"ח סי' תקפ"ב סק"ג בהל' ר"ה על מלוך על כל העולם כולו כפל לשון דכל משמע נמי רובו קיי"ל דכולו ממש קאמר. וידוע מחלוקת רבוצינו מרן הגה"ק הד"ח והח"א אם חתך מעור הערלה עד שנתגלה רוב העטרה אי חוזר וחומץ עד שנתגלה כולה וי"ל דכוונת הרמב"ם להשמיענו דחומץ את כל העור עד שנתגלה כל העטרה כולה ולא רוב ועיין בגין אריאל פ' קרח כי כל העדה כולם קדושים ועיין הוריות דף ג' ע"ב א"ר הונא ה"ג מסתברא דבכל התורה קיי"ל רובא ככולו והכא כתיב כל עדת וכו' ודו"ק.

ג) וקצת יש לדייק מש"כ חומצין את כל העור וכו' עד שנתגלה כל העטרה ודייק שני פעמים כל ולכאורה הי' די לומר כיצד מוהלין

נתיב ב"ו

בדבר המתחדשים במצות מילה לחתוך עור הפריעה

א) אחדש"ת. ראיתי להעיר קצת צמה שהציא מנהג המתחדשים בהלכות מילה צמימן ל"ב צספרו וז"ל והנה אם כי רבוצינו הראשונים והטור והשלחן ערוך כתבו כולם בלשונם שחומצין את כל עור

י"ד לחדש הרחמים התשל"ד בני"י יצו"א מע"כ ידידי הרה"ג ור"ח גר"ג אי"א בנש"ק וכו' כש"ת מוה"ר אשר אנשיל כ"ץ שליט"א, בעמח"ס נחל הברית ב"ח על הלכות מילה

להיות שלא לחמוך צ' עורות ולפרוע.
 גם מה שכתב מענין כלים הנזכרים
 והמכשירים שלא היה מצוי להם. הנה
 לצד כי מדברי רב האי גאון לפי
 שהציאו המסחמכים עליו משמע ללא
 היה להם שום כלי מכשיר רק שהיה
 באמת מפסיק באצבע או בצפרניו ולזה
 אין צריך מכשירין ואם משום הסרן
 שהזכיר שם גם דבר זה אינו כלום
 שודאי אין זה מכשיר שצריך להיות
 מצוי שלא היה מצוי. אלא פשוט
 דהרמז"ם והטור ודעמייהו זכוון
 דייקו לכבוד דוקא אח"כ פריעה ולא
 צנת אחת וכ"ש שצ"ה הצאלו דגם
 משה רבינו לא היה חותך עור הערלה
 עם הפריעה יחד אלא זה אחר זה מי
 לנו ממש רבינו שקיים זה אחר זה
 ולשנות אופן קיומה של מצוה.

(ב) והנה מה שדחה שם דברינו לא
 אפלטל כעמ רק מה שרצה
 להציא ראיה מדברי חיים דסבירא ליה
 דבעור הערלה אין צריך חיתוך ודי
 בהסרה ודחיפה למטה מהעטרה א"כ
 על כרחך מה שכתבו חותכין את עור
 הערלה הוא לאו דוקא. דברים אלו
 באמת תמוהים דאטו רבינו אדמו"ר
 הגה"ק בעל ד"ח אינו מצריך לחמוך
 עור הערלה ואטו הוא חולק על
 הש"ס דאמרו צמשנה מוהלין ופורעין
 ופירש"י מוהלין חותכין עור הערלה
 וכ"כ הרמז"ם וכל הראשונים לצריך
 לחמוך עור הערלה, וא"כ איך יאמר

המחפה את העטרה ואחר כך פורעין
 הקרום הרך שלמטה מן העור בצפורן
 ומחזירו לכאן ולכאן עד שיראה צמר
 העטרה משמע דהפריעה הוא אחר
 החיתוך וגם דהפריעה הוא בצפורן
 מ"מ אין הכרח דלקפידא נקטו כן
 די"ל כיון דלעשות מעשה המילה
 והפריעה ציחד א"א רק לאומנים
 מומחים ונזכרים לזה גם מהכלים
 והמכשירים שלא היו מצוי צומנם על
 כן נקטו אופן היותר מצוי ורגיל
 שחותכין הערלה ואח"כ פורעין
 בצפורן דבאופן וסדר זה יוכל כל אחד
 ואחד לקיים המצוה בלי שום קושיים
 ואומנות יחירה עכ"ל.

והימיה גדולה הוא שח"ו לומר כן על
 רבותינו הראשונים ז"ל שלא
 דקדקו בלשונם ח"ו והלא על דקדוק
 קטן שצראשונים אגן צונים עליהם תלי
 תלי הלכות וכאן נאמר שכתבו כמה
 דברים בלי דקדוק ואם כי גם קצת
 מאחרונים ראו לומר כן ישחקק הדבר
 ולא הרמז"ם ולא כל הראשונים לא
 כתבו אפילו אות אחת צחנם וגם מה
 שרצה לומר דלעשות מעשה המילה
 והפריעה ציחד א"א רק לאומנים
 מומחים ונזכרים גם לזה כלים
 מכשירים, הנה באמת גם זה אינו
 דהרי המליאות מורה דכל אחד ואחד
 יודע המומחיות הזאת ומה מומחיות
 הוא זה להוציא צ' העורות יחד
 ולחתכם ואדריבה יותר מומחה צריך

והצאתי שם מכמה גאוני הזמן
ולדיקים שהסכימו שח"ו לשנות ירושת
אבות אפילו ז"ו כ"ש.

(ד) ודע דבעיקר תשובת רב האי גאון
לשוננו ג"כ מצולזל שנראה
שאין זה לשון רב האי וכמ"ש
המעתיק בעלמנו שהעתיקו מלשון
ערבי וז"ל, דע כי זה המוק יש בצבל
מהיום שנים רבות שמושך המוהל את
הערלה ומפסיק הקליפה התחתונה
צידו כדרך שהן יודעין עד שהיא
נפסקת ומאצד אותה עם הערלה
וחותך אותה צנת אחת ואם אינה
נכדקת ונפסקת באצבע או בצפורן
יהיה לו סרן הנקרא צלשון ערבי
מרור ופסק צו וחותך הכל צנת אחת
ושפיר דמי ואין ראוי לחתוך בשני
פעמים אבל ראוי להיות המילה
ופריעה צנת אחת וכשנעשית שתיין
יבא עד הנה.

והנה הרוואה יראה דלשון זה אין לו
מוצן ולקוי הוא בחסר ויחיר
חדא מה שכתב ומפסיק הקליפה
התחתונה צידו וכו' עד שהיא נפסקת
מאי כוונתו צוה ואם כוונתו שמפרידה
מן הגיד היל"ל ומפריד הקרום
התחתון ומה זה לשון קליפה גם לשון
ומאצד אותה עם הערלה וכמ"ע
הביא קצת שינוי ומחבר אותה עם
הערלה וגם לשון וחותר אותה צנת
אחת היל"ל צלשון רבים וחותר אותן

דמה שכתבו חומכין את עור הערלה
לאו דוקא, ואטו ס"ל גם למעלתו
דאין צריך לחתוך הערלה וא"כ זה
קשה מן הראשונה.

אבל פשוט דגם מרן זצ"ל אינו מחיר
מילה בלי חימוך אלא שס"ל
לרבינו הד"ח שאם חיסר ולא חתך כל
עור הערלה כשר צדיעצד וכמ"ש
באות שלום סימן רס"ד סק"ו רק
שלא חייב לחזור ולחתוך במקום
שחיסר קצת.

(ג) ואם באתו לדייק לשון הרמב"ם
לפי שיטת מרן הד"ח גם זה
היה אפשר לומר דהרמב"ם שכתב כל
העור היינו רוצו דקיי"ל כל במקום
רוצ אם באתו לדייק דוקא אבל לא
צריכין לה עכ"פ ודאי דלכתחילה
צריכין לעשות כמ"ש הרמב"ם ולחתוך
כל העור החופה את העטרה ואח"כ
לפרוע הקרום בצפורן עכ"פ לא
ראיתי צוה שדחה דצרינו שם ממה
שהביא מקונטרס שערי הלכות כדי
דחייה והגם שכתב שם דלכתחילה נכון
להדר למול כן, ולפענ"ד אין זה הידור
ולא לכתחילה אלא מעיקר דינא ואין
לשנות צוה ז"ו כ"ש, ודאי היכא דא"א
באופן אחר נדקו דצרינו דמה יעשה
אם א"א באופן אחר, אבל ודאי צלאו
הכי מדינא אסור לעשות כן.

וב"ה זצ"ש בצפרי ח"ו הארכתי צוה

צבת אחת דהרי קאי על עור הערלה והפריעה א"כ הו"ל שמים ולי חומך אותה משמע רק אחת. גם מש"כ ואם אינה נסדקת ונפסקת באצבע או בצפורן סדק זה מאן דכר שמי' וגם מש"כ ואין ראוי לחתוך צב' פעמים דמי זה שאמר לדריך לחתוך שני פעמים לדידן אין חומכין עור הפריעה כלל וגם לדידיה מה זה שיצטרך לחתוך שמי פעמים והלא צפעס אחת הוא כורת שמהים.

(ה) ולולא דמסתפינא הייתי מפרש פירוש אחר בתשו' הנ"ל והוא דלכאורה אפשר שיחתוך את הערלה הנמשכת מחוץ לגיד ואינו מושך הערלה כלל ושם נמצא הקרום התחתון סגור ואף נקב אין לו כמעט אלא מעט מזעיר כידוע ולכך קאמר שמושך את הערלה ומפסיק הקליפה התחתונה כלומר הקרום התחתון הוא מפסיקו ונפסק ונסדק קצת ואם אינה נסדקת ונפסקת באצבע או בצפרנו אזי מכניס שם הסרן והוא כמו המחט הכספי שיש למוהלי זמינו שמכניס לפתוח הקרום ואז חומך אותה צבת אחת כלומר חומך הערלה וממילא הפריעה נופלת כיון שנסדקה ונפסקה קודם החיתוך באצבעו וצפורנו ונמצא מילה ופריעה נעשין צבת אחת לפי שקודם החיתוך סדק בצפרנו וא"כ עכשיו א"צ רק לחתוך אבל אינו חומך עור הפריעה. ומיהו אכתי אין מיושב

לשון ואין ראוי לחתוך שני פעמים דמאי ס"ד לחתוך צ' פעמים. ואפשר כוונתו שאם לא ימשך הערלה רק יחתוך המקצת הנמשכת מחוץ לגיד יצטרך אח"כ לחתוך פעם שנית עד שתתגלה על העטרה כולה וא"כ כוונתו ואין ראוי לחתוך צשני פעמים היינו עור הערלה אלא ימשוך אותה ויחתוך הכל צפעס אחת ועור הפריעה מפסיק היינו שחומך ממנה ולשון יפסיק פירושה מלשון פסיקת הגרגרת ולא כמ"ש האחרונים מלשון פירוש אלא כוונתו שע"י הצפורן הוא מסדיק ומפסיק כלומר שכורחה צדיס מן עור הערלה ואח"כ חומך עור הערלה צבת אחת.

(ו) גם לשון אבל ראוי להיות מילה ופריעה צבת אחת צ"ע מנ"ל הא והרי צש"ס ופוסקים מצואר היפוך זה וכמ"ש ולדידיה לכתחילה אין לעשות בזה אחר זה אלא כשנעשות שתייהן יצא משמע צדיעבד. גם לשון כשנעשות שתייהן יצא הול"ל וכשנעשית זה אחר זה יצאו לשון וכשנעשית שתייהן אין לו מובן סוף דבר או שלא הועמקה משוזה זו על נכון מלשון ערבי ללשון עברי וממילא ליכא למשמע מינה כלום או שלא כחצה רבינו האי גאון מעולם אלא מוהלי שאלוניקי המציאו משוזה זו שרצו להחזיק אופן מילתם שהמציאו אז בצאלוניקי.

כמו שאמרו ציצמות פרק כ"ד ואי כתיבא להיתרא מי הוה סמכי עליהו אטו מר צריה דרצינא חמים עליהו עכל"ק. הרי שכתבו שיש צידס תשובה מר' חננאל גאון מ"מ לא סמך על דצריהס שאולי לאו חמים עלה וכ"ש כאן שצודאי לא רצ האי גאון חמים עלה רק העתיק מן ההעמק של לשון ערבי מי יודע מצטן מי ילאו הדברים ותלו צוקי סריקי צמרן רצ האי גאון ז"ל וכיון שמנהג ישראל היפך וכל הפוסקים לא הציאוהו ואדרבה כתבו היפך מזה פשוט דלא סמכינן על דצריס כאלו לשנות, וזה לפענ"ד ברור מאד.

(ח) ובמלחמות ה' לרצינו הגדול הרמב"ן ז"ל סוף פ"ב דסוכה כחז וז"ל ואין לסמוך על המשובות אלא"כ הוחזק עכ"ל ואין לך ריעותא גדולה מזו שלא שמענו ולא ראינו לא צימי הראשונים ולא צימי הגאונים ולא צימי ראשוני האחרונים ז"ל וכ"ש דידן מדידהו וז"פ.

והגה ידעמי גם ידעמי כי פירושי בדברי רה"ג דחוק ומעולם אין דרכי להכניס פילא צקופא דמחטא אמנס להיות אם נגיד שזה תשובת הגאון כדי שלא לשוי' חולק על כל הפוסקים ועל המקובל לנו דחקמי בעצמי כפי האפשר וכ"ש שלפענ"ד אין זה לשון רצ האי אלא העמקת המעמיק, פשוט שאין לן לפשוט מיניה ד"ל לדישניה דהגאון לא היה כן.

(ז) ועיין שו"ת הרשב"א ח"א סי' אלף קס"ו שכתב וז"ל ומה שאמרתי שיש צידכס תשובה מהגאון רצ חננאל ז"ל שאין חוששין לעדות פסולי דרבנן בגירושין כלל, אותה תשובה לא ראינוה ולא שמענוה ולא הגיעה לידינו מעולם ואין לנו יודעין אם הרב ז"ל חמים עליה ודצריס כאלו אין סומכינ עליהם בלא ראייה ברורה והרבה תשובות נכתבו ויאלא עליהם שס אחד מן הגדולים אשר צארץ ואולי לא אמרוס מעולם ואל תממה שאפילו בתלמוד יארע ככה

נתיב ב"ז

ביאור דברי רב האי גאון ממהר"ץ חיות

בתשובה (ח"צ סי' ס') כבר דן בזה ופי' פירוש אחר בדברי רצ האי גאון ועיינתי שס ומלאחי וז"ל ע"ד שאלמו

(א) שוב העיר לי ידידי היקר הרב הגאון מוה"ר יעקב טרויבע שליט"א דכספר מהרי"ץ חיות

אם פריעת המילה צריכה להיות דוקא בצפורן או יכולה להיות ג"כ ע"י כלי וכו' ומ"ש ר"מ בשם שו"ת שערי צדק ח"א סי' ו' משונה מרבינו האי גאון אשר נראה צעליל כי מותר לפרוע המילה ע"י כלי וז"ל ודע כי זה החוק יש בצבל מהיום שנים רבות שמושך המוהל את הערלה ומפסיק את הקליפה המסתומה צידו כדרך שהם יודעים עד שהיא נפסקת ומחבר אותה עם הערלה וחומך אותה עם הערלה וחומך אותה צבת אחת ואם אינה נסקת ונפסקת בצלצע או בצפרנו יהיה לו סרן (ז"ל סרין) הנקרא צלשון ערבי מדור ופוסק בו ושפיר דמי ואין ראוי לחמוך בשני פעמים אבל ראוי להיות מילה ופריעה צבת אחת וכשנעשים שתיים יאל עכ"ל רבינו האי גאון.

והגה שו"ת הגאונים אינם ת"י אכן כפי מה שהעתיק ר"מ פירושו דיש שני עורות עור ערלה הוא למעלה מן הגיד עור הפריעה מן הצדדים סביב לגיד והמנהג דחומך ראש הערלה המכסה הגיד והצדדים פורעין לכאן ולכאן עד שחמגלה העטרה והחוק אשר בצבל שמושך עור הערלה עד למעלה היינו גם עור הפריעה מן הצדדים מושך צידו עד למעלה מן הגיד למען יחמוך עור הערלה ועור הפריעה צבת אחת ואם עדין עור הפריעה דבוק בעטרה

ואינה נסקת בצפורן אזי פוסק בסרין עור הדבוק על העטרה וגם אללנו הדבר נוהג כשהפריעה קשה ודבוקה אזי קורעין בסרין מעט אבל הפריעה לצדדין עד שחמגלה העטרה בזה גם כן האי גאון מודה לצריכה דוקא בצפורן והיינו כמ"ש בשם מוהל מומחה אחד דיש לער גדול לתינוק בדבר להחמסק בסרין או במספרים משא"כ בהחמסק ציד המוהל יודע בנפשו איך להכביד או להקל במשמוש היד למען לא יתרצה נערו של ילד הרך הנימול עכ"ל.

(ב) הגה מבואר מדברי הגאון מהר"ן חיות ז"ל דמפרש דברי רב האי גאון נמי ללא כהטועים ורואים לשנות אופן המילה אלא כפי מנהגו, איצטרא כשדקדקתי בדברי רבינו האי גאון לכאורה אין להם מוצן כלל במה שכתב וז"ל ואין ראוי לחמוך בשני פעמים והדברים מרפסין איגרי דמי הוא שאומר לחמוך שני פעמים או מי הוא שחומך שני פעמים והלא לכ"ע החימוך אחד הוא אלא שאנן פורעין אח"כ בצפורן ולא חומכין כלל ומה זה שכתב ואין ראוי לחמוך שני פעמים גם לשון ואם אינה נסקת ונפסקת בצלצע או בצפרנו יהי' לו סרן וכו' מהו לשון נסקת ונפסקת דמשמע על פיסוק העור והלא אנן על פירוד העור מן הגיד כוונתנו והיל"ל ואם אינה נפרדת ונבלת מן הגיד בצלצע

כמין פתח להכניס הצפרנים ולפרעו
ובלשון האחרונים קראו לו חלון הידוע
למוהלים. ונחלקו בזה אי שפיר דמי
למול ולעשות חלון כזה או לא.

והנה לפעמים אם לא יוכל לפרוע
מחמת שלא חתך קצת מעור
הפריעה והוא שם סגור ומסוגר נרץ
לחמוך פעם שנית ולפתוח העור
הפריעה שיהא ראוי לו לפרוע בצפרנו
ולפ"י שפיר מובנים דברי רבינו האי
גאון ז"ל דזה הי' מנהג מוהלי צבל
שמושך את הערלה ומפסיק את
הקליפה התחתונה פי' שהיו מפסיקין
העור התחתון מן העליון בידו או
בצפרנו עד שהיא נפסקת מן הערלה
ועשה פסיקת עור או סדק כדי שיוכל
לפרוע לאחר שיחמוך ואחר כן מחבר
אותה עם עור הערלה וחומך אותה
בצת אחת ואם אינה נסדקת ונפסקת
באצבע או בצפורן שהעור הפריעה
הוא חזק ואינו נפסק באצבעו או
בצפרנו יהי' לו סרן ופוסק בו ושפיר
דמי וע"י קאמר ואין ראוי לחמוך הכל
אלא בפעם אחת והפריעה בצפרנים
לא מקרי חומך שני פעמים דפריעה
רק לגלות הוא וזה כוונתו נמי בזה
שכתב אבל ראוי להיות מילה ופריעה
בצת אחת כלומר החימוך שנרץ
לחמוך לעשות נקב בעור הפריעה כדי
לפתחו שיהא ראוי לפרוע יהי' בצת
אחת וזה לפענ"ד פי' מחזור בדברי

או בצפרנו וכו'. גם מה שכתב
ומפסיק את הקליפה התחתונה בידו
כדרך שהם יודעים עד שהיא נפסקת
אין לו מובן דמאי פסיקה איכא
ופסיקה הוא מלשון פסוקת הגרגרת
שהיא נפסק ונחמך זה מזה ולא שייך
לומר לשון פסיקה על הפרדה והצדלה
זה מזה. גם לשון יהי' לו סרן וכו'
הנקרא בלשון ערבי מדור ופוסק עמו
מהו לשון ופוסק עמו היל"ל ומפריד
בו.

ג) אבל האמת יורה דרכו דלאחר
בקשת אלף סליחות
האחרונים ז"ל צביאור לשון רבינו האי
גאון לפענ"ד צרור דהכי פירושא
דשמעמחא דידוע דעל הגיד ישנס ב'
עורות העליון הנקרא ערלה והתחתון
הנקרא עור הפריעה, והנה עור
הערלה בשיפולו מתכפל ונכנס ונדבק
עם עור הפריעה שהוא הקרום
התחתון, והחומך עור הערלה ואינו
מושך עור הפריעה קצת ימצא שעור
הפריעה הוא סגור ומסוגר למעלה
על ראש הגיד וכמעט א"א לפרעו
שאין לו פתח פתוח לפרעו עם
הצפרנים הנקרא קנעפעלא אלל
המוהלים, ולכן נהגו כמה מוהלים
למשוך עור הפריעה קצת עם עור
הערלה שיעלה למעלה וכשיחמוך
יחמוך קצת מן עור הפריעה עם עור
הערלה ואז ישאר להם בעור הפריעה

רב האי גאון ולפ"ו אדרבה ראי'
מדברי רב האי גאון נמי דהפריעה
אחר החימוך הוא צנפורן ודו"ק.

יהיה איך שיהיה פשוט דאין לנו
ללמוד מקטע הנמצא בחשבות
הנ"ל צלשון ערבי דלאו מר בר רב
אשי חמוס עלה ולא מובן כלל מה
כוונתו ואפילו לא היה מנגד למנהגו
וכ"ש שהוא מנהג למנהג המקובל לנו
מימות משה וכן מובאר בכל הפוסקים
דקודם חמוך ואח"כ פריעה וכמ"ש
מהרי"ל וע"ו באמת אנו מצרכין
אקב"ו להכניסו בצרימו של א"א והלא
למ"ד לא נחנה פריעה לא"א אין זה
צרימו של א"א אבל לפי מנהגו אחי
שפיר דאחר החימוך מיד מצרך האב
אקב"ו להכניסו וכו' דהחימוך הוא
שננטוה א"א ואח"כ המוהל פורע

לאחר שצירך וזה כבר הוא מנמות
מילה שהמוהל צירך, וכבר כתב
החז"א ז"ל דאין לסמוך על הקטעים
הנמצאים בזמנינו מראשונים ולכן אי
חזר דח"ו לשנות אופן המילה כפי
המקובל לנו איש מפי איש עד משה
רבינו. ואי"ה לכשאפנה אופיא בזה
קונטרס למען מנמות מילה להצחיר
הענין עם החשו' שכתבנו בזה כדי
שלא לשנות מנמה יקרה זו שקבלו
עליהם צשמחה מעולם. וזכות מילה
נוכה לציאת גואל דקד צב"א.

אלו דברי ידידו דושה"ט וש"ת והנני
חוזר מעין הפתיחה, וי"ר שיזכה
ללמוד תורה לשמה וללמדה לאחרים
עד ביאת בר נפלי, המברכו בברכת
כוח"ט בלב ונפש,
מנשה הקטן

נתיב כ"ח

לא נמצא בשום מקום בפוסקים מענין מילה
שהיו עושין מילה ופריעה בב"א

שראיתי כי לפלפולא יש חלוקי דעות,
מ"מ למסקנא נמקיים את והב צסופה
שג"כ מסיק וו"ל דאין לשנות מן
המנהג שאת הפריעה עושים צנפורן
דוקא, ומנהג ישראל תורה הוא, וזאת
בנער גדול שאי אפשר לעשות
הפריעה צנפורן יש לעשות הפריעה

(א) בעת הדפסת הספר מחדש הראה
לי חמני כבני הרה"ג
מוה"ר צבי האגער שליט"א חשודה
מיד"ע ויד"נ הגאון המופלא כל רז
לא אמיס ליה מוהרע"י שליט"א
צשו"ת יביע אומר (ח"ו יו"ד סי'
כ"ב) שהאריך בזה הלכמא והגם

הפריעה בצפורן המתוקן לכן. ובשום אחד מהפוסקים לא מנינו שיאמרו לחתוך גם עור הפריעה. שוב הביא מש' רב האי גאון הוצא בשערי דק ח"ג סי' ו' ודע כי חוק זה יש בצבל והארץ בצקיאות בלשון פרוע מה היא ושהוא ענין גילוי.

(ב) ולעצם פי' פריעה בצ"ד הבחתי מגמ' יצמות כ"א ע"א קשה עונשן של מדות וכו' רב אושעיא אמר מהכא פרעהו אל תעבור זו שטה מעליו ועבור. ופרש"י פרעהו הגילהו (ס"א תגדלהו) לאיסור והוסיף עליו כדי שלא תעבור זו כמו גדל פרע. הנה ביאר לן ר"א דפרעהו הוא תגדלהו לאיסור והוסיף עליו כדי שלא תעבור כמו גדל פרע והנה הפריעה בצפורן הוא כדי לגלות העטרה ולהחזיר סביב גדר עם עור הפריעה שנשאת על הגיד ומניחו איך ואיך כדי שיגדל עם העור הנשאר וממילא נשאר כעין גדר וחומה סביב העטרה יהי' מאיזה טעם שיהי' מ"מ מפורש דפריעה הוא גילהו או תגדלהו כעין גדל פרע באשה ולא לקוץ את העור כמו באשה שמגדלת שערה או צהנים ומיר גדל פרע נמצא בעצם שם פריעה שנחת לו חז"ל הוא כדי לגלות שאינו קוץ העור אלא מגדלהו וזה שכתבו כולם ואחר כך פרע בצפורן הקרום הרך ומניחו לכאן ולכאן שישאר ויתגדל יחד סביב העטרה על

בחימל או במספרים וכן פסק בשו"ת אחיעזר ח"ג (סי' ס"ה אות י"ז) עכ"ל. וז"ל דלמסקנא ג"כ מסיק שהפריעה עושים בצפורן דוקא ומנהג ישראל תורה הוא ודאי אין לשנות.

ורק הערה אחת הנה צדיע אומר ח"ז בסק"א הביא דעת הרמב"ם פ"ז מה"מ ה"ג ופסק הש"ע יו"ד סי' רס"ד ס"ג וסמך דצריהם מירושלמי פ' ר"א דמילה ה"ז המול ימול מכאן לשתי מילות אחת למילה ואחת לפריעה וכן צירושלמי פ' הערל ה"א חתן דמין למולות מכאן לשתי מילות אחת למילה ואחת לפריעה, ובשיר השירים רבה אמר ר"צ משה היה מוהל ואהרן פורע וי"א יהושע היה מוהל ואהרן פורע, וזילקוט תהלים איתא על הפסוק כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך אמר דוד רבש"ע אני משבחך בכל אצרי ומקיים בהם המצות צפניים לעשות פריעה ומליקת העוף, ולהסתכל בהם בהצדלה, וכן בספר האשכול ה"ל מילה עמוד קכ"ז כתב מוהלים ופורעים פי' חותכים כל הערלה המכסה את העטרה בצכין ואח"כ פורעין את הקרום הרך המכסה את העטרה, וכדאיתא במדרש צפניים לעשות בהם פריעה, ומליקת העוף, והביא גם מספר המנהיג וא"י ורבינו יעקב הגורר כללי המילה עמוד ט"ז וכולם כתבו בפשיטות שאחר המילה יעשה

הגיד וזה ברור ומדוייק צפי שכמזו פורע את הקרום בצ'פורן ומחזירו לכאן ולכאן, דאח"ל דמנזה לחתכו דמחזירו לכאן ולכאן למ"ל ואדרבה הי"ל פורע את הקרום הרך בצ'פורן וחתכו ולמ"ל להחזירו לכאן ולכאן אבל האמת כי אדרבה זה הענין של פריעה שישאר וישמכלל על הגיד ו"פ וברור כס"ד.

ג) והנה לא מנאחי בשום מקום בצפרי הקודש מימות אברהם אבינו שנצטוו על המילה ואח"כ קבלת התורה שנצטוונו במצות מילה ע"י משה רבינו לא מצינו שדברו או מדברים ממצות מילה לא בש"ס ולא בראשונים ולא באחרונים שיחירו מצות מילה שאפשר למול ולחמוך שני עורות יחד כלומר של ערלה ושל פריעה לחמוך וצבת אחת, עוד לא מצינו בשום מקום מכל הפוסקים שיאמרו כלל על עור הפריעה שנכון לחמוך כמו עור הערלה אפי' לא צבת אחת, הגם שפלפלו אם נחתך בטעות, מה דינו, וגם מעכ"ג שהעמיק החמיל ברמב"ם וטוש"ע וירושלמי ומדרשים וספר האשכול וכו' הכל כאשר לכל כולם כאחד הודו ואמרו מומחים את הערלה ואח"כ פורעין בצ'פורן את הקרום הרך מלמטה, ולא יזכר ולא יפקד בשום פוסק עכ"פ להעלות צבת צין להחיר וצין לאיסור אלא כלם יחד

הודו שהפריעה הוא לאחר החימוך, חוץ מאנשי סאלוניקי שהנהיגו על דעת עממם כן ושוב עשו להם סמוכין מכתב יוני שנעמק מלשון יון ובשם רב האי גאון שאפשר למול ולחמוך עור הפריעה צבת אחת עם עור הערלה, וגם הא משובה גופה יש מפקפקין בפשט המשובה לצד מהפקפוק אם מפי רב האי גאון יאלו הדברים כלל משובה זו שסמכו עליה אנשי סאלוניקי, וגם לא הוצא בשום מקום לא בראשונים ולא באחרונים הקודמים לא בדרך רמז או עכ"פ לציין שיש משובה כזו. והגם שיאל לפרש פירושים שכן יש משמעות צירושלמי על אופן כזה אבל כאמור כבר דחה האשכול פ"י זה, ולכן ודאי מה שלא נמצא כזה בשום מקום הוה רא"י דכה"ג לכ"ע לא ראינו הוה רא"י.

ד) ואדרבה לדעת המשובה הנ"ל ואנשי סאלוניקי שזה הי' מנהג בני צבל למול כה"ג חמיה עזומה האיך מנהג שנהוג בכל יום והוצא מרב האי גאון לא יהיה לו שום זכר ורמז בכל הפוסקים הראשונים קרובים לזמן הזה ולא מצני צבל ולא מצני ארץ ישראל ולהיפוך נמצא בכל הפוסקים א"כ פשוט מאד שדבר שמפורש בכל נושאי דגלה התורה רבותינו הראשונים ואחרונים ובעלי ש"ע כולם כמזו דפריעה בצ'פורן דוקא ולאחר החימוך עור הערלה

של קנה מפני הסכנה ומנוה מן המוצח למול צבול, צין צמין צין צמספרים, ונהגו כל ישראל צמין. הנה חשב כל הפרטים ואופנים שאפשר בו למול, ולא חשב אף אופן אחד אחר מאופן דידן כיצד מוהלין אלא פשוט דאין דרך אחר למול רק כמ"ש, ולכן נמי שוב צליין כבר פי' שנית יש שמעבדין ויש שאין מעבדין עכ"פ לפענ"ד צרור שמה שכתבו הפוסקים ודרך המילה שלנו הוא מה שקבלנו מפי משה מסיני וכל המדרשים על מקומם יבאו כנלפענ"ד. והיות כי כבר גמרתו החבור ואהז"ג להאריך ואי"ה אם אזכה עוד נחזור לזה.

(ו) עוד רגע אדבר מה שכתב שם הנחל אשכול דמ"ש בספר מורת שבת דצפריעת המילה ציד ליכא מלאכה דאורייתא כיון שעושה החבורה ציד ולא בכלי, דדמי לנטילת שער ציד, טעות הוא ממ"ש רבינו בעל הלכות גדולות והשאלמות שצריך פסוק להחיר פריעה שבת דמקיש סוף מנוה לתחלתה, דכתיב ושוב מול את בני ישראל שנית דהיינו פריעה מה תחילתה מילה דוחה שבת אף סוף מילה דוחה שבת, ועוד דלא דמי לנטילת שער שדרכו בכלי ולא ציד אצל פריעת המילה דרכה ציד, וממילא לא מקרי כלאחר יד, והרי מנינה הויא מלאכה דאורייתא כמ"ש שבת קל"ג

האין נוכל ע"פ הלכה להסכים ולשנות מנוה פריעה בכלל וגם להחיר חבלה צרך הנימול ולחמוך חלק מגופו ולחבול בו מה שאינו מצוה צשום מקום שמוטר לחבול בו ולחמוך העור הרך, וכ"ש שבת שהוא איסור סקילה. ובאות צ' בסופו סיים ח"ל ומ"ש הרמב"ם והטוש"ע שפורע צנפורן לאו למימרא שיהיה דבר זה לעיכובא אלא אורחא דמילתא קאמרי, אבל ודאי כל שחמך העור העליון עם הקרום הרך צבת אחת שפיר דמי וא"ל יומר מזה.

(ה) ראני צער ולא אדע דא"כ אמאי שבק הרמב"ם עיקר קיום מנוה מילה שהוא לדעת רב האי גאון למול צבת אחת ולא הזכיר כלל עיקר מנוה מילה ועכ"פ הי"ל להזכיר כשאמר כיצד מוהלין, חותכין את כל העור החופה את העטרה צבת אחת עם העור הרך שחמיו עד שחמגלה כל העטרה, ואם לא חמך רק עור הערלה לצד מיד יחמוך את הקרום החמחון או יפרע את הקרום החמחון צנפורן דאז הי' משמעות שני דברים אבל כיון שצא ללמוד ולפרש כיצד מנוה מילה א"כ עכ"פ הי"ל להזכיר שיש אופן יותר נכון ועכ"פ כמוהו, וכמו שהתחיל שם צריש ההלכה באגשים שמוטרין למול ואח"כ בכלים ח"ל, ובכל מלין אפילו צנור ובזוכיית ובכל דבר שכורת ולא ימול צקרומית

צ' אע"פ שנעשית צפה והיינו משום שדרכה בכך וכו'.

ולפענ"ד משה אמה אוחז החבל משני ראשים אם עצירה יש כאן והוא בכלל חובל לאורייתא בשבת צמי שעושה פריעה ציד משום שדרכו לפרוע ציד ולא בכלי א"כ כבר קבענו והחלטנו דבכל מקום פריעה ציד הוא ובצפורן הוא דאל"כ לא היו דרכה בכך אלא בכלי וכמוהלי סאלוניקי, ושזו הו"ל חובל דרבנן, א"כ אפי' נימא דדחיית הנחל אשכול הוא דחוי' ופריעה נמי חילול שבת הוא אצל בע"כ שמעינן מינה דפריעה בצפורן דוקא הוא ולא נחתך יחד עם עור הערלה, דאל"כ פריעה נמי אין דרכה ציד אלא בצמין, גם הראי' דמקיש סוף מצוה לתחילה דמה סוף ותחילה יש כאן והלא צבת אחת הן נחתכות והכל אחד ואין שני וקשה נמי לשון מול אחת בני ישראל שנית, גם מה שדחה ממצינה. דהוי מלאכה דאורייתא, אע"פ שנעשית צפה, לדעת המוהלים הללו מי הגיד לן דמצינה צפה הרי הם גם צוה אינם מודים וא"כ אפשר מצינה דוקא בכלי דאורייתא אצל צפה לא לפי שיטתם וסברתם, וע"כ דהנחל אשכול אזיל לפי האמת שהמוהל מל וחומך עור הערלה בצמין ופורע עור הפריעה ציד ומוצץ צפה ושפיר דוחה את

חידושו של תורת שבת, וא"כ כבר יש לן ראי' מש"ס דידן דקרי ליה למצינה שאנן מוצצין צפה שדוחה שבת ע"כ שכן דין המצוה דאל"כ גם פריעה וגם מצינה אין דרכם ציד אלא בכלי ופשוט. (ועלה במחשבתי דשאני פריעה בצפורן מסתם קריעה ציד דקריעה בצפורן ילפינן דהוה דומיא דמליקה ומליקה היחה בצפורן במקדש נמצא דהי' מלאכה במשכן ובמקדש במליקה בצפורן ולכן שפיר פריעה בצפורן הוה מלאכה לאורייתא שכן היחה במשכן.

ז) ומציצה צפה נמי חשבתי דיש לחלק בין פריעה בצפורן לפמ"ש הרמב"ם שם בה"צ ואח"כ מוצץ את המילה עד שיצא הדם ממקומות רחוקים כדי שלא יצא לידי סכנה, ולכאורה מה הוסיף רבינו טעם שיצא הדם ממקומות רחוקים וכחשבתי במקום אחר דהדם שממילא יוצא ממכת החיתוך אין צוה חובל וא"כ אם רק מוצץ דם זה שהי' ממילא יוצא מהחיתוך ליכא צוה חילול שבת ג"כ וכמ"ד דם מפקד פקיד, וכיון דצגמ' אמרו דהוה חילול שבת ולכן דייק מינה הרמב"ם ז"ל דלרצף למצוץ הדם ממקומות רחוקים חוה א"א רק צפה והו"ל חובל בשבת ולפ"ז יש לחלק בין מצינה לפריעה לפי הבנת דפריעה לא צעי דוקא ציד. ואגב מה שהציא שם

לכאן ולכאן, עד שיראה צער העטרה, וכו'. (ה"ג ד) יש לציין המעכבין וכו' ויש לציין שאין מעכבין וכו'.

והנה הרואה ומדייק בלשון רבינו שהציא כאן ד' דברים בקיום מצות מילה אחד) באשים, כלומר מי ראוי למול ומי פסול והלך ופרט בפרטיות הראוים למול לכתחילה, והראוי דיעבד וכלם הם חמשה ע"ש. והשני) ציאר בכלים הראוין למול בהן וג"כ חשב ופרט מהן לכתחילה ומהן דיעבד ומהן אפי' דיעבד לא ומצוה מן המובחר, והמנהג שנהג עלמא, ס"ה ששה מיני כלים ומכשירים. והשלישי) ציאר במילה עצמה אופן קיומה ועשייתה, וצוה לא חשב רק אופן אחד כמו שאנן עושין חתוך עור הערלה, ואח"כ פריעה בצפורן, ואח"כ מצינה וכו'. (ד) לציין המעכבין ושאין מעכבין, ומעמה סימה גדולה אח"ל דס"ל להרמז"ס ז"ל דפריעה נמי בסבין צבת אחת מצוה מן המובחר אמאי לא זכר גם אופן זה, ועכ"פ אם תרוייהו כאחד טובים הי"ל להציא ולכתוב ולפרט בדין כיצד מוהלין ושיש אופן לחתוך צבת אחת עור הערלה והפריעה, וגם יש אופן לחתוך עור הערלה ואח"כ עור הפריעה, וגם יש חותמין עור הערלה ועור הפריעה קורעים בצפורן, וגם צעם לחתוך עור הפריעה או להניחה שג"כ מותר אפילו הניח עור הפריעה שלא תימא

עוד משו"ת אגרות משה (יו"ד סי' קנה) שפי' דברי הירושלמי (ס"פ ר"א דמילה) שצומנס היו אומנים גדולים והיו יודעים לחתוך באופן שגם עור הפריעה היה יורד ונופל בחיתוך האצומל של המילה וקא מצעיא ליה להירושלמי אם עשה כן בשמי פעמים. ולפענ"ד צ"ע דאם היו עושין כמוהלי סאלוניקי אין כאן אומנות גדולה והרי רואין שכולם יכולים למול כן ואדרבה טוענים המחדשים שכה יתר נח להם לחתוך הכל צבת אחת מלפרוע בצפרניים וכן אנחנו רואין שכלם ראים אחר אופן זה ואין צוה אומנות יתירה ואדרבה ובעזה"י הנני ג"כ מוהל עכ"פ מכיר אני בעזה"י את המלאכה וז"ע.

(ח) ומעתה נבא ונדדיק בלשון רבינו הגדול הרמז"ס ז"ל שכתב בפ"ב מה"ל מילה ה"א ד' ענינים וז"ל א) הכל כשרין למול ואפילו ערל ועבד ואשה וקטן מלין במקום שאין שם איש וכו'. ב) ובכל מלין ואפי' צור וצוכוכית ובכל דבר שכורת, ולא ימול בקרומית של קנה מפני הסכנה, ומצוה מן המובחר למול בצרול, צין בסבין צין במספרים, ונהגו כל ישראל בצמין. (ה"ב ג) כיצד מוהלין חותמין את כל העור המחפה את העטרה עד שחמגלה כל העטרה. ואח"כ פורעין את הקרום הרך שלמטה מן העור בצפורן, ומחזירו

אחרים כיצד מוהלין, רק כפי שהוא לפנינו וכמו שאנן מוהלין ופורעין ומוצאין ובשאר דינים חשב ופרט כל המציאות, ע"כ מוכרח ללמוד א"א באופן אחר רק עור הערלה בחמוך באיזמל ועור הפריעה בקריעה בצפורן ולהחזירו ולשכללו בחמוך הגיד ולכן לא חשב דרך אחר ללמוד לפי שבאמת אינו זה ברור בס"ד.

דכמו צעור הערלה צריך דוקא לחמוך הכ"נ צעור הפריעה כיון שכשר יחד לכמחילה לחמוך בצמח אמת. וגם שימן העור שפרע אם לא חתך יחזור וימן לכאן ולכאן, והי' לו לומר איזה מנזה מן המזבח כך וכך ועכשיו נוהגין כולי עלמא בחמוך עור הערלה ובקריעת עור הרך בצפורן, ומדלא חשב הרמב"ם כפיצד מוהלין אופנים

נתיב ב"ט

בענין עשה דמילה דוחה ל"ת דצרעת מבני הרה"ג ר' עמרם שליט"א

פרע כאילו לא מל. והוכיח מזה שכל שמחמסק במנזה ענמה חשיב שפיר צעידנא, ולא ממעטינן אלא כגון ההיא דשבת (קל"ג ע"ג) דפריך ויקוץ צהרמו ויעבוד עבודה, ומשני ללא הו צעידנא, ומשום שבשעה שקוץ צהרמו אינו מחמסק בגוף מנזת העבודה. ע"ש. אולם בתוס' גיטין (מ"א ע"א) צד"ה לישא שפחה אינו יכול, ואם תאמר לימי עשה דפריה ורביה ולדחי לא תעשה ללא יהיה קדש. וי"ל דהכא כי מעקר לאו לא מקיים עשה, משום דצהרמא עובר צל"ת, ואין עשה דפריה ורביה מתקיים אלא בגמר ציאה דחויא להמעבר. ע"כ. נמצא שהתוס' חולקים על סברת הר"ן. ולפי דברי רבינו האי גאון ניחא שבזמננו היו צקיאים ויודעים להקפיד צכה"ג

(א) עוד הביא שם רא"י מנמק"י צ"מ ל' ע"א והערת הר"ן ולפי שבני הרה"ג מוה"ר עמרם שליט"א מצא בזה להעיר הנה אציג פה מש"כ ואם חכם בני ישמח לבי גם אני.

בדברי הגאון הגדול מרן בעל יציע אומר שליט"א שכח צספרו שו"ת יציע אומר (ח"ו או"ח סי' כ"ב, והעמיקו גם צספרו מאור ישראל עמס' חגיגה) והנה הנימוקי יוסף (צ"מ ל' ע"א) הביא הערת הר"ן צהא דאמרינן (כחצות מ'). שאין עשה דוחה לא תעשה אלא היכא דצעידנא דמעקר לאו מקיים עשה, כגון מילה צצרעת, והרי צשעה שקוץ צהרמו לא נגמרה מנזת מילה עד שיעשה הפריעה, דהא קי"ל מל ולא

(ג) ואחר כחצי זאת מנאמי לי
 בפירוש כן בדברי הגמוקי
 יוסף הנ"ל ואעתיק הלשון ויחזור
 הדברים כשמלה ד"ה ועל הא
 דאמרינן דאין עשה דוחה עשה ולא
 תעשה איכא דמקשו לה למה לי מהאי
 טעמא חיפוק לי דאפי' ליכא גבי
 טומאה אלא לאו גרידמא לא דחי לי
 עשה דלצידיה דהא קיי"ל (שבת קל"ב
 ע"ב) דלא דחי ליה אלא כגון מילה
 צרעת וסדין צניצית דבעידנא דקא
 עקר ללאו מקיים ליה לעשה אבל הכי
 אפי' עומדת על פתח בית הקברות כי
 מטמא עבר לי' ללאו ולא מקיים לי'
 לעשה עד דמהדר לי' למרה ומיראו
 דלרווחא דמילתא קא חקשו והרנצ"ר
 ז"ל מירץ דהכא נמי בשעת דעבר
 אלאו קיים עשה כמילה צרעת דהא
 מתעסק הוא במזות השבה בשעת
 עקירת הלאו ואף עפ"י שלא גמרה
 מה בכך גם מזות מילה לא נגמרה
 עד דפרע דקיי"ל מל ולא פרע כאלו
 לא מל ולא ממעטין אלא כההיא
 דאמרינן בפרק ר"א דמילה (קל"א
 ע"ב) ויקון בהרתו ויעבוד שצשעה
 שקוץ בהרתו אינו מתעסק בגופה של
 מזוה דהיינו עבודה אלא במכשיריה
 דהוא ז"ל סבר דגוף עיקר העשה
 מתחיל משעת ראייתה הלכך אם הוא
 מכוון לגזלה או לילך לו מיד עבר
 העשה כמו שכתב ז"ל אבל הרב רבי
 יהוסף ז"ל בלשונו צנימוקיו דשאר
 המפרשים ז"ל לא סברי הכי דיכולים

לקנוץ עור המילה עם הקרום הרך
 צבת אחת, ומנאט שעשה גם הפריעה
 עם כריחת עור המילה, והוי שפיר
 בעידנא לכ"ע. ואף הר"ן יודה
 דצכה"ג שפיר מקיים המזוה אלא
 דס"ל דלאו כ"ע גמירי למעבד הכי
 וכו'.

(ב) ולאחר בקשת מחילת כ"ח הרמה
 צמה שכתב שהמוס'
 חולקין על סברת הר"ן אין הדמיון
 עולה יפה ולמעוטי במחלוקות עדיף
 והנה חילוק גדול יש בין קיום פרי'
 ורבי' לבין עשה דמילה דהנה מזות
 השבת אצידה וכן חימוך דמילה הם
 בעצם המחלת המזוה דהיינו מי
 שמוטא אצידה כל זמן שמתעסק
 בהשבת דהיינו שראה אותה ולוקחה
 לביטו וכל הזמן הוה לי' מתעסק
 בהמזוה רק שאין זה גמר מזוהה
 וכעין שאמרו במס' סוטה י"ג על
 משה רבינו חכם לב יקח מזות שלקח
 ענמות יוסף הגם שלא הביאו לארץ
 ישראל' מ"מ מתעסק בהמזוה והכ"ו
 בזה בשעת התעסקות להשיב האצידה
 הו"ל ממש עושה מזוה וכן כמילה
 הגם דמל ולא פרע כאלו לא מל מ"מ
 אחר הפריעה גם החימוך הוא חלק
 מהמזוה משא"כ בפרי' ורבי'
 דהעראה אינו מזוה כלל והמזוה הוא
 רק גמר ציאה ושם הוה המחלת
 המזוה עד שיהי' לו בן קיימא וממילא
 לא נחשב מתעסק במזוה כלל.

לומר ללא דמיא למילה דמילה כל מה שנעשה בה הוא גוף המצוה ענמה ואם לא גמרה לא נעשית אלא חצי המצוה כמו שלא הטיל ציית אלא בשחי כנפיו וכן בתקיעות שופר אם לא השלים התקיעות אבל גבי השבת אצידה עיקר גוף המצוה השבת צבית בעלים שזה עיקר גוף כוונת המצוה והשאר הוא כעין מכשירי מצוה וכו' עכ"ל הנמו"י הנ"ל. הרי דהרנצ"ר והרב יהוסף פליגי חי כבר בראיית האצידה הוה עיקר המצוה או דהוה רק מכשירי המצוה ולדעת הרנצ"ר הו"ל משעת האצידה גוף מצוות השבת ומשו"ה דוחה ולדעת רב יהוסף אינו עיקר המצוה ואינו דוחה וזה שהק' הוא לרווחא דמילתא כדמוכח שם אבל לדעת מרוויהו הוא רק משום דהוה ל"י גוף המצוה ממש ומשו"ה דוחה וגם לדעת רבי יהוסף התחלת המצוה דוחה ל"מ כמו שכתב בפ"י דצ' ציית הראשונים וחימוך בלא פריעה הוה גוף המצוה רק חצי של

המצוה וכנ"ל אבל המחמסק במכשירי מצוה לכו"ע לא דחי.

הלא מוכח מדבריו דדוקא משום שלגבי מילה והשבת אצידה מתחלת המצוה ע"י ראייתה וכן במילה משעת חימוך הבהרת מתחיל המצוה אפי' בלי פריעה כמו התחלת התקיעות ולא גמרה משו"ה דוחה משא"כ לגבי ציאה דהעראה הוא אינו רק כמכשיר למצוה (וכמו ראיית אצידה והצאתה לחוץ צימו לדעת הרב רבי יהוסף) ולא התחלת מצוה דגמר ציאה הוא התחלת המצוה דפ"ו וממילא אינו דוחה. וממילא לא פליג התוס' כלל על שי' הר"ן וכמבואר וממילא גם לשי' התוס' לא קשה דחימוך הוא התחלת המצוה ומשו"ה דוחה וק"ל ולא צריכי כלל שעשו כמו שהציאו בשם רב האי גאון שעשו מילה ופריעה צבת אחת וצפרט לדעת הר"ן כאן משמע צפירוש שלא עשו צבת אחת שהרי לא תירצו בהכי.

נתיב ל'

אברהם אבינו עומד ע"פ של גיהנם
וכל הנימול מצילו

כאשר צוהו, ובגמ' אומו ולא אומה
מכאן שנשים פטורות, ועיין תוס'
קידושין מה שהקשו דהא הו"ל מ"ע

וימל אברהם את יצחק בנו בן שמונת
ימים כאשר צוה אומו אלקים,
ו"צ מאי כאשר צוה אומו ודאי עשה

על ארמיית דמשכה ערלתו ולא מבשקר
 ליה כלומר אינו מכיר שהוא נימול.
 והנה אמרו ז"ל דמלאך המות יש לו
 חרב של שני פיות וזה לעומת זה נוו
 ז"ל למול באזמל של שמי פיות זה
 לעומת זה, ולכן רוממות א-ל בגרונוס
 וחרב פיפיות צידס שכיון שהס
 מקיימים מצות מילה בחרב פיפיות
 עי"ו רוממות א-ל בגרונוס שאינם
 יורדים לגיהנום, ורק הצא על ארמיית
 ועי"ו לעשות נקמה בגויס והבן.

שהז"ג ולמה לן קרא לפטור נשים,
 ועיין תוס' רי"ד שם.

והנראה דהנה דהמע"ה צתהלים
 וצתפלה שחרית רוממות
 א-ל בגרונוס וחרב פיפיות צידס
 לעשות נקמה בגויס וז"ב, וצתמ"א
 דאזמל יש לו שני פיות, ונראה לפ"מ
 שאמרו ז"ל (עירוצין י"ט ע"א) א"א
 עומד על פתחו של גיהנום וכל צר
 ישראל שבא לשם והוא מהול אינו
 מניחו לגיהנום לצר מבן ישראל הצא

נתיב ל"א

פריעה בידים מציל מיד הישמעאלים

ומבואר דהכח של ישמעאלים הוא
 בשביל מילה אצל ישראל
 שפורעים צידים דוקא ימשלו
 בישמעאלים ויד כל צו, וזה דוקא
 בשביל הפריעה ציד ודלא כאותם
 שחומכים עור הפריעה עם עור
 הערלה יחדו וליכא לפרוע כלל שאז
 נותנין כח ח"ו לישמעאלים למשול
 בישראל, והבן את זה.

ומה מדויק בזה רוממות אל בגרונוס
 וחרב פיפיות צידס כלומר
 שהחרב פיפיות ויש עוד צידס שעושים
 הפריעה צידס, וכיון שעושין הפריעה
 צידס לעשות נקמה בגויס, שעי"ו

והנראה עוד צס"ד לפמ"ש צקדושת
 לוי דהישמעאלים יש להם
 כח על בני ישראל שישמעאל נמי מל
 וזכות המילה עומדת לו, וכן מבואר
 בזה"ק דגדולת ישמעאל הוא בשבילו,
 והנה צרית נקרא כל נמצואר בשערי
 אורה, וזו ידו לשון ממשלה בכל,
 ומיהו יד כל צו כי צאמת הישמעאלים
 הם בלא פריעה, אצל אנו זרע ישראל
 צמילה ופריעה. והנה צמילה יש שמי
 ענינים החיתוך בכלי ופריעה ציד, וזהו
 הרמז ויד כל צו הם זרע ישראל שהם
 צפריעה ציד, וזהו יד כל הרמז על
 הצרית כנ"ל צו ימשול בישמעאל ע"ש
 ועיין לעיל נתיב מ"ו.

יוכלו לעשות נקמה ולמשול בהם ולעשות בהם משפט כמוצ.

והנה אברהם אבינו לא נטוה על הפריעה, וכחצו החוס' דאפילו הכי פרע ובמקום אחר כתבתי על קושיית האחרונים כיון שקיים אברהם אבינו כל המורה כולה קודם שנתייב א"כ למה לא קיים גם מצות מילה, ואמרתי בס"ד דהנה ידוע דאברהם שלט על כל אבריו לא עשו ידיו מה שלא נטוה ולא הי', ועיין דברי מנחם להגה"ק מרימונו עה"פ וישלח את ידיו ויקח את המאכלת לשחוט, וא"כ הכי נמי אברהם אבינו רצה למול את עצמו אבל התחיל ולא יכול לו שלא רצו אבריו לעשות ולחמוך, וא"כ שפיר לא מל עצמו, מקודם.

ויש לדייק לשון עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרתי מצותי חקוטי ומורוטי, הרי אכתי לא נטוה והאיך אשר שמע אברהם בקולי איכא, ולאחר ששמענו קולות וצרכים על הר סיני יש לומר שמע בקולי אבל א"א קודם מ"מ לא נטוה על המצות וצפרט שמצאר אפילו ע"מ שהם מדרבנן.

וביארתי במקום אחר בס"ד דבאמת בשמים הוא למעלה מן הזמן ואין שם זמן מוגבל וקולות וצרכים של קבלת התורה ואנכי ולא

יהי לך וכל המורה ודאי ג"כ כבר הי' ויהי שהרי הוא למעלה מן הזמן אלא שעל הארץ לא נשמע עד שכן השמים השמיע את קולו, האמנם א"א ע"ה ברוב קדושתו שהעלוהו למעלה לא מן האצטגנינות שלך ויוצא אותו החוצה למעלה מן הארציות ושמע שם כבר קול של קבלת המורה וכל פרטיה ודקדוקיה אלא שלא נטוה עליה, וז"ש עקב אשר שמע אברהם בקולי, כלומר ששמע קול ה' בשמים וישמור משמרתי ואפילו ע"מ.

והנה א"א לא נטוה על הפריעה ובחוס' יצמות כתבו דפרע א"א, ולכאורה כיון דלא נטוה על הפריעה מנ"ל דיש מצוה כזו ונ"ל כיון ששמע בקול ה' וידע אפילו ע"מ מה שמלמד ומיק עמיד לחדש א"כ הכל בכלל, ונמצא וימל אברהם וגו' כאשר צוה אותו אלקים ואפילו פריעה.

א"י שהרי אכן כשמלין וחומרין מן העור יש לומר שחומך קצת יותר מן העור או קצת פחות כי אין צדינו לכיון ממש כחוט השערה, אבל א"א שאבריו לא עשו רק מה שמצוה ממש דבלא"ה לא הי' ידיו חומכות, וז"ש וימל אברהם את יצחק בנו כאשר צוה אותו אלקים, ולאחרים אי אפשר זה ממש כאשר צוה כי יפחות או יותיר אבל אצל א"א כאשר צוה אותו ממש.

משהו שאכריו לא היו יכולין לא להוסיף ולא לגרוע אלא ממש קולע אל השערה כאשר צוה ה' והבן. וזה נמי בדוד ורגלי מוליכות אחי לביהמ"ד.

וזה אפשר ביאור מ"ש צהעלותך ויעש כן אהרן כאשר צוה ה' את משה ופרש"י להגיד שצחו של אהרן שלא שינה, ומה שצח הוא, ולהנ"ל אחי שפיר שצחו הוא שלא שינה

נתיב ל"ב

עוד ראי' דאין להתוך עור הפריעה

ערלה איהו נחש איהי לילית ופריעה הוא ס"מ ואטיפו דדמא לבטל הרע שבנוגה ועור של הפריעה נקרע ונשאר דבוק מעט ציסוד אלא שמגלה העטרה אבל הערלה שהיא הנקבה קשה מצעלה צריך ליתן לה עפר לחמה.

והגה דבר מפורש דעור הערלה שאיהו הנחש צריך לחמכה ועור הפריעה נקרע ונשאר דבוק ציסוד אלא שמגלה העטרה אבל לא מעברין ליה מאתריה אלא מגלה העטרה ונשאר דבוק ומשוכלל ציסוד ע"ש וצמה שעושה פריעה ומטיפ דם ניצל האדם מחרבא במלאך המות, ומי שהוא חותך עור הפריעה הרי הוא לוקח המזיל ומשליך את האדם לפני חרבא דמלאך המות.

ועיין מ"ש צפ' חקת מה שכתב צריעא מהימנא פ' לו (כ"ט

ובדבר שכתבתי בענין מצות פריעה שהוא מצוה בפני עצמה ואין לחמוך או לכרות את עור הפריעה יחד עם עור הערלה, הנה כעת הראה לי חכ"א בחקו"ז תקל"ז עם פי' כסא מלך ח"ל ת"ח יומא חדא שאילנא לאליהו, ערלה אחאי שוינן במאנא צעפרא. א"ל שמענא במחיבתא דערלה איהו נחש, וכיון דעברין ליה מאתריה צריך למיהב ליה מזוניה, הה"ד (ישעיה ס"ה) ונחש עפר לחמו ובודאי צרי צדא אשחויב צ"נ מדינא דחצוט הקצר, ודמא דאטיפין מפריעה למיהב מזונא לההוא כלבא דאיהו רות, וצדא אשחויב צ"נ מחרבא דמלאך המות, וע"ד אמר אדם קדמאה קמי קצ"ה מי מזיל בני מחרב המתהפכת א"ל חרבא דמילה כד"א עשה לך חרבות לורים (יהושע ה') וחרבא דקצ"ה י"ו פיפיות לקבל מילה ופריעה ומצ"ה וי"ג צרימות שנכרתו עליה. ופי' צכא מלך אות צ'

מחבלא אלא ע"י מלאך דרחמי, וכו' ע"ש ות"ח אינן טעונין שחיטה כל עיקר עיין תקו"ז תכ"א (נ"ט ע"א) נמלא דיש ג' מינים, דומין לבהמה שנשחטין ע"י המ"מ צסקין פגום ונעשים נבילה, צ) אדם שמיחם ע"י מלאך קדוש של רחמים וניזולין ע"י מילה ופריעה, ג) ת"ח שאינן נשחטין כלל והם צבחינת חיים לאחר מיחם ואינן מטמאין כלל וכמ"ש הרמב"ן ז"ל כאן, ולפ"ז אחי שפיר לשון הרמב"ן ז"ל שכחז כי האדם המת והשוחט, והכוונה על שני מיני מחים אחד המת והוא ע"י מ"מ צסקין פגום ואחד השוחט צסקין שאינו פגום אבל תרייהו טמאין טומאת שבעה, ולא הת"ח שאינם מטמאין כלל והבן.

א) אדם ובהמה חושיע ה' (תהלים ל"ו ז') יושיע ליה ממלאך המות דיש מחין דשליט עליה המלאך המות ושחיט ליה צסקין פגום דליה וכל מאן דשחיט צסקין פגום נבלה איהו דאחמר ביה לכלב תשליכון אוחו דאיהו ס"מ. אך הניזולין מחרבא דמלאך המות נשחטין צסקין כשר ע"י מלאך קדוש והם ניזולין ע"י מצות מילה כד"א עשה לך חרות זורם, וצוה"ק פ' תרומה ח"ל כל אינון מחין דעלמא כלהון מחין ע"י דמלאכא מחבלא וכו' כל אינון מחין די בארעא קדישא לא מחיין על ידו, אלא ע"י דמלאכא דרחמי דשליט בארעא, וכל אינון דנפקו נשמתייהו בארעא קדישא לא על ידי דההוא

נתיב ל"ג

פי' ותגע לרגליו ועשתה לו פריעה

והנה מבואר דלמילה איכא תרי דברים מילה ופריעה וכל שלא פרע כאילו לא מל ופריעה הוא מילתא אחריתא ולא צהדי מילה, וכבר הארכתי בזה נגד המשחיתים שמלים וכורחים עור הפריעה יחד עם המילה צבת אחת ומחסרים מצות פריעה לגמרי.

"ותגע לרגליו ומחמר כי מחן דמים אחת ל"י (ד:כה). צפירושים ופסקים לרבינו אביגדור רפפתי פי' ותגע לרגליו פעם שנייה ועשתה לו פריעה ואז וירף ממנו כשגמרה המצוה וזהו למולות משמע תרי מילה ופריעה ומיכן פסק מל ולא פרע כאילו לא מל דהא צמילה לצדה בלא פריעה לא הרף ממנו.

וערות אחת עב ואחת רך ועור הערלה נקרא עב ועור הפריעה נקרא ר"ך וצוה מוצן המאמר צא זכר צא שלום צעולם וקשה מג"ל ומשני זכר זה כ"ר כלומר כ"ר אומיות ר"ך ופריעה נקראת ר"ך וכתיב שלחו כ"ר מושל ארץ ומושל אומיות שלום ע"ש עוד ראיות דהפריעה הוא סגולה וסיבה לשלום, לשלום עצמו לשלום בית ולשלום צעולם.

גם עור הפריעה הפורע כראוי עור הרך ואינו חותכה היא סגולה לבנים ולכן נקרא מיד אחר החמונה אצ"רך נעשה אצ בשביל ר"ך כלומר שעשו לו הפריעה כמו שנצטוה בקבלה ומבואר ברמב"ם (פ"ג מהל' מילה ה"ג) כיצד מוהלין חותכין את כל העור המחפה את העטרה עד שתתגלה כל העטרה. ואח"כ פורעין את הקרום הר"ך בצפורן ומחזירו לכאן ולכאן ודייק פורעין את הקרום וצפורן, ומחזירו לכאן ולכאן פי' לשני ידי הגיד ושיחזור ויתקשר ויתחבר לבשר ועור הגיד והוא העור הר"ך שאסור לחתכו ולורקו, שאין זה חלק לס"א אלא מחובר לקודש וע"י העור הפריעה נעשה אצ שזוכה לבנים וזה אצ-ר"ך.

ומעתה ראה ראה דבר פלא החשובי
בנים צעוני"ה נתרצו צוה"ז
שצאו מוהלים חדשים מקרוב צאו

ועיין ירושלמי נדרים פ"ג ה"ט ומגע לרגליו ר' יודא ור' נחמי' ורבנן חד אמר לרגליו של משה וחרנה אמר לרגליו של מלאך וחרנה אמר לרגליו של מינוק וכו' מן דאמר לרגליו של מינוק נגעה בגוף המינוק והיינו לעשות פריעה בצפרניים בלא סכין דפריעה אינו לכרות אלא לגלות ועכ"פ מפורש דאיכא שתי מילות מילה ופריעה והם שני דברים נפרדים והארכתי בזה בכמה מקומות.

ודע דמנחת פריעה סגולה לשלום בית ולבנים. עיין בספר יסוד יוסף (להקדוש מוהרי"א מזוורוין והעידו עליו השר שלום והיש"מ והישועות יעקב שה"י קדוש ונורא) שבמנחת פריעה לכן בשעת מילה נרמו שלום ומה"ט אהרן הכהן כתיב ציה אוהב שלום ורודף שלום לפי המבואר במדרש שבמאריס ובמדבר ה"י משה מל ואהרן פורע ויהושע מונך [ס"א משקה] ולפי שה"י אהרן פורע זכה למדת אוהב שלום ורודף שלום בין איש לאשתו, וצוה מבואר המאמר אמר ר' יצחק דבי ר' אמי אמרו כיון שצא זכר צא שלום צעולם, זכר זה כר וכתיב שלחו כר מושל ארץ מסלע המדברה אל הר ציון, ותמיה מה הוכחה שזה כר הוא שצא שלום צעולם, וגם הקרא שלחו כר מושל ארץ וגו' מה ראוי ופי' כי במנחת מילה כתיב כך המילה יש לה שתי

ואזי לו למוהל שעל ידי שכורת עור
 הפריעה עם העור הע"צ יחד
 לא די שגורס חבלה ללא לורך ומייב
 על החובל בחצירו על חימוך עור
 הפריעה עוד גורס לזה הנימול
 לעשותו כרות מצנים שלא יוליד ודמיו
 ודס זרעיו שהי' ראוי להוליד לו עקין
 אליו ואס גרס להתגרש המזבח מוריד
 עליו דמעוט ומעכב את הגאולה שהרי
 אמרו אין בן דוד בא עד שיכלו כל
 הנשמות שבגוף וכלל ישראל סובלים
 חטאו שגרס על שחתך עור הפריעה
 וכל זה לפי ששינה ממה שקבלו
 מצותינו וקלקל מצות מילה.

ומה"ט בעוג"ה נתרבו מחלוקות בין
 איש לאשתו מה שלא הי'
 מעולם ככה ובעולם שבאו פרוצים
 ובעלו מצות פריעה ר"ל ורבו
 המריבות והקטנות ואין שלום בית
 ר"ל וכיון שזה לא זמו רב שהתחילו
 להשחית ועד הזמן הזה היו נמולים
 בצרית חותמך כראוי ולכן אלל הזוגים
 הצעירים ח"ו נתרבו הקטנות וחשוכי
 בנים הציטו וראו שרובם שאין להם
 שלום בית הוא מאותן שהשכיחו מהם
 הפריעה בשעת מילה וחתכו עור
 הפריעה יחד עם עור המילה.

וידוע הסוד על הפסוק הנה ה'
 רוכב על ע"צ ק"ל, דא יו"ד
 ה"א וא"ו ה"א ועוד ע"צ דא ק"ל

והנהיגו בעצמם לחתוך עור הפריעה
 יחד עם עור הערלה ולזרקו ולאחר
 שחתכו עור הפריעה לא נעשה אב
 כלל ואינו מוליד, וכריחת הערלה
 למעט התאווה אבל לא ימיתנו לגמרי
 ע"ד שמאל דוחקו וימין מקרבו וכיון
 שחתכו ימיתנו לגמרי ואינו מוליד, ויש
 בזה סוד ע"פ נגלה וע"פ נסתר ואין
 לגלות יותר.

ובמדרש חזית אל גינת אגוז ירדתי
 לראות באב"י הנחל רומז
 על מצות מילה מה אגוז יש בו שמי
 קליפות אחת עבה ואחת רכה כך
 המילה יש בה שמי עורות אחת אב
 ואחת ר"ך ציאר הדברים שהמילה
 צריכה כוונה גדולה שיגולה הש"ע
 נהרין ועולמות העליונים ע"י יסודות
 אבא ואמא לעולמות התחתונים
 להתלבש הזעיר ונוקבא הרגלים שלהם
 שלא ינק מהם הקליפה הנקרא ע"ש
 וס"ס ובמצות מילה מגרש אותם
 הקליפות אם עושה כוונה ומגלה
 הש"ע נהרין ואז יש שלום רב בעולם
 וז"ש כך המילה יש בה שמי עורות
 אחת ע"צ ואחת ר"ך כי שם ע"צ
 לעולם נדבר בפרצוף של אבא ואילו
 הר"ך אורות אינם יורדים רק דרך
 יסוד דאבא לכך אמר אחת ע"צ ואחת
 ר"ך, והואיל ויוסף הצדיק הוא בסוד
 צרית קודש לכך קראו לפניו
 א"ב-ר"ך.

לעולם נדבר בפרטוף של אבא, ואילו
הר"ך אורות אינם יורדים רק דרך
יסוד דאבא ולכך אמר אחת ע"ב
ואחת ר"ך וזה סוד רוכב על ע"ב
שהוא הערלה ק"ל הוא עור הרך
שהוא בגימ' ר"ב ע"ב ק"ל מאתן
ומרין בחושבן ר"ב אנת הוא רב
למעלה ואנת הוא רב למתא. וק"ל.

יו"ד יו"ד ה"א יו"ד ה"א וא"ו יו"ד
ה"א וא"ו יו"ד ה"א אחוון קדמאין
סלקין לע"ב אחוון דאינון תולדין
דלהון סלקין ק"ל ע"ב ק"ל מאתן
ומרין בחושבן ר"ב אנת הוא ר"ב
למעלה אנת הוא ר"ב למתא ומי יכול
למחות בידך מה שאתה עושה. וז"ש
במילה יש בה שמי עורות אחת ע"ב
ואחת ר"ך כי שם ע"ב שהוא ע"ב

אוסף פסקי תשובות

מגדולי הדורות לדורותם

לעשות החיתוך והפריעה בזא"ז

נתיב ל"ד

תשובת מרן הגר"י אלטר זצ"ל האדמו"ר מגור
ועוד גדולי ישראל זצוקלה"ה

דברתי עוד עם ידי"ג הגה"ל המפו'
ח"פ מוה"ר לוי יצחק גרינוואלד
(שליט"א) זצ"ל אב"ד ור"מ דקהל
ערוגת הבוסס, ועם ידי"ג הגה"ל
המפו' ח"פ מוה"ר יוסף גרינוואלד
שליט"א אב"ד ור"מ דק"ק פאפא
ועוד עם כמה גדולים ודייקים וכולם
הסכימו דח"ו לשנות קיום מצות מילה
ממה שנהגו אבותינו ואבות אבותינו
המקובל לנו מדור דורות עד משה
רבינו ולכן ח"ו להקל בזה.

קבלתי תשובה מכ"ק אדמו"ר
הגה"ק מרן מגור (שליט"א)
בעל בית ישראל זצ"ל ע"י ידידי ר'
אברהם פאלוך (נ"י) ע"ה והסכים
לכל מה שכתבנו ואמר ודאי ודאי
לאסור בכל אופן ולא לשנות. וכן
דברתי פה עם ידידי הגאון הנדיק
מוהר"ר יעקב קאמינענקי (שליט"א)
זצ"ל וגם כן הסכים ואמר לי שזה
יזר מעשרים שנה שהעיר מזה ומקן
כן אצל מוהל שלו צטאראנטא. וכן

נתיב ל"ה

רבינו הגדול הבה"ג
דאין לעשות חיתוך ופריעה בב"א

עושיין כל זרכי מילה בשבת מוהליון
ופורעין ומוצטין וכו' ומגלן
דפריעת מילה דחיא שבת שנאמר בעת
ההיא אמר ה' וגו' מקיש סוף מילה
לתחילת מילה מה תחילת מילה דוחה
את השבת אף סוף מילה דוחה את
השבת. והנה עיקר פריעה שדוחה

שבת ילפינן צהיקש סוף מילה לתחילת
מילה ואי נימא דחומך ופורע צבת
אחת א"כ ליכא כאן תחילה וסוף אלא
הכל אחד הוא דהוי צבת אחת הוא
כורחו אצל פשוט דא"א רק זה אחר
זה וזה בחיתוך וזה בפריעה.

נתיב ל"ו

דעת הר"א ממיין
דפריעה מצוה בפני עצמה

דעת הר"א ממיין דאין לחתוך עור
הפריעה וצט' יראים להר"א
ממיין מצוה י"ט הקשה אהא דאמר
צפ"ק דע"ז צקטיעא צר שלום נפל
על רישא דעורלמיה וקטעה אמר
יהצית מיכסא חלפית ועצריית והקשה
הרא"מ ז"ל מהא דתנן מל ולא פרע
כאלו לא מל והוא לא פרע ומי' דכיון
שהי' גדול לא הי' צריך לפרוע
כדאשכחן בצ"א ע"ש. ולכאורה אמאי

לא משני דקטיעא צ"ש כשנפל על
רישא דעורלמיה וקטעה הכ"נ שקטע
עור הפריעה עם עור הערלה יחד
וצפרט צאדס גדול שכבר עור הערלה
נקלף מהגיד שבנקל אפשר למשוך שני
העורות יחד ולקטעם. ונראה פשוט
דס"ל דעור הפריעה אסור לחתוך רק
עור הערלה וע"כ הי' צריך לחי'
דבגדול אין צריך לפרוע הגם דאין לא
קיי"ל הכי כמבואר צפוסקים ודו"ק.

נתיב ל"ז

פסקי רי"ד

שעושיין חלוק כדי להגן על העטרה

העור לכסות את הגיד.

והנה צתתם קורא לעור החינון ערלה
 וז"ש מלין חומך את הערלה,
 ופורעין קריעת העור המכסה ראש
 הגיד וזה אינו חומך ולזה עושיין חלוק
 שהעור הזה שהוא עור הפריעה לא
 יחזור והוא משנה מפורשת ופשיטות
 הגמ' ומבואר דזה הימה דרכס למוזל.

וד"ל פסקי הרי"א ד דף מע"א עושיין
 כל זרכי מילה מלין ופורעין
 ומוזליין וכו' אין עושיין חלוק לכתחילה
 פי' מלין חומך את הערלה, ופורעין
 קריעת העור המכסה ראש הגיד
 ומוזליין את הדס דאע"פ שהוא עשיית
 חצורה וכו' חלוק כעין כים קטן דחוק
 היו עושיין ומלבישיין את ראש הגיד עד
 העטרה וקושרין שם כדי שלא יחזור

נתיב ל"ח

אורחות חיים (לוניל) דעושים פריעה בפנ"ע

הקרום שלמטה מן העור ומחזירו
 לכאן ולכאן כדי שיראה צער העטרה
 ואח"כ מוזך המילה כדי שיאל הדס
 מן המקומות הרחוקים ע"כ.

ובס' ארחות חיים (לוניל) הל' מילה
 (עמ' 5 מדפי הספר) כיצד
 מלין חומכין את העור החופה את
 העטרה עד שמגלה העטרה ואחר כך
 פורעין את העור הרך בצפורן והוא

נתיב ל"ט

דעת רבינו יעקב הגוזר דפריעה בצפרנים דוקא

כרת ואע"ג שלא נתנה פריעה
 לאצרהם אצינו ואפילו הכי דמיא שבת

ובכללי המילה לרבינו יעקב הגוזר
 גרסינן בירושלמי תניא וענוש

סמוך לנפורן נקרא זין ולגבי זינית נמי אמרינן אין זינית אלא ענף וכן הוא אומר ויקחני זינית ראשי פי בקצוות תלמלי ומכאן אנו לומדין לפריעה שהיא קריעה ממש וכל העושה פריעה בלא קריעה אינו אלא טועה לפי שלא עשה לקומי בשר למילה הנקראין זינית דלא עשה פריעה כהלכה. ויש אומנים כשעושים פריעה קורעים העור על בשר האצבע ולא זין הצפריים לפי שאין יכולין לכזין תכופות העור זין הצפריים אבל אני קבלתי לעשות הפריעה זין הצפריים וכו' ע"ש.

הבה מבואר מדברי הר"י הגורר שהי' קדמון מצעלי המוס' שקבלה בידו פריעה בצפריים דוקא ושפריעה היא קריעת העור ולכן נקראין זינית ואפילו לקרוע על בשר האצבע אסור שהוא נגד הקבלה שלו וכ"ש לכרות עור פריעה לגמרי עם סכין שקלקל במילה וחסר מצות פריעה לגמרי. עכ"פ מפורש דהקבלה היא לפרוע כמנהגינו ולא ח"ו לכרות עור הפריעה ולבטל מצות פריעה לגמרי ולא מנינו בשום מקום שיאמרו לחתוך עור הפריעה עם עור הערלה וזה פשוט וברור מאד.

כדאמרינן בפרק הערל אמר רב נחמן בר יצחק אמר רב לא נתנה פריעת מילה לא"א עד שבה יהושע וקיים מצות פריעה וכו' א"כ מאי שניית זו פריעת מילה ומקיש סוף מילה לתחלת מילה מה תחילת מילה לכרות הערלה דוחה שבת אף סוף פריעת מילה דוחה שבת. הנה כתבו תחילת מילה לכרות הערלה וסוף מילה פריעת מילה וזה לאו לכרות, עוד כתב שם ח"ל וכה"ג מצאתי שנתנה מצות פריעה למשה במצרים א"ל הקב"ה ליהושע חני למהלינהו כי היכי דמהלו במצרים משום דלא נתנה פריעה לא"א אלא למשה נתנה ואי ס"ד פריעת מילה נתנה ליהושע וכו' ע"ש.

עוד שם צעמ' 19 ח"ל אבל פריעתינו היא כשרה והגונה לפי שאין לשון פריעה אלא לשון גילוי כעין קריעה כמו גדל פרע, ופרע ראש האשה, ופרע לא יסלחו, וראשו יהיה פרוע, ובכל מקום דומה פריעה לקריעה כמו ארון מכאן ומכאן וכו' ומסקנא דמילתא דבעינן קריעה ממש מדקמני מתני' אלו הן זינית המעכבין את המילה על שם שהעור נקרע לכאן ולכאן ודומה לו צפ' המצניע זינית שפירש לו מן היד פי' עור היוצא

נתיב מ'

דעת ר' משה קורדוורא
דפריעה מצוה בפ"ע הוא

לאלהים אחרים וכו' וכנגד השנית
שהיא פריעה הוא גורס ומקון צוה
אחר לשריא צו שכינתא דהיינו גילוי
אות יו"ד שהיא השכינה הנקראת זאת
אות הצרית וכו' ע"ש מבואר
דהפריעה הוא כענין צפני עלמו והיא
השנית, וכנראה להכוונה דהפריעה
דהיינו אות יו"ד והפריעה נשארת
שהוא כקולו של יו"ד שהוא תלוי
מלמטה מאחוריו והבן.

ובס' אור יקר לר"מ קורדוורא כרך
ג' דף רל"ג תיקוני זוהר -
פקודא דצרות מילה בגזירו דערלה
ופריעה וכו' ופי' הרמ"ק בגזירו
דערלה ופריעה כלומר היא נחלקת
לשני חילוקים וכן ראוי שימצאו
שניהם בסוד המלוה ושכרה הא' גזירו
דערלה והשנית פריעה וכנגד הא'
שהוא גזירו דערלה הנה הוא גורס
דמעבר מההוא אבר כל אלין קליפין

נתיב מ"א

פירוש הלבוש בדברי הריקנטי
דאין לעשות חיתוך ופריעה בב"א

ולהכנס תחת כנפי השכינה צעטרת
הצרית צהעצרת זוהמת הערלה
שסביבומיה ורוחות הטומאה נוטלין
חלקם בערלה וצדס הנוטף מן הצרית
וכו' זכאין אינון ישראל דעבדין קרבנין
לקב"ה דמקריבין צניהו לת' יומין
לקרבנא כד איתגזרו עללו צהאי
חילקא טבא דקב"ה דכתיב וצדיק
יסוד עולם כיון דעלו צהאי חולקא
לצדיק אינון כולם צדיקים וכשפורעין
אז נכנסה בקרבת העלי' הנקרא חי

וכרגע ראיתי בלבוש אורות פי'
הריקאנטי פי' לך לך (דף כ"ג
מדפי הספר) וז"ל ספר הזהר (ח"ג
דף קמ"ג ע"א) כיון דאחגלי יו"ד
פומי' דאמה איתגליא חסד עילוייה
וכו' ולא אקרי חסד עד דאחגליא יו"ד
דהוא אמה וכו' וצריך אמה להצבון
על סוד הפריעה שאמרו רבותינו ז"ל
מל ולא פרע כאילו לא מל. כי הערלה
שהוא סביב לצרית רמו לכרות
הטומאה וכו' ועל כן צריך להסירה

העולמים וכו' ע"ש. ומצואר נמי דהני
 חרי מילי מינהו ועולין במרין עלוין
 מחילה עולין בחולקא לדדיק
 וכשפורעין נכנסה צנרת העליון. אבל
 לא הימה העל'י צנת אחת כשם שלא
 הימה העש'י צנת אחת וז"פ מאוד.

נתיב מ"ב

דעת האר"י הק' ור"ח ויטאל
 דאסור לכרות עור הפריעה

ולכן פורעין אותו ומגלים היסוד
 האמיתי הקדוש שהיא חסד והמגלמותו
 ילא אורו לחוץ ויצרמו החיצונים
 מלהתאחז בעור הפריעה האמנעי כי
 אין בהם כח להצט' אל אור יסוד
 הפנימי הרב ע"כ.

הנה כתב מפורש לעור הערלה היא
 כורמין אותה ועור הפריעה היא
 קדוש ולכן אין כורמין אותו אלא
 פורעין ועיין שם שמחלק בין ערלה
 שזה נקרא מילה וזה פריעה. והנה לן
 מפורש שאסור לכרות את עור
 הפריעה כפי הקבלה האמתי שקיבל
 מפי האר"י הקדוש שקיבל מפי אליהו
 זכור לטוב. ואדרבה הכרות ומשליך
 ממלא משליך קדשים ומזוה אותם.

ובזה"ק פ' אמור (דף ז"א ע"ב)
 ואעבור עליך ואראך
 מתבוססת בדמיון וגו' בדמיון ואי
 מימא כד נפקי ישראל ממנרים דשכיח
 צייניהו דס פסח ודס מילה כדין כחז

זה לשון קדשו של רבינו חיים ויטאל
 בס' שער המצות פ' לך (בד"ה
 עוד נבאר מצות מילה) כי הנה
 במחלה כורמים את הערלה והיא עור
 החיצון הכלי החיצון מג' הכלים של
 היסוד מבחי' זמן העיצור ויען שם
 אחיזת החיצונים ולכן כורמין הערלה
 ההיא ומשליכין אותה ואח"כ פורעין
 העור שלפנים ממנו שהיא הכלי
 האמנעי של היסוד מבחי' זמן היניקה
 שהוא צנחי' אלקי"ם שהוא דין "אלא
 שהוא קדוש" ולכן אין כורמין
 ומשליכין אותה כמו עור החיצון.
 אמנם כונמינו לפרוע כדי שימגלה הג'
 של היסוד שבכולם האמתי הנקרא
 קדש הקדשים ובהמגלותו מתבטל
 אחיזת החיצונים וזוה למה נבאר
 האדם ערל וכו' וכשישלם העיצור
 כורמים הערלה להורות כי נגמר
 החיצונים זו ואח"כ כדי שלא יתאחזו
 החיצונים צנחי' השנית שהוא זמן
 היניקה שהיא דינים אבל להיותו דין
 קדוש אין ראוי שימאחזו החיצונים זו

ובמדרש רבה שה"ש פ"א הנך יפה
 רעייתו הנך יפה במלות הנך
 יפה בגמילות חסדים הנך יפה במ"ע
 הנך יפה במלות ל"ת וכו' הנך יפה
 במילה הנך יפה בפריעה ועוד בפ"ו
 אל גנת אגוז ירדתי וכו' ר' יהודה
 בר' סימון אומר מה אגוז זה יש לו
 שתי קליפות כך ישראל יש להן שתי
 מצות מילה ופריעה וזילקוט שמעוני
 משלי ס"י תתקס"ד הקב"ה מליל את
 ישראל לעוה"ב מגיהנס בזכות המילה
 אחר שלמה לא תירא לציחה משלג כי
 כל ציחה לבוש שנים מילה ופריעה
 כלומר אל תקרי שנים אלא שניים)
 ציחית ומפילין וכו' ומצואר ג"כ דמילה
 ופריעה תרי מצוות נינהו.

בדמיון חיי הכא מאי בדמיון אלא תריין
 חד דמילה וחד דפריעה חד דגזירו
 דכנסת ישראל וחד דפריעה בלדיק
 יסוד עולם ואלין תריין דמיון דבר נש
 קאים בגינייהו בקיומא דעלמא דאמי
 הה"ד בדמיון חיי ע"ש, הנה כתב
 דמילה חד ופריעה חד ודמילה דגזירו
 כלומר כרומה אבל פריעה אינה גזירו
 אלא דפריעה בלדיק יסוד עולם
 (ובלקו"מ ח"א ס"י פ"ב) כי ע"י
 חתיכת הערלה מבטלין הג' קליפות
 הטמאות לגמרי שהם רוח סערה וענן
 הגדול ואש ממלקחת שהם השלש
 עורות החופות על הצרית ועל ידי
 פריעה מבטלין הקליפה הד' שהוא
 קליפת נוגה עור דק שהוא מעורב בין
 טוב לרע.

נתיב מ"ג

דעת הברית שלום שאין לכרות עור הפריעה

לגמרי כי קליפה זו הוא הרע גמור
 שבהערה וכו' ואין שיך אללו חבלה
 כלל, וקליפת ישמעאל הוא קליפת
 נוגה שבערלה ואין שיך אללו חבלה
 וכו' פריעה לגלות את המוחין בחינת
 פרע י"ה לגלות כי השי"ת וכו' וע"כ
 אומר שני פעמים בדמיון חיי כנגד
 חימוך וכנגד פריעה ע"ש.

ועיין צרית שלום על מילה מהרה"ס
 ר' נחמן ז"ל דהערלה כלולה
 מב' קליפות שהם עשיו וישמעאל ב'
 ענינין סמכסין על עיינין ועל כן
 צריכין חימוך ופריעה דייקא שניהם
 כדי לבטל שניהם. ואם לא קיים
 שניהם הרי כאילו לא מל וכו' ועל כן
 בראשונה צריכים לחמוך את הערלה

נתיב מ"ד

דעת היש"ש דפריעה דוקא לקרוע העור

אלא דוחהו למטה עד שעי"ז נחגלה
 העטרה לעולם והנ"ל אף דלהרא"ם
 י"ל דשפיר דמי דמ"ל בגדול שנחמטך
 ע"י תשמיש או בקטן ע"י אומנות
 המוהל נדחף עור הפריעה למטה
 ונשאר כך לעולם אבל מ"ש דהיש"ש
 דהלמ"מ דוקא לעשות איזה קרע
 בעור הפריעה ודאי ראוי שלא לשנות
 ממנהג רוב המוהלים שקורעין עור
 הפריעה ע"כ. והרי שכחז דלר"ך
 דוקא לקרוע עור הפריעה ולהחזירו
 לאחוריו.

בספר משכן צללאל על הריקנטי סי'
 חקנ"ח כחז לפמ"ש היש"ש
 (יבמות פ"ח סי' ג') דממ"ש החוס'
 דא"א פרע מילתו דגם בגדול לר"ך
 פריעה דלא כהר"ם אלא כסתם
 מתניתין דמל ולא פרע כאלו לא מל
 משמע דגם בגדול הלמ"מ הוא ונ"ל
 לדבריו דאף דבגדול מחגלה העטרה
 גם צלל שיפרע מ"מ הלכה למ"מ
 דלר"ך לעשות קרע בעור הפריעה
 דאל"כ לא יזויר שום מעשה בפריעת
 גדול. והנה שמעתי ממוהל מומחה
 שהפאר שאינו קורע עור הפריעה

נתיב מ"ה

דעת רבינו האוה"ח הק'
 דאיך לכרות עור הפריעה

כבשר שאין בו חיות ועור הפריעה
 אינו חוזר וחופה עור העטרה והמציאה
 הוא דם המזוהם של צ' צמינות אלו
 ערלה ופריעה ללד היומה חלק אחד
 מגוף יש להם חלק בדם האדם וכו'
 ע"ש. הנה מצואר עכ"פ דשלשה
 דברים הם צמינות מילה ומילה הוא
 כריחת הערלה ובשר הוא הפריעה
 וא"ל לכרות עור הפריעה ח"פ.

בס' אוה"ח הקדוש פ' תזריע ח"ל:
 יתבאר ע"פ מה שהקדמנו כי
 הערלה היא צמינת הקליפה רמו
 הכתוב כאן כי לר"ך לעשות ג' דברים
 צמינות המילה והם מילה פריעה
 מצינה, מילה היא כריחת הערלה והוא
 אומרו ימול פי' יכרות, הפריעה הוא
 מה שפורע עור הדק וא"ל לכרות
 והוא מה שרמו באמרו בשר פי' יעשנו

נתיב מ"ו

דעת ספר פלאים דפריעה לאחר מילה

מחילה ואחר כך האב אומר ואפ"ה
הוי עובר לעשייתן כיון דלא פרע
עדיין ומיושבת נמי תמיהת המוס'
דאצטריך לאשמעינן דין זה כדי שנדע
דאב יכול לצרף לאחר המילה קודם
הפריעה ע"ש וא"כ לדעתי הוא
מוכרח בגמ' והצן.

ועי' יד אליהו (לוצלין) סי' נ"א דג"כ
הביא המדרש משה מל ואהרן
פורע ויהושע משקה ומינה מכריח
נגד הש"ך ושמותר למוול שמי מוהלין
ציו"ט ע"ש.

ובן מנאחי בספר פלאים לבנו של
צעל מוס' שבת הגהות בסופו
סי' רס"ה צ"ך סק"א הלכך מצרכין
אחר המילה קודם הפריעה וחשיב
שפיר עובר לעשייתן כחז"ל וזוה
מיושב קושית המוס' שבת קל"ז ע"ב
ד"ה מל ולא פרע תימא אמאי
איצטריך למימנא האי. ומי' דלכאורה
תקשה האיך יצרך אבי הצן להכניסו
אחר המילה הא צעין עובר לעשייתן
לכך מציא הש"ס ממחילה האי פסקא
דמתני' מל ולא פרע כאילו לא מל
ואחי שפיר במאי דמני רבנן המל ימול

נתיב מ"ז

מספר קדושת לוי

דפריעה דוקא ביד למשול בישמעאל

ופריעה ציד וזהו הרמו ויד כל צו הם
זרע ישראל שהם צפריעה ציד וזהו יד
כל הרמו על הצרית כנ"ל צו ימשול
בישמעאל. ומצואר דע"י הפריעה
שפורעין ציד וצפרינים דוקא הוא
הנותן כח בישראל למשול בישמעאל
ולזה הפריעה דוקא ציד ומרמו
צמורה ציד כל צו.

בקדושת לוי פ' לך לך ידו בכל ויד
כל צו הכלל צעונומינו
הרבים גדולת ישמעאל מחמת המילה
וכן מצואר צוה"ק והנה צרית נקרא
כל כמצואר צעור אורה וזו ידו לשון
ממשלה בכל יד כל צו כי צאמת
הישמעאלים הם צלל פריעה אצל אנו
זרע ישראל צמילה ופריעה והנה
צמילה יש שמי עניינים החימוך בכלי

נתיב מ"ח

דעת ה"פרי אדמה" מחכמי ספרד
דפריעה דוקא בצפורן

הלכות מילה

ביצד מוהלין כו' ראיתי לגלות דעמי
יען ראיתי מי שירצה לומר ח"ו
כי הפריעה הניחנה לנו עם בני ישראל
אינה זריכה אלא גילוי עטרה לבד
ומ"ש רבינו ואח"כ פורעים את
הקרום כו' היינו כמו ופרע ראש
האשה דר"ל לשון גילוי שהרי דרשו
מכאן לזנות ישראל שגלוי הראש גנאי
להם וכו' ולימא חדא כי אדרבה רש"י
ז"ל פי' שם סותר את קליעת שערה
ומותר היינו קרוב ללשון קרע והיינו
כי השער שהיה עשוי קליעה והיה
כארוג יחד מפרידו זה מזה וזהו
שאמרו כאן פורעים את הקרום כו'
בניפורן ומחזירו לכאן ולכאן נראה
בהדיא דהקרום עצמו קורעו לשנים
ועל ידי זה שייך לומר מחזירו לכאן
ולכאן ועיין לשון הזוהר פ' לך לך דף
צ"ג ע"ב וז"ל ולא אתפרעו ולא
אימגליא כו' ועד לאתפרעו ואימגליא
כו' וע"ש.

ועיין בערוך ערך פרע הביא ההיא
דאלו טרפות דקאמר מאי
מפרעתא כי פרעי טבחי ופי' דהיינו
פומחים הטבחים כו' והתם היינו ע"י

קריעה ואף על גב שכתב רש"י צמ'
צרכות דף יו"ד ע"ב כליה פרועה כו'
פי' ז"ל גלויה שנטלה חקרה שלה
אדרבה משם נראה דהסרת דבר
המכסה מקרי פריעה דאי לא מימא
הכי לימא שלא היה לה חקרה מעולם
וכן מ"ש רש"י ז"ל בשבת דף קל"ז
ע"ב פרע גילה כו' רוצה לומר כיון
דלא קרע העור הגו' אינו מתגלה
העטרה דלא איירי שכופלו למעלה
כמו שסבר הח' הגו' וכן יש לדייק
מפירש"י דקל"ג ופורעין את העור
המכסה ראש הגיד שאם פורעים היינו
מגלין וקאי לעטרה מה שייך לומר
פורעים את העור הרי הגילוי שייך
לעטרה אלא ודאי נראה דמעשה
הפריעה היינו קריעת העור הגו' וכן
כתב רבינו ז"ל בפ"י המשנה דף קל"ג
וה"ל פורעין הוא כאלו אמר קורעין
הקרום שעל הערלה ע"כ גם הטור
י"ד סימן רס"ד נמשך אחר דברי
רבינו וכתב פורעים את הקרום
בצפורן ומחזירו לכאן ולכאן כו'
דנראה כמו שכתבתי ועיין בפ"י רש"י
על הרי"ף פ' ר"א דמילה וזה לשונו
מוהלין חותך הערלה ופורע קריעת
העור המכסה את העטרה ומה שאמר
הר"ן ז"ל שם פריעת העור כו'.

ויחפוס בידו השמאלית את האבר עד שיתן לפורן הימנית ואחר כך יקח גם בידו השמאלית ויחפוס גם כן בלפורן השמאלית הקרום ההוא וימשכנו בצ' ידיו קצת אליו ויקרענו הנה והנה.

ויהיה זהיר מאד לעשות הקרע ההוא למעלה על העטרה עד שתתגלה העטרה לעיניו ולא יקרע למטה כלל וכלל כי בקל יוכל לעשות החינוק כרות שפכה וזהו אשר נלטה יהושע במדבר ודבר זה צריך התמדת הראיה והלימוד כי לפעמים כשהחיתוך קטן או עור הפריעה מכוסה כולה. ולא נראה ליה כי אם נקב מכוון והוא לבן ומוהל שאינו צקי מכניס לפורניו שמה ומופס בכח העור והבשר מהגיד וצרוז צהילתו וקרענו וקצת הבשר שבנקב הגיד בכח וגורס כאב גדול בחינוק וגם ריבוי דם ויכול לצב לידו סכנה ע"כ צריך לזה אומנות גדול ולצריך לידע לאמן את כח ידיו וכן לפעמים נעשה החיתוך גדול עד שנחתך קרום הפריעה במקצת ונעשית עור הפריעה על העטרה כמו שפה לנקב והוא לבן אבל כשמכסהו הדם לא נודע איה מקומו לכך ימהר אחר החיתוך לתפוס עור הפריעה כמ"ש לעיל ואם נתהווה לו שכיסהו הדם ימלצנו ויתראה העור גם לפעמים יש אבר קטן מאד ואחר שנעשה החיתוך נשמט האבר מתוך הנקב ומקנתו ליתן אלצבו תחת הכיס שהוא נגד האבר

וכך מצאתי בקידור קטן של האשכנזים קדר המילה והפריעה, וכמו שם בדפוס וזה לשונו ויחפוס ג"כ בליפורן השמאל הקרום ההוא וימשכנו בצ' ידיו קצת אליו ויקרענו הנה והנה כו' הרי צהדיא להכי נראה ודאי לצריך לקרוע הקרום ההוא בליפורן ויען ראיתי שם אחיה דברים נלרכיס ומורזיס אפי' למוהל מומחה אמרתי להעתיק דבריו הנה.

וזוה לשונו, ימשמש בצבר מעט כדי שיתקשה הגיד ולא האבר מן הגוף חוזה ויעל לן שיבחיך עד היכן מגיע העטרה ואז יחפוס בג' אלצבומיו הערלה מתחת העטרה וכשיחתוך יחתוך סמוך אלצבומיו רק יהיה זהיר לתפוס הערלה בכל כחו כי לפעמים נשמט הערלה מידו ויכול לצוא לידו סכנה ח'ז' אם אינו מהיר ורזיז במלאכתו לתפוס ולתמוך במקום חתך הראשון גם יהיה זהיר בחיתוך שלא יטה הסכין למעלה סמוך לצטן החינוק גם יכרות הערלה צפעס אחת, בכדי שלא יחתוך הערלה ויגיע החיתוך עד הכיס וגם יהיה המוהל זריז ונשכר להתחיל החיתוך קצת מן הצד כי אז נשמר מכל דבר רע אך יעשה עבודתו בצריות ואל ירך לצבו בשום דבר ואחר שעשה החיתוך ימהר ויזרוק את האצמל אשר מל צו מידו וגם הערלה וימהר לעשות הפריעה קודם שיכסה הדם את נקב הפריעה

להבחין בין עור לבשר גם קבלתי שכל מוהל צריך להיות זהיר שלא לתחוב צנפורניו חוץ הנקב ביחד לעשות הפריעה כי אם בזה אחר זה והעושה כן יטמטס לבדו ולא יהיה לו לב להבין ולהשכיל ולבו אטום ויהיה ע"ה ח"ו.

מציצה אחר הפריעה מיד יכניס האבר לחוך פיו והוא צריך למנוץ עד שירגיש שיצא הדם ממקומות אחרים וכל מי שאינו מונוץ כראוי מעזירין אומות כי הוא סכנה כדאי פ' ר"א אמר רב פפא כו' ויש מוהלין אחר המציצה שגומעין יין עם הדם שבפיו וממהרין מריקה בפייהם על המילה לרפואת הנימול גם יש לזה סוד במריקת היין שמוצא מין את מינו ונעור גם אינם רוחצים את המינוק כי אם לעת ערב והכל לפי היום צקין ובחורף כו' ומה שכתבתי לא עשימי כי אם לשמו הגדול כו'. עכ"ל.

למעלה ויחפוס עור הערלה צידו השניה ויעשה הפריעה גם לפעמים עור הפריעה מקלפי גילדי גילדי ולרוב פעמים סבר המוהל שכבר נעשה מצותה ואינו כן ולפעמים לא נודע והוא בלתי פריעה ומל ולא פרע כאלו לא מל.

ולכן צריך צוה עיון רב ולימוד במעשה ורגיל בעבודה זו ושומר מצוה לא ידע דבר רע וענה טובה קמ"ל לילך אלל הילד יום קודם המילה ויראה בעיניו ערלתו כי יש הרבה שינוים ואין כל האצבעות שוות כי יש קטן שיש לו ערלה גדולה ויש שכמעט אין לו כלל ולפעמים נמצא שהוא כמו מהול וחומרנה גדולה היא לעשות החיתוך וכשיצא לידו בשעת המילה פתאום אזי נפחד ונבהל ויצא לידי קלקול משא"כ כשהוא מקדים וגם יש חילופים בערלה יש מהם שהיא קשה ויש מהם שהיא רכה וטוב

נתיב מ"ח

דעת רבינו הגר"א ז"ל
שאסור לחתוך עור הפריעה

אממר לא יהי לך אלהים אחרים על פני והאי אות לא ירמין ליה אלא ישראל דלית אות ברית עד דעברין מנייהו אלין קליפין דאינון ערלה

בתקוני זוהר תקון ל"ו ח"ל בראשית איהו ברית ודאי כד איהו בלבושין דאלין קליפין דאינון ערלה ופריעה צריך חמן דחילו ועליהו

דא) והוא שלש שנים יהי' לכם ערלים
 ונריך לאבד אומם אבל שנה הרבעית
 שהוא הפריעה א"ל לחמוך ולאבד אלא
 להפריש ושחלול צבשר והן ד' קליפין
 רוח סערה ועמ"ל ועל יו"ד צ' והנה
 כתב מפורש רבינו הגדול מלאך אלקי
 הגר"א ז"ל דעור הפריעה אין לחמוך
 ולאבד אלא להפריש מן הגיד ושחלול
 צבשר והוא הוא מש"כ רבותינו
 הראשונים ועלי ש"ע דעור הפריעה
 מחזירו לאחוריו מכאן ומכאן.

ופריעה צאטופי דדמא מלת קליפין
 אינון צערלה לקבל מלת קליפין
 דאגוזא ועלייהו איממר והארץ הימה
 מהו וצוהו וחשך וכו' ומלת אלין דא
 על גב דא לקבל מלת גווי דעיני' וכו'
 ועלייהו איממר מלת זמנין כל גוים
 וכו' כי אמילס וכו'.

וכתב שם רבינו הגר"א ז"ל מלת
 קליפין וכו' ר"ל צערלה לצדו
 יש ג' קליפין זה על זה כגלדי צללים
 (כוונתו עמ"ש ומלת אלין דא על גב

נתיב ג'

דעת הדרך פקודיך שאסור לחתוך עור הפריעה

קליפות הללו והם נריכים כרימה
 וציטול לגמרי ומי שעושה דבר אשר
 לא מעשנה ע"פ חוקי התורה וממשיך
 על עצמו הקליפות הללו וכו' ועבור
 זה נצטוינו להכריח לגמרי מהאבד
 המוליד האדם הג' קליפות הללו,
 והעור הד' הוא נגד קליפת נוגה אשר
 היא מצרנית בין הקדושה להקליפה
 והיא נקראת תקילא צוהר הק' לשון
 משקל וכו' ועבור זה נצטוינו לפרוע
 העור הד' הרך ולהטותו אל העטרה
 ע"כ. ומבואר דעור הפריעה שהיא
 מצרנית בין הקדושה לבין הקליפה אין
 לכורחה היא המשקל בין הקדושה
 לטומאה והיא הגדר ציניהן ודו"ק.

בד"פ מע' צ' (מילה) חלק המעשה
 אום ג' כי"ד הוא המילה
 חומכין אם העור המכסה את העטרה
 עד שתחגלה העטרה וכו' אום ה'
 הפורע לא יקרע העור היטב רק
 סמוך לראשו ומן הנדדים וכו'.

ובחלק המחשבה שם אום יו"ד
 המקובלים הראשונים כתבו
 טעם למצוה הזאת שנצטוינו לחתוך
 העור העצ ובעור הרך לפורעו עד
 העטרה להיות בעור העצ יש ג'
 גלדים והם נגד ג' הקליות הטמאות
 אשר כל חיות הג' דברים הטמאים
 והאסורים ע"פ התורה הוא מג'

נתיב נ"א

דעת הבנין ציון

דפריעה בצפרנים היא קבלה מסיני

הכי מנהגם של ישראל תורה וכו' ומה שהקשה חמני נ"י מנ"ל להרמב"ם והפוסקים אחריו דפריעה בצפורן וכו' אמנם למה נזכר ראי' על אופן קיום המצוה שלא פסקה מימות משה והלא כל אופני קיום המצוה לא נדע רק מדרכ קבלה למשל מאין נדע דאחרוג הוא פרי עץ הדור וכו' אבל שאינו לימינו ופומרנצין ואפפעלזיגן לא נדע מהדור וכו' וע"כ לא נדע המצוה רק ע"ד קבלה איש מפי איש עד משה רבינו וכמו שכתב הרמב"ם דהל"מ היא וכמו באופני קיום שאר המצוה וכו' דאופן קיום הפריעה ע"י צפורן הי' כן מפורסם ומקובל בכל ישראל ודאי שכן קבלנו ממו"ר וכמו שכתבתי (סי' כ"ג) לענין מצוה ולא נזכר ראי' לזה.

והבנין ציון בשו"מ סי' פ"ח כתב וז"ל על דבר אשר שאלתני הנה חדשים מקרוב באו לעשות מצוה יהודית מבושחם וכן גרנס להתעולל על מה שאמרו ודברו רז"ל עד אשר נגעו בצרית קודש להסיר המצוה וכו' ועמה דבר חדש גזרו המחדשים בצרפת לצלתי העשות עור הפריעה בצפרנים כי אם ע"י כלי אשר המציא רופא בצארין דהיינו אחר חיתוך הערלה יחמוך עור הפריעה בכלי ויחזירה לאחוריה אם מותר לעשות כן ואם לא צריך להעביר מוהל שעושה כן כמו באומנא דלא מייץ.

תשובה יפה דבר חמני שאף שלא הוזכר בגמרא צפי' לעשות הפריעה בצפרנים מ"מ כבר כתבו כן הרמב"ם והסמ"ג והטוש"ע ובלאו

נתיב נ"ב

דעת הגר"א וואסערמאן זצ"ל

דפריעה בצפרנים דוקא

ובקובץ שיעורים להגר"א וסרמן ח' וז"ל משמע מסוגיין לאפשר לפרוע בצרין דהא בגמ' מוקי קרא ז"ל יצמות פסי' ס"ד אות

להגר"א דמה"א אפשר פריעה אפילו
בסכין ומדרבנן שאין לפרוע אלא
בצפרנים דומיא דהסתכל בהן
בהצדלה והנה פשוט דאם יצא מי
שהוא. לצטל בהצדלה הסתכלות
בצפרנים הו"ל עבריין גמור וכ"ש שכן
הוא עכ"פ ס"ל להגראו"י דפריעה
צעי בצפרנים דוקא ולעיכובא.

דעשה לך חרבות זורים לפריעה
והרמב"ם כתב דפורעין בצפורן
ומקורו באגדה לצפרנים להסתכל בהם
בהצדלה ולפריעה וז"ל דזה אינו אלא
מדרבנן דומיא דהסתכל בהן בהצדלה
ע"כ. למדנו מדברי הגר"א ז"ל שני
דברים חדא דמה שכתב הרמב"ם
דפריעה בצפורן דוקא קאמר, וכמ"ש
בס"ד כמה פעמים, והשני דס"ל

נתיב נ"ג

דברי בעל השפת אמת
שאינ לברות עור הפריעה

אלא להכניע הרע אל הטוב. וזהו
טעם הפריעה שמחזירו לכאן ולכאן
כמ"ש הרמב"ם ז"ל כדי להכניע הרע
אל הטוב וכנ"ל.

ועיין שפת אמת שבת קל"ז ע"ב
במשנה מל ולא פרע נראה
לפרש דלא קאי על הפריעה מה
שקורעין עור השני אלא על עור
העליון וקמ"ל דלא סגי במה שחומך
מלמעלה אם נשאר עדיין עור מונח
ומכסה את העטרה וצריך למול כל
העור שעל העטרה וכן בתוס' יבמות
ע"א ד"ה מ"ט וכו' אכן הר"ח פי'
ולא פרע כלומר לא קרע את העור
וקאי על העור השני דצעי קריעה
ומבואר דעור השני עכ"פ קריעה צעי

עוד ראיתי להגאון הגדול בשפת אמת
פ' תלא (תרי"ו) במדרש הנולד
מהול וכו'. דכתיב המול ימול ד"א ב'
מילות מילה ופריעה וכו'. ויש ערלה
שצריכין להסיר לגמרי וזה חיתוך ויש
פריעה כי האדם כלול מכל העולמות
ויש עולם עשי' שהרע גובר ביותר וזה
עור החיתוך ויש עולם שהרע צוה
וצריכין לפרוע ולהכניע הרע אל הטוב
ויש אטיפא דדמא שהוא קצת פסולת
ואחר כל המילות אלו מתגלה סוד
המילה שהיא פנימיות הטוב בלי רע
ומילה כולל כל מ"ע ול"ה ובהסרת
הערלה הוא בחינת שמור שס"ה ל"ה
והתגלות צריח מילה הוא זכור רמ"ח
מ"ע ע"ש. והנה שכתב נמי דעור
הפריעה כיון שהרע צוה אין לחותכו

חמך עור הערלה כולה ע"ש אצל
פריעמ העור התחמון הוא ענין אחר
ועיין תוי"ט שם.

לכו"ע ולא חיתוך וזמג"ש כחז ג"כ
צפשיטות דזגמ' שם מיירי צצשר
החופה ולא צפריעה כלל דצשר
החופה הוא שנשאר מן המילה שלא

נתיב נ"ד

פסק בס' כורת הברית נגד חיתוך עור הפריעה

שנ"ג וצאחרונים דכשאין אחר מומר
לחקנס מוך ג' ימי אצלו וכ"ש צצצוע
שחל צו ט"צ וחווה"מ שמומר אף
כשיש א' צמתוקנים ומוך ל' לאצילות
כה"ג ע"ק עי' משצנות סי' חקני"א
ס"ק י"ג ועי' חמ"ש או"ח סי' קנ"ח
דיש מקילין גם צחספורת או צכה"ג
דמוהל שהוא רופא לא שייך לומר
שיעשה על ידי אחר כי לא מכל אדם
זוכה להמרפאות כצבואר ציו"ד סי'
של"ו עיי"ש, ועכ"פ צצפרנים לכ"ע
יש להחיר כנלפענ"ד.

ועכ"פ חלילה לנו לשנות מנהגינו
ולפרוע דוקא צצני צפרנים
כי יש מקור לזה מפוסקים וממקובלים
[ועי' צס' גליא רזיא דאחימת החינונים
יומר צצפרנים וע"כ יבא הקליפה
צעצמה שהוא הצפורן ויקרע הערלה
לצטל כחה כמ"ש מהרסיך ומחריצין
ממך יאלו ע"ש] וע"כ כ"ש כי ח"ו
לשנות מנהג ישראל מכל וכל ולחמוך

בספר כורת הברית סי' רס"ד צנחל
הצריח אות י"ג כחז ח"ל:
צצפורן, ראיתי צס' מכשירי מילה צסם
של"ג מנהג סאלוניקי לעשות הפריעה
ציד א' דהיינו שאוחז צשמאלו הגיד
צחוקה וסומם הוריד שהדס יואל משם
וצימינו פורע וחוזר העור לכאן ולכאן
וחו שאמר ומחזירו לאפוקי מקומות
שפורעין צצמי ידים ומסכנין הולד
צצציו דס ע"ש. ולפעד"נ דצגה צזה
דלשון ומחזירו צלשון יחיד קאי על
הקרוס וגם לשון צצפורן קאי על כל
ד צפורן א' וצס' האשכול סיים
כמ"ד צמדדש [שוח"ט ל"ה וצמדדש
שלפנינו אינו ועי' ילקוט תהלים
חשכ"ג] צפרנים לעשות מליקה
ופריעה ולהסמכל צהס להצדלה הרי
דעל שמי צפורניו צצשמע, וכ"כ צס'
יסוד יחמך דע"פ קצלה דוקא צצני
גודלין ועי' ריעצ"ץ צסדורו מה
שהמתיק סוד צענין צפורן מלא
וצפורן חסר ועי' הגהות רמ"א סי'

עור הפריעה במספרים כאשר חדשו
המתחכמים בדור עני הזה דאף על
מנהג מנדין עי' פסחים נ"ד ועי'
בימות ק"כ אם יבא אליהו ויאמר
חולאים צמועל שכבר נהגו.

ועי' צבנין ליון סי' פ"ח שהחמיר
בזה בקטן ועי' אור זרוע
ורמב"ם צפיה"מ פורעין כמו קורעין
וקריעה משמע בידים ולא בכלי וכ"ש
שיש בזה הרבה טעמים ע"פ הקבלה
כנ"ל חייבים אהנו לקבל ושמעתי
שנדפס כבר ספר חרבות נורים להחיר
הפריעה באיזמל ולא ידעתי טעמו
דהלא גם לפי האומנות הידוע הלא
יותר טוב לפרוע בצפורן ועי' מ"ש
ברס"ג ס"ק ט"ו ובספרי באוהל ים
המלך אות ג' זולת צמל גדול ועור
הפריעה נעשה חזק וא"א לקרעה
בצפורן מפני שהיא עזה [או כשאין
למצוא מוהל בצפרנים לעשות פריעה]
אז אינו מעכב דהוי כדעבד וחתכנה
במספרם או באיזמל וראי' מיהושע
למ"ד ביצמות ע"א שפרעם כן
מדכתיב שנית [עי' מהר"ל דשנית
בגימ' פריעת] ועי' מהרש"א סנהדרין
נ"ד ומ"ש לעיל ס"ק י"ד ועי' בנחל
אשכול דבנער בן ה' שנה עשה כן
ומילתא דמסתבר הוא כי צכה"ג יש
חשש סכנה להנער עי' אור זרוע סי'
נ"ט כ"ש וכ"ש הי חלילה לנו לשמוע
ולעשות כמ"ש בספר מכשירי מילה

צס מנהג סאלוניקי שמצטלים
הפריעה ואין פורעין כלל. והיינו שאם
נקב הערלה רחב קצת דוחקין הערלה
למטה מן העטרה והעטרה יוצא דרך
הנקב כאלו הוא מהול ואח"כ חוזר
הערלה למקומה ע"ג העטרה כמו
שהיתה וחומקין אותה ומיכף יוצא
העטרה לחוץ פרועה וכשהנקב של
הערלה צר עד שאין העטרה יוצאת
דרך שם דוחק את הערלה בין שתי
אצבעותיו עד שמרגיש שנפרד העטרה
מן הערלה וחוזר לאחוריו ואז חותך
הערלה ויוצא העטרה לחוץ פרועה
באופן שאין צריך לפרוע בידיו רק
נפרע מאליו ואין טיפת דם יוצאת
ואין זה ענין למל ולא פרע דהוי כלא
מל דדוקא בנשאר העטרה מכוסה
כן ולא צכה"ג כי פרועה היא ע"ש
שהאריך וע"כ לשונו.

ואם אמנם דצדיעבד מי שעשה כן
י"א וכ"ש כשלא במתכוין נחתך
כל עור הפריעה די"א אבל לכתחילה
חלילה לנו לעשות כדבר הרע הזה
שהוא היפוך מש"ס ופוסקים חוה"ק
[בהקדמה] דף י"ג ובמקובלים
שמשמע צפירוש לעשות הפריעה אחר
המילה וגם דא"כ מה יעשה ברכת
להכניסו למנהגינו לברכה אחר המילה
קודם הפריעה וכ"כ במכשירי מילה
בעלמו צסם הנ"ל שכן מנהג סאלוניקי
ומעתה סתראי נינהו וע"כ דהאי

דחה הנחל צריח בעצמו לזרין קרא
 היכי דא"א צנפרניס וכגון בגדול או
 בקטן באופן שא"א לפתוח עור
 הפריעה רק צסקין ואח"כ לפרוע אבל
 על עצם הקיוס צנפרניס אין צו חילול
 שבת וגם מה שדחה שם הנחל צריח
 ללא דמי לשער שדרכו בכלי ולא ציד
 משא"כ פריעה דדרכה ציד, ולפענ"ד
 דחי' זו חוזר ונראה דודאי לחבול אין
 דרכו צנפרניס כלל אלא חומך צסקין
 רק צכאן שמנוה לפרוע צנפרניס
 עושה ציד אבל שאר חובל לא הוי ציד
 מה אלא בכלי ושפיר לא הוה צלאו
 דחובל כלל ולא דמי לקורע דפטור
 דהו"ל מקלקל וקורע צחמתו או
 לאצלו הגס דהוה מלאכת קלקול מ"מ
 כיון דהו"ל מנוה חייב עי' תוס' שבת
 (ק"ד) דהתם עכ"פ קורע כדרך
 הקורעים אלא דחלו צמחשבה ושפיר
 מחשבת מנוה עושה צ"ג אבל הכא
 עצם המלאכה הוא שלא כדרכה ואין
 המנוה עושה אותה כדרכה.

ודוגמא לדבר עיין מנחות צ"ט יו"כ
 שחל ע"ש השעיר של יו"כ
 הצבליים היו אוכלים אותו כשהוא חי
 ואפ"ה לא קיימו המנוה של ואללו
 אותם עיין רש"ש שם ועוד אחרונים
 משום דהוה שלא כדרך אכילתו
 ואכילת מנוה אינה עושה אותה דרך
 אכילה והגם שצמקום אחר ישבתי זה
 מ"מ נראה דכל שאינו דרך מלאכה

מנהג לעשות שמהן ע"י חיתוך לאו
 מנהג ומיקין וראיה מפורשת לאסור
 לעשות כן מן התורה לכתחילה דאל"כ
 לא היינו ממירין לחלל שבת בשני
 פעמים למול ולפרוע אח"כ ורק הי'
 זרין לעשות הכל צפ"א כמנהגם ועי'
 לזוש ססי' רס"ו ודו"ק.

מיהו נלפענ"ד דמאן דעביד כן
 בשבת או כשיש צרעת צכדי
 שיהיה צעידנא דמעקר לאו מקיים
 עשה עי' רס"ו סק"א אין מוחין צו.

ומ"ש מיהו נלפענ"ד מאן דעביד כן
 בשבת או כשיש צרעת צכדי
 שיהי' צעידנא וכו' לפענ"ד לצדי לא
 כן ידמה ואדרבה בשבת גרע מינה
 ולא מיצטעא למ"ש צספר תורת שבת
 הביא דזריו הגאון עצמו צסמוך שם
 (דף ע"ו) דצפריעה צנפרנייס ליכא
 מלאכה דאורייתא כיון דעושה החצורה
 ציד ולא בכלי ודומה לנטילת שער ציד
 עי' שבת צ"ד א"כ פשוט דכיון
 דאפשר לו לפרוע צלי חילול שבת
 דאורייתא ודאי דאסור לו לכרות העור
 הפריעה ולחלל שבת דאורייתא דכיון
 דמילה דחוי' יש להדר כל מה דאפשר
 שלא לחלל חוה פשוט מאד.

והגם דצנחל אשכול על ס' האשכול
 תמה על התורה שבת הנ"ל
 ממ"ש לזרין קרא לדחות שבת יפה

בכל המצוה אינו עושה דרך מלאכה
בכך וז"פ לענ"ד דלפ"ז אסור לחמוך
משום חילול שבת.

אלא אפילו נימא דבנפוכן נמי איכא
חילול שבת מ"מ לחמוך כל עור
הפריעה וכו' דאינו נרין לחמוך ולא
אמרה תורה רק לגלות העטרה ולא
לחמך עור הפריעה א"כ הו"ל חובל
שלא ברשות בשבת וכמו הכורת זמורה
ונרין לכרות אחת בשביל חולה וחמך
שמים חייב על אחת בשביל חילול שבת
והכ"נ כאן כשחמך עור הערלה

שמומר לחמוך וחומך עור הפריעה
שלא נזמה התורה לחמוך הו"ל בכלל
חילול שבת שלא לנרך מצוה וחייב
עליה וז"פ לפענ"ד, והארכמי בזה.

ודע דאמרו ז"ל עבירה גורמת עבירה
ואופן המוהלים אין מוציין צפה
כלל ולפעמים כשרואין שמסתכלין
עליהם או שמבקשים ממנו למנוך
מראה עצמו כאלו מונוך ואינו מונוך
צפה וא"כ בשביל זה עצמו נמי
מעבירין אותו מאומנותו וכמ"ס
רבותינו.

נתיב נ"ה

פסק הקהילת יעקב

נגד העושים חיתוך ופריעה בב"א

המינוק הרבה יותר, ואפילו אלו הי'
ממעט הצער אין לשנות המנהג גם
הם ידעו מזה וכמ"ס הרמב"ם וכבר
נהגו ישראל בסכין וכו'.

ע"כ דברי הגה"ק חוצצים להצות אש
שח"ו לשנות אופן המילה ממה
שמקובל עלינו מאבותינו הקדושים.

החיתוך עור הפריעה עם עור
הערלה הוא הפקירות גדול
ומי המיר לשנות מצות מילה הנהוג
בכל ישראל, וגם יש צוה משום חובל
שלא לנרך ובשבת משום חילול שבת,
ומה שטען אחד שזה ממעט הצער גם
זה שקר כי המציאות הוא שהיחד
שמקובל והצבת שאוחז בו מצער

נתיב נ"י

דעת ערוה"ש

שהפריעה יהי' דוקא בצפורן והמציצה בפה

ודע שיש צומנינו שאומרים שיותר טוב לעשות המציצה לא צפה אלא באיזה ספוג שמספג את הדם ולא נאצה להם ולא נשמע להם ורבותינו חכמי הש"ס היו בקיאים ומחוכמים יותר מהם וכו' וכ"ש מה ששמענו לאבדון לבנינו שבאיזה מדינות יש שגם הפריעה אין עושין ע"י הצפרנים אלא ע"י איזה מכונה קטנה עושה הפריעה ודאי דמילתא דתמיהה הוא ואין לנו לחדש חדשות כאלה ונהי' כאבותינו וצמדינתנו לא שמענו זה עכ"ל. הנה כתב ג"כ מפורש דלא מיבעיא שלא לכרות עור הפריעה אלא שלא לפרוע הצפרנים אסור ואין לנו לחדש חדשות מה שלא עשו אבותינו וצמדינות ליטא ופולין ואונגארן וטשערין לא שמעו מזה מעולם.

ובעררך השלחן יו"ד סי' רס"ד סט"ז כ"לד מלין דע וכו' (סי' י"ז) שיש על הבשר הזה (העטרה) שי עורות אחת עב הניכר היטב וזוהי החורה לחתוך העור העב הזה עד מקום העטרה וכו' (סי"ח) ואחר שנגמר החימוך יעשה הפריעה והיינו שיש עוד על הבשר קרום רך למטה מהעור שנחתך ותוחב צפרניו בין הקרום להבשר וקורעו לכאן ולכאן עד שימראה בשר העטרה כללו של דבר החימוך הוא שחגלה על העטרה והוא מקום סיוס הבשר והתחלת הגיד יחגלה ויטא מעורו העב, והפריעה מגלה כל הבשר שעד העטרה ויזאל מקרמו הרך המודבק לבשר וכו' ואחר הפריעה יעשה המציצה וזה לתקון המינוק וכו'.

נתיב נ"ז

דעת מהר"ם שפירא זצ"ל

להעביר מוהל שאינו עושה פריעה בצפורן

אשר מוהל אחד נקהלמו עושה הפריעה בלי קריעה בצפורנים רק

ובשו"ת אור המאיר סי' נ"ח ע"ד שאלמו בדין מזות פריעה

חותך באופן זה שצקל נתגלה אח"כ העטרה, תשובה הרמב"ם צפיה"מ שבת קל"ג ע"א כ' פורעין הוא כאלו אמר קורעין הקרום שעל הערלה וכ"כ ר"ח מי שמל ולא פרע את המילה כלומר ולא קרע את העור וגילה עטרה והר"א מנרצונה צ"ח האשכול ה' מילה כ' ג"כ דפורעין היינו קורעין והביא רא"י מהמדרש צפרנים לעשות פריעה וכן נוטין דברי הזה"ק וכו' ובכן חלילה לשום מוהל לשנות מקבלה שצדיקו ואפילו אם לא הי' זה מלד הדין אלא מנהג בעלמא חלילה לשום צר ישראל לשנות מנהג ישראל.

ובש"ס דפסקים (נ' ע"ב) מצואר דיש צו משום אל חטוש תורת אמתך וכו' וכמה חשו רז"ל לכל מנהג ישראל עד כי המהרי"ל ז"ל

הצדיק עליו הדין שמתה צמו ר"ל על ששנה מנהג באמירת פיוט וכמ"ש בה' יוה"כ ע"ש וכן הבי"ח ז"ל בא"ח סי' ס"ח כ' שאחד לא הוליא את שנתו שציטל הקרוצן וכו' ובפרט אחרי שציארנו מדברי חז"ל שהדין כן דיפרע ע"י קריעה וכו' ושו"ר בתשו' להגאון מהר"י עטלינגער וכו' וע"ע בלשון הרמב"ם ז"ל הלי' מילה פ"ב ובטוש"ע סי' רס"ד דפורעין צנפורן ויומר מזה מצואר צרמ"א יו"ד סי' שצ"ג דמותר לתקן צפרניו צימי אצלו ר"ל וגם יש לו מקום בקבלה להצפורן יצטל הקליפה וכו' ורואה אני פריצותא יתירא צהאומרים לעשות חדשות ואם צודון יעשה ודאי על הצ"ד להעבירו מאומנתו אצל אם צשגגה הוא מלפנינו תעמידהו על האמת ע"ש.

נתיב נ"ח

שו"ת חלקת יעקב
פריעה בצפרנים דוקא

הצמי ידיים אחר החיתוך ג"כ א"א כיון שהדם שותת ועוד דטעם נקיון שי"ך עוד יומר לענין פריעה וא"כ באנו לדון לעשות הפריעה בכלי ולא צפרנים כמצואר צרמב"ם וטוש"ע והפוסקים ודבר זה כבר נמחו להו

ובשו"ת חלקת יעקב ח"ג סי' פ"א לדידי הגרמי"י צרי"ש ז"ל כתב מי שרואה למו"ל צצמי ידיים מטעם נקיון צודאי עושה הפריעה ג"כ באיזה כלי מספרים או איזמל צצפרנים א"א לעשות וכמוצן ולחלוץ

כמוסים וסודות נשגזים עפ"י הקבלה
 ובפרט מצות מילה הדומה לקרבן
 כמוצא בספרים דברי חז"ל דפרקי
 ר"א וזילקוט פ' לך רמו פ"א שכל מי
 שהוא מגיש בנו למילה כאלו כה"ג
 מקריב מנחתו ונסכו ע"ג המוצא וכו'
 וזודאי מה שנמסר לנו מדור דור
 אופן קיום מצוה נשגבה הלזו יש בזה
 סודות נפלאים וטעמים כמוסים שאין
 לשנות מהן אפילו זי כ"ש. והאריך
 שם עד מסקנא דמילתא שאין לשנות
 אפילו זי כ"ש בקיום מצוה מילה ואף
 מי שירצה לדחות חד מהני טעמי
 דלעיל פשו לן הרבה טעמים שלא
 לשנות כלל מנהגי ישראל משנים
 קדמוניות עכ"ל ע"ש.

אקדקדס בספר בנין זיון להגאון ר"י
 עטלינגער סי' פ"ח וכו'.

כמה חרדו ורעדו הרבנים הגאונים
 שצדור הקודם שלא לשנות
 מצינה צפה ובשד"ח יש קונטרס
 מיוחד לזה אי היה בכלל דבר שנאסר
 במנין או משום דברים המותרים
 ואחרים נהגו בו איסור ומהר"ם שיק
 סי' רמ"ד כתב כיון דנוגע לפירצת
 המתחדשים הו"ל כמו שינוי בערקתא
 דמסאני סנהדרין ע"ד שהוא בכלל
 יהרג ואל יעבור וכולם פה אחד שלא
 לנגוע ולשנות אפילו זי כל שהוא
 ממצות מילה הנהוג אללנו מדורי
 דורות וחוץ מזה שכל מנהג ומיקון
 מצוה מילה יש בו עוד טעמים

נתיב נ"ז

פסק הגה"צ אבדק"ק צעהלים זצ"ל
 דפריעה בציפורן דוקא

בקדושה נמפשונו בכל הגולה וכל
 גדולי הדור חרדו לקראתו ומאן חשבו
 ומאן ספון צדורנו לחלוק עליו והוא
 האריך לבאר שעניני עשיית המילה
 דהיינו אופן עשייתה צריך להיות
 דווקא בצפריניס והוא בקבלה לנו
 מאבותינו ומאבות אבותינו עד מש"ר
 ע"ה כמו שיש לנו קבלה מה הוא
 אחרוג וכו' וכ"כ אופן עשיית המצוה.

ובשו"ת מגדלות מרקחים סי' פ"א
 תשובה לועד הרבנים
 דבאלטימור בענין החדשות אשר נעשה
 ע"י מוהל אי לעשות המילה ועי"ז
 נחמכו שני העורות ציחד וא"ל לעשות
 הפריעה בצפורן וכו' פשיטא
 דלכתחילה צריך לעשות הפריעה
 בצפריניס דווקא כמו שהאריך לבאר
 הגאון בנין זיון אשר הוראותיו

לו עשה כך כדאיחא בשבת ק"ה ע"ז
 ע"כ זריכין אנו למסור נפשנו על כל
 מנהג ישראל וכש"כ במנהג של מצוה
 ומכש"כ מלשנות ח"ו אופן עשיית
 מצוה ובפרט מצוה מילה שאופן
 עשייתה נמסר לנו מאבותינו ואבות
 אבותינו עד א"א ע"ה ובג"ד שיש
 צער גדול להתינוק בלא"ה יש איסור
 לצער בחנם ילד ישראל ועובר על כמה
 לאוין כמבואר בג"ח וחושש אני זו
 אם הוא מנפשות עמלק ימ"ש ולדעתי
 יהא מתרה אותם שאם יוסיפו לעשות
 ככה שיפקלו לעדות כמו המכה איש
 ישראלי.

ועוד נ"ל דזריך לעשות פריעה
 בצפורן מהנמק"י וכו' סוף דבר
 שבדאי איכא מצוה וחייב לעמוד נגד
 המתחדשים האלה בכל מאמצי כח
 והשי"ת יהי בעזרכם ויעמוד לימין
 צדקתכם ע"ש. הנה מפורש מגאון
 וקדוש מצעהלים שהי' פוסק מוצהק
 בדורנו שפסק שח"ו לשנות פריעה
 בצפורן וחייב למסור נפשו על זה.

ובן מוכח לשון הרמב"ם והשו"ע בה'
 מילה דכתבו ז"ל ואח"כ פורעין
 הקרום הרך שלמטה מהעור בצפורן
 ולכאורה מאי קמ"ל האיך ובמה
 לפרוע והלא בחמיכה כתב בכל מלין
 בין צלור בין בזכוכית חוץ מבקרומית
 של קנה והו"ל בכל פורעין ויותר יש
 לדקדק שכתב הרמב"ם והשו"ע ומצוה
 מן המובחר למול בצרזל ונהגו למול
 בצמין למה לא כתבו נמי פורעין בכל
 ונהגו בצפרניים ופשוט דודאי לחמוך
 חומכין בכל ומצוה מן המובחר בצרזל
 והמנהג בצמין משא"כ בפריעה
 שעיקר המצוה צפרניים ולא רק מצוה
 מן המובחר ואמי שפיר דיוק הנ"ל
 ע"כ חלילה לשנות אופן עשיית המצוה
 ממה שראינו מאבותינו ומאבות
 אבותינו. ועוד הא ידוע שכל המצוה
 הם סולם מוצב ארצה וראשו מגיע
 השמימה וכו' וכ"ז אם נעשה באופן
 שקבלנוהו מאבותינו אבל לא בעושה
 מצוה באופן אחר וכבר כ' הח"ס חדש
 אסור מה"ת וזה מאומנתו של ינה"ר
 היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר

נתיב ס'

פסק בעל שבט הלוי

נגד העושים חיתוך ופריעה בב"א

יו"ד סי' קל"ז ע"ד המתחדשים
 והמציאו מכוונה לעשות ע"י מילה

בשו"ת שבט הלוי לידי הרב הגאון
 מוהר"ש וואזנר שליט"א

מה"מ לא נחשב קיים המצוה אם שינה צמה שהוסיפו חז"ל כיון דשינה מצורת המצוה ומכ"ש בשינה בחלק הדאורייתא של המצוה ועיין כיו"צ בצנין זיון ח"א סי' פ"ח והכא נורת המצוה מוהלצין פורעין ומוצלין כדמנן שבת קל"ג ע"א ופרש"י מוהלצין חותך את הערלה ופורעין את עור המכסה, והיינו חותך או בסכין או כל דבר שיש לו דין סכין ואח"כ פורעין צידים ע"י צפרנים וכו' ע"ש.

ופריעה בדרך חדש לגמרי וכו' והנה פשוט אלפי כביעתא זכותא לאסור לשנות מן הדין נורת המצוה כפי שנמסרה מפי משה ומדור דור, וכל המשנה קרוצ לומר דלא יא. ובהא דהכא נהי ודאי דערל לא הוי כיון דהסיר הערלה ועור הפריעה מ"מ מהול הוא ואפילו שרף הערלה או כיו"צ, מ"מ מצות מילה לא קיים. וצמוס' סוכה ג' אם כך היית נוהג לא קיימת מצות סוכה מימך פי' שאפילו

נתיב ס"א

עוד מבעלי הקבלה שלא לחתוך עור הפריעה

כידוע מסוד הצפרנים וההסמכות בהם צמוס"ש והקליפה הזאת נשארה שמה כענין רשע מכחיר את האדיק ולתוספת ביאור הביא מצעל קרבן שבת צפרק ה' ס"צ שהביא בשם חולעת יעקב עי"ש באריכות עד ומעתה נלכה נא להצין טעם עשיית הפריעה דוקא בצפורן ולא בכלי דאע"ג דמורי כמוהרי"ד ז"ל צו"א ח"ג סימן קל"ב (כוונתו זרע אמת מחברו הגאון ר' ישמעאל כהן ממודינא) פסק דאינו לעיכובא מ"מ אף הוא שנה ופירש דהיינו דוקא צדיעבד כשאירע דעור הערלה נחתך גם עור הפריעה אבל לכתחילה ודאי נכון לעשות הפריעה בצפורן.

ועתה נבא מפי הקבלה הנה כתב בדרך פקודין חלק המחשבה אות י' דעור הפריעה אין לחתוך מפי בעלי קבלת הראשונים ז"ל, וכן מצאתי בספר זכר דוד הספרדי מאמר א' זכ"א דעל דרך האמת ראוי הפריעה לעשותה בצפורן שיבא הצפורן שהוא הקליפה ויקרע הערלה ויבטל כחה וכו' וכן מצאתי בילקוט ראובני וכתב הרב צית הלוי צ"י פ"ג כי הערלה חופפת ומכסה היו"ד הזאת היא הקליפה ולכן נריך לכרות אותה ולתת אותה בעפר משום ונחש עפר לחמו ומפני זה כורחיס אותה בצרזל אמנם הערלה השנית דקהי אנתנו מסלקים אותה בצפורן אשר הוא קליפה דקה

וגם בהגהת תלמידו שם הביא דברי הפרי אדמה ה"א ה"י מילה קרא ערער על מנהג שאלוניקי ופשט דברי הפוסקים מורה כהרב פרי האדמה עיי"ש וכן כתבו עוד שאר אחרונים, ועיין ספר כורת הברית בשם ספר יסוד יחזק דע"פ הקבלה דוקא בשני גודלין. והיעב"ץ בסיודורו סוד צנין האפורן מלא ואפורן חסר ובספר גליא רזיא דאחזית החילוניים יותר בצפריניים ועל כן יבא הקליפה בעצמה שהוא האפורן ויקרע הערלה לבטל כחה כמ"ש מהרסקין ומחריביך ממך יאלו וחלילה לנו לשנות מנהגינו לפרוע דוקא בשני צפרינים וכ"ש כי חו"ש לשנות מנהג ישראל מכל וכל ולחמוך עור הפריעה.

והגבא כתבו הפוסקים לכל מקום שנמצא הקבלה חולקת עם הגמרא הלך אחר הגמרא והפוסקים ואם אין נזכר בגמרא ופוסקים הלך אחר הקבלה עיין רדב"ן ח"א סימן ח' ול"ו ומ"ט ופ'. וכ"כ בספר יוחסין והר"י הלוי בתשובה סי' מ"א בשם הר"ש הלוי ז"ל דכל שהזוהר אינו חולק עם הגמרא נקטינן כוותיה עיין חכ"צ סימן ל"ו וש"ע או"ח סי' כ"ה במג"א שם ובש"ע הרב שם ובכנה"ג א"ח סי' כ"ה בשם הרא"ם והב"י ז"ל הוסיף בסי' קמ"א בדין העולה לתורה אם צריך לקרות כתב

וה"ל מאחר שלא נזכר זה בתלמוד בהדיא לא שצקינן דברי הזוהר מפני דברי הפוסקים וכ"כ בצ"י סו"ס ל"א והמשאת צנימין ז"ל סי' ס"ב כתב וז"ל הדרך השני לילך אחר רוב צנין ומנין הרי לפניך ספר הזוהר שהוא שקול יותר מכל המחברים שאחר חתימת התלמוד ואם כן יהיו כל המחברים צדף מאזנים אחד וספר הזוהר יכריע את כולם והרי עדיף מרוב צנין כמ"ש צ"י דאולינן בחר הזוהר נגד שאר המחברים עכ"ל. ועיין ר"מ א"ה שם סי' קמ"א אות ב' שחולק על הב"י שאין לזוז מדברי הפוסקים ואף אם יהיו דברי ספר הזוהר חולקים עליהם ועיין שאלת יעב"ץ ח"א סי' מ"ו דוקא במקום שא"א להשוות התלמוד עם המקובלים קיי"ל בתלמוד אבל במקום שהתלמוד סתום וסובלים פירושים שונים והמפרשים פ"י באופן אחר שלא ראו ספר הזוהר ועכשיו זכינו לדברי הזוהר שמפרש פירוש אחר בגמ' ודאי קיי"ל כהקבלה נגד המפרשים ועיין שו"ת מנח"א ח"ב סי' מ"ח.

רא"ב מאן ספון לעקור מצוה המבוארת בש"ס ופוסקים ובמדרשים וע"פ קבלה דוקא הכי הוא ולעיכובא ואפילו יתקבצו כל חכמי ישראל לא יוכלו לעקור ח"ו מצות פריעה בצפורן וזה פשוט מאד.

תשובות שונות בעניני מילה

נתיב ס"ב

אי יש מצוה למול בבית המדרש דוקא

למול צביהכ"נ יעשה כמש"כ הרשב"א,
וצאות שלום סי' רס"ה ס"ק כ"ה לא
הרגיש צדברי הרשב"א אלו.

עוד ראיתי צאות שלום הנ"ל אמה
שכתב צוה"ק צמיקונים מיקון
ע' (דף קל"ג ע"ג) כל פקודא
דהלובא חליין צרגלין כגון הלובא לצי
כנישחא הליכה לצריח מילה וכו'
עכ"ל, ולמה איזו הליכה הוא
דקחשיצ וכו' אלא ודאי דדרכס הי'
למול צביחם צימי חז"ל, ושז כתב
די"ל אילו מיירי שהולכים למול
לצביהכ"נ א' שהיא קרוב לציחו אס כי
דרכו להתפלל צביהכ"נ אחר הרחוק
מציחו אך מפני הקור קרובה הוא מל
צנו צביהכ"נ הקרוב לציחו, וכו' ע"ש.
ולפענ"ד דצריו הק' נפלאים דצברי
התק"ו כפשוטו דהליכה לצי כנישחא
הי מזה כשהולך לצביהכ"נ להתפלל
וההולך לצריח מילה נמי הוה מזה,
ומי ליכא מזהל שהולך מעיר לעיר
לצריח מילה וגם סתם צני אדם
שהולכים וצאים לצריח ממקומות
אחרים והגם שהצריח צני כנישחא הם
לא צאים לצביהכ"נ אלא לצריח, וזה
פשוט מאד.

מע"כ הרהגה"צ וכו' כג"ת מזה"ד
בנימין זילבער הי"ו

אחדשכ"ג צידדות נאמנה. בספרו
או נדברו סי' ע' ד"ה
עד בית הכנסת כתב מעכ"ג יש
מדקדקין מזה שמלין צביהכ"נ או
צביהמ"ד דוקא היכא מקום שמתפללין
וכו' ואין ראוי מכאן דזה משום דהיו
רגילין למול אחר התפילה שאז מצי
עשרה צביהכ"נ וצומנינו אנו רואין
שאין מדקדקין צוה עושים הצריח
באולמות עכ"ל.

ולפענ"ד ממה שרואים צומנינו אינו
ראוי כלל שצומנינו אין
קובעים הלכה אלא הולכים באולמות
ועושין צביח מחמת הנוחיות אבל
ערבים עלינו דצרי רבותינו הראשונים
שהצריח עושין דוקא צביח הכנסת
ו"ל רבינו הגדול הרשב"א צת' חלק
שציעי סי' תקל"ו ומה שנהגו למול
צביח הכנסת משום דכתיב ויכרתו
צריח לפני ה' ואין צריח אלא מילה
וכו' ע"ש והנה סמך רבינו הרשב"א
ז"ל למול צביהכ"נ על קרא דויכרתו
צריח לפני ה' וודאי מי שיש צידו

הזרית הנה באמת שאלו דברים אין להם שחר ודאי שזה איסור בפני עצמו ואריך להזכיר על זה כמו בכל המצות אבל מ"מ ח"ו לבטל מצוה בשביל זה ויבטלו גם תפילה בליבור מפני שיש משיחין בתפילה ואני אומר עוד הפעם שהעולה לא מתמעטת על ידי זה אבל בשביל זה לבטל מצוה ומנהג לא שמענו ויפה העיר גם מתוס' פסחים ק"א ע"א ד"ה דאלו ושתו וגם מדברי הפרדס לרש"י עמוד ע"ה ומי לנו שלא יחוש להני תלמי עמודי עולם ושאר ראשונים והוצא ברמ"א ומנהג ותיקין למול צביהכ"נ ולפענ"ד ח"ו לשנות בזה.

וברגע ראיתי בתשצ"ן קטן תלמיד מהר"ם סי' שצ"ז וז"ל אינו נראה לי כלל מנהג כשר שנוהגין ברוב מקומות שהאשה יושבת בצית הכנסת עם האנשים ומלין התינוק בחיקה ואפילו אם בעלה מוהל או אציה או בנה דלאו אורחא ליכנס אשה מקושטת בין האנשים ובפני השכינה וכו' ומי שיש צידו למחות ימחה והמחמיר תבא עליו ברכה ושלוש מאיר צ"ר ברוך זלה"ה ע"כ, והנה שהי' מלין בכל מקום בצית הכנסת אלא שאז גם ברוב מקומות היו נוהגין שהאשה יושבת להיות סנדק ומיחה על זה וקרא על המחמיר תבא עליו ברכה אבל לא אמר שלא ימולו צביהכ"נ אם יש שם נשים באים לצביהכ"נ אלא

גם המהרי"ל הל' ט' באב כתב וז"ל מילה שחל צט"ב היה נוהג מהרי"ל כשסיימו הקינות טרם שהיו מתחילין לומר איוב וירמיה הולכין אצו הבן ובעל צרית והמוהל לביחם ומחליפין בגדיהם לבגדי שבת אך לא לבשו לבנים, וחזרו לביה"כ והיו מדליקין הנרות וכן הוא בספר פרנס ומציאין הנער ומוהלין ואחר המילה פושטין הנ"ל בגדיהן אשר החליפו וכו' משמע נמי דפשיטא ליה דברית מילה צביהכ"נ. וגם דברי הרמ"א יו"ד סי' רס"ה סי"א שהאשה מציאה התינוק עד צית הכנסת ואז לוקח האיש ממנה הכונה פשוט דמצוה למול בצית הכנסת ולכן קאמר עד צית הכנסת רק במקום שא"א להציא לבית הכנסת א"א אבל ודאי מצוה למול בצית הכנסת ולא צמלוניס או בצית רק במקום שאין עירוב בש"ק, וגם בזה צמדינתינו היו מקילים להציא ע"י עכו"ם מטעם זה כיון דצמקום מצוה ואיסור דרבנן לא גזרו אמירה, עכ"פ ודאי אין לנו לשנות מנהג קדמונינו הראשונים ז"ל שהוא דאורייתא או עכ"פ אסמכוהו אקרא והוא ודאי מנהג ותיקין. ולא נבטל מנהגינו בשביל המתחדשים של זמנינו.

ומה שטען מעכ"ג שיש בזה יחל שכרו בהפקדו שבאים לידי שיחה בטילה ולדברים בטלים ולפעמים גם לשחוק וקלות ראש כשממתינים על

יש לו לנאח ולא להיות מסייע ידי
עוברי עברה, והנחתי מדברי
החשב"ץ הנ"ל וכ"ש העושים צרית
צבית והמקום דחוק, ולא כן צביה"מ
שיש עזרת נשים, וכמה פעמים קרא
לי שמלו ודחקו נשים בין האנשים ולא
מלתי המינוק עד שיאלאו הנשים משם.
ואנחנו הנמשכים אחרי אבותינו מלין
צבית הכנסת כן ימן ה' וכן יוסיף
מעמה ועד עולם.

ובזה הגני ידי"ג המחכה לישועת ה'
כהרף עין בלב ונפש,

מנשה הקטן

שאמר לומר לנשים לנאח ולא להצריח
מילה להוציאו ואפילו לפי מה שהוסיף
שם באשר כתב מורנו לעקמי ימים
רבים ולית דמשגח כי נראה מכוער
הדבר מאד וכו' וכל איש הירא דבר
ה' יש לו לנאח מצבית הכנסת פן יראה
כמסייע ידי עוברי עברה וכו' ע"ש
מ"מ לא אמרו לאסור למול צבתי
כנסיות בשביל העול אלא אמרו לגרש
את העול אבל בשביל זה לבטל מנהג
ישראל שהוא תורה בנ"י על מקרא
ואפילו כאסמכתא לא אמרו וכן נמשך
המנהג עד כהיום.

וכבר כתבתי במקום אחר שאם יש
מערכות נשים ואנשים צבית

נתיב ס"ג

על מה שמכו להביא תינוק ע"י עכו"ם בשבת

עכו"ם לצבית מילה מ"ט לא עבדין
כן באשר מצות ושכן שמע בשם
הרה"ג ר"צ מצלחשעב זצ"ל, והלא
אפשר למול צבית, ואמאי סמכינן
לומר לעכו"ם להביא המינוק.

הנה מ"ש בשם הגדוק הנ"ל שאינו
נכון ליתן מצוה גדולה זו להביא
המינוק למול ע"י עכו"ם, כגון זה
לפענ"ד העכו"ם אינו עושהו אלא
מעשה קוף בעלמא שהרי אם לא ימול

באשמורת הבוקר א' לסדר ויהי איש
מצליח בני"י יצו"א

מע"כ ידידי הרב הגאון ור"ח נו"נ
כש"ת מוה"ר חיים יעקב טויבער
שליט"א דומ"ץ קהל באבוב בני"י

אחדשכ"ג צידידות נאמנה. אמש
בהיותנו בצומא חדא
העיר מעכ"ת נדון שנהגו אם חל יום
שמיי בשבת שמציאים המינוק ע"י

כלומר שהולך לציית המדרש להתפלל, וכעין שמצינו בזהויל חלמנה שהלכה בכל יום לציית מדרשו של ר"י ושאלה וכי אין ציהכ"נ בשצנומה והשיבה רבי שר פסיעות וצגמ' אמרו למדנו שר פסיעות מאשה, וא"כ בהליכה לצייהכ"נ איכא מצוה או בכלל ההולך לצייהכ"נ שהרי הוא מארבע מדות הולך ואינו עושה ע"ש, והשני הולך לציית מילה, שיש לו שר על ההליכה, וכר הבחתי ממלוקת המשצ"ץ סי' כ"א והריצ"ש ז"ל סי' ק"א בעולה לארץ ישראל אי מצוה הילוך לארץ ישראל גדול ממצוה ישוב ארץ ישראל אבל לכ"ע הילוך הו"ל כמצוה ענמה.

וראיתי למרן כ"ק אדמו"ר ממנוקאטש זוק"ל באות שלום סי' רס"ד אות כ"ה על מה שכתב הרמ"א שאשה מוליכה עד ציהכ"נ דנראה מזה דמלין ציהכ"נ והקשה מה שר' המג"א סי' של"א סק"ה דאסור בשבת להציא המינוק לצייהכ"נ דרך חצר שאינה מעורבת אפי' ע"י עכו"ם דהא יכולין למולו צייתו והרבה פעמים מלין ציית כשיש שם לינה והשוה הדברים וכתב ומה שצ"ן לסי' תרכ"ב ס"ב היינו משום דמצואר במתצר דצויה"כ במקום שצריך ללכת מציהכ"נ מלין אחר מזרח ס"ח (הרי דמלין מתוך לצייהכ"נ) מיירי משום שאין שם עירובין דאסור לישא מינוק אפי' ע"י נכריה, כד'

רק ציית הרי א"י לטוטול הילד כלל וא"כ מהלך דרך זה לא הי' כלל צנמא והילוך שאינו צריך ואפשר לטול אינו פוסל אפי' בקדשים, וכשצא לצייהכ"נ הרי להגיש יש שם הקואטער שהם מגישים להסנדק או למי שהוא שם מכוזד ללקחו, והאמת שצעוני"ה אפי' בחול כאן רוב צאים עם אמות נורסעם בלע"ז ומציאים ונוטלין בחורה המינוק ע"י האמות, וגם שאר מצוה מכבדין גוים לעשותם, למשל עשיית סוכה שמפורש שלא יעשו עכו"ם ואפ"ה כמדומה לי ברוב מקומות כהיום נותנים לעכו"ם ואפילו לנקות ציהמ"ד לכבוד שבת ולכבוד היום כולם עושים ע"י עכו"ם וידוע מה שמציא הס"ח מאצו של רש"י הקדוש מה נאמר, ומיהו לעצם הענין ודאי נדקו דבריו דלריך להשתדל לקיים מצוה ע"י ישראל בכל מקום שאפשר.

ומשבח אני מנהג אבותינו שחקנו עירוב להוצאה בשבת ואפי' רק בשביל מצוה זו שיצאו צני' הרך הנימוול לציית דינו, ולעומת זה הנה מצואר בחיקוני וזה"ק חיקון ע' (דף קל"א ע"ב) דהליכה למצוה כמצוה ענמה וז"ל כל פקודא דהליכא חלין צרגלין כגון הליכה לצי כנישחא הליכה לציית מילה וכו' פי' דההולך לעשות מצוה יש לו מצוה בהילוך רגליים, ועומן דוגמא הליכה לצי כנישחא

המג"א ומקורו מהגה"מ ומיושב בזה דברי הא"י הגדול (הל' מילה סי' צ"ו אוח ד') והציא שם דברי הזוה"ק ונתקשה בלשון הליכה לצי כנישתא הליכה לצריח מילה שהוא לכאורה אחד ודחק עצמו ולפענ"ד דהם שני דברים וכמ"ש אלא דקמ"ל דכל הליכה לדבר מצוה מצוה. ולמען האמת גם האו"ש לא הרגיש בדבר הרשב"א הנ"ל שהרי לא ציין עליו. בכל אופן מצוה צראשוניס דצריח מילה מקיימין צביהכ"נ דוקא. עוד הציא שם מדברי המדרש רבה (אחרי פכ"א) וז"ל כי בחטובות מעשה לך מלחמה רגלים ממהרות לרוך לרעה הוא רץ אחר המילה שהיא בן הצרכים עכ"ל, הרי שהוא חיקן לרגלים להיות רץ אחר המילה כנגד מה שהי' מקודם רגלים ממהרות לעצירה.

איברא דאפילו להמתמירין כמג"א אין הטעם משום שאינו נכון שגוי יציא הרך הנימול לצריח אלא חששו משום אמירה לעכו"ם אפי' בשבות דשבות, אבל בלאו הכי כ"ע מודי דהצריח צביהכ"נ, ובמקומות שיש עירוב פשוט דמלין צביהכ"נ וגם היכא דליכא עירוב אס הי' אופן שהעכו"ם לנורך עצמו הציא הילד לצביהכ"נ, כגון שהי' הגוי משמר עליו ומחמת אחיה טעם הלך לצביה"מ לשמרן שם ושם אציו ואמו ודאי היו מלין אוחו לכ"ע הגם שהנכרי הציאו,

דמה שחששו הוא שלא יאמרו לגוי להציא ומשום אמירה לעכו"ם אפי' במקום שאין רה"ר דאורייתא אבל הציא מעצמו ודאי דמלין צביהכ"נ, בקיטור כ"ע מודים דצריח מילה הוא צביהכ"נ אלא לפעמים יש סיבות שאינו יכול להציא לצביהכ"נ, אז מלין גם צריח, וכדעת המג"א, או מפני שיש איסור הוצאה לפניו, אינו יכול להוציא, או שאין לו עכו"ם שיאמר לו להציא, או מטעם דמג"א דאפי' יש לו עכו"ם נמי לא התירו אמירה לעכו"ם להציא אפי' דרצקן, או פשוט מפני הקור והחוס שא"א להוציא הרך הנימול מציתו מותר למולו במקום שהוא, רק שיהי' מקום קבוע, וראי' ממשה רבינו ויהי' בדרך צמלון והבן. ומיהו כנראה דגם שם צרוב עם כפי האפשר. ומודה רבה על ההערה ומגלין זכות ע"י זכאי וע"י נחתצו ונתצרו עוד כמה עניינים בס"ד.

איברא דאפי' נימא דצריח מילה מצוה על האב ויכול למול ציתו מ"מ דוחה שבות דאמירה לעכו"ם להציאו לצביה"מ כיון שהוא מצוה למול צריח ולפני ה' צביהכ"נ, וכעין זה מצונו בחקיעת שופר שהגם שמצוה על כל יחיד ויחיד לתקוע שופר מ"מ מותר לומר לעכו"ם להציא שופר לצביה"מ מקום שמתפללים שם עיין ש"ע א"ח סי'

המלמידים ילדה אשמו בר"ה והזרית
הי' ביה"כ והוא גר קצת רחוק מבית
המדרש אז סדרנו אללי צבית מקום
להיולדת והילד ועשו הזרית צבית
המדרש שלנו צס"ד.

ובזה הגני ידיו דושכ"ת בידידות
נאמנה ובלר"ג,

מנשה הקטן

תקפ"ו סכ"א ועיין ד"מ שנין עליו
צבאה"ט, ומש"כ המג"א צסי' של"א
סק"ה הנה כנראה דהאחרונים חלקו
ועיין כח"ס א"ח סי' מ"ט עכ"פ כן
נהגו בכל מקומותינו, במקומות שלא
הי' עירוב. וכפי שבאמת גם מעכ"ג
העיד שכן הוא המנהג.

וזו לפני כו"ג שנים קודם שהי'
עירוב צבארא פארק אחד מן

נתיב ס"ד

מראה ירוק אם צריך
לברוק ע"י לאבאראטאריא

צמראה עיניו אם הוא צקי צדבר
ומונע צוה צער לינוקא צכדי וכבר
כחצמי צכיונא צוה דמי שאינו צריך
אסור לו להקיץ דם מפני שהוא צער
שלא לצורך ואסור לחבול צעצמו וכ"ש
צחצירו וכיון שהצדיקה הוא להוציא
דם א"כ הוא צכלל חובל צמינוק ואם
אפשר צולמו הו"ל חובל שלא לצורך
ח"ו.

ואל תדמה צעצמן שזה איסור קל
לצער אחרים שלא לצורך והוא
רוצה לקיים עשה ועובר על לאו של
לא תחבול (ועיין צ"ב ע"ג ע"ב) כי
אחאי לקמיה דר"א אמר לי עתדין
ישראל לימן עלין את הדין ופרשצ"ס

לכבוד ידידי היקר וכו' הי"ו

אחדשה"ט. ומה ששאל צענין אי יש
לשפוט להמוהל צמראה
עיניו המראה צובז או יעשה צדיקות
צלאצארטאריא.

הנה לפענ"ד נראה דמי שהוא צקי
למראה עיניו ישפוט ואינו טועה
יכול לסמוך על זה וצאמת צמורה לא
מצינו ענין של צדיקת דם חיה רק
צשנים האחרונים המציאו והגם שהוא
דבר טוב שאין לפקפק צדבר מ"מ מי
שהוא צקי ולמראה עיניו ישפוט נראה
דיש לסמוך על זה כמו שעשו אבותינו
ולפעמים אולי גם זה עדיף שיצדוק

שעדיף לעשות דיקת דם כי לרפואה
ליכא איסור משום צער וכדי לדעת
כדת מה לעשות הוא לצורך החינוך
הרץ יכול לעשות דיקות דם.

דושה"ט בלב ונפש,

מנשה הקטן

שכחטאחם ממעכב משיח ויש להם
צער בעלי חיים לאותן אווזין מחמת
שמנן ופוק חזי עד כמה עמידין ליתן
הדין על שיש צער על ידן וגרס צער
לאווזין השם ירחם, ומיהו מי שאינו
צקי בדבר ויוכל לטעות אז ודאי

נתיב ס"ה

קטן שיש לו מראה צהבת
אי מותר למול

ראשונה אומר כי דבר גדול הוא
מאד להעמק בענין זה
ולהוציא לאור דבר ברור ואמת אגיד
כי זה כמה שנים שכחתי מזה וכמה
פעמים כתבתי והגס מפוזרים הדברים
בספרי הדלים אחת הנה ואחת הנה
וכמעט אין לי להוסיף וגם מה
שלדעתי ההלכה בזה להחמיר בדיני
נפשות ופק"נ ולא להקל בזמנות חבלה
ולבטל המצוה לגמרי אמנם ליהוי ידוע
לכ"מ שבעונ"ה הדור לא אכשר
והקבלה נחמטה וכל אחד הולך אחר
ההרגש שלו וההרגש בנוי בעיקר אחר
המקדמות הזמנים ובאשר הרופאים
קובעים בכל דבר, וכמעט ח"ו אין לנו
תורה כי אם מה שהמדע של
הרופאים קובע. אבל האמת כי זאת
התורה לא תהא מוחלפת ולא תהא
תורה אחרת מאת הבורא ית"ש.

ר' לחודש הרחמים התשנ"ג בני"י
יצר"א
מע"כ ידי"נ הרב הגאון ה"ג המפורסם
רו"ח בנש"ק פרי עץ הדר שבחו מי
ימלל אין גומרים עליו את ההלל ה"ה
כש"ת וכו'

אחדשכ"ג שליט"א, קבלתי את
מכתבכם מכ' בסיון
השחא ורחימי שמגלגלים זכות ע"י
זכאי שהגס מטפלים כעת להוציא
לאור ספר בענייני הלכה למעשה
אקטואליים ואחד מהנושאים הוא
מהמצוה הראשונה מצות מילה וקודם
לה אם כמראה הצבת נראה בחינוך
אשר הוא מצוי מאד ויש בזה מחלוקת
לענין למול ביום השמיני ועכשיו רוצים
להוציא לאור מה ששנו בפרשה זו
וביקש ממנו לחוות דעתי העני'.

דאס צא לאחר לידה א"כ הוא מחלה ודאי שהרי לא נולד כן אלא שחלה א"כ יש לדנונו כשאר חולה ואסור למולו עד שיחזור למראה כל מינוקות. והארכתי גם צוה כבר.

וראייתי למע"כ שהאריכו הרצה במהות ההצבת שדרכם של הרופאים לברר החזק של המחלה בצדיקת דם ולברר כמה הדם הוא אינו נקי ונקרא הצדיקה זו בילירובין טעסט ויש ישיר ולא ישיר והנה האמת כי דברים אלו הם לריבים לעיני הרפואה אמנם ידוע שההצבת צא מפני שע"פ רוב הכבד צמינוק אכתי לא נמצאה היטב ואינה פועלת כדרכה לנקות הדם ולהפריש את הפסולת שיוצא דרך דרכי המרה אל מחוץ לגוף בצואה וצשתן ולכן צא ההצבת, והוא צאמת כעין הצבת אצל גדולים שקורין (געלצזוכט) אלא שאצל מינוק כיון שהוא קטן ורך דרכה של הכבד שלו להתפתח יותר מהר מאצל אדם גדול ולכן חוזר לאיטנו יותר צמהירות.

וידוע מה שאמרו חז"ל צ"מ ק"ז ע"צ והסיר ה' ממך כל חולי (דברים ז') ר' אלעזר אמר זו מרה תיבא נמי הכי מחלה זו מרה ולמה נקרא שמה מחלה שהיא מחלה כל גופו של אדם דבר אחר מחלה שמונים ושלושה חלאים חלוין במרה

וראייתי שהצבתם מחלוקת צהצבת הנמצא צומנינו אצל הרצה ילדים אם זה מראה ירוק שבגמ' (שבת קל"ד ע"א) צמעשה דר' נתן הצבלי דאמר רבי נתן פעם אחת הלכתי למדינת קפוטקיא וצאת אשה אחת לפני שמלה צנה ראשון ומת שני ומת שלישי הביאתו לפני ראיתי שהוא ירוק הצכתי צו ולא ראיתי צו דם צרית אמרתי לה הממיני לו עד שיפול צו דמו, והממינה לו ומלה אוחו וסיה. ודעת החכ"א כלל קמ"ט ס"ד ערוה"ש יו"ד סי' רס"ג מהר"י אסאד יו"ד סי' ר"מ ומהר"י הגורר כללי המילה עמ' 56 ו-120, ומגדל עוז. וי"א דהאי הצבת הוא האי ירוק דעלה אמר ר' נתן הממיני לו עד שיפול צו דמו, וי"א שמראה הירוק אינו הצבת דמראה הירוק יש לו רפואה ואילו מראה הצבת אמרו על ריאה שמראיה צהוב צגמ' חולין (מ"ז ע"ב) שהוא טריפה, א"כ צהוב לאו היינו ירוק אלא דא"כ צהוב חמור וגרע מירוק לענין מחלה נפש חי' סי' ע"ד טוטו"ד ק' יו"ד רכ"ב ועוד. ויש מי שדן להמיר למול מינוק שמראהו צהבת משום שאינו צכלל ירוק (הר"א חריף צשערי תורה ח"א סי' ע"ב) ורבו עליו חצרו וחלקו עליו ודחו דצרו.

והנה צהוב צבא לאחר הלידה אדרכה הצ"פ מחמיר צו יותר

וכו' ואולי זה בכלל, בכל אופן כל המחללות שבגוף מקורן בדמים וכל שהדמים אינם נקיים יהיה מאיזה טעם שיהי' הגוף הוא חולה בלי ספק.

ולפ"ז הוא ממ"נ אם הזהב זה הוא בכלל הא דרבי נתן שהוא ירוק א"כ הרי אסור למולו עד שיפול בו הדם כדרבי נתן, ואם הוא מחלה אחרת זהב מהכבד א"כ גרע הוא וכ"ש הוא מהתם דהכא הרי חלה כל הגוף, ובאמת כי כבר כתב לי אחד הרופאים המומחים חרד לדבר ה' שהגם שלענין מילה אם שואלים לרופאים הם מקילין למול אפי"י יש לו זהב עד סימן מוגבל מ"מ אם למשל ינטרך הילד לנמוח ריני לא יעשו לו ניתוח עד שיעבור לו וישב לאיחוטו ככל הילדים ורק אז יעשו לו ניתוח ושאלתי דא"כ אמאי סמכו למול ואמר כי הם סוברים שמילה הוא ניתוח בלתי חשוב וליכא סכנה, ומבואר דגם הם יודעים דחינוק שיש לו זהב הוא מחלה אלא שאין מתחשבין לענין שזה יקרא פק"נ אמנם חו"ל לא כן חשבו אלא כל שהוא מחלה לדחוטו ממילה כי אפשר למול אחר זמן וא"א להחזיר נפש אחת מישראל.

עוד ראיתי להעיר כאן להמקילין למול

עד צילי רוצין גבוה כחמש עשרה וכיוצא בו הנה פשוט דכל מחלה יש לה תחילה ותחילתה היא רך וטובה מתגברת ופשוט דכל שראינו שהזהב עולה מעלה מעלה ממספר א' עד לעשר או יותר הרי יש לפנינו מחלה בחינוק שצריך לשמור עליו שלא יבא לידי סכנה ובס' ז"ך אליעזר ח"א עמוד רפ"א החיר להוציא דם מהחינוק בשבת ולערוך בו בדיקה מעבדיה בשבת לברר אם יש לורך טיפולים מיוחדים למנוע סכנה וא"כ כל בר דעת יודע שאם כשכבר הגיע ל"ג או י"ד או ט"ו שהוא בספק סכנה א"כ לפני זה היא חולה שאין בו סכנה אבל חולה יש כאן שהמחלה אינה מתחלת במספר י"ב אלא מתחיל לעלות מעט מעט ממספר א' וכל זמן שהוא בעלי' הוא מתגברת ואם היא במצב אחד אז המחלה לוחמת עם בריאת החינוק זה לעומת זה וכשמתחיל לירד אז גבר הגוף על המחלה ומי שאומר שהמחלה מתחילה כשהוא כבר בנקודה של חמש עשרה או יותר או שהוא ע"ה במחללות או שהוא בכיון רוצה להשלות את מי שאינו יודע, בקיצור הזהב היא מחלה אלא כל שלא הגיע למצב ארומי גבוה אין כאן סכנה וא"כ כיון שהוא חולי פשוט דאין מלין חינוק חולה והוא מבואר בש"ע יו"ד שם.

נתיב ס"ו

מילה ביום השמיני ומחלת צהבת
איזה מהם נדחה

וכתב הריטב"א ז"ל דמי שאינו רואה
להיות סומך על מה דדשו
רבים ופתאים ולסמוך על הפתאים
להכניס בנו בסכנה ציומא דעיבא או
ציומא דשומא בגלל שומר פתאים
הרשות צידו שלא למו"ש וכ"ש בשבת
ועתה הגע עמך בחו"ל שרוב הימים
מועננין הם ונגיד למשל צבריטאניא
וכיוצא בו ואם נוסף על היוםא דעיבא
עוד מינוק חולה באין בו סכנה וגם
בחולה נהנה כמעט לא ימולו רק
אחת מכמה צומנו ומיהו וכי בשביל זה
נכניס את הילד בסכנה אם התורה
אמרה כן אנחנו בשם ה' אלקינו נלך.
וכ"ש שעל הילד אין דין ציוס השמיני
כלל אלא על האב אם הבן הוא צריא
מקיים בו מצוה וכי בשביל שהאב
רואה במצוה יכניס את בנו בסכנה מה
שלא ע"פ התורה.

ועוד דכה"ג אם המינוק הוא חולה
או ספק סכנה למו"ש גם לא
קיים מצוה והו"ל בכלל חובל שלא
לצורך ועובר בלאו ולא קיים המצוה
כלל ואדרבה עוד בטל המצוה שא"א
לקיימה עוד דאטו יחמוך מהגיד
אח"כ והטפת דם צריית שנית הארכתי

ומה שיש טוענים דאם לא ימולו
המינוקות עם נהנה אז רוב
מינוקות לא ימולו בשמיני, לא ידענא
מה טענה הוא זו ואם כך נותה
התורה לא ימולו בשמיני ואפילו ספק
וס"ס של סכנה דוחה כל התורה כולה
וכמ"ש מוס' יומא פ"ה ע"א ד"ה
ולפקח את הגל דאומר ר"י דהיינו
טעמא דאין הולכין צפק"נ אחר הרוב
משום דכתיב (ויקרא י"ח) וחי בהם
ולא שימות בהם שלא יוכל לבא בשום
ענין לידי מיתת ישראל ע"ש, וכמ"ש
הרמב"ם פ"ה מהל' מילה הל'
י"ז-י"ח אפשר למו"ש אחר זמן ואי
אפשר להחזיר נפש אחת מישראל
לעולם, והוצא בש"ע יו"ד סי' רס"ג,
ואין לחסיד להתחסד בזה, כמ"ש
המאירי חולין מ"ז ואם במדבר לא
נשנה רוח נפשיית ולא מלו ארבעים
שנה. ומעיקר דינא הלל אמר רב
פפא (יבמות ע"ב ע"א) דציומא
דעיבא וציומא דשומא לא מהלינין ציה
ולא מסכרינין ציה ופרש"י יומא דעיבא
יום המעונן ויומא דשומא יום שרוח
דרומית מנשבת והוא קשה מכל
הרוחות אלא דהאידינא דדשו בה רבים
שומר פתאים ה'.

במקום אחר אם נריך כה"ג, והמוהל
 שמל הוא החייב משום חובל כיון דאין
 שליח לדבר עבירה ואציו עובר משום
 לפני"ע.

לא מיבעיא לדעת הש"ך ודוח"ק
 הקצוה"ח ודעימייהו (עיין ח"מ
 סי' שפ"ב) דליכא שליחות כלל במילה
 א"כ לעולם המוהל עובר משום חובל
 בחצירו שלא לשם מצוה ולא האב אלא
 אפילו לפ"מ דקיי"ל דיש שליח למילה
 מ"מ דוקא כשהוא מילה במצוה אבל
 כה"ג דליכא מצוה א"כ הו"ל חובל

ואין שליח לד"ע וחייב המוהל ואם
 הוא שבת ולא קיים המצוה הרי חובל
 בשבת וחייב מטאת בשוגג וסקילה אם
 הוא במזיד (וכבר הבאתי כן בשם
 יד"ע ויד"נ הגאון מוהר"ש אלישיב
 שליט"א צירושלים עיה"ק) ונפסל
 לעדות ואם העיד על קידושין
 הקידושין בטלין ולא הו"ל א"א ואם
 העיד על הגט אינו גט ואם נשאת
 בגט זה הולד ממזר וכל כאלו וכבר
 הארכתי בכיולא בזה בספרי מל ולא
 פרע וכל הני דכתבתי שם אימניהו גם
 כאן אם לא קיים המצוה כמנוחה.

נתיב ס"ז

חילוק בקביעות ההלכה
ע"פ התורה או הרופאים

והנני קצת להסביר החילוק בין מה
 שקבעה ההלכה לקביעת
 הרופאים דרופאי הזמן קובעים ע"פ
 סטאטיסטיקה שלהם, ואכתוב כאן
 דוגמא פעם דברתי עם רופא מומחה
 גדול צענין נימוח על חוט השדרה
 ואמר דהנימוח שהוא מוכן לעשות
 לאיש פלוני הוא מוצלח מאה אחוז,
 שאלתיו אם אין שום מציאות בעולם
 למכשול השיב יש ארבע מאלף שלא
 עוזרים הנימוח ומחיס, אז שאלתי
 שוב א"כ למה זה אומר שהוא מוצלח
 מאה אחוז השיב לי כיון שבמאה ליכא

שימות רק ארבע מאלף ולכן נקרא זה
 נימוח מוצלח מאה אחוז רק לא אלף
 אחוז, שאלתי עוד ומה אם יהי' זה
 הבן אדם שהוא עכשיו הולך לנימוח
 אחד מהארבע ח"ו וימות ואתה
 הבטחת לו שזה מוצלח מאה אחוז,
 השיב לי אז לא יהיה לו מזל כשימות,
 אמרתי לו להרופא ראה החילוק
 מתורתנו הקדושה לחכמת הרפואה,
 אלזינו בתורה הקדושה מסמכלים על
 הד' שמחיס ח"ו ואין הולכין אחר
 הרוב אלא מתחשבין אם יש מיעוט או
 מיעוטא דמיעוטא אפילו אחד מיני

ברוך רחמנא דשזבן מינה", כי בא האות והמופת להדיח האדם מיראת השם ותורתו, וכל לשון ערב האמיתית שאיני בקי בה על מי יש לסמוך אלא עליך שאין בקי בו כמוך כי כל חבורך על דרך לשון הערב ועל נוסח מרגומך שחרגמת לשון ערב וכו' ולא ראיתי בכתבך הראשון גם בשני גם בשלישי גם לא שמעתי מפיו סברה שיש בה ממש ועל זה יוכיחו הראוים והשומעים וכו'.

והמשיך שם עוד וז"ל ועל שכתבת מגזרת השכל וגזרת הדת מה אשיב על זה לא תהא תורה שלנו כשיחה בטלה שלכם חכמים הגיונכם אשר הרחיקו כל חכמי הדת נביא ממנה אות או מופת לחייב ולזכות ולאסור ולהתיר והלא חוצצי מקורה לא האמינו במשה ובמשפטים ובחוקים נדיקים אשר נתנו על ידו בכתב ובקבלה ואין שואבי מימיה יביאו רא' מהם לחקים ומשפטים של משה רבינו עליו השלום ולפסוק דינים במשלים שהורגלו בהם חכמת הגיונס, אף אין זאת וכי צימי ובמקומי יפסקו הדינין על פי המשלים "ת"ל בעודי חי עוד יש תורה בישראל להביא רא' מהמשנה וגמרא בצלילת וירושלמית" ולא ינטרכו להביא משלים לפסקי דינים כי חכמת הפילוסופיא וחכמת התורה והמשפטים אינן על דרך אחת כי חכמת התורה היא קבלה למשה

אלף אז זה כבר מקרי ח"ו ספק סכנה ודוחה כל התורה כולה ואין מלין ואללכם ההיפוך מסתכלין אחר העוצרין וממילא לעולם רוב אינס מתים ונשאר צלי משוזה וזה בס"ד ברור מאד.

קיצור הדברים אין לסמוך על הרופאים אלא להחמיר כגון שאומרים שיש כאן ספק סכנה אף אם אין אנחנו רואים הסכנה סמכין עליהו ודוחים את הברית עד שיאמרו שעברה הסכנה אבל אם אנחנו רואים שהטינוק הוא צהוב או ירוק וכיוצא בו מה שקבלנו ע"פ ההלכה שזה מקרי ירוק דוחין את הברית ללא ספק ואין שומעין להם כלל שלא תהא תורה שלמה שלנו כדברים בטלים שלהם, ורק באחי להעתיק כאן מדברי רבינו הרא"ש בתשובה.

וז"ל בתשובה כלל (חמשים וחמשה סי' ט') לחכם אחד רבי ישראל שמו שכתב לרבינו הרא"ש ז"ל שמי הנחות מי שיכול לפסוק בתקנת הנישואין, אחד שיהיה בעל סברה נכונה והשני" שיהא בקי בלשון ערב, וכתב עליו רבינו הרא"ש ז"ל על הצעת הסברה תהלה לא-ל חנני אלקים ויש לי כל בסברה אמיתית של תורת משה רבינו ע"ה ככל חכמי ספרד הנמצאים בימים האלה, ואף על פי שלא ידעתי מחכמה חיצונית שלכם

זומנינו וכו' והחכם ידרוש בה צמדות
 שנתנה לידרש בהם ומדנה מילתא
 למילתא אע"פ שאין הדברים נמשכים
 אחר חכמת הטבע אנו הולכין ע"פ
 הקבלה "אבל חכמת הפילוסופיה היא
 טבעית וחכמים גדולים היו והעמידו
 כל דבר על טבעו ומרוב חכמתם
 העמיקו שחמו והוצרכו לכפור בצורת
 משה לפי שאין כל המורה טבעית אלא
 קבלה" ועל זה נאמר תמים תהי'
 כלומר אפי' יאל לך הדבר חוץ
 מהטבע אל תהרהר על הקבלה, אלא
 בחמימות התהלך לפניו.

לכן אין להציא ראי' מדבריהם לעשות
 אות ומופת וגזרות ומשלים על
 משפטי ה' הישרים ועל זה אמר
 החכם כל צאיה לא ישוּבון "רוצה
 לומר כל הבא ונכנס מתחלה בחכמה
 זו לא יוכל לצאת ממנה להכנס בלבו
 חכמת המורה כי לא יוכל לשוּב
 מחכמה טבעית שהורגל בה כי לבו
 תמיד להמשך אחריה. ומחמת זה לא
 ישיג לעמוד על חכמת המורה שהיא
 ארצות חיים כי יהיה לבו תמיד על
 חכמת הטבע ותעלה צרוחו להשוות
 שמי החכמות יחד ולהציא ראי' מזו
 לזו ומתוך זה יעוּת המשפט כי שני
 הפכים הם נרות זו לזו ולא ישכנו
 במקום אחד, ע"ש באריכות כי לא
 רצימי להעמיק כל התשובה.

זומנינו אנו כי המורה הוא היפוך
 הסברה וזהו אני מפרש מה שאמרו
 כמה פעמים קרא למה לי סברה הוא,
 רוצה לומר לכל מקום שיש קרא מזה
 מוכח שזה היפוך הסברה של צעלי
 בחים ולכן מצריך קרא לזה וצמקום
 סברה אין צריך קרא, וזאת המורה לא
 תהא מוחלפת מאת הצורה ית"ש,
 וכוחלי ההשכלה החריצו צית ישראל
 בשפאניא אז ואח"כ בגערמאניא
 הארורה צומנן ואח"כ בליטא וצרה"מ
 תחת הקאמוניקטיס ופה בארה"ב.
 ולא נשארו רק יחידים אודים מוצלים
 נאמנים לה' ולתורתו. וכולי האי וכולי
 כי כבר אמרו חז"ל כי המפסיק
 ממשנתו ולומד חכמה אחרת דומה
 לחצית מלאה דבש הכניס בה רביעית
 מים מוציא כל כך מן הדבש וכ"ש
 שמכניס מ"ס מים שאוצים מי צורות
 סרוחין למעיו מחכמות חינוניות כמה
 מן הדבש נשאר אפילו למד הרבה.
 ודאי לעניני הפראקטיקא נשמע
 להרופאים אבל צעניני ההלכה והיאך
 לפסוק צעניני פק"נ וכדומה אין לנו
 לזו אפי' זו כל שהוא מרבוטינו ועל
 הראשונים ועל האחרונים אנו סומכין
 ולא על הרופאים אשר גדלו ועשו פרי
 על ספרי ההשכלה ומינות מה
 שקוראין לה טבעונים וכיוצא בה.

אלו דברי ידידכם המצטער בצערן של
 ישראל ומצפה לראות בנחמתן
 ומתפלל לבריות גופן ונהורא מעלין

והנה כמ"ש רבינו הרא"ש צומנו כן

ובזכות מצות מילה ישלח לנו משיח צדקנו במהרה בימינו ונזכה לכוח"ט
בספרן של צדיקים גמורין עבד נרצע לאדוניו החותם בידידות ובלב ונפש, מנשה הקטן

נתיב ס"ח

מילה לתינוק החולה בחולי הצהבת (געל זיכט)

הסרכות וכל המראות הפוסלים צריאה וכן הדרוסה ואחרים שאין ספק שהם מלעיגים בנו עליהם יונק זהב רומח לתוך פיהם ע"ש ובהקדמה לספרי משנה הלכות לח"ג הארכתי בזה.

חשון התשל"ג בני יצ"א
מע"כ הרהגה"צ כקש"ת וכו' שליט"א.

אחדשכ"ק צידידות נאמנה,

במ"ש צענין תינוק שהי' חולה הנקרא געל בלע"ז למולו כשהוא געל ורופאי הזמן מצחקים מזה ואומרים שאין זה מחלה הנה מאד נדקו בזה דברי כ"ק כי לא מפייהם אנו חיים וכבר הבאתי משו"ת הריצ"ש ס' תמ"ו שכתב שם שאין לנו לדון צדיני תורתנו ומלותיה ע"פ חכמי הטבע והרפואה שאם נאמין לדבריהם אין תורה מן השמים חלילה ואם תדין צדיני הטריפות ע"פ חכמי הרפואה שבר הרצה טטול מן הקצבים כי צאמת נהפכו רובם ממות לחיים ומחיים למות ויחליפו חי במת כי אין ספק צניטלה הכזב ונשאר זה כזית שאנו מכשירים הם יאמרו שימות לשעתה והן צחרותה צידי שמים וכמה וכמה אחרים שאנחנו אוסרים כמו כל

והנראה דהנה ציו"ד ס' רס"ג ס"א קטן שהוא ירוק סימן שלא נפל בו דמו ואין מלין אותו עד שיפול בו דמו ויחזיק מראהו כמראה שאר הקטנים ובגמ' שבת קל"ד ע"א וחולין מ"ו ע"ב ויו"ד ס' ל"ח ריאה אדומה כשרה מדר"ג ירוקה כשרה מדר' נתן וצריאה מראה כשרה הינו מראה גרין ירוק ככרתי אבל מראה געל הוא טריפה ותמה בטוטו"ד קמא ס' רכ"ב דהאיך יש להתיר במראה געל לענין מילה גם בשו"ת מהרי"א אסאד יו"ד ס' ר"מ פסק להחמיר במראה געל שלא למולו ובשו"ת בית יצחק יו"ד ח"ב ס' ז"א אות ו' כתב דמראה געל אם לא חזר ציוס השמיני יש להמתין ז' ימים מיום הנראתו אבל

הי' יכול לחיות עוד אלא שעכשיו המציאו לפני כערך עשרים שנים שיכולים להחליף כל דמי הולד כלומר שמוציאים כל דמו שיש לו ומחליפין בדם אחר בלוד טרענספער בלע"ז ולפעמים עושין ב' וג' פעמים ובעזרה"י חיו יחי' וגם ממש זה לא כביר המציאו רפואה אחרת להניחו תחת אור השמלי (עלעקטרישע באשטראלונגען) וגם זה מועיל וזאמת כי המינוק הוא בסכנה גדולה והוא חולי של כל הגוף שהוא צדמים והם מודדין בכל יום מה שקורין לו (צילי רובים בלע"ז) ולפעמים אף אם לא ימות הילד ח"ו אם יעלה גבוה עד לעשרים יכנס במוח המינוק וזיק לו שח"ו ישאר בעל מוס לעולם וודאי כי סוד ה' ליראיו ומוזה כתבו הטוטו"ד ורבותינו האחרונים שהחמירו לו ימים אף שלא ידעו אז ממחלה זו בשמה.

ואני דברתי פה עם רופאים ואמרו לי שבמיקות כאלו לאחר שחצור הירקות ימחינו איזה ימים לעשות הצרית ולפענ"ד דצירקות כזה שבה מחמת המחלה הזו ודאי ימתין ז' ימים מעל"ע ואח"כ ימול שהוא חולי כל הגוף והגם שימצאו רופאים שיאמרו למול מקודם לא מפייהם אנו חיים כי בזה אכן אחרותינו סמכין דבחולי כל הגוף צריך להמתין ז"י מעל"ע וצדידי הוה עובדא שרופא אחד רצה דוקא שאמול המינוק וצ"ה

ביום השמיני אם חזר למראיתו ימול מיד וזאוח שלום להגה"ק אדמו"ר ממונקאטש הציא מקוב' נזר הצרית שבסוף שו"ת פני לוי אות י"ח ומשמרת שלום (קידונוב) סי' י"ז וכחצ להכריע שאם הוא געל ממש בכל גופו אז אין למולו לח' גם אם חזר לצריאתו וצריך להמתין ז' ימים מהצבראותו ואפילו בחול משא"כ בספק מראה געל ועל פניו בלבד וכיוצא בו כיון שחמרת הטוטו"ד איננו מזואר בש"ע יש לצדד להקל למולו ביום השמיני כשחל בחול.

עוד כתב שם דכמעט איננו צנמצא מינוק שיהא ירוק גרין רק געל ע"ש ולפענ"ד האמת שנמצאו מיעוט ילדים שהם ירוקין גרין או בלו גרין בלע"ז ונקרא פה (בלו בעצ'י) והוא מחלה ידוע ר"ל שיש לו לולד עם הדמים וזדאי שלזה כיוונו חז"ל ומיהו במראה געל שכחב הטוטו"ד הנה באמת שישנם שני מיני מראה געל יש מראה שבאמת אינו כלום כלומר שאינו חולי הגוף בעצם ולחולי זה כל שהלך לו החולי אפשר מיד למול אמנם יש חולי אחר שהוא ג"כ מראה ירוק געל והוא צא מחמת שאין הדמים של האצ והאם שוים ומחאימים והוא הנקרא (אדזונדעם בלע"ז) ועד לפני עשרים שנים לא ידעו רפואה לזה ואם עלה הירוק עד יותר של עשרים וארבע נקודות אז לא

דברתי עם צ' רופאים אחרים ואמרו
שלא אשמע לו ושהלדק עמי כי יש
סכנה בדבר וצריך להמתין איזה ימים
לאחר המחלה, ולכן פשוט ולפענ"ד
דצירוק הצא מחולי זו אסור למולו עד
שיעברו ז"י מעת שעברה המחלה
כלומר שירדו (הצילי רוצין) לגמרי
ואח"כ ימול וכן עשיתי מעשה אלל בני

שיחי' לאוי"ט אמנן. והירוק סמס
לאחר שעברה ואין צו חולי יכול למוול
מיד כנלפענ"ד.

אלו דברי אדם מועט לעולם הטרוד
בעבודת הקודש בכחף ישאו החותם
ברעדה בלב ונפש,
מנשה הקטן

נתיב ס"ז

איסור למוול ילד שהוא ירוק עד ז' ימים

ולפי שמעכ"ק כנראה אין לו ספר
צית יחזק שכתב ושמעמי וכו'
ולכן אמרתי להעיר קצת דבשו"ת צית
יחזק הנ"ל (יו"ד סי' ז"א אות ו'
ח"צ) הביא דברי הרשב"א ודברי
צממים דעים הנ"ל והביא שם ויכוח
מהגאון מהרש"ק בטו"ד סי' ר"כ
והגאון צעל חסד לאצרהס בדברי
הרשב"א ובגרש"ק פסק כהיד הקטנה
לצריך להמתין ז"י מעל"ע והחסד
לאצרהס חלק עליו ובצית יחזק ז"ל
י"א כמכריע ציניהס דאס כבר נדחית
המילה מזמנה צריך להמתין ז"י
מעל"ע ואח"כ ימול ואס הוא ציוס
השמיני אז ימול חכף ולא ימתין
וצי"ארו צזה לשון הב"ח המגומגס
ושנתקשה צו גס מעכ"ג והביא שס
גס דברי המאירי וא"כ כבר ראו
האחרונים דברי הראשונים הללו וחלקו

בסי' ע"ד מילה צילד שהוא אדום או
ירוק מאסוף שיטת הפוסקים
והביא דעת היד הקטנה הלי' מילה
דבאדום וירוק נמי צריך להמתין ז"י
מעט לעת וכן שמע דבשו"ת צית
יחזק הורה להמתין ז"י ובדעת רבינו
הגדול הגר"א ז"ל מספקא לי' דציו"ד
סי' רס"ג סק"א אמה שכתב צש"ע
וצריך ליחר מאד ציין כמ"ש צסי'
רמ"צ ס"צ והאס מיירי דימתין ז"י
מעל"ע שוב כתב דיש לפרש צמרי
אנפין ומדברי הרשב"א יבמות צשס
גאון (דף ע"א ע"א ד"ה מה) משמע
דס"ל דאינו צריך להמתין וכ"כ
המאירי שכתב קל"ז ד"ה קטן נימול
לשמיני ובס' תמים דעים סי' קע"א
מבואר להדיא דצירוק א"צ להמתין
וכ"מ לשון הב"ח הגס שיש צלשונו
גמגוס והאריך קצת.

לפמ"ש הריטב"א והנמק"י יצמות
הנ"ל דמה שאמרו חולי עינים מיד
כשחוזר לבריאותו מלין אותו הוא רק
כשליכא חולי גדול אבל ככאז עינים
גדול נמי ממחינין ז"י לאחר שהוציא
וכ"פ הרמ"א בסי"ג רס"ג בהג"ה שם
א"כ ה"ה בלא נבלע בו דמו נמי
דג"כ חולי כל הגוף הוא שוב העיר
ה' עיני וראיתי כן בשו"מ טוטו"ד
הנ"ל ר"כ ומינה פסק דבעינן ז"י
מעל"ע ודלא כחכמת אדם והבית
יחזק ס"ל לרוחק נמצא עכ"פ דא
הוא מחלוקת האחרונים וכיון דחמירא
סכנתא מאיסורא הי"ל לילך לחומרא
לכאורה. ובפרט כי ראו האחרונים את
דברי ראשונים הנ"ל.

איברא דכבר אמרתי בזה בס"ד
לחדש דבר דבגמ' חולין מ"ז
ע"ב [ריאה] ירוקה כשרה מדרכי נתן
דמיא ר' נתן אומר פעם אחת כו'
ושב פעם אחת הלכתי למדינת
קופטקיא באתה אשה לפני שמלה בנה
ראשון ומת שני ומת שלישי הביאתו
לפני ראיתי שהי' ירוק הלצתי בו ולא
הי' בו דם ברית אמרתי לה בתי
המחיני לו עד שיפול בו דמו כו'
ופרש"י ירוקה כמו עשבים כדלקמן
או כעשבים או כחציר מצואר מדברי
רש"י דהאי ירוק דר"ג הוא ירוק גרין
או בלו גרין והירוק שבקטנים שלנו
הוא מראה געל ולא כעשבים או
כרקיע וכבר עמד על זה הגרש"ק

עליהם. וזנוב"ח סי' קס"ה כתב
מדעתי דנפשי' ח"ל ושואה ר"ג
להמחין בודאי ג"כ הזהיר שיהא בריא
וחזר שמסתמא לא באותו רגע
שיופסק האדמימות החיר למו"ל אותו
דמן הסתם הוא חלוש עדיין כיון שלא
נבלע דמו עד עתה ופלא שלא הרגיש
בכל הנ"ל.

ובאות חיים ושלוש להגה"ק
ממונקאטש סי' רס"ג אות א'
האריך ג"כ והביא כל הנ"ל וכתב
דבשבת שחל בו יום השמיני וחזר
המראה געל למראיתו ולא עברו עדיין
ז"י מעל"ע אין למו"ל בשבת דודאי יש
לחוש לספק חילול שבת ואם הוא געל
ממש גם בחול אין למו"ל כשחזר
לבריאותו אלא ימתין ז"י מהבדלתו
רק כשיהי' ספק במראה ועל פניו
בלבד יש ללמד להקל ע"ש.

ובתחלת עיוני עלה במחשבתי דמ"ש
בתיים דעים ורשב"א הנ"ל
דא"ש להמתין ז"י מעל"ע לפי שהם
ס"ל דרק בחלנתו חמה נריך ז"י
מעל"ע ולא בשאר מחלואות ואפילו
חולי כל הגוף וכן נראין דברי רש"י
יצמות ע"א ד"ה דכאיז ח"ל ואין
נותנין שבעה ימים אלא למי שחלנתו
חמה ע"כ וכ"כ המאירי שם ח"ל
ולמדת מוז שני דברים כו' והשני שאין
נותנין שבעה אחר שנתרפא אלא
באותו חמה וכן הלכה ע"כ. אבל

ובאות חיים ושלום הג"ל וכחצו דע"כ
 לומר דבזמנינו נשמתו הטבעים דלא
 שכיח מראה גרין במינוקות רק געהל
 ע"ש. אלא דא"כ לכאורה אין לזה
 שייכות עם מראה ירוק שבש"ס, מלכד
 כי במקום אחר הארכתי דהוא
 מחלוקת הפוסקים אי אמרינן נשמתו
 הטבעים עיין א"ע סי' קנ"ו ס"ד גבי
 יולדת לט' ובציפור צגר"א שם
 ובמג"א א"ח סי' קע"ג ועיין תוס'
 ספ"ק דמ"ק גבי כוירי ויומא ע"ז
 ע"צ ד"ה משום שיבתא וחולין מ"ז
 ד"ה כל הני ובע"ז כ"ז ע"צ ד"ה
 פרה ומיהו בשו"ת ח"ס יו"ד סי'
 ק"א כתב דיש לדחות מכל הני
 מקומות ועיין רב"ש סי' תמ"ז אין
 לנו לדון בדיני חורב ומלוותיה ע"פ
 הטבע והרפואה שאם נאמין לדבריהם
 אין תורה מן השמים חלילה כו'.

שלנו שמראיהם געל יש להם דם כמו
 שאר מינוקות ואם ימולו אותם יא
 דם ואדרבה צדיק החשש שיאלו דמים
 מרובים ולא יוכל לעכבן וימות הולד
 וא"כ האי ירוק ודאי לא הוי משום
 טעם רש"י וע"כ האי ירוק מה שאנן
 קורין געהל אינו הירוק שבגמ' וגם
 אין לומר שהאי ירוק שאנן קורין
 געהל הו"ל אדום שלא אמרה אדם
 מעולם וגם טעם השני א"כ שוב ליכא
 לפרש"י שפי' דהני מרי טעמי הא
 צהא תליא דע"י שאין לו דם ולא יא
 בשעת מילה ולכן נמי מסוכן הוא
 וחלוש שהרי מלה זה בזה שכתב ח"ל
 ומשום חולשא שלא נוצר בו דם עדיין
 והרי במינוקות דידן אן ראינו שנוצר
 בו דם והחוש מעיד שיש להם דם כמו
 לשאר מינוקות לא פחות ולא יותר
 א"כ ע"כ לאו היינו ירוק דבזמן הגמ'
 אלא דבר אחר הוא.

עוד יש להקשות דרש"י שבת קל"ד
 ע"א ד"ה לכרכי היס כתב ח"ל
 ה"ג ראיתי שהי' ירוק הנצתי בו ולא
 הי' בו דם צריח מרמי לגריעותא חדא
 דאי מהיל ליה לא נפיק מיניה דמא
 והטפת דם צריח מלוא כדכתבי (זכרי'
 ט') גם את דם צריחך ועוד דמסוכן
 הוא ומשום חולשא שלא נוצר בו עדיין
 דם ע"כ. מבואר דבחסרון הירקון הוא
 צמחי חדא שלא יא דם בשעת מילה
 ועוד דחלוש, והנה פשוט וברור
 להטעם שלא יא ממנו דם לא שייך
 במינוקות דידן ואדרבה הני מינוקות

וכתבתי בזה בס"ד בספרי משנה
 הלכות ח"ז שי' קע"ט דודאי
 מה שאמרו ז"ל ירוק הוא ירוק
 כעצבים שקורין גרין או בלו גרין
 בלע"ז ודברי רבינו הגדול רש"י ושאר
 פוסקים עיין תוס' חולין הנ"ל בערוך
 פי' וכו' דצריהם אמת ויניב ונמצאים
 מינוקות מעט מוצר שנוולדים כזה
 שהם נראים ממש בלו גרין והשפתיים
 שלהם הם בלו גרין וגם צידים וכל
 הגוף ובעצמי ראיתי מינוק שהי' כבר
 כבן עשר שנים והי' ממש נראה בלו

הולד כלומר מוטיאס כל הדם של
החינוק מאד אחד ומכניסים בו דם
אחר וככה עושים ב' או ג' פעמים או
אפילו יותר ובעזה"י אם ילליח או
ישאר החינוק בחיים ויבריא.

והגה פשוט דהחינוק או בסכנה
גדולה והוא חולה בכל הגוף
והדמים שבו נחלשו וחולים הם מחמת
המלחמה שלוחמים אלו כנגד אלו וזה
גורם הירקון שקורין געל זוכט עכ"פ
הוא חלק ממחלת הגעל זוכט של
אנשים גדולים וגם נקראת כפי
הרופאים בשם זה (דזאוינדיס בלע"ז)
ולמהמדידה קורין ביילי רובי קאונט על
שם המלחמה של הני חלקים בדמים
ולכן לפענ"ד כל זמן שהמדידה לא
עלה וליכא סכנה בזה יש לומר דהו"ל
כחולי קצת וכחולי עין אבל אם
המדידה עלה למעלה יותר אפילו
מעשר לפענ"ד פשוט דהו"ל בכלל
חולי כל הגוף שהוא חולי גדול וממילא
צריך להמתין ז' ימים מעת לעת, כפי
מה שפסק רבינו הרמ"א ז"ל ועיין
שו"ת יד הלוי (במצברג) יו"ד סי' מ"ז
שכתב בפשיטות כשהחינוק חלוש אין
למול קודם ז"י מעל"ע ואין לשמוע
להרופאים בזה. ועכ"פ פשוט דעצם
המחלה זו הוא מחלה שיש בה סכנה
אלא שחלי בחוק המחלה ובשיעור
וכנ"ל. ואשמח מאד לשמוע חו"ד
קדשו בזה.

גרין ונקרא כאן בלשוננו בלו בעצי
בלע"ז כלומר שהוא חינוק שהוא בלו
והוא ידוע וחינוק זה הוא בלו באמת
לפי שיש לו חסרון בדמים אלא שזה
לא שכיח רק מיעוטא דמיעוטא
ולפענ"ד דלזה כוונת חו"ל במראה
ירוק ועל חינוק כזה הניץ בו רבי נתן
וראה שלא נפל בו דם והרי הוא חלוש
ג"כ מפני שאין בו דם, אמנם הירוק
שאנו רואים היום אצל הרבה חינוקות
לאחר הלידה הוא מחלה אחרת והוא
בא מחמת חולי הכבד שהכבד עדיין
לא נגמרה כל צרכה או מה שהוא
סיבה אחרת ולכן הדמים אינם יוצאים
כדרכם ומובלעים במקומם ונעשה
מלחמה מה שקוראים לו (ביילי רובין
בלע"ז) והמחלה בואת נקראת
(דזאנדייס או געל זוכט בלע"ז) והוא
כמו שיש באנשים גדולים שבא מן
מחלת הכבד כמו כן הוא בילדים
קטנים ג"כ והוא באמת מחלת כל
הגוף והוא סכנה גדולה אם ח"ו
יתגבר המחלה ולכן עכשיו מודדים את
זה וכפי הידוע לי קצת עד עשרה
נקודות לערך אין הולד בסכנה אבל
אם עולה המספר של המדידה יותר
בבר הוא בסכנה ואם יעלה עד כ"ב
כ"ג כ"ד אז ח"ו ימות הולד או אפילו
אם יחי' זיק את המוח וישאר בעל
מוס לעולם ח"ו ולכן הרופאים
כשיראו שעולה במדידה יותר מ"ז
י"ח נקודות אז מחליפים הדמים של

להלכה להמתין ז"י מעל"ע ויש לזה ראיות גדולות וברורות להמתין וקשה להקל בספק סכנה וכ"ש שאין כאן שום מקום לעבור על דבריהם ואדרבה אי נימא דלריך להמתין ומל אז אפשר דאינו יוצא מצות מילה כלל וכמו המל את החולה דאז פטור ממילה.

והבני שולח גם למעבד"ק קונטרס קטן מה שכתבתי בענין עירובין פה בנוא יארק ואשמח מאד אם מעבד"ק יעיין זו ויכתוב לי חו"ד קדשו לענין תקון עירובין בעיירות גדולות ככלל וצברוקלין צפרט כי הוא מוקף משלש רוחות במחיצות של מים ונעשו סביב המחיצות הללו ע"י בני אדם כדי שלא יעלו המים.

ובזה הבני מחוה קידה אוהב נפשו קשור באהבתו אהבת תורה ויראת שמים והיות כי ימים הנוראים ממשמשין ובאים אבקש שלא יקפיד האי צדיק בהטריחו להזכירנו בתפלתו הזכה לכוח"ט שאזכה עוד ללמוד תורה לשמה וללמדה ושלא אכשל ח"ו בדבר הלכה ולא יהי' ח"ו חטא הרבים חלוי צי וכבר אמר בצדו נפשאי לקטלא איזיל ולואי שתהא יאיאה כביאה ומה נאמר חנן ושמעתי בשם בעלי מוסר ששאלו נו ווער הייסט דיר געהן ומי' אין אדם נוקף אלצעו וכו' - מען טרייצט ארויס.

עוד הבאתי דבר חדש מצעל פנות פענח זנ"ל שהעלה דהיכא דהירקות צאה אחר לידה כלומר שגולד צריא ואח"כ נשמתה מראיתו למראה ירוק געה"ל בלע"ז אז לכ"ע צריך להמתין דזה מקרי חולה שנחלה לאחר לידה וצריך להמתין ז"י אבל אם גולד ירוק אז מיד שנתהפכה מראיתו למראה שאר מינוקות אפשר למולו, וידוע שהמראה געה"ל צרוב מינוקות הוא לאחר ג' ימים צאה א"כ לכ"ע צריך להמתין ע"ש.

ובני היקר עדיו לגאון (הצ") מוה"ר עמרם הי"ו הראה לי מש"כ בספר אוזר י"ד החיים (גאצד"ק צוסקא) אות קנ"ז וז"ל עיין ירושלמי סוכה (פ"ג) שמת ירוק הוא גרין וירוק געל נקרא ירקרק ומוה ראי' לתש' טוטו"ד שצירוק געל צריכין להמתין ז' ימים מעל"ע לאחר שפסקה המראה, רק שמצאתי בספר זכרון לראשונים שאין חילוק בין גרין לגעל, והנה בשנה תרל"ב כתבתי תשובה לש"צ הג' מלצוב ז"ל והסכים ג"כ שצריך להמתין ואמר לי אדמו"ר ש"צ הגה"ק רשכבה"ג ר' יהושע זלה"ה מצעלוא שכן הי' נוהג אציו הגה"ק רשכבה"ג זלה"ה מצעלוא עכ"ל.

והנה לן עדות על הגאון בעל שו"מ והגאונים מצעלוא שהיו נוהגים

החתום מעין הפתיחה בתודה רבה על
מתנתו וברכתו וברכת צדיק כג"ק
והמברך יתברך אלף פעמים ככה
ובברכת כוח"ט בספרן של צדיקים
גמורין המתאבק בעפר רגלי צדיקים
בלב ונפש,
מגשה הקטן בן רחל לאה

נתיב ע'

המל תינוק שהוא ירוק
אי צריך להטיף דם ברית לכשיבריא

למול זמראה געל וכמ"ס זכמה
מקומות זכפרינו הדל, וגם כהיום
ראיתי זכס' מנחת שלמה ח"צ סי' ז"ו
סקי"צ זמילת הירוק זכחז הרמז"ס
(פ"א הי"ו מהל' מילה) ירוק זיומר
והשו"ע השמיט זיזת זיומר וכחז
שהטעם שהשמיט זיזת זיומר משום
שלמעשה קשה להכריע מה נקרא
זיומר ולכן משום חומרא דפק"י
השמיט זיזת זיומר וגם זכס' זית
יזחק יו"ד ח"צ סי' ז' כתב זיין
שהשמיט המחבר זיזת זיומר זיין
למול מספק זפילו זס זינו זידוס זאו
ירוק זיומר זכן זביא זמס' זית זישראל
זכסוף זכ"א זכתב זיהגס זזכה"ג
זואלים זרופאים זמנס זואיל זלא כל
זרופאים זס זומחיס זכקל זלוליס
זטעות זלסכן ז"ו זח זולד זמזיא
זס זעשה זז"ל זעודא זיענא זלפני
זזועיים זמר זני רופאים זזני זרק
למול זח זמינוק זע"פ זשי' זעדין

מוזש"ק פ' אמור ל"א למטמוני"ס
הזשנ"ט בני"י יצו"א
מע"כ ידידי הרב הגאון ור"ח זש"ת
מוה"ר שלמה זכהן גראס שליט"א
דומ"צ דקהל בעלזא בני"י יצו"א
בעמח"ס ספרים זשוזים

אחד זשכ"ת זיזידות זלמנה זדזר
זנשאל זמאחד זאזרכיס
זעשה זרית זמילה זזנו זומהל זל
זודיעו זזשעת זזרית זי' זמינוק
ירוק (געל זלע"ו) זס זמספר גזוה
זל זילי רוזיס זלזח"ו זחזרר לו
זנפשו זשאלתו זי זיין זנימול זשעה
זשי' זקור זמולו זמלא זפטור זי
זלכן זי זכשיו זשהזיא זי זריך
זלטיף זס זרית זדין זי זנימול
זשעה זשי' זטור זכגון זמוך זמונה
זימס זיזולא זזוה.

זנהלפענ"ד זגס זי זיין זני זמקל

והנה למדנו מדבריו ז"ל חדא שאין
 לסמוך ולמול מינוק שהוא ירוק
 געל כמו שעשו אבותינו וכמו שכתבתי
 כמה פעמים וגם אין לסמוך על זה
 ברופאים, ומיהו למדתי נמי מדבריו
 ז"ל שאם מל קיים המצוה שהרי כתב
 באותו ילד שמהלו אותו נקוה לה'
 ששומר מצוה לא ידע דבר רע וכו'
 נראה דחשביה לשומר מצוה שלא ידע
 דבר רע הגם שהי' אז ירוק. עכ"פ
 כיון דספיקא הוה לכ"ע אין לזער
 הילד עד שיגדל ואם ירצה אז ויסקים
 להטיף דם צרית צידו הוא.

בידידות החותם בלב ונפש,

מנשה הקטן

ירוק במקל ועכשיו הרופאים שכתל
 השומר (צית חולים) מחפלאים מאד
 על זה הילד חולה והוא צטיפול נקוה
 לה' ששומר מצוה לא ידע דבר רע
 ויחלים ויצריא צמורה ולכן נכון יותר
 לענ"ד לא למול בשום פעם כשהמינוק
 עדיין ירוק ולא לסמוך בזה על
 רופאים ובפרט שמלשון הרמז"ם
 והשו"ע שכתבו עד שיחזור מראהו
 כמראה הקטנים הצריאים משמע שאם
 הי' ירוק מזה שאין למולו הגנו
 מחויבים להתמתין עד שמראהו ישמנה
 ויהי טוב לגמרי, ולא ידענא מהיסקוד
 למה שהציא כז' שהמולהים אינם
 נוהגים להקפיד על כך, עכ"ל"ק.

נתיב ע"א

מציצה אי הוה חלק ממצות מילה

ימול מכאן לשתי מילות אחת למילה
 ואחת לפריעה. וכל זה במצות מילה
 ופריעה אבל ענין המציצה שהזכר
 צמסנה ובגמ' ובפוסקים אין לה ענין
 ושייכות למצות המילה שנצטוונו
 צמורה רק הוא מצד הרפואה והוה
 ידוע לחז"ל וכ"ה צדוק ומנוסה לכל
 אלה הבקיאים במלאכת הרפואה דאם
 לא נמנץ הדם לאחר המילה יש צו
 סכנה לבן הנימול וכדאיחא צמסנה דף
 קל"ג אמר רב פפא האי אומנא דלא

הראוני בקובץ "דם צרית" לעניני
 מילה פריעה ומציצה שפלפלו
 אי מציצה הוה חלק מהמצוה או רק
 צביל רפואה, ואם הוא רק גדר של
 רפואה א"כ י"ל דמלוי ברופאי הזמן
 כמו כל מיני רפואות, ושם (דף ל"ג)
 הציא דעת מהר"ש הכהן מו"ל דוילגא
 ז"ל לאחר שהארץ שמצות מילה
 מפורשים צמורה והם שתי מצות מילה
 ופריעה וצירושלמי פי"ח דשבת הלכה
 ב' ובמדרש רבה בראשית פמ"ו המול

פריעה כידוע והגם שהאריך לזכר
באותות ומופתים ובעדי שקר שמנות
פריעה אינה מצוה ואין דבר כזה אלא
שהעטרה תהי' מגולה ויחמוך עור
הפריעה יחד עם עור הערלה והוא
הנכון והמצוה בהידור אצלו, ובכן
מצות מצינה יבטלו אלו בתלוי בזמן
ורפואות, ומצות פריעה יבטלו אלו
ח"ו, ובין כך ובין כך יבטלו מצות
מילה, אבל האמת שיש כאן שלש חלקי
מצוה מילה ופריעה שהוא חמוך
הערלה ולקרוע בצפראיו הקרום הרך
ולא לחתכו אלא לשכללו סביב הגיד
ויחזור ויתגדל, וכן יש גם מצות מצינה
וכלשון המשנה ולשון הרמב"ם וכל
המשנה בזה הרי זה משנה ממצוה
הנחונה למשה מסיני.

גם מצות מצינה דינה הכי, כפי
המקובל עלינו. ואם נאמר כפי
סברת הגאון ז"ל שלא מצוה צקרא
א"כ הוא מהלכה למ"מ כיון שנהגו
כן כל זמן שנתחייבו ישראל במצות
מילה. ובאמת כי מצוה צקרא בספר הקנה
ובזוה"ק דמצות מילה יש ג' מצות
מילה ופריעה ומצינה, וידוע דבעל
ספר הקנה הי' קדמון וקבל מאליהו
ולדעת כמה הי' מתנאים וגם בשאר
מקובלים מצוה צקרא שהוא חלק מהמצוה,
אלא שהחילוק דמל ולא פרע כאילו לא
מל ומל ולא מצד לא אמרינן כאילו לא
מל אבל חיסר מצות מצינה, ואלו
לפמ"ש ז"ל חמורא סכנתא מאיסורא

מיין סכנה היא ועברינן ליה וכ"כ
הרמב"ם בפ"צ מהל' מילה ה"ב
ואח"כ מו"ך את המילה עד שיפא
הדם ממקומות רחוקים כדי שלא יבא
לידי סכנה וכל מי שאינו מו"ך
מעבירין אותו עכ"ל הרי דעיקר
המצינה להעביר הסכנה ולפי
שהמצינה רק לסלק הסכנה ולכן לא
מכר בשום מקום בד' חז"ל באיזה
אופן תהי' המצינה ולפי שנשמנו טבעי
אנשים כן בעיני הרפואה. ומזה
מע"כ תמה עלי דא"כ מה הרע"ש
שהרצנים פלוני ופלוני תקנו שבצית
הכנסת שלהם לא יעשו מצינה
הרופאים בזמנינו כשמוהלים הגוים לא
עושים מצינה כלום רק כורכים עם
אספלאניס [בענדעזש בלע"ז] ואינו
סכנה וא"כ נחזיר דבזמן הזה ליכא
סכנה שלא למו"ך, ועושים סמים
אחרים.

אהובי ידי הרבה עני נטעמתי על
מוהל אחד אשר לערך
ארבעים שנה יבא לעקור מצות פריעה
ר"ל ומצינה צפה זה כבר אצלו דבר
של העבר ורק ריבו עצמו על מצות
פריעה לעקרה ר"ל ושזכר יסכימו כלם
על מילה כלומר חמוך עור הערלה
שהרי מל ולא פרע כאילו לא מל ועל
זה כבר השטן והמקטריגים יסכימו
שאפילו גוים כהיום חומכין עור
הערלה, ועשה חיבור גדול והעלה
חרס ח"ו להביא רא"י לבטל מצות

פפא בעצמו שאמר במל ולא פרע אנה
עבדי פלגא דמזוה ופלגי אחרימי לכו
אתון ועבדי כאן מודה דדוקא האומן
חייב למנוץ והוא צרור והנן מאד.

ועייך רמב"ם בהקדמה לפיה"מ על
מס' זרעים לענין שנחלקו
חכמינו ז"ל מה הוא אחרוג והקשה
אטו מסופקין היו בעצם האחרוג מהו
ובקיום המזוה, וכי לא נטלו אחרוג
עד החס וגם אם הי' עולה להם
שחבוש הוא אחרוג וכי היו משנים
הקבלה וחי' דח"ו אלא חקרו אם
אחרוג שקבלנו בקבלה מצואר בקרא
ואם לא ימצאו לו מקרא מפורש אז
נאמר שהוא הלכה למשה מסיני כיון
שכן נהגו ישראלכל הדורות וכן קבלנו
ע"ש. ולכן כל דבר שנהג בכל בני
ישראל ודאי שהוא מפורש במורה או
בהלכה למשה מסיני.

וא"ת מפני הטעמים הרבה טעמים
יש על כל מזוה ועיין גמ'
עירובין (כ"א ע"ב) אמר רב המנונא
מאי דכתיב וידבר שלשת אלפים משל
וגו' (מלכים א' ד') מלמד שאמר
שלמה על כל דבר ודבר של תורה
שלשת אלפים משל על כל דבר ודבר
של סופרים חמשה ואלף טעמים, ולכן
אפי' נימא דמצינה רפואה היא יש
עוד ארבעה ואלף טעמים לבד מטעם
זה אם מצינה הוא מדרבנן ואם היא
דאורייתא א"כ יש עוד אלפים חשע

א"כ מל ולא מנוץ חמור ממל ולא
פרע ולכן בשאר חלקי מילה במהל
שמל ולא פרע לא אמרו מעבירין
אותו אלא אדרבה אמרו בגמ' (שבת
קל"ג ע"ב) מהלקטין את המילה ואם
לא הלקיט ענוש כרת, מני אמר רב
כהנא אומן, מתקיף לה רב פפא אומן
לימא להו אנה עבדי פלגא דמזוה
אתון עבדימו פלגא דמזוה אלא אמר
רב פפא גדול וכו'.

והנה רב פפא שהוא בעל השמועה
דהאי אומנא דלא מיין סכנה
הוא ועבירין ליה ואמאי לא אמר נמי
במל ולא פרע מעבירין ליה אלא דחה
דברי רב כהנא בחי' אומר להו אנה
עבדי פלגא דמזוה אתון עבדימו פלגי
ועוד הרי כאן נמי איכא סכנה שמל
ולא פרע וכ"ש שלא מנוץ אלא מל
והניח לאחר החימוך ואומר להם אנה
עבדי פלגי הכ"נ יאמר להם אנה
עבדי מילה ופריעה אתון עבדי מצינה
ואמאי החס רב פפא ניחא ליה שלא
להעבירו וכאן בלא מיין נוה להעבירו
וע"כ דמצינה הוא דוקא ע"י המוהל
והוא ענין רוחני שהמוהל שפרע ימנוץ
אלא גם יש צה סכנה ואמר משום
סכנה אלא דאי משום סכנה לחוד
נימא להו אנה עבדי מילה ופריעה
לכו אתון עבדו מצינה ושלא מהא
סכנה ובפרט שעק"נ הוא מזוה על
כל ולפמ"ש מיושב דסכנה זו רק ע"י
המוהל אולם ולא ע"י אחר ועכ"פ רב

מאות ומשעה טעמים לצד מטעם של רפואה ופשוט מאלד. ואם נסמוך על הרופאים שכל הרצה יטול שהם יעקמו את המישור והגם שבעיני רפואה להם שומעין אבל יש והרי רואה אתה ואני ואחרים ששלשת אלפים שנה מיום שננטו בני על המילה קיימו בני המנה במצינה צפה ולחמו בשביל זה וכמו שהצאתי במקום אחר שלחמו על מנות מצינה בכל העולם כולו וינא פס"ד מצ"ד הגדול שצירושלים שח"ו לבטל מנות מצינה, ולא לשמוע לרופאי הזמן שהיום אומר עשה כך וכו' ואפי' הי' אמת כדצריהם לא שמעין להו לבטל קבלת אבותינו שזום דבר וכ"ש במנה יקרה כו.

ולכן נמי הנני בתמהון להצין דברי הגר"ש ז"ל ודבריו תמוהים מכמה טעמי חדא דאם כדבריו למנות מצינה הוא רק מדין רפואה והרפואות משתנות וכבר כתב הרשב"א בדומן הזה אין להשתמש ברפואות שנהגו בהם בזמן הגמ' וא"כ היאך ואמאי עשאו מצינה צפה עד לפני כעשר שנים של הגאון ז"ל וכמו שכתב שם בעצמו ח"ל וכן ברפואות המצינה לפי הנראה דמעולם נהגו למנוץ צפה וכמו שנראה מכמה ספרי אחרונים ומהם ממה שכ' הרמ"א ציו"ד סי' רמ"ה וכשמוהל מנכר ברכה זו רוחץ תחלה ידיו ופיו

כדי שיצרך בנקיות אלמא שהיו מוציין צפה דאל"כ למה צריך לרחוץ הפה וכן משמע להדיא מדברי הט"ו אור"ח סי' תקפ"ד בשם הגאון ר' פייוש מקראקא שלא קנח פיו אחר המילה צר"ה לערב דם מילה בשופר הרי שהיו מוציין צפה וכן הי' נהוג בכל המקומות ובכל מקום מושבות ישראל בעולם עד שזה קרוב לעשר שנים ויותר הי' הסכס מכמה רופאים שצריך לשנות המצינה שלא למנוץ צפה רק בסמרטוטים המתוקן להם והחזיקו המוהלים בכמה קהילות בהמנאה חדשה זו ואפשר שבאחיה מדינות אחרות יש להם המנאה אחרת בעיני המצינה ע"פ מה ששמעו מהרופאים המומחים דלשם ודבר זה אינו שייך לרבים רק לרופאים המומחים ולכן אין להשיב על שאלתו כי איני יודע עד מה בעיני רפואה וחסם שלמה הכהן מו"ל דפ"ק ויילנא ע"כ לשון הגאון ז"ל ע"ש.

הנה לפנינו עדות הגאון ז"ל בעצמו דעד לפני כעשר שנים נהג עלמא בכל העולם כולו במצינה צפה מימות אברהם אבינו עד עכשיו והוא הי' הרפואה הבדוקה בכל העולם ובכל האקלומים ולא חששו מהשתמש העתים והאקלומים ושללא להשתמש ברפואות של חכמי הש"ס ומלפניהם ואחריהם, וגם לא מלאו סיבה לפקפק בעצם הרפואה כדי שנטרף לחפש

סכנה אם לא ימנע, ועכשיו הרופאים אומרים שאין שום סכנה אם לא ימנע, ואם יאמר שגם בזה נשמנה מאז זמן הגאון א"כ ח"ו כל התורה נשמנה ובמשך שלשת אלפים שנה לא נשמנה כלום ורק במשך חמשים שנה כל העולם כולו נשמנה וע"ז קורא אני המקרא אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם, ואין שינוי סובל לפני הקב"ה.

איברא דהח"ס ז"ל בתש"י יו"ד סי' רמ"ה הקשה אמה שאמרו חז"ל (גיטין נ"ז) כי עליך הורגנו כל היום אמר ר' יהושע בן לוי זו מצות מילה שניתנה בשמימי ופרש"י דזימנין דמיית והקשה מרן ז"ל דהא עינינו רואות שאפילו אחד מאלף אינו מת מחמת מילה, ומי דמצוה מגינה ומללי אבל ע"פ דרך הטבע היו מיעוט מחים ח"ו, ולפ"ז אכתי מני"ל דסמרטוטים נמי מהני אפי' לאותו מיעוט דהרופאים רק ע"פ דרך הטבע אומרים דלהוציא מידי סכנה אפשר גם ע"י סמרטוטים אבל מעיקר החשש שיצאו מדרך הטבע אין ציד הרופאים ולשון חכמים מרפא שאפי' המיעוט לעולם לא ימיתו וזה לא מהני ע"י הסמרטוטים רק כשעושים כפי תיקון חז"ל ולפי שיצאו הדברים מפייהם ז"ל למנוע צפה כמו שקבלנו מאבותינו.

מרופה אחרת מהמציצה צפה, ומה פתאום אשר כלפני עשר שנים נשתנו העתים והרפואות מפני כמה רופאים שהמציאו שגם סמרטוטים מועילים להוציא מסכנה נניח בשביל זה הרפואה הבדיקה לנו משלשת אלפים שנה ועפ"ז אנחנו נשנה רפואה הבדוקה לנו יותר משלשת אלפים שנה כרפואה בדוקה להמצאת אחיה רופאים להחליף הרפואה בסמרטוטים שהיום אומר כך ומחר אומר כך ומי יודע שיצטרך בצאיח ימים מאיזה רופא שהסמרטוטים הם מזיקים למציצה, ואפילו היו אלו כאלו ממש לא הי' לנו לעזוב הרפואה שקבלנו ונהגו בה מעולם ובכל העולם מפני הסמרטוטים, דא חדא.

והשנית כי הרפואה שלנו המקובלת לנו היא רפואה בדוקה ונמצאת בכל העולם ובכל מקום שיש מוהל אבל הסמרטוטים והשפופרת וכיוצא בו לפעמים נמצא ופעמים לא נמצאים ונמצא יבטלו מצות מציצה לגמרי. וכמו שראינו בעונ"ה המציאות וכמו שהעיד בשם השני רבנים שתקנו שלא למנוע ולזה גם הגאון ז"ל מודה שאין לבטל שהרי כתב שזה בדוק ומנוסה שהמציצה סכנה להולד גם בזמנו וגם בזמן הזה, וא"ת מאי איכפת לן הרי על זה גם הגאון ז"ל העיד כי בדוק ומנוסה שמציצה הוא

שכתב ואח"כ מו"ץ את המילה עד
 שי"א הדם ממקומות רחוקים כדי
 שלא יצא לידי סכנה והנה הני מצינת
 עד שי"א הדם ממקומות רחוקים הם
 מיותרים והם צאמת דברי הרמב"ם
 ז"ל ומנ"ל הא דבעי שי"א הדם
 ממקומות רחוקים ולא די צמה
 שיפסיק הדם על אחר ויתן סמים
 לרפואה וכמו על כל חתך שיש לו
 לאדם ליכא מצוה למנוץ הדם עד
 שי"א ממקומות רחוקים בשביל
 רפואה, אבל הרמב"ם דייק כן
 מדקאמר דמותר לחלל שבת וסכנא
 הוא ע"כ שהמצינה הוא שיוציא הדם
 ממקומות רחוקים וזה בכלל חובל
 בחצירו ומחלל שבת אלא שיותר משום
 מצוה, ושפיר אומנא דלא מי"ץ סכנתא
 הוא ועבריין ליה, ומיהו פשוט נמי
 לפ"י דמצינה בסמרטוט או בשפופרת
 לא סגי לה דמן י"מר דמוציא הדם
 ממקומות רחוקים כמצינת הפה.

ומדה שכתב הגאון ז"ל דמצות מצינה
 אינו מפורש כחלק מן המצוה
 אלא חלק מרפואה, א"כ מ"ש שאמרו
 האי אומנא דלא מי"ץ סכנה הוא
 ועבריין ליה, ופריך פשיטא מדקא
 מחללי עליה שבתא סכנה הוא מהו
 דתימא האי דם וכו' ודומיא
 דאספליגית וכמון מה אספליגית וכמון
 כי לא עבד סכנה הוא אף הכ"נ כי
 לא עבד סכנה הוא, ופרש"י מהו
 דתימא מתניחין לא אשמעינן דמחלל

ובמקום אחר הקשתי תיובתא כלפי
 שונאי המצינה דלפי דרכם
 שהמצינה אינה אלא מגדרי הרפואה
 ובמקום שהרופאים מחליטין שאפשר
 באופן שלא להיות סכנה הכ"נ דמותר
 באופן זה א"כ תמה אקרא היאך
 התירו למנוץ בשבת צפה או בשפופרת
 שהוא חילול שבת גמור וכמו שאמרו
 בגמ' להדיא מהד"מ וכו' קמ"ל הנה
 דהמצינה הוא חילול שבת לכ"ע וא"כ
 איך אנו עושין מצינה בשבת בזה"י
 שהרפואה של מצינה לאו דוקא אלא
 כל מיני רפואה סגי א"כ יעשה
 רפואה אחרת ולא יחלל שבת
 בפרהסיא ע"י מצינה וא"כ לשיטתם
 לא זאת שיותר לעשות רפואה אחרת
 אלא אדרבה לדעתם יאסרו לעשות
 מצינה צפה בשבת עכ"פ.

איברא דאפילו בחול נמי כיון
 דמצינה צפה הו"ל בכלל חובל
 וא"כ בחול נמי הו"ל חובל בחצירו
 וכיון שמצינה ע"י חבלה לאו דוקא
 אלא אפשר לו לרפאות המינוק צלי
 חובל והמרפה וחובל בו הרי הוא
 בכלל חובל בחצירו ועובר בלאו ונפסל
 לעדות נמצא לפי זה כל מוהל שעושה
 מצינה צפה או אפילו בשפופרת הרי
 הוא בכלל חובל בחצירו ותייב מלקות
 במזיד והתראה ונפסל לעדות אמתה.
 אבל פשוט דמצות מצינה הוא צפה.

ומה מדויק בזה לשון הרמב"ם ז"ל

שבת עלה דם מיפקד פקיד מופקד ועומד שם כמתוך צבלי וצמצינה אין חצורה ואין כאן איסור תורה ומשום הכי שרי ולא משום סכנה ואומנא דלא מיין בחול לאו סכנתא הוא ולא ניעברי, קמ"ל דדם חיבורי מיחבר, כשיוצא ע"י מציתה ואפילו הכי שרי משום סכנה מדקתני צמתני גבי איספליית וכמון.

וי"ל אי נימא דמציתה אינו בכלל המצוה אלא משום סכנה א"כ מאי ס"ד דמהו דתימא האי דם וכו' ומציתה אין זה חצורה ואין כאן תורה ומשום הכי שרי למנוץ ולא משום סכנה דאי לאו משום מצוה הוא וסכנה ליכא כדס"ד א"כ למה מוץ בכלל ומאי ס"ד דבעי מציתה בכלל. וע"כ דהמתקן ידע דאומנא צריך למנוץ משום מצוה ושפיר אמר מה"ד, עוד יש לדייק דאי מציתה הוא רק ענין של סכנה א"כ מ"ש אומנא דלא מיין הא על פק"נ כלם מצוים ואם לא ימוץ המוהל ימוץ אחר ומ"ט מעצירין, ועוד כיון דמתוך קמ"ל חצורי מיחבר ודומיא דאיספליית נמצא דאומנא שאינו משים איספליית כ"ש שמעברין ליה וא"כ אמאי לא אמר צמני האי אומנא דלא מיין ולא משים איספליית וכמון מעצירין ליה, וגם מעולם לא שמענו כן.

של סכנה ופק"נ ורפואה וגם אדם אחר יכול ותייב לעשות מדין סכנה ופק"נ אבל מציתה שייך לאומנא שהוא ימוץ וכבר נחלקו בזה רבותינו האחרונים ז"ל אי יכולים לכבד צמצינה לאדם אחר צי"ט החכמ"א והמהר"ם א"ש אור"ח סי' י"ח ומרן החת"ס על הגליון יו"ד ס"ל דאסור והארכמי בזה. ועיין ר"ח שבת הנ"ל עושין כל צרכי מילה בשבת מוהלין ופורעין כו' אמרינן כי מכדי קתני מוהלין ופורעין ומוציין כו' כל צרכי מילה למה לי לאתויי הא דתנו רבנן המל כל זמן שעוסק צמילה. גם מדקאמר האי אומנא דלא מיין ולכאורה היל"ל האי חינוק דלא מייצי סכנה אלא דהמצוה על האומן למוץ, שוב ראיתי בשם הגאון מוה"ר יצחק זאב הגה"ק מצריסק זי"ל שדייק כן שהי' אצל צרית ורצו לכבד מי שהוא למציתה והשיב הגאון ז"ל דמציתה שייך למוהל מדאמרו האי אומנא דלא מיין מעצירין ליה. ולעיל הרהרתי קצת ממה שאהרן ויהושע.

איברא דאפילו נימא דמציתה צפה אינו מה"ט למנוץ רק משום סכנה ומ"מ כיון דכן נהג כולי עלמא כל הני שני מימי אצרהם אצונו עד היום בכל העולם כולו וכמ"ש הגאון ז"ל בצעמנו דעד לפני כעשר שנים כולי עלמא היו מוציין צפה וא"כ דבר שהי' נהוג יותר משלשת אלפים שנה

אבל נראה דאיספליית הוא נמי ענין

במנוה היאך נוכל לשנות מנהג העולם
 מפני כמה רופאים, ואכתי רפואה זו
 מהני, וכבר כתבתי כעין זה לענין
 פריעה שהמציא מוהל אחד (רמזתי
 עליו לעיל) לחתוך עור הפריעה ולא
 לפרוע כמו שעשו עד היום בכל
 חפוצות ישראל ואני שאלתי היאך הוא
 נימול בעירו ואיך מלו את רבינו החפץ
 חיים ושאר נימולים בעיר ראדין וכל
 העיירות ולא הי' לו מה להשיב, והנה
 חלה עצמו בתשובה אחת שמאלו ככתב
 יון ולא מפורש שם כלל שא"צ פריעה
 אלא שכתוב שם בענין אשר לא נודע
 לן מה זה והרואה יפרש כרצונו יפרש
 אלא שאנשי סולניקי היו עושין כן אבל
 גם עליהם הכו על קדקדם וצטלו
 מנהגם כידוע שכל העולם מוהלין
 ופורעין ומי נתן רשות לשנות קיום
 מצוה ממה שנהגו כל העולם כולו.

ובדרך אגב ראיתי שכתב דבמנוה
 מילה אנו רואים צחוש כי הוא
 דבר שיש בו סכנת נפשות ממש
 וכדאיפסיקא בש"ע א"ח סי' שכ"ח
 ס"ז דמכת צרזל מחללין עליו את
 השבת מ"מ אם עושים אותו משום
 ציווי השם אז אמרינן שומר מצוה לא
 ידע דבר רע ולא יאונה כל און. ומשם
 נקח ללמוד על כל מצות שידע בנפשו
 כי משמירת התורה לא יפסיד לעולם
 אף אם לפי הטבע נראה כי רעה נגד
 פניו בעשיית ציווי ה' ורמז לו ירושלם
 ר"ת שומר מצוה לא ידע דבר רע.

ולפענ"ד הגם שאין משיבין על דברי
 אגדה מ"מ כיון שנוגע
 להלכה שגה צוה שהרי במילה עצמה
 קיי"ל דמי שמתו אחיו מחמת מילה
 פטור מלמול ולא סמרינן אשומר
 מצוה לא ידע דבר רע והלכה
 מפורשת דהיכא דשכיח הזיקא שאני
 ופק"נ דוחה כל התורה כולה דכתיב
 וחי בהם, ואפי' ספק פק"נ דוחה כל
 התורה כולה וכבר אמר שמואל הנביא
 איך אלך ושמע שמואל והרגני ופריך
 ומשני היכא דשכיח הזיקא שאני, ועיין
 יבמות י"ב ע"ב שלש נשים משמשות
 במוך שמא תתעבר ושמא תמות,
 וחכ"א שומר פתאים ה' ועיין יבמות
 ע"ב דביומא דעיבא אין למול משום
 דלא נשצא רוח נפונת ומיהו האידנא
 כיון דדשו זה רבים אמרינן שומר
 פתאים ה' ועיין רי"ט ע"א שם דמי
 שאומר איני רוצה לסמוך על שומר
 פתאים אינו מל ביומא דעיבא אפי'
 היום וכ"ש בשבת ע"ש.

ואדרבה הרי אמרו בתינוק שהוא
 חולה ומלו בשבת חייב
 אחילול שבת כמו שפרש"י יבמות
 ואפי' חולה כל דהו אין למולו וכמ"ש
 הרמב"ם ז"ל דאפשר למול לאחר זמן
 וא"א להחזיר נפש מ ישראל. וכבר
 הארכנו צוה הרבה במקום אחר.

ומה שאמרו שומר מצוה לא ידע
 דבר, הנה כבר הבאתי בשם

בקיצור שומר מצוה לא ידע דבר רע
 לא נאמר אלא היכא דההיזק
 לא בא ע"י אדם, וגם לא שכיח.
 ושומר פתאים ה' הוא במקום
 שבמציאות יש היזק אבל לא שכיח
 היזקא אלא אחד מיני אלף או כיוצא
 בו שיארע היזק כזה אבל מ"מ רוב
 העולם לא מהרים בזה וכשאחד עושה
 כן וסומך ואומר אם כל העולם עושים
 והם פתאים אהי' כמותם וע"ז אמרו
 שומר פתאים ה' והבן, אבל פשוט
 דדבר שהוא סכנת נפשות ממש ח"ו
 לסמוך על שומר מצוה והמל ילד
 שהוא חולה וסומך עצמו על שומר
 מצוה ומל עובר על מצות מילה ואם
 מת הולד הרי הוא בכלל רוצח ואם
 הוא בשבת חילל את השבת ולא קיים
 המצוה ופשוט.

קק"ז צבית שערים ז"ל דיט ג' ענינים
 שכיח היזקא, שומר מצוה לא ידע דבר
 רע, שומר פתאים ה', והיכא דשכיח
 היזקא לא אמרינן שומר מצוה לא ידע
 דבר רע ולא שומר פתאים ה'
 ואדרבה הסומך עצמו ומכניס עצמו
 בסכנה הרי הוא בכלל מאבד עצמו
 לדעת אם קרא לו אסון ח"ו, ושומר
 מצוה לא ידע דבר רע אמרינן היכא
 דההיזק בא מן השמים בדרך עונש או
 סגולה כגון יבמה שמחו לה שני
 בעלים ונפלה לשלישי ולמ"ד מולא
 גרם כה"ג אמרינן לא ידע דבר רע
 שהרי מן השמים סיבצו לה לישא ליבם
 זה א"כ מן השמים לא יענשו אותו
 כיון שסיבצו לו סיבה שמת אחיו
 שישאנה.

נתיב ע"ב

עוד בענין מציצה
 אי הוי חלק ממצות מילה

בספק חילול שבת או יו"ט וידוע
 שמרן הח"ס ז"ל כתב לבני שאם יהי'
 להם ספק בהלכ' שבת וכיוצא בו
 יעיינו ויסמכו על החכ"א וכן ראיתי
 לרבינו מרן הבית שערים ז"ל.

ולפענ"ד נראה לדייק כן מלשון
 הגמ' כהחכ"א שאמר רב

איברא דבאמת מלאנו בזה מחלוקת
 דהחכמת אדם סי' קמ"ט
 קל"ו כתב דאפילו במקומות שמכבדין
 שני מוהלין למול בשבת לכבד ג'
 למצינה לא יעשו כן אלא הפורע ימנץ
 ע"ש והערוך השלחן יו"ד סי' רס"ו
 סכ"ד מחיר ולפ"ז לכאורה חלוי
 במחלוקת ומי יקל ראשו נגד החכ"א

פפא האי אומנא דלא מיין סכנה ומעצירין אותו ומעולם לא הבנתי הגמ' למה יעצירו המוהל אם הוא לא מיין ימנץ אדם אחר שהרי לפי הס"ד מצינה אינו חלק מהמילה אלא הוא משום סכנה וא"כ לאחר המילה שנכנס המינוק בגדר סכנה כל אחד מחויב למנץ ולהצילו ומסכנה ויאמר המוהל אני עשיתי המצוה ואני תצילהו מסכנא ועיין כעין זה שם מהלקטין את המילה ואם לא הילקט ענוש כרת מני א"ר כהנא אומן מתקיף לה רב פפא אומן לימא להו אנא עצדי פלגא דמצוה אלא אמר רב פפא וכו' והשתא לפי מה שפריך רב פפא במהלקטין ליפרך רב פפא לנפשיה אמאי מעצירין אותו ולימא ליה אומן אנא עצדי מצוה של מילה ופריעה ואחתון עצדי מצוה דמצינה של סכנה ופק"נ וכ"ש שזה הוא מימרא דרב פפא אמאי אמר רב פפא מעצירין אותו לימא אומן אנא עצדינא המצוה ואחתון עצדין המצינה והצילהו מסכנה ומדלא קשה ליה לר"פ ע"כ דפשיטא ליה דמצינה שייכא למוהל דוקא.

ציו"ד שכחז על הרמ"א שהחיר צשני מוהלין צשצת וכחז הח"ס ומ"מ אסור ליתן לשלישי למנץ דלא שיך צוה צרוז עם הדרת מלך וכ"כ בספר חכ"א עכ"ל מרן הח"ס ז"ל ועינתי בספר חכ"א וכו' אבל המצינה שאינה רק מפני הסכנה יעשה הפורע שכבר ייתן שבת לדחות אצלו אלה דברי הגאונים זי"ע עכ"ל.

ומעתה הרי לן החכ"א ומרן הח"ס והאמרי א"ש והגאון"ד מארגארעטן זי"ע שכולס הסכימו דאסור להיות לאחר מצינה ורק למי שפרע יעשה מצינה צשצת וזי"ט עכ"פ א"כ צטל דעת הע"ש צמיעטו נגד הני גאוני עולם וח"ו להקל צוה ליתן לאחר ומה"ט מעולם לא ראינו לעשות כן גם צומנס אלא שר' פייבוש מקראקא שהי' המוהל צענמו ופרע ומנץ דמי המילה עשה אשר עשה אבל לאחרים אין צוה הימר ופשוט.

איברא דלפי דברי רש"י הני"ל נלפענ"ד לומר דבר חדש דאפשר מה"ט מצות מצינה חלק ממצות מילה הוא משום דהטפת דם צריח מצוה הוא ועוד יש צו משום סכנה והיי חרי טעמי שכחז רש"י ז"ל כתבו חז"ל האי מוהלאל דלא מיין סכנתא הוא דיש צו משום סכנה ויש צו משום מצות דם צריח והצן כי זה ללפענ"ד טעם חדש על המצינה והגם

לאחר חימוס שטרות העיר ה' עיני ומנאחי לרבינו מאיר עיני חכמים צשו"ת אמרי א"ש סי' י"ח שנשאל מהגאון אבד"ק מארגארעטן אי מותר לכבד צמקוס שנהגו לכבד שני מוהלים לכבד אחר למצינה צשצת והשיב שנמא צגליון מרן הח"ס ז"ל

פריעה לא"א כדאימא (יבמות פ' הערל) וגם איך דחי שבת הא לא נכרתו עליה י"ג צרימות וגם איך מנינו כרת על הפריעה וצאמת כי כבר הארכתי בזה במקום אחר.

ברם מרגלא בפומי בס"ד לומר בזה בצאמת לא מנינו בשום מצוה שמזכירין למי נתנה המצוה רק אשר קדשנו במצותיו ולונו וכל המצות נתנו מרועה נאמן משה רבינו ע"ה ואדרבה הרי מצוה צפיה"מ צפ' גיד הנשה דהחיוצ להאמין שכל המצות אפילו אלו שנתנו לאבותינו כמילה לא"א וגיד הנשה ליעקב אבינו ומעשר ליתחק וכיוצא בו אין החיוצ שאנחנו חייבים לו הקצ"ה ומקיימים אלא משום שכן לנו משה מפי הגבורה זהר סיני ע"ש וא"כ איך תקנו כאן להכניסו בצרימו של אברהם אבינו.

אבל האמת יורה דרכו דהאי צרכתא לאו צרכת המצוה הוא לצרכת המצוה אשר קדשנו במצות ולונו על המילה וזה עושים קודם המילה עובר לעשייתן אלא דלאחר החימוך מיד תקנו צרכת הודאה אשר קדשנו במצותיו ולונו להכניסו בצרימו של אברהם אבינו וכיון דאברהם אבינו לא נטויה אלא חימוך הערלה ולא על הפריעה ולכן כשגמר החימוך אומר ההודאה אשר קדשנו במצותיו ולונו להכניסו בצרימו של א"א שזה הימא

שעם החימוך ילא דם אצל מ"מ יש מצוה דוקא להטיף דם צריית ומה שעושה בחימוך הוא אינו מכוין להטפת דם צריית אלא הדם ממילא יוצא ע"י החימוך או אם יחמוך באופן שלא יוציא דם מקיים מצוה חימוך אצל מצוה דם צריית לריך ע"י מציאה דוקא וכמ"ש הרמב"ם שימנוך עד שיעורר דם כל גופו לנאת חה מצוה בפני עצמה.

נמצא עוד טעם של מציאה משום הטפת דם צריית שצא אחר הפריעה וי"ל דהדס שיוצא מהחימוך קודם פריעה לא הוה בכלל המצוה כמו דקיי"ל מל ולא פרע כאלו לא מל הכ"כ אם ילא דם קודם הפריעה אינו מן המצוה להטפת דם צריית ולריך לשם הטפת דם צריית ואחר פריעה חה דוקא ע"י מציאה ומוציא דם מגופו וכל גופו כורת צריית וצעי דוקא מציאה ממקומות הרחוקים וכ"כ רמב"ם צמורה נבוכים שמונץ שיהא הדם מתעורר לנאת מכל הגוף וא"כ ע"כ שזה חלק מחלקי המילה והבן כי הוא דבר חדש בס"ד.

ובדי להראות חציבות דברי הגאון אפלפל קנת עוד בדבריו הקדושים צאות י"ט שם הביא קושיית מרן הח"ס יו"ד סי' רמ"ט איך מצרכין אחר המילה להכניסו בצרימו של א"א קודם הפריעה הא לא ניתנה

מנות מילה של אצרהם אצינו אצל
מנוה שלנו הוא גדולה ונמשכת יותר
שהוא הפריעה והמציאה. ואין לחשוש
מטעם הפסק דהרי המוהל עשה
צרכו לפני המילה וצרכת להכניסו
האב מצדך ואפילו היכי דהאב מוהל
מ"מ לא הוה הפסק כיון שהכל מנוה
אחת ליכא הפסק כלל ומה נעים זזה
שהיכי דאב מוהל מצדך שמי צרכות
לפני המילה ואח"כ מל ועכ"פ בכל
אופן אין זזה משום הפסק.

והנה אין בכחי להאריך יותר והשם
ית"ש יעזור שתזכה ללמוד תורה
לשמה וללמדה לאחרים מתוך נחת
והרחבת הדעת שמחתי מאד על
השמיעה אשר ב"ה בכלל מתנהג
כהוגן ולומדים בהתמדה כה יתן ה'
ביתר שאת ונזכה במהרה להרמת קרן
התורה בביאת משיח צדקנו כעתירת
ידידך הנאמן דושכ"ת וכל הנלוים
עלינו בידידות ובברכת כוח"ט בלב
ונפש.

מגשה הקטן

נתיב ע"ג

מציצה אי שייך דוקא למוהל שמל

ובראה לתת טעם אמאי מציצה שייכא
דוקא למוהל או משום דהוא
הציאו לידי סכנה עליו החיוב למצוץ
או מטעם שאחרים אינם בקיאים היאך
למצוץ שגם זה צריך בקיאות וכמ"ש
הרמב"ם במורה עד שימצוץ דמו מכל
הגוף ולאז כל אדם בקי זזה אלא
האומן שלמד זה, או משום סכנה
שעד שילך הוא ויבא אחר למצוץ זזה
יקח עכ"פ כמה רגעים וצרגעים אלו
המינוק יוזב דם ויצער ואסור להשהות
אפי' רגע אלא ימצוץ מיד כל זמן שלא
סילק ידיו ולכן אין ליתן מציצה לאחר,
וכדעת החכ"א, יהיה מאיזה טעם
שהוא עכ"פ מבואר בגמ' שם דהמוהל

חייב מציצה ואין להאריך יותר זזה.
וכבר הארכנו זזה אמאי לא כתבו זזה
הראשונים ז"ל למול ע"י ג' מוהלים
בשבת ואחד מוצץ ונחלקו האחרונים
זזה אי מותר לחלק פריעה ומציצה
וליתן פריעה לאחד ומציצה לשני, ועיין
שו"מ שכתב שודאי שאם לא מצוץ
המוהל אז ימצוץ אחר דפק"נ דוחה
שבת האמנם היכא דאפשר נדחה
לאחד אמאי ידחה ויחלל גם השני.

גם כי צעמם ההלכה אולי לא נאמרה
רק למוהל צעמנו ולא לאחרים
ולא ראינו לרבנן קשישאי שעשו כן ולא
שמעמי והגם שהציא צעם (נט"ג וכן

ההדס מלאנוהו כמוז ר"ל צהושענא
 וכל דבר שלא נמלא אותו כמוז צבאור
 לחכמים שהוא מותר נשאר אותו על
 גבולו צלי תוספות ולא גרעון מפני
 שאין הפרש אללנו צין התוספת על
 הדבר המוגבל או צין החסרון ממנו
 וכשלא נעשה אלא שני צדים קיימנו
 מזה מן המוצחר ר"ל שאין זה חשש
 תוספת ולא גרעון זו היא דעמינו ומי
 שרצה להלך אחריה ילך ע"ש. והנה
 כיון שלא ראה אלל רבומי הגס שאינו
 יודע איסור נניח על גבולו צלי
 תוספות וצלי גרעון. וזה צין לתומרא
 וצין לקולא, ויש הרבה טעמים צדבר
 שלא לשנות ועכשיו כלס חושצים
 שאכשיר דרי וכל אחד רוצה להוסיף
 ולחדש משלו ואנן ישן נושן נאכל ואין
 הז"ג גרמא להאריך ואולי אי"ה עוד
 חזון למועד מועדים.

והגני בזה לברכו בגמח"ט ומודה על
 הברכה ומשיב ברכה וי"ר שיחתם
 בספרן של צדיקים גמורין ויזכה
 להרביץ תורה ברבים עדי יבא יגון ולו
 יקחת עמים ידי"ג המברכו ומעתיד
 בעדרו לטובה כל הימים בלב ונפש,
 מנשה הקטן

הוצא גם צחקי חיים יו"ד קי' ל"ג
 אות ז' אולי לא שמע השומע עכ"פ
 לא שמענו דבר כזה שהוא דבר חדש
 ואפילו צעמס הא דר' פייבוש שדא
 ביה הנוצ"י נרגא משום חזינה ועכ"פ
 הצו דלא לוסיף עלה ועיין צרכות ל'
 ע"א רב אשי מללי צהדי ציצורא ציחיד
 מיושב כי הוה אחי לציתיה הדר ומללי
 מעומד א"ל רבנן וליעצד מר כמרימר
 ומר וזטורא א"ל טריחא לי מלמא
 וליעצד מר כאצוה דשמואל א"ל לא
 חזינא להו לרבנן קשישי מינן דעצדי
 הכי, ועיין רש"י שם וצמוס' ד"ה
 אצוה, והרי שהתפלל ציחידות וצישיבה
 משום דלא ראה רבנן קשישאי, ועיין
 רא"ש יומא פ"ח סכ"ח ולא שמענו
 מרבומינו שהיו עושין זה כלן עיקר
 ואף אחס כו' ולא תשנו ממנהג
 הישיבות, ועיין רמב"ם צחשו' (מקל"ג
 תש"ך קי' שי"ג) למר יוסף צן גאציר
 מאנשי צאגדאל צענין להוסיף ערצה
 יומר מצ' ערצות, וכתב ואמנס
 הערצה אחי רואה שאין ראוי להוסיף
 צה על שני צדים וכו' וזולתינו מן
 הגאונים מתירים הוספת הערצה כמו
 שמוחר להוסיף צהדס. ואנחנו אין
 צדריהם אללנו חזק אלא הוספת

נתיב ע"ד

שו"ט בדעת הבני ציון
בענין הנ"ל דפריעה ומציצה מה"ת

ובראותי הדברים תמהתי הרבה,
חלוא מה שכתב דהמל
ופורע ציד אחד כיון שלא נמעורר
הדם לנחת אם לא מצד אין מעצירין
אותו, אדרבה עיקר שצריך למנוח כדי
לעורר הדם לנחת כמ"ש הרמב"ם
במורה נבוכים ועיין בסמוך, דא"כ
בגמ' שאמרו סתם (קל"ג ע"ב) אמר
רב פפא האי אומנא דלא מייץ סכנה
הוא ועצירין ליה ופריך פשיטא מדקא
מחללין עליה שבתא סכנה הוא מהו
דחימא דדס מפקד פקיד קמ"ל חבורי
מיחצר וכו' ע"ש. במאי קמיירי רב
פפא אם המוהל מל כמנהג סאלוניקי
אמאי מעצירין אותו הא בכה"ג אין
מעצירין וא"כ ע"כ דבזמן הגמרא לא
הי' מוהלין כמנהג סאלוניקי אלא
כמנהג דידן, וא"כ מי נתן רשות
למוהלי סאלוניקי לשנות אופן המילה
שמלו חכמינו ז"ל בימי הש"ס, ואח"ל
דמהלו כמנהג סאלוניקי ואפ"ה אמר
רב פפא דאם לא מייץ מעצירין אותו
א"כ נחיה חידושו דצידו אחת הפורע
ואינו מייץ אין מעצירין אותו והרי
גמרא מפורשת דמעצירין אותו א"כ
דבריו תמוהין ממ"נ. ועכ"פ מינה
מוכרח דבזמן הש"ס לא מלו כמנהג
סאלוניקי לדעמו, ואטו לא ידעו הם

כתב בס' בני ציון סי' של"א, וז"ל
ציו"ד סי' רס"ד סכ"ד מנהג
סאלוניקי לעשות הפריעה ציד אחד
דהיינו אחר שחתך הערלה אותו ציד
שמאל המילה בשתי אצבעותיו תחת
הגיד בחוקה וסותם הורד שהדם יוצא
דרך שם וציד ימינו פורע וחוזר העור
לכאן ולכאן, וז"ש רבינו ומחזירו לכאן
ולכאן לאפוקי משאר מקומות שראיתי
שפורעין בשתי ידים וקורעין העור
בקורע בגד אמר והדם שותם ויורד
כדס פרים וכצשים ומסכנים הילך כי
הדם הוא הנפש, ובסאלוניקי מעולם
לא ירד טיפת דם מילה בפריעה וכ"ש
כשאין עושין פריעה כלל כמו שאכתוב
בסעיף שאחר זה.

ובסעיף שאחר זה כתב ונראה הא
דיש סכנה אם לא מצד היינו
כשנמעורר הדם לנחת דהיינו שפורעין
בשתי ידיו, אבל אם לא נמעורר הדם
לנחת דהיינו שפורש צידו אחת וצידו
אחרת סותם חוכף ומיד פי הורד
כזו"ל אין צו סכנה דומיא מ"ש הרב
המפה לעיל סכ"ב דאם לא יצא דם
אין חוששין לשחיטת הורדין דהא לא
נמעורר הדם לנחת, לכן אי לא מצד
אין מעצירין אותו.

מה שידעו מוהלי סאלוניקי, ח"ו מלומר כן.

שנית דלפי דעתו א"כ צימי הש"ס נמי פרעו בשמי ידים צנפרנייס והיו קורעין העור כקורע בגד למר והדס שותת ויורד כדס פריס וכצשים ומסכניס הילד כי הדס הוא הנפש, כי הרי הם לאחר המילה עשאו מצינה צפה ואס הם לא חששו לה מסתמא ודאי ידעו דזה הוא דרך המילה שקבלו ממשה רבינו ע"ה להיות המילה כקרבן, ולא צננס אמרו ז"ל שהמכניס צנו לצרימו של אברהם כמקריצ קרבן שהדס שותת כדס פריס וכצשים וזה הוא מנאמו, ומה שאמר שמסכניס הילד הנה אי צעינא אמינא דעל זה אמרו כי עליך הורגנו כל היום זו מנא מילה, ואס כן נזה השי"ת לסכן הילד כן נעשה צראון וצאהצה כמו שעשה אברהם אבינו ולא חשש, אבל האמת כי ח"ו אין זה סכנה יותר מדרכי המוהלים של סאלוניקי, ואדרבה דרכיהם יותר סכנה. כי ידוע מדרכי הרפואה שכל חתך של צרזל יהי צמקוס שהוא הרפואה הכי טובה למצוץ הדס צפה ולהוציאו ולא להחזיקו ולהדקו כי אפשר שיצא לידי (בלוט פארגיפטונג בלע"ז) וזה ידוע ומפורסם, ועכ"פ פשוט דימי הש"ס מלו כמו שאנן ולא כמוהלי סאלוניקי לפי דעתו וסברתו.

גם לפי דעתו שכתב דצשאר מקומות צאמת מהלו כמו שאנן מוהלין ואטו רק מוהלי סאלוניקי היו החכמים מכל אדם ומכל בני ישראל שידעו לשנות ולעשות להם מנהג צמילה מה שלא ידעו כל ישראל, ר"ל מהאי דעתא.

עוד צו שלישיה דצעיקר חידושו שיצא לחדש דכיון שקומס הורד ולא נמעורר הדס לצאת לא צעינן מצינה וכאילו המצינה תלו' צנתעורר הדס לצאת או לא, ואני אומר דגם צזה לפענ"ד מצואר להיפוץ מגמ' מהד"ת דדס מפקיד פקיד מופקד ועומד שס כנתון צכלי וצמצינה אין חצורה ואין כאן איסור תורה ומשוס הכי שרי ולאו משוס סכנה ואומנא דלא מיץ צחול לאו סכנתא היא ולא ניעצרייה קמ"ל דדס חיצורי מיחצר כשיולא ע"י מצינה ואפ"ה שרי משוס סכנה הנה כתב דאדרבה דההיתר משוס דדס חיצורי מוחצר ולא יוצא אלא ע"י מצינה דאפ"ה שרי משוס סכנה דלריץ למצוץ הדס ממקוס רחוק.

ויותר מוו ציאר רבינו המאירי שצת קל"ג ח"ל כל מוהל שאינו עושה מצינה סכנה היא ומעציינן אומו, והרא"י שהרי הותרה צשצת ואלמלא שהוא סכנה למה התרנוה,

ואם מפני שהיא מיפקד וכו' אינו כן
אלא חצורי מחצר כלומר שהוא יוצא
על ידי מציצה "שאין הדם ניתק
ממקום חיבורו אלא ע"י מציצה"
ע"כ. מבואר דהמציצה הוא דוקא לדם
שלא ניתק לא נחשורר ללא אלא ע"י
מציצה ואפ"ה החיררה משום סכנה
ולדא כהש"ג דדם שלא נחשורר לא
צעי מציצה ואין מעבירין אותו. וכ"כ
הרמב"ם במו"נ למנוץ הדם עד
שיחשורר ללא ממקומות הרחוקים.

יהי' מאיזה טעם שיהי' עכ"פ מבואר
בגמ' דאומנא שלא מיץ מעבירין
אותו, וע"כ דליחא לטעמא דיש אופן
שאם מל ולא מיץ אין מעבירין דא"כ
הי"ל לרב פפא להשמיענו זה, עוד
קשה מדקאמר בגמ' פשיטא מדקא
מחללי עליה שבתא סכנה הוא, אדרבה
הי"ל לפרוך מ"ט אי משום סכנה
הלא אפשר למול בידו אחת הדם ולא
יסתכן, ומאי פשיטותי דר"פ דהאי
אומן דלא מיץ איירי באופן שלא מל
כהוגן אלא קרע בשתי ידים והדם
שוחת ויורד כדם פרים וכבשים וסכן
את הילד ולכן צריך למיץ ועכ"פ ככה
הי"ל, האי אומנא דפשע ופרע בשתי
ידים והוציא דם הרבה ולא מיץ סכנה
הוא ומעבירין אותו אבל סתם מוהלין
שעושין באופן שאין מסתכנין הילדים
אין צריכין למנוץ ולא עוד אלא
שאסורין למנוץ.

ועל הרביעים לו אשיז ולפי דעתו,
א"כ המל כמוהלי סאלוניקי לא
זאת שאין מעבירין אותו אם לא מל
אלא שאסורין למיץ בשבת, שהרי
בגמ' פריך בפשיטות דמעבירין אותו
מדקא מחללי עליה שבתא סכנה היא,
וא"כ מציצה צפה היא חילול שבת
והמונץ שלא במקום סכנה חיב, וא"כ
להני מוהלי סאלוניקי לפי דעתו של
בעל שלחן גבוה דסתמי מירי ואם לא
מיץ לא הוי סכנה ואין מעבירין אותו
ע"כ אסור למיץ שהרי יש כאן חילול
שבת שלא במקום סכנה, וא"כ לפי
דעתו המל שלא כמוהלי סאלוניקי הרי
הוא מחלל שבת שלא לצורך מצוה וזה
חס מלהזכיר.

וקושיא זו באמת תקשה אבל
המתחדשים שרצו לומר
דצוה"ז המציצה אינו מעכב שנשחטו
הטבעים ואם לא מיץ אין מעבירין,
א"כ הי' לו לאסור המציצה צפה
בשבת שהרי הא פשוט לכ"ע דהמיץ
בשבת הרי הוא מחלל שבת אלא
שבמקום סכנה מותר לחלל שבת
כפשיטותיה דגמ', א"כ אם צוה"ז
ליכא סכנה אם לא מיץ אסור לעשות
מציצה בשבת, וא"כ אפילו נימא דבחול
עושה שאין צו אסור מ"מ בשבת יהי'
אסור. וכלל אמר ר"ע כל מלאכה
שאפשר לעשותה מע"ש אינו דוחה
את השבת וכל מלאכה שא"ל לעשותה

וצין בחול וצין בשבת אסור לחבול אלא שחול הוא איסור לאו ובשבת איסור סקילה, והאיך החיר למוך כלל, וגם רצ פפא והגמרא שחמהו בפשיטות שמעבירין המוהל שלא מיך אדרבה היה להם לתמוה באיזה מוהל קמיירי, אלא ודאי דמצינה גם בזמן הזה וזכר המוהלים שמוהלים כדת וכדין תורה סכנה הוא אם לא מיך ומעבירין אותו, וזה לפענ"ד ראי' צרורה צס"ד ולית נגר וצר נגר דיפרקוני'.

ועל החמישית אני תמה על הש"ג שחמה על מוהלי שאר מקומות הכשרים והחרדים לדבר ה' ומוהלים כקבלת אבותינו שכתב וי"ל לאפוקי משאר מקומות שראיתי שפורעין בשמי ידים וקורעין וכו' ויורד כדס פריס וכנשים ומסכנים הילד כי הדם הוא הנפש, וא"כ המל כמנהגינו שקבלנו מנות מילה מעולם לדעתי הוא מסכן הילד, א"כ הי"ל להעביר אותו המוהלים ולגזור עליהם שלא ימולו עוד לעולם שהרי אסור לסקן נפשות מישראל והם בשט נפש עוברין על לא תעמוד על דם רעיך וחובלין בהן ומולצין את דמם שלא לצורך ח"ו ור"ל מהאי דעתא. אבל פשוט דנהפוך הוא דמוהל שאינו מוץ מסכן את הילד וכמ"ש בגמרא פשיטא ומה שפשוט להו לחו"ל פשיטא ליה להש"ג להיפך וודאי שצקינן פשיטותיה דש"ג ומצטלינן אותו נגד פשיטות חו"ל.

בע"ש דוחה את השבת. ועוד אמר ר"ל כל מקום שחמה מוציא עשה ול"ת אם אתה יכול לקיים שניהם מוטב ואם לאו יצא עשה ודחה ל"ת (שבת דף קל"ג). והכ"נ כיון דאפשר בלא מצינה לפי דעתן הנפקדת היאך יחלל שבת צמצינה, וע"כ דא"א בלא מצינה.

איברא דאפילו בחול נמי לפי דעתן אסור למוץ דהרי יש להבין מה שאמרו פשיטא מדקא מחללי עליה שבתא ומאי חילול שבת איכא צמצינה, והאמנם פשוט דהחילול שבת צמצינה הוא שעושה חצורה בשבת וכמ"ש רש"י מהו דתימא דדם מיפקד פקיד מופקד ועומד שם כנתון ככלי ובמצינה אין חצורה ואין כאן איסור תורה ומשום הכי שרי ולא משום סכנה ואומנא דלא מיך בחול לאו סכנתא היא ולא נייעצריה קמ"ל דדם חיבורי מוחצר כשיוצא ע"י מצינה ואפ"ה שרי משום סכנה ע"כ.

מבואר דהמוץ צין בחול וצין בשבת עושה חצורה דדם חיבורי מוחצר ומ"מ משום סכנה החירו בשבת למיך ולחבול וזכור נמי מותר לחבול צתינוק ולמיך משום סכנה ואם לא מיך מעבירין אותו שהכנים התינוק צסכנה ח"ו. ומעתה אי נימא דצזה"ו ליכא סכנה אם לא מיך א"כ נשאר באיסור חצורה שאסור לחבול

ובסעיף כ"ז הוסיף שנית ואמר ומנהג אבותינו בידינו צעיר שאלוניקי המוהלין הבקיאין שמוהלין ואין צריכין לפרע כלל לא ציד אחד ולא צשמים, והסביר שם אופן העשי' כמו שהבאתי בספרי מל ולא פרע, וסיים באופן דהעושה אחד משתי הדרכים הללו אינו צריך לפריעה לא ציד אחד ולא צשמי ידים אלא נפרע מאליו ואין טיפת דם מתעורר לנאת, וכתב וצט' פרי האדמה בדף ל' ע"ב קרא ערער על מנהגינו זה וכו', ברם אם הי' מציא ראי' דהעושה כן לפרוע ציד אחד או שלא לקרוע כלל וכו' לא יצא י"ח מילה ומוציילנא ליה מנא לצי מסותא עכ"ל קיטור.

והנה הרואה יראה דגם בסאלוניקי לא הי' מנהג אחד אלא היו מוהלים שאלו ופרעו כמו שאנן פורעין אלא במקום שאין פורעין צשמי צפרנים וכמבואר ביעב"ץ ועוד הי' צפפורן אחד, והנה בזה יש כבר לפלפל אי שמי צפרנים לעיכובא הם, כי אפשר דמעיקר דינא סגי בצפורן אחד הגם דכתבו כמה מקובלים דצעי דוקא צב' צפרנים ומלשון הרמב"ם שכתב קורעו צפפורן לכאורה יש לדייק דצפפורן אחד נמי מנהג דלא כתב צפרנים אלא שהוא דבר של קבלה שגם בזה ודאי אין לשנות. אבל מה שכתב מנהג מוהלין הבקיאין איני תמה מאי בקיאות איכא בזה והלא ידוע לכל

שהוא יומר קל לחמוך הכל צידת צבת אחת מלפרוע אח"כ, וגם באמת למה הניח למוהלים למול בסאלוניקי ולפרוע עכ"פ ציד אחד כיון שלחמוך את הכל לדעתו הוא המוצחר וחזר ושנה הדם הוא הנפש ובקריעת עור הפריעה יוצא הנפש ולא בחיתוך, ולמה לא גזר עליהם שילמדו אופני המילה שהוא מן המוצחר, ועכ"פ היאך הניח לקרוע עור הפריעה צשבת אחר החיתוך אם הי' יכול לחתכו צבת אחת ולא לחלל צבת פעמים לפי שיטתו, וגם היאך הניח להם לפרוע ולעשות מציצה ולחצול חבלה שאין צריך וכמ"ש לעיל.

האמנם מה שסיים להציא ראי' דהעושה כן לא יצא י"ח מילה ומוציילנא ליה מנא לצי מסותא, הנה יפה ציאר הפרי האדמה דפרע פירושו לקרוע העור אבל בלאו הכי הרי בעוה"י הבאנו מכל הני פוסקים האר"י הקדוש והגר"ח וויטאל וכל הפוסקים שהפריעה הוא לאחר החיתוך ושצריך להשאר ולא לחמוך וכמ"ש, וח"ו לשנות ממנהג אבותינו אפילו זז כ"ש, וכנראה באמת דגם שם נחבטל מנהג זו ולא נשאר ממנו זכר רק בפוסקים ומקצת מתחדשים בזמנינו.

ודע דבאגרת הרמב"ם מאמר קה"ש הציא דברי חז"ל שישראל צימי משה קודם נאחם ממזכרם לא היה

חרצו על ירכו משה מל ואהרן פורע ויהושע משקה וכו', ועכשיו שהיו עומדים ליהרג לא רצו משה ואהרן שיהרגו בלא מילה ובלא קבלת מלות ולכך ה' משה מל ואהרן פורע ויהושע משקה אותם עבור העגל שעשו כמ"ש ויקח את העגל וגו', ואותה השקאה הימה להם בשעת מילה למות ולא לחיים ואנו אומרים השקאה זו של שעת מילה והפריעה יהי' לחיים וכו' ע"ש.

ולפ"ז אחי שפיר מאד דבמדרש שנמולו בשעת מיתה והיו עומדים ליהרג או ע"י ושימו איש חרצו או ע"י השקאת מי עפר עגל לא היה נריך אהרן למצוץ שהמציאה היא לחיים לחינוק והוא משום סכנה, ולכן לא זכר כלל שהי' מציאה, והגם שיש עוד טעמים במציאה בפה אמנם כיון עיקר המציאה הוא להוסיף חיים אין ראוי למצוץ מפני הטעמים אחרים להרבות חיתם שהרי גם בזה יש צורך לו מיתה יפה שימותו במהרה, ולכן במצרים שיצאו ממצרים לחיים ומלו אז שהי' המילה לחיים, או אהרן מוצץ ואחי שפיר הכל בס"ד.

בהם מהול אלא שבט לוי בלבד עד שבאה מלות פסח ואמר האל כל ערל לא יאכל בו (שמות י"ב מ"ח) ולווס בעשיית המילה, כך אחז"ל משה היה מל ויהושע פורע ואהרן מוצץ ואספו ערלות חמרים חמרים והי' דם מילה מתערב עם דם פסח, וראיתי בשד"ח שהביא מקובץ דם ברית (נד 76) שהביא מהמדרש במדבר משה הי' מל ואהרן פורע ויהושע משקה, והקשה למה לא הזכיר המציאה כלל, והשד"ח תירץ דכבר נמצא בקונט' אות ט"ז דמשקה פירשו מוצץ בפה, והרה"ג רשמ"ל מלונדון כתב שבאגרת הש"ג להרמב"ם ז"ל הביא המדרש משה היה מל ואהרן פורע ויהושע מוצץ וא"ש עכ"ל.

ולפענ"ד לא ידעתי מה ניוחא דאחתי המדרשים סותרין. אמנם לפענ"ד לא קשה מידי, והוא עפמ"ש דהמציאה הוא להציל החינוק מסכנה לבד מהטעמים אחרים, ואזודרהם ה' ברכות דף קע"ב ע"ב ד"ה אלקינו וכו' וז"ל ומנהג כשאומר ואומר לך בדמיק חיי נותן באצבע מן היין על שפת החינוק, והטעם משום דאמרינן במדרש סיני רבה שימו איש

נתיב ע"ה

חתך עור הפריעה
מה שלא צריך לתיקון הברית

אסר עלינו אצמ"ה וכו', וכמו כן אין
אנו מלין מפני שאצרהס אצינו ע"ה
מל עצמו אלא מפני שהקב"ה לוח
אומנו ע"י משה רבנו שנמול כמו שמל
אצרהס אצינו ע"ה, וכן גה"ג אין אנו
הולכין אחר איסור יעקב אצינו אלא
מאות משה רבינו ע"ה, הלא תראה
מה שאמרו תרי"ג מלות נאמרו לו
למשה מסיני וכל אלו מכלל המלות.
ועיין עוד רמב"ם פ"ח מהל' מלכים
הי"א כל המקבל וכו' והוא שיקבל
אותן ויעשה אותן מפני שזוה צהן
הקב"ה צמורה והודיענו ע"י משה
רבינו שב"ג וכו', ומה שקשה קצת
ממה שכתב הרמב"ם שם פ"י הי"א
על ששה דברים ישבתי בס"ד במקום
אחר). ומעכ"ת תמה שאם צריך ליזהר
שלא לחתוך מעור הפריעה יומר
מעשיית חלון, למה לא הזכיר המחבר
מאיסור הזה כלום.

ולפעב"ד אי בשביל זה לדידי לא
קשיא, שהרי הא ודאי כ"ע
מודי דעור הערלה אסור לחתוך יומר
ממה שהוא מלות מילה, ומרן בעל
ד"ח כתב אמוהל שחתך מה שאינו
צריך הרי הוא מזרע עמלק, ואפ"ה
כתב הרמב"ם פ"צ מהל' מילה כ"ד

א' בשבת לסדר אני יוסף אחיכם
התש"ס בבני יצו"א
מע"כ ידיד עליון וידי"ג רב האי גאון
וצדיק המפורסם כקש"ת מוה"ר יעקב
יצחק ניימאן שליט"א רב ור"מ
דחסידי בעלזא במאנטריאל יצו"א

אחדשב"ק. בדבר חתוך עור
הפריעה או חלק הימנו,
שלפענ"ד אסור לחתוך אפילו חלק כל
מה שלא צריך לתיקון הברית, ומע"כ
הדרג"ק הביא לשון הש"ע שהם צ'
מלות מלות מילה ומלות פריעה,
ומלות מילה נטווה צה משה מסיני
ופריעה נטווה צה יהושע (ומ"ש
מעכ"ג דא"א נטווה על המילה
ויהושע על הפריעה, לכאורה צ"ע
ח"ל הרמב"ם פגה"ג צפיה"מ נוהג
צטהורה וכו' כתב הרמב"ם ז"ל ושם
לצן על העיקר הגדול הנכלל צמשה
הזאת, והוא מה שאמר מסיני נאמר
לפי שאתה הראת לדעת שכל מה
שאלו מרחיקים או עושים היום אין
אנו עושין אלא צמלות הקב"ה ע"י
משה רבינו ע"ה, לא שהקב"ה אמר
זה לנביאים שלפניו כגון זה שאין אנו
אולכין אצמ"ה אינו מפני שהקב"ה
אסרו (אותו) לנת אלא לפי שמה

שחומך מה שאינו צריך ו"ל ומושש
אני אם הוא (המוהל) מנפשות עמלק
ימ"ש, ולדעמי יתרה אומם שאם
יוסיפו לעשות ככה שיפסלו לעדות
כמו המכה איש ישראל, עיין שו"ת
מגדלות מרקחים סי' פ"א, וזה
לפענ"ד פשוט.

ומה שכתב עוד הדרג"ק שכן שמע
ממוהלים אחרים שכמעט אי
אפשר לדייק לחתוך את עור הערלה
כדינו וליזהר שלא יבא עכ"פ חלק מן
הפריעה, ולפענ"ד אי בשביל זה טענה
גדולה הוא, אבל לפענ"ד פשוט
דהטעם הוא מפני שחסר בהאומנות,
ומנות מילה אומנות גדולה הוא וצריך
ללמוד כיצד לקיים, ולא כמו שהוא
בעוני"ה שכל מי שיש אחמל הולך ומל,
ופעם שמעתי על גדול אחד שמל ולא
הי' מומחה, והסנדק אמר לו שגם אני
מוהל, ואמר המוהל להסנדק ולמה
איך אתם מוהלים, א"ל וייל איך קען
נישט, איך איר קענט אויך נישט, ולא
אכתוב השמות מפני הכבוד. ואדרבה
המעייין בספרי ר"י הגוזר ושאר ספרי
מוהלים מה שמציאין כיצד לדקדק
בענין חיתוך עור הערלה ולתפוס
הכפתור מקום הערלה אהכ"י דצריך
ליזהר בזה, ועיין בספר כללי המילה
לר"י הגוזר ובספר כורת הברית סי'
רס"ד אום י"ז אומנות הפריעה כך
ובכל זה צריך התמדת הראי' ולימוד
מפי זקן ורגיל וכו' כי לפעמים

מוהלין חומכין את כל העור המחפה
את העטרה עד שתחגלה כל העטרה.
ולא כתב שאם חתך יומר מעור
הערלה יומר משתחגלה העטרה
שעובר בלאו, כי זה פשוט ממילא
והרמב"ם אינו בא כאן אלא ללמד
אופן המילה ומנותה, ולא בא כאן
ללמוד מלאו דלא יוסיף, והכ"י מה
שממשך הרמב"ם ז"ל וזל"ק, ואח"כ
פורעין את הקרום שלמטה מן העור
בצפורן ומחזירו לכאן ולכאן. כוונתו
על כל עור הפריעה ולא שיחכנו,
דזה ממילא מובן כיון שאין מנה
לענין מילה ממילא אסור לחתכו מדין
צערא דינוקא ולא יוסיף. ועל המקיל
לחתוך בין עור הערלה ובין עור
הפריעה הננו להביא ראי' שאסור
עכ"פ מדדייק הרמב"ם ז"ל וכתב
בחיתוך שחומכין את כל העור המחפה
את העטרה, מצואר דכל השאר לא
יחתוך וממילא אסור לחתוך, וה"ה
מה שכתב אח"כ פורעין את הקרום
משמע הקרום כולו כמו שהוא צלי
חיתוך, ואדרבה צריך היתר לחתוך מה
שאמרו שלא לחתוך, אלא צריך לקרוע
ולחזירו לכאן ולכאן, והנה לא זכר
כלום חתוך בעור הפריעה רק קרוע
וע"כ חיתוך אסור כמו כל חלק
מחלקי הגוף של הקטן, וכלשון מרן
בעל ד"ח על חומך מעור הערלה שלא
לצורך כתב ש"צ הגאון מוהרל"י
גרינוואלד גאב"ד מצעהלעט וזוקלה"ה
לגבי החומך עור הפריעה שמוהל

בשגגת לאו או בשגגת חנוק, והכ"נ
 צמיהל שאם עושה כמה שצריך
 ולפעמים לא נמצא מכויץ היטיב ודאי
 הוא שגגת לאו וכנ"ל והתורה פטרמו,
 אבל דוקא כשעושה ומכויץ לזרכו אבל
 אם לכתחילה מכויץ לחמוך מעור
 פריעה שלא לזורך הרי הוא מזיד
 גמור.

ובמ"ש שהזכרתי מדברי הגיעצ"ץ ומן
 הגר"א ז"ל, הנה דברי הגר"א
 הם על תיקוין זוהר תיקון ל"ז שכתב
 וז"ל בערלה לצדו יש ג' קליפין זה על
 זה וצריך לצדד אותם, אבל הפריעה
 א"צ לחמוך ולאצד אלא להפריש
 ושחלול צבשר ע"כ. והנה כתב
 דהפריעה א"צ לצדד אלא להפריש
 כלומר להפרד מהצבשר ושחלול צבשר,
 כלומר שיחזור ויתרפא ותעשה חלק
 מהצבשר, והנה מיירי מכל עור
 הפריעה כמו שמיירי מכל עור
 הערלה, והמהר"ם שי"ק בתש" יו"ד
 סי' רמ"ה כתב ומי עמד בסוד ה',
 וה' אמר לחמוך עור הערלה וזהו
 הלכה למשה מסיני לפרוע את הקרום
 הרך ושאיין צריך לחמוך את הקרום
 הזה אלא לפרעו. הנה כתב דהוא
 מהלכה למשה מסיני לפרוע את
 הקרום הרך ולא לחמוך.

אבל מה לן לפלפל הרי קמן העולה
 על כולם רבינו האר"י הקדוש
 שכתב ולכן כורמין הערלה ומשליכין

החיתוך קצר או כל עור הפריעה
 מכוסה ונראה רק נקב לבן, ולפעמים
 שהחיתוך גדול שנחתך קצת גם מעור
 הפריעה וכו' ע"ש, ועיין גם בס' זוכר
 הברית סימן י"ג מהות חיתוך פריעה,
 ומאי כולי האי והלא צידם לחמוך
 יותר, וא"ת שלא ידעו ולא יבינו הרי
 כבר ידעו מזה מוהלי סאלניקי שהיו
 חכמים להרע, ולהכריח את כל עור
 הפריעה, ובאמת כי מה שאינו צריך
 לתקון הברית ולגלות העטרה מאי
 שנא האי חלק מהאי חלק אם אסור
 לחמוך אסור הכל ואם מותר הכל, ומי
 מבחין איזה חלק מותר ואיזה אסור.

ומה ששמע שטוענים המוהלים
 שכמעט א"א לדייק לחמוך את
 עור הערלה כדינו ולהזהר שלא יבא
 עכ"פ חלק מן הפריעה, ע"ז כבר
 כתבתי בס"ד דכל שעשה מה שצידו
 די ולא ניתנה תורה למלאכי השרת,
 אבל כל שצידו צריך להבחין ולדייק,
 ולא גרע מרופא שעושה ניתוח שודאי
 אינו חותך חלק שאינו צריך להניתוח
 וכ"ש הוא צעור הפריעה. וכבר אמרו
 (סנהדרין פ"ד ע"ב) רב לא שציק
 לצרייה למיפתח ליה כוותא דילמא
 חביל והו"ל שגגת אסור, ופריך אי
 הכי אחר נמי, ומשני אחר שגגת לאו
 בנו שגגת חנוק. מצואר דאפילו
 כשעושה מצוה לפתוח כוותא או ליטול
 את הקוץ וכל שהוא מצוה מותר,
 מ"מ כל שמוסיף על זרכו הרי הוא

אומה ואח"כ פורעין העור, ואין כורתין ומשליכין אומה כמו עור החיצון מפני שהוא קדוש ע"כ (מהאר"י הקדוש ותלמידו ר' חיים ויעאל), והנה מטעם שנתנו דאין כורתין ואין משליכין אומה כמו עור החיצון מפני שהוא קדוש, מבואר דאפי' משהוא נמי אין משליכין דאטו חלק קטן מקדושה מותר להכריח ולהשליך ואפי' מקק סופרים אין משליכין לאיצוד, וכ"ש חלק קדוש מאות זרית קדוש אלא ע"כ שכל העור הדק הוא קדוש. וגם כולם לא דברו מחלק הקרום אלא או כולו או בלא כלום, ובשפת אמת פ' תנא תרנ"ו המל ימול ב' מילות, ערלה שצריכין להסיר לגמרי וזה חיתוך, ויש פריעה שצריך לפרוע ולהכניע הרע אל הטוב, והארכתי בזה, וכמה ראשונים ואחרונים שכתבו בפשטות קן.

ומה שהזכרתי למעכ"ג מהיעצ"ך, כוונתי הייתה על מה שכתב שם בזה' מילה אומ ע"ד אחד החיתוך וכו' ועושה הפריעה מיד טרם יכסה הדם נקב הפריעה, ולשון נקב הפריעה משמע זראש הקרום וכו', ובאות ע"ה וצריך לזה התמדת הראי' והלימוד צמעשה והרגל ואומנות גדול ובקיאות לאמן ידיו, ושיהיו שם עוד מוהלים כי לפעמים כשהחיתוך קצר או כל עור הפריעה מכוסה ונראה רק

נקב לבן כוון, ומוהל שאינו צקי מכניס צפרניו שם וכו' ולפעמים נעשה החיתוך גדול עד שנחתך גם קצת מעור הפריעה וכו', מבואר דכשהחיתוך קטן לא נחתך כלל מעור הפריעה, אלא אפי' כשהחיתוך גדול נחתך קצת מעור הפריעה ונעשה העור על העטרה כשפה לנקב וכו', עכ"פ מזהיר על המוהל להיות צקי מאד ואומן גדול להבחין צין החיתוך גדול והחיתוך קצר, אבל לחתוך צכיון את עור הפריעה, הרי מבטל בזה מנות פריעה שהמנוה על כל עור הפריעה, עכ"פ בכל מקום מצינו דחיתוך צערלה ופריעה הוא לשון קורע בקרום הרך, ולא חיתוך כלל אם אפשר, ומיהו כל הצריך להמילה יש להמיר אבל לחתוך לכתחילה מעור הפריעה, הרי זה מנות פריעה בשלמותה שצריך להיות על כל הקרום ולהחזיר ולהכניע הרשע תחת הקדושה כנלפענ"ד.

ומה דקשה ליה מש"כ הגריעצ"ך להמליך על אלו שמפרידין את עור הפריעה, ולפי דברי אדרבה למה צריך להפריד ישאר כל עור הפריעה, ואודות החלון א"צ להפריד, ולפענ"ד הם שני ענינים דההפרדה שכתב, הוא צכדי שיהי' צנקל לקרוע את הקרום ולהפרידו למטה על הגיד מכאן ומכאן שיסתכלל לצשר הגיד, כמ"ש שם שכתב פעמים שהקרום הרך הוא

ידבק בצנר העטרה וקשה להפרידו, ולכן נתן ענה מה שנתן להפרידו אבל לא לחטבו, ופשוט דאם מפריד קודם החימוך קל לקרוע הקרום ולחטבו, אבל אין ההפרדה בשביל לחמוך עור הפריעה ח"ו כנלפענ"ד.

ורק להשתעשע בדבריו היקרים צמה שהעיר צדין חבלה בקטן אי שייך חבלה בכלל, ואי שייך חובל בעור הפריעה שאין מחזיק דם, וגם מה שמותר לחזור על ציזין שאין מעכבין את המילה. והציא דעם מהרי"א סי' רמ"א ורמ"ט שינא לחדש דבקטן אין דין איסור לא יוסיף עכ"פ לשיטת המחבר, והיכא דכוונתו לטובה כגון מלמד מותר להכות הקטן, א"כ הכ"נ לטובה הילד אין איסור.

והגם כי העלה בזה דבר חדש מה שיש לי ע"ז הרבה ענינים מ"מ לא אוכל לעבור רק בקיפורה, הנה פשוט דכל מה שצריך למול את הקטן ליכא בזה איסור רק אדרבה יש בזה מנוה לקיים על הקטן, דהמורה אמרה למול ולפרוע ואין בזה חולק, ואם יש אב מנוה על האב או על שלוחו, ואם אין אב מנוה על הצ"ד ועל כל אדם היודע למול, ופשוט גם כן מה שאינו נוגע למנוה מילה אין לו למוהל רשות על הקטן הזה אפי' משווא, ולא דמי למלמד שצידו הוא ללמדו ולהכותו שילמוד, ואפי' אם

ח"ו מת תחת ידו מחמת שרודהו ללמוד פטור כמבואר בשילהי מכות ובטש"ע יו"ד, האמנם מוהל שבא למול, וחמוך במזיד מה שהמורה לא אמרה לחמוך ולא נזמה לו לחמוך, הרי הוא סתם חובל בדבריו שחייב מלקות ואם הוא במזיד נפסל לעדות, ובשבת ח"ו חייב סקילה.

והנה פשוט דהחובל בקטן חייב, והוא משנה (צ"ק פ"ז) חרש שוטה וקטן פגיעתן רע החובל בהן חייב והן שחבלו באחרים פטורין, ועיין רמב"ם פ"ד מה' חו"מ ה"כ, ועיין טוח"מ סי' תכ"ד ס"ח החובל בחרש שוטה וקטן חייב והם שחבלו באחרים פטורין, והוא הלכה פשוטה לכ"ע, ואין לי כרגע תחת ידי חשו' מהרי"א שצ"ח מעכנ"ק שמסתפק בזה לעיין אצחרי' ונ"ע. ועיין רמב"ם פ"ה מהחו"מ ה"א וז"ל אסור לאדם לחבול בין בעצמו בין בדבריו, ולא החובל בלבד אלא כל המכה אדם כשר מישראל בין קטן בין גדול בין איש בין אשה דרך נזיון הרי זה עובר בל"מ שני לא יוסיף להכותה. ועיין כתובות ל"ג וב"ק פ"ז ע"א, צעף ר"א מרב החובל בצמ קטנה של אחרים חבלה למי וכו' ופרש"י דאין אדם רשאי לחבול בצמו דהא ישראלית היא ועבר על לא יוסיף פן יוסיף, ומבואר דגם בקטן עובר בלאו או בדברי לאוין, ועיין בציוני הר"ן על הרמב"ם, וכיון

ליקחנו ולתקנו והרי הוא בכלל חובל
 שהרי צלי רשות עשה, ומה שהביא
 בשם הלבושי מרדכי ועוד לענין מומי
 יופי באדם מה שמותר ומה שאסור
 הארכתי בזה בס"ד בכמה מקומות,
 אבל אין זה ענין למי שרוצה לתקן
 בעצמו מוס יופי יש בו רק אסור
 משום לא תלבש, אבל בקטן שאין לו
 דעת, וחובל בו הגם שחובל בו לטובתו
 מפני שרוצה ליפותו, מ"מ אם הוא
 צלי רשות חייב ובפרט שזה אינו
 ולהדיא אמרו שאם לאחר שהניח ציפין
 אין לחתכם אם אינן מעכבין המילה
 וכ"ש כאן שהם מקלקלין למילה,
 כנלפענ"ד פשוט.

עוד רגע אדבר בענין המל אם הגדול
 אי צריך פריעה דהנה היראים
 (מנזה י"ט) כתב בקטייעא בר שלום
 כיון שהי' גדול לא הי' צריך לפרוע
 ונחלקו בזה הפוסקים ובספר נחל
 ברית סי' רפ"ד הנ"ל כתב ח"ל דע
 דגם כשמלין גדול צריך פריעה כנ"ל
 דלא כמ"ש בסמס בשירוי כה"ג
 וריעב"ץ דכשמלין גדול א"צ פריעה
 כלל ונמשכו אחר דברי הרא"מ בספר
 יראים שהביא ראייה ממד"ר ס"פ לך
 שבאברהם לא נאמר את לפי שנתמעך
 ע"י תשמיש עור הפריעה וכן ממעשה
 דקטייע בר שלום ולפלא דהרי הי"ש
 יבמות פ"ח אות ג' חלק עליו וסתר
 ראיותיו ועיקר פירושו בהמד"ר
 שבאברהם שנתמעך עיקר הטורח היה

דקיי"ל דהחובל בקטן חייב כל שאינו
 מנזה לחבול בו מדין מנזה, א"כ
 פשוט דהרי הוא בכלל חובל בו
 והמהל חייב.

והנה כתב הרמז"ס בפ"ב מהחומ"מ
 ה"ו ח"ל אפילו חסרו כשערה
 מעור בשרו חייב בחמשה דברים,
 שהעור אינו חוזר אלא ללקח וכו'
 ועיין ה"ה. מצואר מדברי הרמז"ס
 דכל שחסרו כחוט השערה שאינו חוזר
 הרי זו חבלה וחייב בחמשה דברים,
 ומעשה ה"ג החותך חלק או רוב
 וכ"ש כל עור הפריעה, אין לך חובל
 בחצירו יותר מזה, ובחול עובר בלאו
 ולוקה ובשבת במויד ובהתראה חייב
 ח"ו מיטה. וכיון דיש לו דין חובל
 דאפי' על כל שהוא כשערה כל שאינו
 חוזר חייב כ"ש כשחותך כל עור
 הפריעה אשר אין עליו מנזה לחתוך
 רק לפרוע ולהניחו מחובר בגוף
 האדם, הרי מחייב בחמשה דברים,
 ואין זה בכלל מנזה דאין ציד כל אדם
 לעשות לו אפי' רפואה ליופי, ומה
 שכתב דלטובת הילד מותר, הנה זה
 דוקא אם צוה לו אציו לחבול לטובתו
 כגון ניתוח לרפואה, אבל זו אין זה
 לטובת הילד כי אין זה המנזה בכלל
 אלא אדרבה ממעטו ממנזה, ואדרבה
 גם לאז אין זה מנזה ואסור לחתכו,
 וגם זה פשוט דאם רופא ימלא מי
 שהוא ילד ברחוב, ורואה אמה מוס
 יופי אצל החינוק שאין לו רשות

רק החימוך אצל הפריעה בקל נעשה משא"כ בישמעאל עיקר טורח הנער ע"י הפריעה. ונע"ק על דבריו ממ"ש חוס' יצמות ע"א ד"ה מאי טעמא בשם מגילת סחרים לר"נ אצל זה אמת דגם בגדול נריך פריעה ע"י יצמות שם ולעיל ס"ק י"ד.

ונראה ראייה ממד"ר גופיה צפ' בא וצפ' נשא משה מל ואהרן פורע שנראה דעל גדולים קאי רק לנריך להבין דברי המד"ר פ' לך וכמ"ש צ"ל לרמ"מ מלוצאוויץ ז"ל ס"י ר"צ אות ט' דהלל עור הפריעה הוא תחת עור הערלה וא"כ כיון שעור הערלה לא נתמעכה ע"י חשמיש אך יזויר שעור הפריעה שתחתיה מהיה מעוכה ע"ש ולפעד"נ צפשיטות דידוע דע"י רוב קשוי האבר נפרדה בשר העטרה מעור הפריעה

ומעור הערלה ע"י מ"ש לעיל מנהג סאלומיקי וע"כ לפעמים ע"י ממדבק עור הפריעה לעור הערלה ומכלה וה"י לאחדים וע"כ באברהם כשחתך עור ערלחו חתך ממילא גם עור הפריעה כי לאחד היה משא"כ בישמעאל שלא נתמעך לא היה לו רב קשוי ולא נפרד עור הפריעה ולא נמדבק עם עור הערלה ע"כ היה נריך לפרוע ג"כ אחר החימוך בצפורן או במספרים וע"י מ"ש צסי' רס"א סק"ה.

והיות כי אין הז"ג ורק לכבוד מעכג"ק לקחתי קצת זמן להשתעשע בדבריו היקרים לי מאד, והנני בזה ידידו רבוק באהבתו כרע כאח לי המעתיר בעדו לטובה ולאריכת ימים ושנים עדי יבא ינון ולו יקחת עמים עבד נרצע לאדוניו בלב ונפש,
מנשה הקטן

נתיב ע"ו

בענין עור הנדבק על העטרה
אי צריך להורידו

אחדשכ"ת צידודות.

בדבר המעשה שאחד מהצעלי צמים
הציא לפניו בנו בן שש שנים,

ו' לחדש הגאולה התש"ס בני יצו"א
מע"כ ידידי היקר מאד נעלה הרה"ג
ווי"ח כו' כש"ת איתן גבלס שליט"א
מוהל מומחה, וחבר הכולל במילוואקי

לכאן ולכאן" עד שיראה צער העטרה
 ע"כ. והנה דייק ומחזירו לכאן ולכאן
 עד שיראה צער העטרה, ואז מניח
 התחבוסת וממילא העור הפריעה
 נשאר מתחת לעטרה ונשתכלל שם
 ונעשה חלק מהגיד והוא קודש,
 כמבואר מהאר"י ז"ל וצוה"ק
 וצביאור הגר"א, והארכמי צוה במקום
 אחר דמה"ט אסור לחתוך עור
 הפריעה יחד עם עור הערלה או
 אפי' אחריו, כי צוה משחית חלק
 מהקדושה שצרא הקצ"ה מלבד שעובר
 גם על לאו דחובל שהרי הוא חובל
 בקטן שלא לצורך דעור הזה אין
 לחתוך כלל, אבל לפעמים נמצא
 שהמיהל מחמת מהירות לא מדייק
 ונשאר קצת מן העור ונופל על
 העטרה ונדבק בצער העטרה, ולזה
 נכון כשמורידין התחבוסת ציוס שני או
 שלישי לצדוק אם לא נדבק, כי אז
 עדיין יכולים לקלוף ולהוריד בנקל
 מקצת העור שנדבק שעדיין לא נדבק
 צכה, כמו כל חצורה שחתך בצערו
 וחוזר ונתרפא הצער, וכנראה שכאן
 ג"כ לא דקדק צוה וינא חלק מהעור
 חוץ מהתחבוסת ונדבק על העטרה
 ולכן צריך לתקן את זה.

והנה לתקן זה לא צריך מוהל אל כל
 מי שידוע יכול לתקן, והתקון
 לזה הוא כך, שיחפוס צידו השמאלית
 את צער הגיד במקום העטרה, הלא
 שלא נדבק בו ויחזיקנו צכה, וצידו

שעל זד ימין (כשעומד לפניו) יש קצת
 עור הנדבק על העטרה, והשיעור של
 הנדבק הוא כמו רבע של כל החוט
 הסובב העטרה, וגם גבוצה העטרה
 אינו מכסה רוב גבוצה של צער
 העטרה אלא נדבק ונסרך קצת למעלה
 מהחוט, ושאל על המוהל שמל הילד
 ונודע לו שהוא מוהל בחד מעירות
 הגדולות ומפורסם כמוהל מומחה
 וחשוב. ומעכ"ת ינא לדון במחלוקת
 החכם הספרדי שהביא הב"י ציו"ד
 סי' רס"ד והיד הקטנה צדין ציין
 המעכבין שאין כאן ציין המעכבין,
 ולשיטת התבוס"ש שבת קל"ז מעכב,
 וציין לט"ז א"ע סי' ה' ועוד פוסקים
 שפלפלו צוה אי הוי רוב היקף דוקא
 או רוב גבהו, וגם פלפל צוה אי
 מתחלה נתגלה העטרה ורק אח"כ
 נדבק עור הפריעה או מעולם לא
 נתגלה העטרה, ונהנתי מהפלפול אבל
 מה אעשה כי אין הז"ג להאריך ויען
 ויאמר סלחתי.

ולעצם השאלה הנה לכאורה דבר זה
 שכיח בילד שנמהל, והמיהל
 לא הניח העור הפריעה למטה תחת
 התחבוסת (באנדאזש), וינא חלק
 למעלה ונדבק בצער העטרה, וז"ל
 הרמב"ם בפ"ב מהל' מילה ה"ב כיצד
 מוהלין חומכין את כל העור המחפה
 את העטרה עד שמתגלה כל העטרה,
 ואח"כ פורעין את הקרום הרך
 שלמטה מן העור בצפורן "ומחזירו

נקיות שאם יראה קצת דם לא חייב
 ח"ו, ואין להאשים המוהל על זה רק
 מהיום והלאה יש לחזק בזה, וצוה"י
 כשאני מל הנני רגיל לעשות כעין
 טבעת מן החמזושת שמחזיק את
 העור הפריעה למטה וכנראה דכן
 עשו צימי תו"ל שאמרה אם אצמי
 ע"ש, ובס' אורם שלום (להגה"ק
 ממונקאטש) סי' רס"ד דף רפ"ז
 מדפי הספר האריך קצת בזה והציא
 גם ממרה"ל ה"י מילה בנער בן שנה
 שנחזרה עור הפריעה וה"י שם מוהל
 אומן ר' זמלין וה"י ממשמש בגיד
 וחזר העור אם יש לו הספר ע"ש.

ובזה הנני ידידו דושכ"ת ובברכת חג
 כשר ושמח בלד"ג,

מנשה הקטן

הימנית באצבעו ימעך ויקלוף העור
 הדבק וימשוך באצבעתיו העור עד
 שיקלוף ויחזור מתחת המוט ומחגלה
 העטרה, והעיקר היא למעך בצער
 אצבעו האמן וא"ל לחמוצ פורניו או
 לחמכו בסכין, אלא ימשוך וימעך בכח
 העור מן העטרה לנד הגוף, כלומר
 למעלה לנד הגוף ויעשה כן פעם או
 פעמים בכח או כמה שצריך, וצוה
 ממילא יקלוף מיד העור הנדבק על
 העטרה ומחגלה העטרה צטיב, וצריך
 לזה שלא להפחד ורק ימעך עד
 שמחגלה וכן עשימי כמה פעמים
 בס"ד, והכל עלה כראוי צלי מכשול,
 ואין צוה שום חכמה ושום סכנה וגם
 אין צער גדול להחניוק אלא קצת אי
 נעימות, ולפעמים אף דם לא יצא כלל
 מהקליפה ולפעמים יצא קצת דם אבל
 לא יחוש לה, ויראה שיהיו הידים

נתוב ע"ז

נמול ע"י מחלל שבת
 לעבין הטפת דם ברית

אחד שכ"ת צידודת, בדבר השאלה
 בצמור שנמזרר לו
 שהמוהל שלו ה"י יהודי מחלל שבת אי
 צריך לחזור ולהטויף דם ברית,
 ומעכ"ת יפה צ"ן לרמ"א יו"ד סי'
 רס"ד במומר שמל י"א שצריך הטוד"ב

כ"ח לחדש הרחמים התשס"א בני
 יצו"א
 מע"כ ידידי היקר הרב הרה"ג וו"ח
 פרי עץ הדר כו' כש"ת מוה"ר חיים
 דב משה הלפרין שליט"א רב ומרביץ
 תורה בפילאדעלפיא.

שבת שמל ילדים, אי צריך לחזור ולהטויף דם ואי יש לקנום האב שלקח מוהל זה.

וד"ל שם לעיקר הדין דפסק כ"ג דהיכן למל מומר אפילו דדיעבד חייב להטוד"ב הגם שחושש אני להכניס ראשי צין ההרים הגבוהים שמא ירצו אח גלגלתי מ"מ כיון שנשאלתי פעם מתלמיד שלומד בישיבה אחת כבן עשרים שנה והוא ת"ח ומדקדק במצות היות שכמדומה לו שאלו עשה דאקטאר מחלל שבת הצריח וישנם כמה בחורים ת"ח במדינה זו יראים ושלמים ת"ח הבאים מבחים לא יראים בעונ"ה ומלו אוחס ע"י רופא וע"פ רוב הם מחללי שבת אי צריך הוא ועוד אחרים כנגדו להטוד"ב שנית ע"י מוהל כשר ולדיק, ולאחר המישבות אמרתי דכל שיצטרך לו שעשו לו צריח מילה ביום השמיני כנהוג עם סעודה אז לא אוכל לפסוק לחזור ולהטויף ממנו דם צריח וצריחין אנו למשכן נפשינו אהרבה מאחינו בני"י הנדחים בעונ"ה צארץ זו ובשאר ארצות ומלין ע"י מוהלין כאלו.

והבה מוכרח אני קצת להאריך בזה מילתא הנה אדמו"ר מרן ממונקאטש באות חיים ושלום סי' רס"ד כתב דהדאקטורים צומנינו פסולים למול וכ"ח הוסיף כש"כ בני"ד דרופאי זמנינו הם מחללי ש"ק

וכן עיקר והפח"ש הביא פוסקים דא"כ הטוד"ב ומע"כ יא' לדייק אי מומר לכה"מ ומחלל שבת דין אחד להם עוד הביא שיטת הגרע"א בהשמטות לסי' רס"ד דמחלל שבת צפרהסיא הוא צומננו מאד לא מצוי שצריך להיות צפני עשרה בני ישראל שומרי תורה, והביא שם כמה ראיות. (ולכאורה בזה יש לומר כיון דאלל צריח לעולם שריחי רבים ומנין מצוי א"כ מוהל המחלל שבת הו"ל אז צפרהסיא והבן וי"ל).

ולפענ"ד היות כי כבר נשאלתי בזה וכמבתי בכמה מקומות וכמעט אין לי מה להוסיף אלא במה שכחצו האחרונים דצוה"ז מחללי שבת במדינות כארה"ב שנחגדלו צחינוך שאין חילול שבת עצירה גדולה יותר משאר בעירות ואדרבה הולכין בעונ"ה אחרי שרירות לבן ונחלש כח התורה ובפרט בעירות מחוץ לנ"י וגם לפני כמה שנים שלא הי' כמעט יהודים שומרי תורה במדינה זו וכבר הבאתי מרש"י סנהדרין דף ס' ע"א ד"ה צומן הזה, וז"ל שאנו בגלות ואין אימת צ"ד מוטלת עליהם לדון חייבי מיתות. והמצואר דבגלות כל שאין אימת צ"ד על האנשים מזוללים אפי' במיתות צ"ד ר"ל. ומה נאמר במדינה זו, ואעתיק לו מקצת ממה שכתבתי בספרינו ת"ה סי' קע"ט בענין זה לפני כמה שנים צרופא ישראל מחלל

ואפיקורסים בודאי צריך להטד"ב.
הנה בתשובה אחת כתבתי לרוב
הפוסקים ס"ל דמחללי ש"ק צומנינו
דומין למינוקות שנשבו וראשונה דיבר
בזה הבבלי זיון סי' כ"ג דמחללי שבת
זמנינו וזכרנו צניהם הקמים מחמיהם
דומין למינוק שנשבה לבין העכו"ם
כמ"ש המצ"ט והת"ח עירובין ס"ט
כתב דאם הוא בוש מלפני נשיא
בישראל אפילו חילל בפני עשרה אין
לו דין מחלל שבת בפרהסיא והסקים
עמו בא"ר א"ח סי' שפ"ה ובס'
מחנה חיים ח"ב יו"ד סי' ג' וכ"פ
במ"א ובס' כף החיים א"ח סי' שפ"ה
ובשו"ת מהרש"ם ח"א סי' קכ"א
ובשו"ת זכר יהוסף א"ח סי' כ"א וכן
נראה דעת מרן הח"ס ח"ו סי' פ"ג
וכ"כ בשו"ת שארית ישראל א"ח סי'
כ"ב מנפשיה ולא זכר מכל הפוסקים
הנ"ל אמנם מרן במנח"א חלק עליהם
בא"ח ח"א סי' ע"ד וח"ג סי' כ"ד
גם במנהגי א"ח שלו סי' שפ"ה חלק
עליהם ע"ש ומיהו גם מרן ז"ל מחלק
בין הדאקטורים במדינת טשעבין
ואונגאריין ובין אותן בארצות המערב
כמו גערמאניא ימ"ש וארה"צ וכיו"צ
עיין בדברי חורה שלו כידוע וא"כ
עכ"פ נראה ללא גרוע רופאים
במדינה זו מרופאי מדינה טשעביע
אלא דמ"מ הרי גם הללו אסורין לפי
דעת קדשו וא"כ אחתי היקש אית לי'
לכ"ת אם אין לו ק"ו.

ומיהו לעיקר דינא בחדושי כתבתי
לדעת מרן הח"ס מצואר
היפך מדעת מרן ממונקאטש ז"ל
שכתב בח' למס' גיטין כ"ג לדעתו
מומר הוה בן ברית למוול דמילה
חמוס צו בצשרו וחלק שם על אבן
העוזר וכתב ח"ל וברמ"א יו"ד סי'
רס"ד ס"א פוסל מילת מומר ולפ"ז
אותן האומנים רופאים המחללים שבת
בפרהסיא בכתביה והזערת טאבאק
והם מוהלים צריך להטיף דם ברית
מהתינוק אמנם לפמ"ש אני עני ליחא
כי הוא צר חיובא ברית מילה עכ"פ
מהתינוק ומ"מ שומר נפשו ירחק
מהם ויראה למנוח דם אחר מילתם
וכ"ת רמז עליו אלף שהוסיף ד'
תיבות מה שאינו נמצא בח"ס שלפני
כי תיבות אלו והוה כהטפת דם ברית
ליחא בח"ס שלפני ומיהו אפילו לפי'
מה שהציא כ"ת ותמה עליו דהמונח
דם אחר מילה הוה כהטפת דם ברית
והוא דבר חדש לדעתו.

ולפעב"ד דבר גדול משמיעני הנביא
מרן בעל הח"ס ז"ל והוא
לשיטתיה דס"ל דמילה כשרה וכיון
דס"ל דמילת מוהל מחלל שבת כשרה
היא א"כ אסור להטד"ב ע"י שיחתוך
בילד אח"כ שהרי אסור לחבול אדם
מישראל ועובר אלאו דפן יוסיף ועיין
ריש החובל ובגמ' צ"ק ז"א ע"א
וברמז"ס פ"ה מחובל ומזיק ה"א

הגה"ק ממונקאטש האריך לתמוה על הגרע"א וכתב עליו דברים חריפין ולשונות חריפות ושלל יאלו דברים אלו מפי קדשו אמנם הרי באמת גם מרן הח"ס כתב כהגרע"א בח' וכמ"ש וכיון דאית לן כל הני פוסקים דחולקים על אדמו"ר ממונקאטש ז"ל וס"ל דמילה כשרה היא ועומד נגדן לאו דלא תחבול שאם מילה כשרה היא אסור לחבול בעצמו וכ"ש באחרים מדאורייתא א"כ ודאי דשז ואל תעשה עדיף ואין צריך להטיף דם ברית וכיון דאין צריך ממילא אסור להטיף דם ברית כה"ג ומה"ט הוריתי לבחור הנ"ל דלא להטיף.

אלא לפ"י צדיקן נמי צדקו דברי האב דלאחר שמל אותו אלל רופא מחלל שבת ואינו רוצה להטיף ד"צ הרי יש לו על מי לסמוך ואטו משום דסומך אכל הני פוסקים אינו ציית לב"ד מקרי אדרבה אפילו עברין אין לקרותו בשביל זה שהרי הוא ס"ל דמילה כשרה מל ולו ודאי אין רשות להטיף דם ברית מבנו ולעבור בלאו דלא תחבול ולדעתי אין לשום מוהל להטיף דם ברית כה"ג אפילו ימא דבעצמו אי ירצה לכשיגדיל ויטיף דבהא כבר איכא עכ"פ מחלוקת הפוסקים הוא שחבל בעצמו אי ראוי ואי הוא מדאורייתא וכה"ג שמשופק לו אם רוצה לסמוך ולעשות מעשה אין להזיזו אבל אחרים ודאי אסורים

אסור לאדם לחבול בין בעצמו ובין בחבירו ובתוס"מ ס' ת"כ הציא דעת הרמ"ה דבעצמו ראוי לחבול אמנם בש"ע שם סל"א פסק כרמז"ס וכן נראה דעת רוב הפוסקים ועיין מאירי ב"ק הנ"ל דהוי מה"ת מקרא דאך את דמכס לנפשוחיכם אדרוש וביש"ש ב"ק הנ"ל העלה דאפלו לצורך ממון וכיוצא בו אסור לחבול בעצמו אבל לחבול באחרים לכ"ע אסור מדאורייתא וכיון דס"ל להח"ס דמעיקר דינא מילת מחלל שבת כשרה היא א"כ אסור להטיף דם ברית משום דא אינו מצוה אלא חבלה בעלמא ועובר על לא תחבול והו"ל עבירה ולא מצוה ולכן שיכל את ידיו וכתב ויראה למצוץ דם אחר מילתם דאז ליכא חבלה ואיכא הטפת דם ברית דסוף סוף הוציא דם ע"י מצנייה כי עיקר המצנייה הוא להוציא הדם וזה לפענ"ד ברור בס"ד ומה עמקו דברי רבינו הח"ס ז"ל.

והגה העומדים בשיטת מרן הח"ס נראה דעת התוס' וכמ"ש הגר"א שם דהתוס' חולקין על פסק הרמ"א ופר"ח בס' מים חיים הציאו הפת"ש וה"ע ס' קע"ט גם דעת הרמז"ס פ"צ מה"ת כתב הכל כשרים למול ואפילו ערל ועבד וכו' ומדכתב ערל סתם משמע ערל בכל אופן שהוא דהיינו אפילו מומר לערלות גם הגרע"א תמה על הרמ"א ובערוך השלחן פסק דלא כרמ"א והגם דמרן

למכול בו ואין לומר דיבא ספק עשה וידחה ספק לאו דלרבו פוסקים הו' לאו ודאי ועשה אפילו לא ספק אלא חומרה או עכ"פ מדרבנן ודו"ק.

וידועים דברי מרן בעל דברי חיים מלאנו בחשבה ח"ב יו"ד סי' קט"ו שכחז דהיכא דהמילה כשרה בדיעבד אין מנחה לחזור ולמול ואדרבה העושה זאת הוא רוצה וחושש אני בו אם הוא מנפשות עמלק ימ"ש אשר חתך מילות בני"י ולכן אל ישמע להם ולא ילך בדרכיהם שלא עפ"י חורה ולדעתי שיחרה בהם אם יוסיפו לעשות כן שיפסלו לעדות כמו המכה לאיש ישראל והי' שלם ובסוף סי' קט"ז כתב עוד שם ויש לסמוך על הש"ך ואפילו יאמר לי נביא לא נייחנא ליה ומי שמויחא לע"ז על נימולי בני"י יחוש לענמו עכ"ל קדשו ע"ש ומעתה כ"ש בדידן שלכל גדולי הפוסקים האלו מילה כשרה במחלל שבת בדיעבד ורק הגאון ממונקאטש פסלן וכבר הראתי לדעת דאולי ברופאי מדינתנו גם הגאון ממונקאטש הי' מכשירן וכמ"ש שם בסמוך בזה חיים ושלום וד"מ לחלק בין רופאי טשעביע ואונגארן לרופאי אשכנז א"כ ודאי כיון דמילה כשרה בדיעבד החזור ומל יש לחוש לו לדברי מרן רבינו הד"מ ז"ל ע"כ ע"ש.

והיום אי' משפטים בעיוני בחשבה זו

לפנינו נכנס אלי הרהגר"ד שליט"א וזילוס בידו מרבינו בעל דרך פקודיך במלות מילה אות י"ט ומשכתי סימנא מילתא הוא ולכן אעתיק הדברים כהוייתם ח"ל וזאת לדעת דכל מלות החורה המוסרים והפיקורסים דינם כמומרים לכל החורה. המוסר מקרי כשמוסר ממון ישראל או גופו הן במעשה הן בדיבור. ואפילו בגורם למסור פרוטה אחת ממון ישראל ביד עכו"ם. אפיקורוס מקרי כשאינו מאמין בחורה שבנ"פ אפי' על אי' מדברי חז"ל. ועוד הרבה ענייני אפיקורוס מצוארים ברמב"ם הלי' חשבה ע"ש. הנה ג"כ בנדון דידן המוסר והאפיקורוס שאלו נריך לחזור ולהטיף ממנו דם בריח.

הנה תדע הקורא נעים בעוה"ר שכיח הזיקא בדורות הללו עוקבת משיחא גמר הציור אשר בעוה"ר אינהו נפשי מינן, וקיימו עלן בכלי חמס כי כסלא לאוגיא והן המה לרישי עמא בקיומא סגיא, ומרביח העם נושאים להם פנים ומכבדים אותם בכיבודא למנחה זו (כלומר מלות מילה) ואין איש שם על לב שמעשיהם במנחה זו כמעשה קוף בעלמא וגרע ביומרי. ע"כ הנימולים על ידם ח"ו גדולם בעון בני עלי שם, כי אינם חתומים בטבעת המלך ע"כ שומר נפשו ירחק מזה, ולא יכבד בכיבודא למנחה זו לכת הארורה הזאת.

הוצא לפני הצילום הזה מדבריו
הקדושים ללא סיבה אחרת וכל ערום
יעשה בדעת, ואולי אם מי שהוא
בעצמו צרור שנימול ע"י מומר
ואפיקורוס או מוסר אם רוצה בעצמו
להטיף דם צרימ ע"י מחט וכיוצא בו
לזאת כל הספיקות מי יאמר לו מה
יעשה או שלא יעשה, אבל לאחרים
כיון שיש איסור חובל ועכ"פ ספק
איסור חובל ימשוך ידיו הימנו
כנלפענ"ד.

דברי ידידו בלתי מכירו המברכו
בברכת צלח ורכב ומצטער על חילול
הקודש מצוה ראשונה של ברית מילה
שבזכותה נעשינו עם ישראל הקדושים
והשי"ת שמו יעזור לנו בזכות קדושת
שבת ומצות מילה הקדושה נזכה
לביאת משי"צ החותם בלב ונפש,

מנשה הקטן

וכן לא יכבד במצוה זו להמוסרים
ולהמוכסים, שבדורותינו נעשה
כהימר והן המה המיוחסים שבדור,
והי צוים ומלעזים בת"ח בני ת"ח
ומתעטעים בדברי חז"ל ודוחקים את
דלת העם דוחקא צחר דוחקא
באחריות באף ובחמה ובקנף גדול.
"הן המה כמות הערצ רב המבוארים
בזה"ק" ומהי זאת נחמתינו בהתוודע
לנו שאין להם חלק ונחלה באלקי
ישראל ובחורתו, ואינם בכלל ערבותינו,
וכל בית ישראל יהיו נקיים לפני ה'
עד עולם, ובמהרה יגלה כבוד מלכותו
ית"ש עלינו וירא כל עמי הארץ כי
שם ה' נקרא עלינו וכהמם דונג מפני
אש יאבדו רשעים מפני אלקים
ונדיקים ישמתו ויעלנו לפני אלקים
עכל"ק.

העתקתי דבריו הקדושים כי כעוף
הפורח מוליך את הקול

נתיב ע"ח

מהו לומר לעכו"ם
לתקן צפרנים בשבת

בשכחה ליטול הצפרנים בשבת ויו"ט
אם מותרת לומר לעכו"ם שחטלם זה
בכלי עי' ט"ז ונה"כ וס"ט ולחם
ושמלה שם ומג"א סי' ש"מ וכ"ש
בנ"ד דיש להקל לשיטת המקילין אף

ראיתי לחקור כשאין מוהל בצפרנים
מחודדות לפרוע בשבת ויו"ט
אם מותר לומר לעכו"ם שיתקנם לו
בכלי ולכאורה י"ל דחליי צפלוגתח
האחרונים ציו"ד סי' קצ"ח ס"כ

מותר צכה"ג לומר לעכו"ם שיחקנס
 לו צכלין ועוד ל"ד לשער שדרכו צכלי
 ולא ציד משא"כ פריעה דדרכה ציד
 ע"כ לא מקרי כלאחר יד ע"י כמזכות
 ס' חולצ ציד חייצ וצפה פטור שאין
 דרכו צכך וצמלינה אמרינן צצצת
 קל"ג דהוי מלאכה דאורייתא אף
 שצפה כיון שדרכה צכך [וע"י צכור
 שור צצת ע"ג] עכ"ל נחל אשכול.
 ועיין חוס' יצמות ע"א ע"צ לא ניחנה
 פריעת מילה לא"א ומ"מ אצרהס
 פרע מילתן ע"ש ודו"ק.

והדרכי משה (יו"ד סי' שצ"ג)
 הביאו וז"ל: וכחצ עוד [צצל
 הא"ן] דמוטר לתקן צפרניו כדי למול
 החינוק שהוא דאורייתא ודוחה אצילות
 דרבנן, עכ"ל. והנה מצואר דפריעה
 צצפורן הוא דאורייתא דוקא דאל"כ
 אמאי יתקן הצפורן, יפרע צאופן אחר
 כגון צמספרייס, או יתמוך גם עור
 הפריעה כדרך המתחדשים, ועכ"פ
 הול"ל אס יש לו מספרייס או אופן
 אחר ואס אי אפשר צאופן אחר יתקן
 הצפורן, וע"כ דא"א צאופן אחר
 וק"ל.

צכלי כשאי אפשר לפרוע צמספרייס
 ושצ מלאמי צעקרי הד"ט א"ח סי'
 י"ד אות כ"ח שכצז חקרו צזה ע"ש
 וי"ל דכאן חמור מטצילה וע"י צה"ג
 ושאלמות וספר האשכול דלמדנו
 פריעה שדוחה צצת מדכתיב שנית
 מקיש סוף מילה לתחילה שדוחה צצת
 וצס' חורח צצת כחצ דצפריעה ליכא
 מלאכה דאורייתא כיון דעושה הצצורה
 ציד ולא צכלי ומדמה לנטילת שער
 ציד ע"י צצת צ"ד וצס' נחל אשכול
 על ס' האשכול חמה עליו דטעות הוא
 ממ"ש דצריך קרא לדחיית צצת [ולזה
 י"ל דצריך קרא כשא"א לו לפרוע ציד
 רק צסכין או צמספרייס דצכה"ג
 מותר גם צכלי או י"ל דצריך קרא
 להיכא דנצצרו צפרניו צצצת וצריך
 לתקנס כדי לפרוע אף זה דחוק דודאי
 הוי רק מכשירין כמו צאיפגס הסכין
 או שנאצד ועכ"פ לצצרת הצה"ג דאף
 צמלאכה דאורייתא מותר לומר
 לעכו"ם לעשות כדי למול ה"ג צכה"ג
 אף י"ל דלזה מקרי צצות שיש צו
 מעשה כיון שעושה מעשה צגוף
 הישראל אמנס להסכמת האחרונים
 דאינה מלאכה דאורייתא לכאורה

נתיב ע"ט

מוהל שעושה ברית שלא כהלכה אם צריך למחות

מע"כ ידידי ורב חביבי הרה"ג וכו'

א' תצא התשמ"ג בני"ו יצו"א

זה א"א בשום אופן או איים החייט שאם לא ייחטו למול צביהכ"נ עם המלך או ר"ל ישחמד וילך לבית ע"ז ושם יהי המלך הסנדק לפי עבודתם ר"ל והדבר הציר לו מאד להרצ ולא ידע מה לעשות ושלח טעלעגראס להרה"ק אדמו"ר מצאנו היות כי הדבר נוגע ח"ו להשחמד משפחה כולה אם ימיר לו שיהיה המלך הסנדק צביהכ"נ.

והגה"ק מרן אדמו"ר מצאנו השיב בטעלעגראמע שיינע ריינע כפרה טאפען אונד ניכט צאשניידען, צלשון הקודש אם ישחמד ישחמד ויהי כפרה ולא ימן למולו צביהכ"נ ואז קרא הרב את החייט והראה לו את הטעלעגראמע ואמר שזה הוא הפסק ואין לזוז אז הלך החייט אלל המלך ואמר לו שלמיצות שהרב אומר שע"פ הדין אין להמלך להיות סנדק ולכן הוא מוכן להשחמד ולילך לבית חפלות שלהם ואז חייך המלך עליו ואמר לא צריך שלא יהי אללו הסנדק בחפלה שלהם ונחטבל הדבר ולא נשחמד ועשו הצרית צביהכ"נ והרב הי' הסנדק. וכמה יש ללמוד מפסק כ"ק אדמו"ר מרן מצאנו הגם שהי' ענין של מלכות ואמרינן דינא דמלכותא דינא אלל דין תורה למעלה מכל.

ולא כחצתי זה רק לדעת שמצות מילה גדולה הוא אללינו ומסרו

אחדש"ת צידידות. הגם שכבר השצתי לו בקי"ור עש"ק אמנם קבלתי צש"ק עוד גלוי' מה שמלמד זכות על מוהל שעושה הצרית שלא כדין כי רוצה עכ"פ לזכותם שיהא צרית עכ"פ מהול מעיקר הדין וכוונתו לטובה ולא לשם עקירת הדת וגם הצעל צרית כלומר אבי הבן ואמו הם רק ע"ה ועושים כמו שהראציי שלהם אומר והכל אשר לכל האשמה על הראציי הנ"ל.

ולמען מצות מילה חשצתי להשיב לו עוד כמה מלים הגם כי אין צידי לפלפל בזה כי זה דרך המתחדשים הי' לעקור חלקי הדת ר"ל בטענה להציל ולהציל ובסוף כולם נפלו לרשעם, ואכתוב לו עובדא ידענא דצעיר הצירה ויען הי' חייט אחד שהי' עושה מלבושים להמלך פראנץ יוזעף ונולד לו להחייט בן והלך וכיבד להמלך שיהי' סנדק אלל בנו ולהפחעתו המלך הסכים להיות סנדק ומתוך שמתחו רץ וצא וסיפר להרב העיר שכיבד את המלך לסנדקאות ולהפחעתו קבל המלך להיות סנדק ושמה מאוד ושהרב עכשיו יקבל את המלך צרית הכנסת שלו, הרב צשמעו מהמעשה אמר מה המעשה הזה האין אפשר שיהי' מי שאינו בן צרית סנדק והשיב החייט צתומו אלל רבי הוא המלך החסיד והרב שלא ידע דת מה לעשות אמר להחייט שלדעתו

עליה בכל הדורות וח"ו להקל כהני
מוהלים קלי הדעת שאומרים שכוונתם
לש"ש והם עושים מעשה זמרי

ומצקשים שזכר כפנתם.

ידידו דושה"ט וש"ת בלב ונפש,

מנשה הקטן

נתיב פ'

סכנתא הוא ומעצירין אומון וצטול
מנות פריעה שזה דרכו של עמלק,
והדפסמי אז ס' מל ולא פרע צמיוחד
לנידון הנ"ל. ואעמיק כאן צקילור
מהמראה מקומות שהצאתי צפנים.

וכדי להיות הדבר שלם הנני מציג
כאן כמה מראה מקומות וקול
קורא שיאל לאור למען מנות מילה
לזכות את הרצים למי שרובה שצנו
יהי נמול ע"פ המורה כדת וכדין
כדרך אצותינו בלי שום פקפוק.

מוהל שחל עליו יום מילה בתוך ימי
אבלו בג' ימים הראשונים וכו' ואי
ליכא אומנא אחר אלא הוא ילך אפי'
ביום ראשון משום כבוד ציבור וכו'
והמוהל בתוך ל' מותר לו לתקן
צפרניו שצריך לעשות בהם פריעה
לפי שמצוותה דאורייתא ותספורת
דרבנן.

לפני כמה שנים יאלו איזה מוהלים
וראו להכניס חדשות צמנות
מילה ולשנות מנות פריעה ומצילה
צפה ממה שקבלנו מפי אצותינו
ורצותינו עד מפי משה רבינו ויהושע
ע"ה למול באזמל ולעשות פריעה
צצפרניים דוקא, והמתחדשים כורתים
עור הפריעה יחד עם עור הערלה
ומצטלין מנות פריעה צצפרניים
לגמרי, וגם הרצה מן המוהלים
הפסיקו לעשות מצילה צפה. והצאתי
אז לצטל דצריהם שאסור לשנות אפי'
וז כלשהו ממה שקבלנו, וכל המשנה
ידו על התחמונה ועמיד ליתן את
הדין על שפיכת דמים ששהלעטו
ופסקו לנו חכמי הש"ס עד אחרון
שצאחרונים דהאי אומנא (מוהל) ללא
מיין כלומר שאינו עושה מצילה

(אור זרוע הלי' אבילות אות ת"מ

ציאת אבל מן הבית)

והדרכי משה (יר"ד סי' שצ"ג) הביאו
וז"ל: וכתב עוד [בעל הא"ז] דמותר
לתקן צפרניו כדי למול התינוק שהוא
דאורייתא ודוחה אבילות דרבנן,
עכ"ל. והנה מבואר דפריעה בצפורן
הוא דאורייתא דוקא דאל"כ אמאי
יתקן הצפורן, יפרע באופן אחר כגון
במספריים, או יחתוך גם עור הפריעה

וליתא כי אדרבה אמרו קורעין את הקרום בצפורן ומחזירו לכאן ולכאן, וודאי צריך לקרוע הקרום בצפורן.
(פרי האדמה על הרמב"ם הל' מילה)

גם בגדול צריך פריעה והוא הלל"מ, דאף דמתגלה העטרה צריך לעשות קרע בעור הפריעה דוקא.
(יש"ש יבמות, משכן בצלאל על הריקאנטי סי' תקצ"ה)

על דרך האמת ראוי הפריעה לעשותה בצפורן שיבא הצפורן והוא הקליפה ויקרע הערלה ויבטל כחה.
(זכר דוד מאמר א' זכ"א וכן בילקוט ראובני)

אם נחתך עור הפריעה בדיעבד א"א עוד להדביק העור ולעשות הפריעה בצפורן, אבל לכתחילה ודאי נכון לעשות הפריעה בצפורן וזה פשוט מאד.

(הגאון רבי ישמעאל הכהן ממודינא בשו"ת זרע אמת י"ד סי' קל"ב)

הפריעה תהי' דוקא בצפרניים, כ"כ הרמב"ם והסמ"ג והא"ז ומבואר בכמה מדרשי חז"ל. ואל תשגיח על החכמים בעיניהם לבטל שום מנהג ישראל כי כולם יסודתם בהררי קודש.
(זכר הברית סי' י"א אות ט"ז)

הערלה כלולה מב' קליפות שהם עשו וישמעאל וע"כ צריכין חיתוך ופריעה,

כדרך המתחדשים, ועכ"פ הול"ל אם יש לו מספריים או אופן אחר ואם אי אפשר באופן אחר יתקן הצפורן, וע"כ דא"א באופן אחר וק"ל.

קבלה בידי לעשות פריעה בצפרניים דוקא, וכל העושה פריעה בלא קריעה [בצפרניים] אינו אלא טועה.
(רבינו יעקב הגזר מבעלי התוס' עמוד י"ט)

לכן כורתין הערלה ומשליכין אותה ואח"כ פורעין העור, ואין כורתין ומשליכין אותה כמו עור החיצון מפני שהוא קדוש.
(האר"י הקדוש ותלמידו ר' חיים ויטאל)

פקודא דברית מילה בגזירו דערלה ופריעה, כלומר היא נחלקה לשני חילוקים וכן ראוי וכו' הא' גזירו דערלה והשנית פריעה.
(הרמ"ק בחיקוי"ז ח"ג דף רל"ב)

מצות מילה צריך לעשות שלשה דברים, מילה ופריעה ומציצה, מילא היא כריתת הערלה, הפריעה היא מה שפורע עור הדק וא"צ לכרות אלא יעשנו כבשר, והמציצה הוא דם המזוהם.
(אוה"ח הקדוש פ' תורע)

יען ראיתי מי שירצה לומר ח"ו כי הפריעה הנתונה לנו עם בני ישראל אינה צריכה אלא גילוי עטרה לבד,

רכת מל משנה הלכות ולא פרע

מפורסם ומקובל בכל ישראל ודאי שכן קבלנו ממשה רבינו והמשנה משנה קבלת משה רבינו.

(הגר"י אטלינגר זצ"ל
בשו"ת בנין ציון סי' פ"ה)

המול ימול ב' מילות ערלה שצריכין להסיר לגמרי וזה חיתוך ויש פריעה שצריך לפרוע ולהכניע הרע אל הטוב. (שפת אמת פ' תצא תרנ"ו)

הערלה הוא הקליפה וצריך לכרות אותה ולתת אותה בעפר, אמנם הערלה השני' דקה מסוד צפוניים והקליפה הזאת נשארת שמה כענין רשע מכתיר צדיק.

(בית הלוי ב"י פי"ג)

כמילה יש שתי ענינים החיתוך בכלי והפריעה ביד וכו' הם זרע ישראל שהם בפריעה ביד בו ימשול בישמעאל.

(קדושת לוי פ' לך לך)

טעם המצוה שנצטוונו לחתוך העור העב שהוא מג' קליפות וצריך כריתה וביטול לגמרי, והעור הד' אשר הוא מצרנית בין הקדושה להקליפה נצטוונו לפרוע ולהטותו אל העטרה. (דרך פקודין מצוה ב' חלק המחשבה אות י')

צוותה התורה לחתוך עור העב ואחר שנגמר החיתוך יעשה הפריעה

בראשונה צריכין לחתוך הערלה לגמרי, וקליפת ישמעאל הוא קליפת נוגה ואין שייך אצלו חבלה.

(הרה"צ ר' נחמן זצ"ל בס' ברית שלום)

חלילה לנו לשנות מנהגינו וצריך לפרוע דוקא בצפוניים.

(כורת הברית הל' מילה סי' רס"ד)

בערלה לבדו יש ג' קליפין זה על זה וצריך לאבד אותם, אבל הפריעה א"צ לחתוך ולאבד אלא להפריש ושתכלול הכשר.

(הגר"א בהגהות על תיקון"ז תיקון ל"ז)

ומי עמד בסוד ד' וה' אמר לחתוך עור הערלה וצוה בהלכה למשה מסיני לפרוע את הקרום הרך ושא"צ לחתוך את הקרום הזה אלא לפרעו.

(שו"ת מהר"ם שיק יו"ד סי' רמ"ה)

הרמב"ם כתב דפורעין בצפורן ומקורו באגדה וצריך לומר דזה מדרבנן דומיא דלהסתכל בהן בהברלה.

(הגר"א וסרמן זצ"ל בקובץ שיעורים)

(יבמות ס"ד אות ח')

קרא דחרכות צורים על הטפת דם ברית נאמרה והפריעה היתה בצפורן באמת וזה ברור.

(מהר"צ חיות סי' ס')

אופן קיום הפריעה ע"י צפורן

בצפרניו, ויש שגם הפריעה אין עושין ע"י הצפרנים אלא ע"י איזה מכונה שעושה הפריעה וראי מילתא דתמיהה הוא ואין לנו לחדש חרשות כאלה ונהי' כאבותינו ובמדינותינו לא שמענו זה.

פודעין שכתב הרמב"ם הוא קריעה בצפורן דוקא והלכה למשה מסיני, ואם לא קרע לא קיים המצוה ונסתר בזה מנהגי סאלוניקי.

(מהר"י דאנציג בשו"ת מהר"ד יו"ד סי' י"ט)

כדין מצות פריעה בלא קריעה בצפרניים חלילה לשום מוהל לשנות מקבלה שבידינו ורואה אני בזה פריצותא יתירה, ואם בזדון יעשה ודאי על הכ"ד להעבירו מאומנותו.

(ערוה"ש יו"ד סי' רס"ד סע' ט"ז)

החותר עור הפריעה עם עור הערלה בשבת יש בו משום חובל בשבת.

(הג"ר יהושע ברמעאל בשו"ח עמק הלכה)

(הגר"מ שפירא זצ"ל מלובלין בשו"ת אור המאיר סי' נ"ח)

אחיזת החיצונים יותר בצפרניים ולכן יבא הקליפה בעצמה שהוא הצפורן ויקרע הערלה לבטל כחה, וחלילה לשנות מנהגינו לפרוע דוקא בשני צפרניים.

(יעב"ץ בסוד ענין הצפורן מלא וצפורן חסר)

המתחדשים לעשות פריעה בכלי ולא בצפרנים כמבואר ברמב"ם וטור שר"ע והפוסקים דבר זה כבר מתו להו על קרקס בס' בנין ציון.

(שו"ת חלקת יואב ח"ג סי' פ"א)

כבר אסרו גדולי עולם לפרוע במספריים והוא גורם אריכות זמן וצער להילד ובצפרניים הוא נעשה.

(הגה"ק אדמו"ר ממנוקאטש זצ"ל)

(באות שלום סי' ר"ס ס"ג אות ט')

בענין התחדשות אשר נעשה ע"י מוהל אחד לחתוך שני העורות ביחד וא"צ לעשות הפריעה בצפורן פשוט דעשיית פריעה צריך להיות דוקא בצפרניים והוא בקבלה לנו מאבותינו עד משה רבינו ע"ה כמו שיש לנו קבלה מה היא אתרוג, וחושש אני [בהמוהל] אם הוא מנפשות עמלק ימ"ש ולדעתי יהי מתרה אותם שאם יוסיפו לעשות ככה שיפסלו לעדות כמו המכה איש ישראל.

י"ל דאיצטריך לחרבות צורים משום דבגדולים אי אפשר בצפורן והפריעה כשרה אף בכלי היכא דאי אפשר בצפורן, ממילא היכא דאפשר בצפורן אין הפריעה כשרה בכלי.

(הג"ר חיים עוזר זצ"ל)

(שו"ת אחיעזר ח"ג סי' ס"ה)

(הגה"צ מהרל"י גרינוואלד גאב"ד דק"ק)

(ערגה"ב בשו"ת מגדלות מרקחים סי' פ"א)

מצות מילה המקובל ונהוג בכל ישראל.

(הגה"צ מוהר"י קנייבסקי מסטייפעלע זצ"ל)

אין למסור בנו למוהל כזה רק בתנאי שיעשה כדינו. ואם עבר במזיד אין למסור לו עוד זולת אם יקבל לפני כ"ד שיקיים דברי משלחו.

(הגאון רבי יצחק יעקב ווייס זצ"ל)

בשורת מנחת יצחק ח"ט)

נכון מאד שגדולי התורה יגערו באותם המתחדשים ולמונעם מעשות כדבר זה.

(הגאון רבי שלמה זלמן אייערכאך זצ"ל)

דבר נורא לשנות ח"ו במצות מילה, הגה"ק בעל דברי חיים התריע נגד המתחדשים במצות מילה.

(הגה"צ הר"י הלברשטאם)

כ"ק מרן אדמו"ר מצאנו זצ"ל)

הישמע כזאת, ח"ו לשנות מה שקבלנו מדורי דורות במילה ופריעה, אין שום צד היתר לזה.

(הגאון רבי אליעזר מן שך זצ"ל)

ראש ישיבת פתוביז)

ח"ו לשנות ולחתוך עור הפריעה ולבטל פריעה בצפרניים, ופשוט מאד החותך עור הפריעה חייב משום

הגר"ש עהרענפעלד זצ"ל גאב"ד מאטערסדארף לא רצה להיות סנדק במקום שמוהל לא עשה פריעה בצפרניים.

ודאי שאסור לשנות אפי' כלשהו וכ"ש שלא לחתוך עור הפריעה ויש כזה משום חובל.

(הגה"צ מוהר"י אדמו"ר מפאפא זצ"ל)

החותך עור הפריעה עם הערלה כבת אחת לבטל מצות פריעה, ואם הוא כשבת חייב כרת.

(הגר"י יודלביץ זצ"ל)

בשורת בית אב חמישה

סי' רע"ו רע"ז)

אסור בכל אופן לשנות מצות מילה וח"ו לבטל מצות פריעה בצפורן.

(הגה"צ רבי ישראל אלתר)

אדמו"ר מגור זצ"ל)

מוהל שמבטל קבלת ומסורת אבותינו במצות מילה פריעה ומציצה מעבירין אותו.

(הגרמ"מ עפשטיין מסלובדקה)

בשורת לבושי מרדכי)

החותך עור הפריעה עם עור הערלה ואינו עושה פריעה בצפורן הוא הפקרות גדול, ומי התיר להם לשנות

מל   משנה הלכות   ולא פרע   ולא

חובל, ובשבת חייב סקילה במזיד ואין ספק בזה כלל, וח"ו לשנות אפילו כל שהוא.

(הגאון רבי יוסף שלום אלישיב שליט"א)

על דרך המתחדשים שהמציאו לעשות מילה ופריעה בדרך חדש, פשוט אצלי כביעתא בכותחא דאסור לשנות מן

הדין צורת המצוה כפי שנמסרו מפי משה בדור דור, וכל המשנה קרוב לומר דלא יצא שאפילו מן התורה לא קיים המצוה כיון דשינה מצורת המצוה אינו חותך בסכין ואח"כ פורעין בידים ע"י צפרניים.

(הגאון רבי שמואל הלוי ואזנער שליט"א

בשו"ת שבט הלוי יו"ד סי' קל"ב)

קול קורא לעדת ה' שלא לשנות מצות מילה

באנו לעורר דעת הצבור החרדי בכלל והבני תורה בפרט היות כי בזמן האחרון איזה מוהלין שינו בסדר מצות מילה ממה שקבלנו ע"פ המסורה מפי משה רבינו ע"ה והיינו לחתוך את הערלה בסכין של ברזל ואח"כ לפרוע את עור הפריעה בצפורן ולהחזירו מכאן ומכאן ושתכלול כבשר [ולא לחתכו] ואח"כ למצוץ בפה, ועתה קמו איזה מוהלים שמבטלין מצות פריעה ומצות מציצה לגמרי, כלומר שחותכין עור הפריעה עם הסכין בבת אחת עם עור הערלה וגם מבטלין מצות מציצה שאין מוציין כלל שהם מעיקרי המצוה מה שאבותינו מסרו נפשם על זה, ובאו להנהיג זה בין אחינו בני, ולכן באנו לעורר דעת הקהל החרדים ויראים למצות ה' הרוצים שלא יהיו בניהם בחשש מל ולא פרע שהוא כאילו לא מל.

לשאול את המוהל קודם שממנים אותו להיות שליח למול את בנו אם הוא מל ע"פ קבלת ומסורת אבותינו במילה ופריעה בצפורן ומציצה בפה, ואם לא יקח לו מוהל כשר ויר"ש כמבואר בש"ע יו"ד סי' רס"ד ברמ"א, וז"ל: ויש לאדם לחזור ולהדר אחר מוהל היותר טוב וצדיק (רמ"א בשם א"ז), ומוהל המשנה מצות מילה מהמסורת ומבטל מצות פריעה בצפרניים ומציצה בפה אינו לא כשר ולא צדיק.

ישראל שפירא   שלמה הלברשטאם   משה טייטלבוים   יעקב קמנצקי
אדמו"ר מבלחב   אדמו"ר מבאבוב   אדמו"ר מסאטמאר   ראש ישיבת תו"ד

אלכסנדר אשר באב"ד   ישראל יצחק פיעקרקסי
גאב"ד טארטיקוב   גאב"ד פארעסט הילס

אפרים פישל הערשקאוויטש   ישכר בער הלוי ראטענבערג
גאב"ד האליין ורומ"ץ קלויזענבורג   גאב"ד וואידיסלאב

חיים ישעי' קעניג   מנשה הקטן קליין
גאב"ד יאקא   גאב"ד אונגוואר

יוסף דוד קליין   משה שטערן
גאב"ד טאב מאנטריאל   גאב"ד דעברעצין

יהושע העשל דייטש   שלום קרויז
גאב"ד פריימאן   גאב"ד אודווארי

יעקב יצחק ניימאן   שמואל אלכסנדר אונסדארפער
גאב"ד בעלזא מאנטריאל   רב ור"מ מחיבתא ראשית חכמה מאנטריאל